

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE POLİTİKASI ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ BİLİM DALI

POLİS KOLEJİ ÖĞRENCİ, ÖĞRETİM ELEMANI VE İDARİ
ÇALIŞANLARININ OKULLARINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI

DOKTORA TEZİ

Levent BAYRAM

Ankara
Haziran, 2010

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE POLİTİKASI ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ BİLİM DALI**

**POLİS KOLEJİ ÖĞRENCİ, ÖĞRETİM ELEMANI VE İDARİ
ÇALIŞANLARININ OKULLARINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI**

DOKTORA TEZİ

Levent BAYRAM

Danışman: Prof. Dr. Ali BALCI

**Ankara
Haziran, 2010**

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne,

Bu alışma, j¼rimiz tarafından Eğitim Bilimleri (Eğitim Y¼netimi ve Teftişi) Anabilim Dalında DOKTORA TEZİ ALISMASI RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan; Prof. Dr. Ali BALCI

¼ye; Prof. Dr. İnayet AYDIN

¼ye; Prof. Dr. Emine AKY¼Z

¼ye; Prof. Dr. Turgut G¼KSU

¼ye; Doç. Dr. Yasemin KEPENEKÇİ

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ¼đretim ¼yelerine ait olduğunu onaylım.

...../ 06 / 2010

Prof. Dr. Nejla KURUL
Enstit¼ M¼d¼r¼

ÖNSÖZ

Yönetim dünyasında örgütlerin yapılandırılması, yorumlanması ya da yönlendirilmesi konusunda yeni yaklaşımlar gündeme gelmektedir. Bu yaklaşımların en önemlilerinden birisi de örgütlerin metaforik bakışla incelenmesi ve yorumlanmasıdır.

Metaforlar, tam anlamlandırılmayan olayların ve davranış biçimlerinin tahmin edilmelerini sağlama özellikleriyle, karmaşık bir olgu olan örgütlerin derinlemesine analizinde kullanılabilecek önemli araçlardan biridir. Eğitim örgütleri de diğer örgütler gibi benzer özellikler göstermektedir. Eğitimde sürekli yapılmaya çalışılan reform çalışmaları da bunu kanıtlar niteliktedir.

Eğitim örgütlerini metaforlarla açıklamak, okuldaki örgütsel yaşamı ve eğitim ortamında bulunan kişilerin içinde buldukları topluluğun özelliklerini ortaya çıkarmakta, kuruma ilişkin nasıl bir algı oluşturduklarını belirlemekte, onların güçlü yanlarını görmeyi sağlamaktadır. Bunun yanında zayıf yanlarını da ortaya çıkararak eğitim örgütlerinin yeniden yapılandırılmasına fırsatlar sunmaktadır.

Polis Koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarının metaforlar yardımı ile ideal bir Polis Koleji ile Ankara Polis Kolejini nasıl betimlediklerini saptamayı amaçlayan bu çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümünde problem durumuna, amacına, önemine, sınırlılıklarına ve tanımlara yer verilmiştir. İkinci bölümde kavramsal çerçeve ve konuyla ilgili araştırmalara, üçüncü bölümde araştırmanın yöntemine, dördüncü bölümde araştırmada elde edilen bulgulara ve yorumlara, beşinci bölümde ise araştırmanın sonuçlarına ve önerilerine yer verilmiştir.

Araştırma sürecinde beni destekleyen, araştırmaya çok önemli katkılar sunan ve yolumu aydınlatan danışmanım ve hocam Prof. Dr. Ali Balcı'ya, odasının kapısını her zaman rahatça çaldığım, bilgi ve deneyimini bizimle sınırsız paylaşan ve her zaman yol gösteren hocam Prof. Dr. İnyet Aydın'a, bilgilerinden yararlanmanın yanında her fırsatta moral desteğini ve güler yüzünü esirgemeyen hocam Prof. Dr. Turgut Göksu'ya, değerli görüşleri ve desteğinden yararlandığım hocam Prof. Dr. Emine Akyüz'e ve tüm lisansüstü eğitim çalışmalarım boyunca her zaman desteğini yanımda gördüğüm hocam Doç. Dr. Yasemin Kepenekçi'ye şükranlarımı sunuyorum.

Araştırmada veri toplama aracının geliştirilmesinde değerli katkılar sunan Araştırma Görevlisi etin Erdoğan'a, araştırmanın kontrolü ve değerlendirilmesi konusunda bana değerli vakitlerini ayıran iğdem Apaydın ve Gökhan Arastaman hocalarıma, bilgi ve belge erişimimde yardım ve desteklerini esirgemeyen arkadaşlarım ve meslektaşlarım Fatih Mehmet Harmancı ve Hakan Beyaz'a, araştırma izninin verilmesi ve verilerin toplanması aşamalarında sonsuz destek olan Polis Koleji Müdürü Sn. Ahmet Kaya, Őube Müdürleri Sinan Tuna ve Alper Altınbaş'a ve tüm Polis Koleji mensuplarına, her zaman destek ve yardımlarını yanında hissettiğim tüm mesai arkadaşlarıma sevgi ve Şükranlarımı sunuyorum. Tezim süresince bana gösterdikleri sabır ve anlayış için Bayram ailesi fertleri lk, Ufuk Kağan ve Utku'ya sevgilerimi sunuyorum. Onlara ok Şey borçluyum.

ÖZET

POLİS KOLEJİ ÖĞRENCİ, ÖĞRETİM ELEMANI VE İDARİ ÇALIŞANLARININ OKULLARINA İLİŞKİN METAFORİK ALGILARI

BAYRAM, Levent

Doktora Tezi, Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ali BALCI

Haziran, 2010, x + 190 sayfa

Bu araştırmada, Polis Koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarının metaforlar yardımı ile ideal bir Polis Koleji ile Ankara Polis Kolejini nasıl betimlediklerinin saptanması amaçlanmıştır.

Araştırmanın çalışma grubunu, 2008-2009 eğitim-öğretim yılı ikinci yarıyılında Ankara Polis Kolejinin 9-12'nci sınıflarında okuyan 20 öğrenci ile farklı branşlardan 15 öğretim elemanı ve okulda sınıf komiseri olarak görev yapan 10 idari çalışan oluşturmuştur.

Araştırmada veri toplama süreci nitel yaklaşımla yürütülmüştür. Nitel araştırmada en yaygın olarak kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri olan “açık uçlu sorulardan oluşan görüşme” tekniği kullanılmıştır. Araştırmada toplanan veriler, içerik analizine tabi tutulmuştur.

Veri toplama süreci sonunda elde edilen bilgiler; verilerin kodlanması, kategorilerin bulunması, verilerin kodlara ve kategorilere göre düzenlenmesi ve geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması olmak üzere dört aşamada analiz edilmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

İdeal bir Polis Koleji ile ilgili olarak öğrenciler, öğretim elemanları ve idari çalışanlar en çok oranda, “gelişme, olgunlaşma ve yetişme yeri olarak okul” kategorisini temsil eden ağaç, ağaç kökü, buğday tarlası, toprak, tohum, yapboz, insan vücudu ve sera metaforları ile “bilgi ve aydınlanma yeri olarak okul” kategorisini temsil eden kitap, kitaplık, eğitim yuvası, kalp, güneş ve midye metaforlarını kullanmışlardır. Bununla birlikte katılımcılar en az oranda “şekillendirici, biçimlendirici ve yönlendirici bir yer olarak okul” kategorisini temsil eden fabrika metaforunu kullanmışlardır.

Polis Kolejinin mevcut durumu ile ilgili olarak öğrenciler, öğretim elemanları ve idari çalışanlar en çok oranda, “şekillendirici, biçimlendirici ve yönlendirici bir yer olarak okul” kategorisini temsil eden bukalemun, fabrika, ütopya, arıtma tesisi, arızalı fabrika, akvaryum, biçerdöver, memur metaforları ile “disiplin, terbiye ve kontrol merkezi olarak okul” kategorisini temsil eden aksak adam, asker, dünya, hücre, sınav yeri, yaşlı ağaç, bodur ağaç metaforlarını kullanmışlardır.

Katılımcılar Polis Koleji ile ilgili olarak olumsuz metaforik algıların değiştirilerek olumlu hale getirilmesi, olumlu metaforik algıların ise pekiştirilmesi ile ilgili olarak öğrencilerin desteğine, katılımına ve en üst düzeyde temsiline ihtiyaç duyulduğunu, okulda polis meslek derslerine ağırlık verilmesi gerektiğini, okulda alt sınıfların hiyerarşik yapı içerisinde mağdur edilmemesi gerektiğini, Polis Akademisi sınav sisteminde düzenleme yapılması gerektiğini önermişlerdir.

Bu konuda Ankara Polis Kolejinde şu anda öğrenciler, bireysel yeteneklerine göre okul içerisinde sportif branşlara yönlendirilmekte, okulda öğrenciler bilimsel çalışma ve projelere katılmaları yönünde teşvik edilmektedir. Ayrıca, öğrenci rehberlik servisinde görevli psikolojik danışmanlar tarafından eğitsel, meslekî ve bireysel rehberlik çalışmaları için öğrencilere yönelik olarak bireyi tanıma etkinlikleri düzenlenmekte ve öğrenciler ile birlikte yöneticiler, idari çalışanlar ve öğretim elemanları da hizmet içi eğitim çalışmalarına yönlendirilmektedir.

Mevcut problemlerin ortadan kaldırılabilmesi ve ileride yapılacak çalışmalara yol gösterici olması açısından; okul ve örgütsel yaşam için kullanılan metaforların önemsenmesi ve dikkate alınmasında, okul içerisinde işbirliğinin artırılması ve paydaşların karar mekanizmalarına daha fazla katılımının sağlanması için başta öğretmenler olmak üzere paydaşlarla okul yetkilileri arasında sağlıklı bir iletişimin sağlanmasında, okulda bulunan paydaşların görev tanımlamalarının yapılmasında, alt sınıf öğrencilerin okul içerisinde gerçekleşen paylaşımlarda daha çok katılımlarının sağlanmasında fayda görülmektedir.

ABSTRACT

METAPHORICAL IMAGES OF POLICE COLLEGE STUDENTS, TEACHERS AND ADMINISTRATIVE STAFF ABOUT THEIR SCHOOL

BAYRAM Levent

PhD. Thesis, Department of Educational Administration and Policy

Supervisor: Prof. Dr. Ali BALCI

June, 2010, x + 190 pages

This study aims at determining how police college students, teachers and administrative staff describe an ideal Police College and Ankara Police College based on metaphors.

The population of this study consisted of 20 students from 9-12th grades, 15 teachers from different branches and 10 administrative staff in charge of students in Ankara Police College during the second semester of 2008-2009 academic year.

For the data collection process, qualitative research method was used including the interview technic consisting of open-ended questions, which is one of the most widely-used data collection methods in qualitative researches. Then, content analysis was applied over the obtained data.

The information resulting from the data collection process was analyzed under four stages; data coding, category detection, sorting the data by the codes and categories, and ensuring admissibility and reliability.

The results can be summarized as the following:

In regards to an ideal police college, students, teachers and administrative staff mostly used the metaphors of “tree, root, wheat field, soil, seed, jigsaw, human body and greenhouse” which represent the category of “school as a place of development, maturation and growth”, and the metaphors of “book, bookcase, education home, heart, sun and mussel” which represent the category of “school as a place of knowledge and enlightenment”. Nonetheless, the participants least used the metaphor of

“factory” which represents the category of “school as a place for shaping, forming, and directing”.

In regards to the current situation of police college, students, teachers and administrative staff mostly used the metaphors of “chameleon, factory, utopia, filtration facility, broken-down factory, aquarium, combine-harvester, public servant” which represent the category of “school as a place for shaping, forming, and directing”, and the metaphors of “lame man, soldier, earth, cell, exam place, old tree, shorty tree” which represent the category of “school as a place of discipline, good-manners and control-center”.

The participants recommended that support, participation and upper-level representation of students is required, classes on occupation of policing should weigh at school curricula, lower-grade students should not be victimized in the hierarchical structure of the school and that examination system of the Police Academy should be improved with regards to the recommendations that the negative metaphoric perceptions should be converted into positive ones, and the positive metaphoric perceptions should be intensified.

For this purpose, the students in Ankara Police College for the time being are directed towards to sportive branches in school based on their individual skills, encouraged to participate in scientific activities and projects. For students’ personal development, self-recognition activities for educational, occupational and personal counseling events are held by the psychologic advisors in charge of in guidance service, and along with students, managers, administrative staff and teachers, too, are directed towards in-service training activities.

In order to eliminate current problems and to serve as a guide for future studies; it seems beneficial to attach importance to metaphors used for school and organizational life, provide a better communication amongst the staff and school managers, in particular the teachers, to increase the collaboration and to have more participation of staff in decision-making mechanisms in the school, to make job-descriptions of school staff, to have more participation of lower grades into all school activities.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
ÇİZELGELER LİSTESİ	x
BÖLÜM	1
1. GİRİŞ.....	1
Problem	1
Amaç.....	4
Önem	5
Sınırlılıklar	7
Tanımlar	8
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
Metafor Kavramı ve Metafor İle İlgili Tanımlar	9
Metaforların Kullanıldığı Alanlar	17
Metaforların Temel İşlevleri	20
Metaforların Sınıflandırılması	23
Metafor İle İlgili Kuramlar	28
Çağdaş Metafor Kuramı	30
Kavramsal Metaforlar	32
Yön Metaforu	35
Ontolojik (Varlıksal) Metaforlar	38
Varlık ve Madde Metaforları	40
Kişileştirme	41
Kapsayıcı Metaforlar	43
Yer-Alan Metaforları	43
Görüş-Alan Metaforları	44
Olaylar, Hareketler, Faaliyetler ve Durumlar Metaforu	44
Karşılıklı Etkileşim Kuramı	45
Değiştirim Kuramı	48
Karşılaştırma Kuramı	49
Metafor Kullanımının Yararları	49
Metafor Kullanımının Sınırlılıkları	54
Eğitim Çalışmalarında Metafor Kullanımı	57
Eğitim Yönetiminde Kullanılan Metaforlar	68

3. YÖNTEM	74
Araştırmanın Modeli	74
Çalışma Grubu	76
Verilerin Toplanması	79
Verilerin Analizi	83
Verilerin Kodlanması	84
Kategorilerin Oluşturulması	86
Verilerin Kodlara ve Kategorilere Göre Düzenlenmesi	86
Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması	88
4. BULGULAR VE YORUMLAR	94
Katılımcıların İdeal Bir Polis Kolejinin İlişkin Metaforik Algıları	94
Katılımcıların Ankara Polis Kolejinin Mevcut Durumuna İlişkin Metaforik Algıları	117
Katılımcıların Ankara Polis Koleji İle İlgili Olarak Olumsuz Metaforik Algılarının Değiştirilerek Olumlu Hale Getirilmesi, Olumlu Metaforik Algılarının İse Pekiştirilmesi İle İlgili Olarak Yapılması Gerekenlere İlişkin Görüşleri	138
Katılımcıların Ankara Polis Koleji İle İlgili Olarak Olumsuz Metaforik Algılarının Değiştirilerek Olumlu Hale Getirilmesi, Olumlu Metaforik Algılarının İse Pekiştirilmesi İle İlgili Olarak Yapılanlara İlişkin Görüşleri	154
5. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	166
Sonuçlar	166
Öneriler	172
YARARLANILAN KAYNAKLAR	178
EKLER	188

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge	Çizelge Adı	Sayfa
Çizelge 1.	Araştırmaya Katılan Öğrenci, Öğretim Elemanı ve İdari Çalışanların Dağılımı	77
Çizelge 2.	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı	77
Çizelge 3.	Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanı ve İdari Çalışanlar Hakkında Kişisel Bilgiler.....	78
Çizelge 4.	Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Görev Yaptıkları Branşlara Göre Dağılımı	79
Çizelge 5.	Araştırmaya Katılan İdari Çalışanlar İle Yapılan Görüşmenin Kodlanması	85
Çizelge 6.	Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarına Ait Metaforların Kavramsal Kategorilere Göre Dağılımı	87
Çizelge 7.	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kullandığı Metafor Algıları.....	95
Çizelge 8.	Öğrencilere Ait Metaforların Kavramsal Kategorilere Göre Dağılımı.....	96
Çizelge 9.	Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Kullandığı Metafor Algıları	104
Çizelge 10.	Öğretim Elemanlarına Ait Metaforların Kavramsal Kategorilere Göre Dağılımı	105
Çizelge 11.	Araştırmaya Katılan İdari Çalışanların Kullandığı Metafor Algıları	111
Çizelge 12.	İdari Çalışanlara Ait Metaforların Kavramsal Kategorilere Göre Dağılımı	112
Çizelge 13.	Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kullandığı Metafor Algıları.....	117
Çizelge 14.	Öğrencilere Ait Metaforların Kavramsal Kategorilere Göre Dağılımı.....	118
Çizelge 15.	Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Kullandığı Metafor Algıları	125
Çizelge 16.	Öğretim Elemanlarına Ait Metaforların Kavramsal Kategorilere Göre Dağılımı	126
Çizelge 17.	Araştırmaya Katılan İdari Çalışanların Kullandığı Metafor Algıları	133
Çizelge 18.	İdari Çalışanlara Ait Metaforların Kavramsal Kategorilere Göre Dağılımı	133

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımları yer almaktadır.

Problem

Çağımızda insanlar yaşantılarının önemli bir bölümünü çeşitli örgütlerde geçirmektedirler. Örgütler, kişilerin yalnız çalışma saatleri ile sınırlı yaşantılarını değil, tüm yaşamlarını etkilemektedir. Zira çağdaş insanın her etkinliği bir örgüt içindedir veya örgütle ilişkilidir. İnsanlar; okullar, dernekler, kulüpler, şirketler, çeşitli kamu kurumları, siyasi partiler, hastahaneler gibi örgütlerle iç içe yaşarlar.

Örgütün ve örgütsel yaşamın açıklanması için değişik bakış açıları kullanılmaktadır. Bu bakış açılarında örgüt, farklı yönleriyle ele alınmakta ve çözümlenmeye çalışılmaktadır. Her bir benzetme, özünde örgüte ilişkin farklı algılar oluşturmaktadır. Örgüte ilişkin algılar, örgütün ne olduğu, ne olması ve nasıl olması gerektiği konularında bazı ipuçları vermektedir. Örgütlere ilişkin bu yaklaşımlar onların üstünlüklerini ortaya koyarken aynı zamanda zayıf yönlerini de açığa çıkarmaktadır (Şişman, 2007, 32).

Morgan'a göre (2006) örgütsel yaşam hakkındaki kuramlar, örgütlerin kendine özgü ancak sınırlı yönleriyle görünmesini sağlayan metaforlara dayanmaktadır. Farklı metaforlar kullanılarak örgütlerin karmaşık ve gizil özellikleri anlaşılabilen, bu yolla daha önceleri olası görülemeyen şekilde yönetilebilmekte ve kurgulanabilmektedir.

İnsanlar, günlük yaşamlarında belli durumları açıklamada sıklıkla metaforlu/mecazlı anlatımlardan yararlanmaktadır. Bu durum, aynı zamanda anlatıma güç katmaktadır. Anlatılmak istenen bir varlık, olay veya durum, aralarında ilişki kurulan bir başka şeye benzetilerek anlatıldığında, belli özelliklere vurgu yapılmakta ve konu daha iyi anlaşılabilir. Örneğin,

askerden söz ederken “aslan asker” metaforu, askerle bir hayvan olan aslan arasındaki bazı benzerliklere vurgu yapmaktadır. Burada öne çıkan kavram, daha çok güçtür. Örgütü açıklamaya dönük metaforlar da örgütün belli özelliklerini öne çıkaran benzetmelerdir (Şişman, 2007, 32-33).

Metaforlar örgütlerde var olan düzeni, karmaşıklığı, soyutu yeni görüş açısından görmeye imkân sağlamaktadır (Balcı, 1993, 29). Metaforlar, bilinçli ya da bilinçsiz biçimde günlük düşünce ve eylemleri yönetmektedir (Lakoff ve Johnson, 2005, 25). Bu noktadan hareketle de araştırmacılar, metaforları bir araç olarak kullanarak örgütlerin yapısı ve işleyişi konusunda ilginç sonuçlar elde etmektedir (Silman ve Şimşek, 2006, 177).

Morgan'ın (2006) ifade ettiği gibi metaforlar, bir örgütün işleyiş biçiminin derinlemesine irdelenmesine yardımcı olmaktadır. Örgüt içerisindeki sorunların saptanmasında ve çözüm yolları bulunmasında kişilere yön vermektedir. Bu özellikleriyle metaforlar, örgüt yönetimi ve örgütlerin etkililiğinin artırılmasında fırsatlar sunmaktadır.

Görülen o ki metaforlar, tam anlamlandırılmayan olayların ve davranış biçimlerinin tahmin edilmelerini sağlama özellikleriyle, karmaşık bir olgu olan örgütlerin derinlemesine analizinde kullanılan az sayıdaki araçlardan biridir. Bredeson'a göre (1985) metaforlar etkili bir dil aracı olarak kuramcılarının yeni fikirler, kavramlar, kuramlar üretmelerine yardımcı olmakta, aynı zamanda kuramcılarının bu yolla okul yapılarını ve örtük yönetsel davranış şekillerini anlamalarını kolaylaştırmaktadır (Akt. Balcı, 1999).

Eğitsel ve analitik bir dil aracı olan metaforlar, eğitim ortamında bulunan kişilere, içinde buldukları okulları örgütsel ve yönetim süreçleri anlamında daha iyi kavramasında ve değerlendirmesinde yardımcı olmakta ve yol göstermektedir (Inbar, 1996). Metaforlar, bireylerin zihinsel algılamalarının nasıl olduğunu ortaya çıkarmada kullanılan araçlardan biri olup, bu anlamda, yapılan çalışmalarda okulun incelenmesinde ve detaylı bilgi elde edilmesinde metaforlar kullanılmaktadır (Cerit, 2006, 675).

Bir ülkenin gelişmesinde, çağdaş ve demokratik bir anlayışın oluşturulmasında ve kamu düzeninin sağlanmasında Emniyet Örgütünün çok önemli bir yeri vardır. Polisin toplumsal yapıdaki beklenti ve gelişmeler doğrultusunda eğitilmesi ve geliştirilmesi, hem polisin ürettiği hizmet kalitesinin artmasını, hem de toplumun beklentilerinin karşılanabilmesini sağlamaktadır

(Gökçe, 2000, 198).

Yapılan değerlendirmelerde, Emniyet Örgütü içerisinde eğitim ve öğretim kurumu olarak çalışmalarını yürüten Polis Koleji, Güvenlik Bilimleri Fakültesi, Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Fakülte ve Yüksek Okullar Bölümü ile Polis Meslek Yüksek Okullarının mevcut durumu anlama ve araştırmada öğretmen, öğrenci, yönetici, veli ya da idari çalışanlarının düşüncelerinin neler olduğu, okulların nasıl kavramlaştırıldığı ile ilgili detaylı bir çalışmanın bulunmadığı görülmüştür.

Konu ile dolaylı olarak da olsa ilgili bazı araştırmalar şöyledir: İçli (1995) tarafından, Hacettepe Üniversitesi Fen, Mühendislik ve Edebiyat Fakültelerinden seçilen 200 öğrenci ile hem görüşme hem de anket yoluyla yapılan araştırmanın bulgularına göre polislerin halka yardımcı bir kişilik sergilemekle birlikte sert, kaba, ilgisiz ve katı tutum sahibi kişiler olarak görüldüğü ortaya çıkmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğü'nün (1995), Analitik Araştırma Şirketine yaptırdığı, "Halkın Polis İmajı ve Polis Halk Bütünleşmesinin Dinamikleri Araştırması"na göre bireyler, polisi suçluların yakalanmasında yetersiz görmekte, polisin eğitim, bilgi ve beceri bakımından mevcut durumdan daha iyi hale gelmesini istemekte ve polise her zaman destek vermeye istekli ve hazır olduklarını ortaya koymaktadır.

Erzurum Polis Okulu öğrencileri tarafından Artvin, Erzurum, Konya, Kahramanmaraş, Ordu ve Malatya illerinde yapılan "polis halk ilişkileri" başlıklı, araştırmanın bulguları kısaca, halkın polisi korkutucu, güven vermez, insan haklarına saygılı olmayan, taraflı, kaba ve çirkin dil kullanan kişiler olarak görüldüğünü ortaya koymuştur.

Akşit ve Demirtaş'ın (2001), "Polis-Halk İlişkileri" araştırmasında Polisler, "polis" kelimesini, "devlet-vatandaş ilişkisini sağlayan köprü, devletin kurulu düzenini, vatandaşın huzurunu sağlayan, yardıma ihtiyacı olana yardım eden, halkın malını, canını, ırzını koruyan kişi" olarak ifade etmişlerdir. Araştırma bulguları ayrıca polislerin amele, her işi yapan, gariban, zor işlerin adamı, herkesin gücünün yettiği, örgüt ve tüm kötülerle uğraşan kişiler olarak betimlenen metaforları sıklıkla kullandıklarını göstermiştir.

Yapılan değerlendirmelerde konu ile ilgili olarak yapılan çalışmaların; halkın polisten beklentileri, polis algısı, polis halk bütünleşmesi, bilgi paylaşımı,

halkın polise desteği ile polis algısını belirleyen etmenlerin tespitine yönelik olduğu anlaşılmaktadır.

Okul insanların sosyal, kültürel ve mesleki yaşamlarında çok önemli etkilere sahiptir. Bu nedenle okul kurumunun ayrıntılı analizinin yapılması eğitimsel etkinliklerin etkili bir şekilde yürütülmesine olumlu yönde katkıda bulunabilecektir. Metaforlar, bireylerin zihinsel algılamalarının nasıl olduğunu ortaya çıkarmada kullanılan araçlardan biridir. Bu anlamda bu çalışmada Polis Kolejinin incelenmesinde ve detaylı bir şekilde bilgi elde edilmesinde metaforların kullanılması düşünülmüştür. Okulun işleyişinde önemli unsurlar olan öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanların görüşlerinin alınması, okulun nasıl algılandığının ve eğitim faaliyetlerinin şekillenme biçiminin incelenmesine, anlaşılmasına ve açıklanmasına katkıda bulunacaktır. Bu amaçla, Emniyet Örgütüne orta ve üst kademe yönetici yetiştiren, Polis Akademisinin öğrenci kaynağını oluşturan Polis Koleji öğrencileri, öğretim elemanı ve idari çalışanlarının görüşlerine başvurulması anlamlı olacaktır.

Bu çerçevede araştırmanın problemini, Polis Koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarının ideal bir Polis Koleji ile Ankara Polis Kolejini betimlemekte ne tür metaforlar kullandıklarını saptamak oluşturmaktadır.

Amaç

Bu çalışma; Polis Koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarının metaforlar yardımı ile ideal bir Polis Koleji ile Ankara Polis Kolejini nasıl betimlediklerini saptamayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda ayrıca katılımcılara göre Ankara Polis Koleji ile ilgili olumsuz benzetmelerin değiştirilerek olumlu hale getirilmesi, olumlu benzetmelerin pekiştirilmesi ile ilgili olarak neler yapılabileceği ve Ankara Polis Kolejinde bu konu ile ilgili olarak şu anda gerek bireysel gerekse de kolej çapında neler yapıldığı saptanmak istenmiştir.

Bu amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Polis Koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarının, ideal bir Polis Kolejine ve Ankara Polis Kolejine ilişkin metaforik algıları nelerdir?

2. Polis Koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarının ideal bir Polis Koleji ve Ankara Polis Kolejine ilişkin metaforik algılarında fark var mıdır?

3. Polis Koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarının ideal bir Polis Koleji ve okullarına ilişkin metaforik algılarında etkili olan unsurlar nelerdir?

4. Polis Koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarına göre Polis Koleji ile ilgili olumsuz algıların değiştirilerek olumlu hale getirilmesi, olumlu algıların pekiştirilmesi ile ilgili olarak neler yapılabilir?

5. Polis Koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarına göre Polis Koleji ile ilgili olumsuz algıların değiştirilerek olumlu hale getirilmesi, olumlu algıların pekiştirilmesi ile ilgili olarak Ankara Polis Kolejinde gerek bireysel gerekse de kolej çapında neler yapılmaktadır?

Önem

Günümüz dünyasında suç ve suçlularla mücadele, gelişen ve değişen teknolojik imkânlar ve sosyo-ekonomik değişimlerle birlikte daha da karmaşık hâle gelmektedir. Emniyet Örgütü toplumun bu alandaki beklenti ve ihtiyaçlarını en üst seviyede karşılamayı hedeflemektedir. Bunun gerçekleştirilmesinde, polisin aldığı eğitim, sahip olduğu bilgi, beceri ve davranışlarla toplumla kurulacak etkileşimin düzeyi ve beklentilerin karşılanma seviyesi önemli hale gelmektedir.

Polis adaletin ilk kapısı veya başlangıç noktasıdır. Adalet ise, bir ülkede mülkün temeli olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla polis eğitimine önem vermek, aslında adaletin çabuk gerçekleşmesine ve insan haklarına önem vermektir. Bir ülkede adli makamlar, polisin yaptığı araştırma ve soruşturma sonuçlarına göre karar vermektedir. Emniyet Örgütü mensupları görevlerini süratli ve ciddi yaptığı, gerekli bilgi ve belgeleri gerektiği yer ve zamanda

sağlıklı bir şekilde adli makamlara sunabildiği ölçüde, yargı daha süratli ve isabetli karar verebilecek ve adalet daha çabuk gerçekleşecektir. Böylece, halkın hem araştırmalarını ciddi yapan polise, hem de sürati ve isabetli karar veren yargıya güven ve desteği artacaktır (Fındıklı, 2000, 17).

Emniyet Örgütünün etkin, verimli ve yüksek kalitede hizmet sunmasında yeni yaklaşımlar ve bakış açıları ortaya koymak ancak eğitim kalitesinin yükseltilmesi ile gerçekleştirilebilecektir. Ortaya çıkan sorunların giderilebilmesi ve istenen niteliklerde personelin yetiştirilebilmesi için çağdaş bir polis eğitim sisteminin kurulması kaçınılmazdır.

Polis eğitimi, polisin mesleki bilgi, görgü ve kültürünü artırmak ve ileriye bakışını geliştirme çabasıdır. Polis eğitiminde amaç, öğrenciye yalnız mesleki bilgi ve davranışlar kazandırmak değil, bunun yanında özgür düşünebilme, iyi muhakeme edebilme, süratli ve sağlıklı karar verebilme yeteneğine sahip, değişen toplum şartlarına ayak uydurabilen polisler yetiştirmektir. Bunun için öğrencilere; bağımsız düşünme ve sorumluluk alma, birlikte ve işbirliği içerisinde çalışma, müşteri odaklı anlayışa göre hizmet verme bilgi ve bilinci vermek gerekmektedir (Fındıklı, 2000, 15-18).

Emniyet Örgütü, Avrupa Birliği sürecinin sağladığı ivme ile birlikte kendi örgüt yapısını doğrudan etkileyebilecek yeniden yapılanma, modern eğitim ve personel sistemlerinin adapte edilmesi, eğitim ve öğretim kurumlarının daha etkin ve verimli hâle getirilmesi, polis eğitim programlarının geliştirilmesi ile ilgili olarak birçok çalışma başlatmıştır.

Emniyet Genel Müdürlüğünün yeniden yapılanma süreci içerisinde polis eğitim sistemi hem yapısal hem de fonksiyonel olarak yeniden ele alınmış, Polis Akademisi bünyesinde eğitim hizmeti veren Güvenlik Bilimleri Fakültesi; Güvenlik Bilimleri Enstitüsü, Polis Meslek Yüksek Okulları, Fakülte ve Yüksek Okullar bölümü ile üniversite statüsüne kavuşturulmuştur (Cerrah, 2006).

Emniyet Genel Müdürlüğüne doğrudan bağlı bir birim olarak kurulan Polis Koleji, Milli Eğitim Bakanlığı'nca belirlenen yüksek öğrenime yönelik yabancı dil ve fen dersleri ağırlıklı eğitim programı uygulanan bir okuldur. Bu programlar, ortaöğretim kurumları Anadolu Lisesi fen bilimleri alanının haftalık ders çizelgesinde yer alan ortak dersler, alan dersleri ve seçmeli derslerin öğretim programlarından oluşmaktadır (Kaya, 2007, 19).

Polis Kolejinin eğitim ve öğretim süresi dört yıldır. Polis Kolejini dört yıllık eğitimin sonunda başarı ile tamamlayan öğrenciler Polis Akademisine sınavsız olarak alınmaktadır. Polis Koleji mezunlarından Emniyet Örgütünün ihtiyaç duyduğu alanlarda üniversitelere girenler, Fakülte Yüksek Okul (FYO) sistemi altında bu okullarda okutulmakta ve mezun olduklarında eğitim aldıkları alan doğrultusunda örgüt içinde istihdam edilmektedir (Emniyet Genel Müdürlüğü [EGM], 2009).

Polis Kolejinin ana amacı, Emniyet Örgütüne orta ve üst kademe yönetici yetiştiren Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Fakültesine nitelikli öğrenci yetiştirmektir (EGM, 2009). Polis Koleji mezunları, Polis Akademisinden mezun olduktan sonra komiser yardımcısı rütbesi ile Emniyet Örgütünde çalışmaya başlamaktadır.

Emniyet Örgütünde amir, emrinde çalışan polis memurlarının hem yöneticisi ve hem de eğiticisi durumundadır. Memur, çalışma hayatında birçok konuyu amirinden öğrenmek durumunda olduğundan, amir, göstermiş olduğu her türlü davranışın memurlarda uyandıracığı etkiyi düşünmek zorundadır.

Bu bağlamda, yapılan çalışmanın, Emniyet Örgütü için çok önemli bir yere sahip Polis Kolejindeki karmaşık örgütsel yaşamın daha iyi anlaşılması, eğitim ortamında bulunan kişilerin içinde buldukları topluluğun özelliklerini kavraması, onlara yardımcı olması ve yol göstermesi bakımından katkı sağlayacağı umulmaktadır.

Sınırlılıklar

Bu araştırma, Polis Koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarının okullarına yönelik metaforik algıları ile sınırlıdır.

Çalışmaya, 2008-2009 eğitim-öğretim yılı ikinci yarıyılında Ankara Polis Kolejinin 9-12'nci sınıflarında okuyan 20 öğrenci ile farklı branşlardan 15 öğretim elemanı ve okulda sınıf komiseri olarak görev yapan 10 idari çalışan katılmıştır.

Tanımlar

Polis Koleji: Emniyet Örgütüne üst kademe amir yetiştiren Güvenlik Bilimleri Fakültesi'nin veya Emniyet Örgütünün ihtiyaç duyacağı dallarda Fakülte ve Yüksekokullara kaynak oluşturmak amacıyla Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı olarak kurulan, parasız yatılı ve resmi üniformalı bir okuldur.

Öğretim Elemanı: Polis Kolejinde eğitim öğretim hizmetlerinde görevlendirilen öğretmen ve ders görevlilerini ifade eder.

İdari Çalışan: Polis Kolejinde, görevlendirildiği sınıftan sorumlu rütbeli personeli ifade eder.

Metafor: Kelimelerin gerçek anlamları dışında başka anlamlarda kullanılmalarıdır. Metafor, sosyal gerçeğin mecazi olarak yansıtılmasıdır.

Güvenlik Bilimleri Fakültesi: Lisans düzeyinde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma ve yayın yapan; kendisine birimler bağlanabilen yüksek öğretim kurumudur.

Öğrenci: Ankara Polis Kolejinin 9-12'nci sınıflarında okuyan öğrencileri ifade eder.

Polis Meslek Yüksek Okulları: Emniyet Teşkilatının ihtiyacı olan polis memurlarını yetiştirmek üzere; ön lisans düzeyinde, mesleki eğitim-öğretim ve uygulama yapan kurumlardır.

Polis Akademisi: Emniyet Örgütünün memur, amir ve yönetici ihtiyacını karşılamak üzere ön lisans, lisansüstü eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapan, bünyesinde fakülte, enstitü ve polis meslek yüksek okulları bulunan bilimsel özerkliğe sahip yüksek öğretim kurumunu ifade eder.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde ilk olarak metafor kavramı ve metafor ile ilgili yapılan tanımlara yer verilmekte, daha sonra sırasıyla metaforların kullanıldığı alanlar, metaforların temel işlevleri, eğitim çalışmalarında metafor kullanımı, eğitim yönetiminde kullanılan metaforlar, metaforların sınıflandırılması, metafor ile ilgili kuramlar, metafor kullanımının yararları ve metafor kullanımının sınırlılıkları gibi başlıklar incelenmektedir.

Metafor Kavramı ve Metafor İle İlgili Tanımlar

Metaforlar, örgütlerin yapısının ve işleyişinin anlaşılmasında yardımcı olması açısından son zamanlarda örgüt ve yönetim ile birlikte eğitim ve eğitim yönetimi alanyazınında ilgi uyandırmaktadır. İlgili alanyazın taraması, metaforun ne olduğunun ve ne olmadığına profesyonel ve akademik lisanda önemli bir tartışma olduğunu, metafor kavramının değişik yazarlar tarafından aynı ya da benzer anlamları taşıyan farklı bakış açılarıyla ele alınıp açıklanmaya çalışıldığını göstermektedir.

İngilizce bir kelime olan "metafor" (metaphor), Türkçe'de "benzetme, eğretileme", eski Türkçe'de "meczaz", Arapça'da "istiare" kelimeleriyle karşılanmaktadır (Aydın, 2006, 10). Yapılan çalışmada, evrensel ölçekte ve Türkçe'de de kullanılan "metafor" terimi esas alınmaktadır.

Metafor teriminin eski köklerine gidildiğinde, Yunanca'da aktarma, taşıma ya da nakletme anlamına gelen "metapherein" kelimesinden geldiği ve bir yerden başka bir yere götürmek anlamında kullanıldığı anlaşılmaktadır (Leino ve Drankenberg, 1993, 7-10).

Dil Derneğine göre (1999) metafor; bir sözcüğün, söz öbeğinin etkili, çarpıcı olmak amacıyla karşıladığı kavram dışında yepyeni bir kavramı karşılayacak biçimde kullanılmasıdır. Örneğin; "son davranışlarıyla iyice alçaldı", "kurt kocayınca köpeğin maskarası olurmuş" cümlelerinde verilen örneklerde "alçaldı" ve "kurt" sözcükleri metaforik anlamda kullanılmaktadır.

Bununla birlikte "bu adam hayatının sonbaharında" ifadesindeki sonbahar kelimesi bir metafordur ve kullanılan bir istiare söz sanatıdır.

Metafor kelimesi, iki parçadan meydana gelmektedir. Meta sözü, sonra (yahut) ile gibi manalara, fora sözü de aktarmak (nakletmek) anlamına gelmektedir (Keklik, 1984, 1). İngiliz alanyazınında metafor kavramının iki karşılığı bulunmaktadır. Oxford İngilizce sözlüğüne (1996) göre bir isim, bir belirleyici kelime ya da kelime grubunun farklı ama kendisine benzeyen bir nesneye ya da eyleme aktarılması-dönüştürülmesi ile oluşan, hakiki anlamda da kullanılabilen söz figürü iken; diğer anlamı kavramsal sunum olarak görülen bir şey ve sembol olarak belirtilmektedir.

Metafor kavramını Balcı (2003), örgütü anlamaya, özelliklerin bilinen bağlamdan bilinmeyene transferine yardımcı olan bir anlatım olduğunu, Deant-Reed ve Szokolszky (1993), bir kavramın, durumun ya da nesnenin doğrudan kendisiyle değil, bir başka kavram, durum ya da nesne kullanılarak dolaylı yoldan anlatılması olduğunu ve Arnett (1999) de bir algı aracı olduğunu ifade etmektedir.

Aristoteles (MÖ. 350) metaforu bir sözcüğe, kendi özel anlamının dışında bir anlam verilmesi şeklinde tanımlarken onu dilin merkezinden ziyade çoğunlukla şiirsel bir terkip olarak görmüş ve üstün bir kabiliyete atfetmiştir. Aristoteles'e göre (MÖ. 350) metaforlar, bir şeyi doğrudan söylemek yerine onu bir örnekle açıklama aracı olarak kullanılabilir. Ona göre metafor benzeştirmeden daha belirgin ve daha kısa bir ifade yöntemi olup açıklamayı daha ilgi çekici kılmaktadır (Akt. Gündoğdu, 1995).

Metafor, kelimelerin gerçek anlamları dışında başka anlamlarda kullanılmalarıdır. Metafor, sosyal gerçeğin metaforik olarak aktarılması ya da yansıtılmasıdır. Metaforda benzetme vardır. Örneğin organizma metaforu, örgütü canlı bir varlığa benzeterek tıpkı canlılar gibi yaşaması için çevresiyle alış verişte bulunması gerektiğini belirtirken makine metaforu, örgütlerin tıpkı bir makine gibi önceden saptanan amaçlar doğrultusunda etkili ve verimli bir yapı kurulması, eskiyen parçalarının değiştirilmesi ile sürekli çalışacağını varsaymaktadır (Balcı, 2005, 121).

Metaforda ya da metaforik anlatımda; bir olay ya da gerçeğe ilişkin anlatımın, benzer olana ya da olanlara taşınması ya da yansıtılması söz konusudur. Örneğin bir insana, "kurt adam" denmesi, onun kurda

benzerliklerinin; kurt gibi güçlü, gizemli, yalnız yaşama istekli, belki de vahşi olduğunun belirtilmesidir. Benzer şekilde “fabrika okul” metaforu ile, okulun sanki sanayideki bir fabrikanın, hammaddeyi alıp onu mamul maddeye dönüştürmesi gibi, bir okulun da öğrenciyi mamul, yani istenen özelliklere sahip hale getirmesi, onu işlemesi anlatılmak istenmektedir. Fabrika ayrıca, üretimdeki hızı ve kârlılığı da ifade etmektedir. Bu anlamda fabrika okul, bir okulun sanki kâr amaçlı bir piyasa şirketi gibi ürünlerini para kazanma güdüsüyle üretmesini anlatmaktadır (Balcı, 2008).

Metafor, bir şeyi veya bir fikri ona çok benzer niteliklere sahip başka bir şey ile genelde "gibi", "benzer" sözcüklerini kullanmaksızın istenen tanımlamayı yapmak, anlatıma üslup güzelliği ve kolaylığı katmak için kullanılan sözcük ya da sözcük kümesidir. Başka bir deyişle metafor; bir kavramı, kelimeyi, terimi, olguyu daha güzel ve iyi anlatmak amacıyla, başka bir anlamda olan bir sözcükle ilgi kurularak benzetme yoluyla kullanılmasıdır (Aydın, 2006, 10).

Metafor sadece benzetme değil, aynı zamanda temel bir düşünce mekanizmasıdır (Cerit, 2006, 672). Metafor ile anlatılmak istenilen kavram, onunla bir yönden benzerliği olan başka bir kavramla anlatılmaya çalışılmaktadır. Böylece bir metafor, parçalarının toplamından daha büyük bir anlam oluşturmakta ve bize yeni bir farkında olma sunmaktadır (Çelikten, 2005, 270).

Vardar’a (1982) göre metafor, paradigmatik (dizisel) bağıntılar düzleminde, ortak anlam-birimcikleri kapsadıklarından aralarında eşdeğerlilik ilişkisi kurulan anlamlı öğelerden birini öbürü yerine ve karşılaştırma yapılmasını sağlayan sözcükleri kaldırarak kullanma sonucu oluşan değişme türüdür. Metafor; hikâyelerin, anlatılmak istenen bir şeyin başka bir şekilde görsel, işitsel ve duyuşsal temsil sistemleri kullanarak, başka bir hikâye şeklinde aktarılmasıdır (Büyükbayram, 2004, 9).

Metaforlar, toplumsal olayların yeniden yorumlanmasında ve yeni bilgiler üretilmesinde iyi birer araçtır. Yeni metaforlar yeni kimlikler ortaya çıkarmakta ve statükonun sınırlarının ötesine geçilmesinde yardımcı olmaktadır (Öztel ve Hinz, 2001, 153-168). Walck’a (1996) göre bireylerin, örgütlerin ve genel olarak toplumun ihtiyaç duyduğu şey hayal gücüdür. Bu hayal gücüyle kişiler kim olduklarını ve ne yaptıklarını derinlemesine

görebilmekte ve bu bilgiyle daha iyi yerlere gelebilmektedir (Akt. Silman ve Şimşek, 2006, 179).

Cleary ve Packard (1992), metaforların, geleceğin rehber imajları, örgütsel etkililik yolları, örgütsel tanılama araçları ve örgütsel yaşamın basitleştirilmesi yöntemleri olarak uygulanabildiklerini belirtmektedir. Onlara göre metaforlar ayrıca, bireylerin değişmeye karşı algılarını anlamada, değişmeye direnmenin ve değişmede yaşanan duyguların tanımlanmasında kullanılmaktadır (Akt. Balcı, 2003).

Metafor yöneticinin içgörü ufkunu genişletmekte, yeni olasılıkların önünü açmakta ve tamamlayıcı kavrayışlar mozaiği yaratarak örgütün çevresiyle birlikte yorumlanması ve biçimlendirilmesinde çok sayıda görüş açısı ve davranış tarzı yaratmaktadır (Çelikten, 2005, 281).

Örgütsel yaşantının yönetimi için onun tamamının anlaşılması gerekmektedir. Belki de farklı bakış açıları, örgütsel yaşamın daha önceden üzerinde durulmayan, bilinmeyen ya da önemsenmeyen yönlerine eğilme gereğini doğuracaktır. Böylece de karmaşık örgütsel yaşamın daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır (Balcı, 2003, 57-60).

Bütün metaforlara genel olarak bakıldığında, birbirleriyle çelişen ve birbirlerini bütünleyen bir yelpaze oluşturduklarını görmek mümkündür (Morgan, 1980). Şişman'a (2007) göre metaforlar, insanın dünyayı bir açıdan görüp anlamasını sağlamaktadır. Anlatılmak istenen bir varlık, olay ya da durum, aralarında ilişki kurulan bir başka şeye benzetilerek anlatıldığında belli özelliklerine vurgu yapılmakta ve konu daha iyi anlaşılmiş olmaktadır.

Mignot (2000), metaforu bireysel bir bilinçle ilişkilendirirken metaforun, "yoğunluk", "ifade edilemezlik" ve "canlılık" ile ilgili üç özelliğinin olduğunu ifade etmektedir. Mignot'a (2000) göre metaforun bu özellikleri, bireyin sabit tecrübe akışını anlamasını sağlamaktadır. Tecrübenin devamlılığı, sadece geçici bir devamlılık değildir; tecrübe ile birlikte, bireyin ima etmeyi kullanmasında da bir devamlılık oluşmaktadır. Dilsel iletişimde metafor kullanımını artıran ve onun önemini belirleyen de, bu toplam tecrübenin devamlılığı olmaktadır.

Metafor genellikle söylemi süslemeye yönelik bir söz sanatından ibaret sayılmaktadır, ama önemi bundan çok daha fazladır. Metafor kullanımı, genel olarak dünyanın kavranılmasını içine alan bir düşünme ve görme biçimi anlamına gelmektedir. Sözelimi, çeşitli alanlarda yapılan araştırmalar

göstermektedir ki metafor, kişilerin düşünme biçimi, dili ve bilim üzerinde olduğu kadar, kendisini günlük temelde ifade etmesi üzerinde de biçimlendirici bir etki yaratmaktadır (Morgan, 2006, 14).

Metaforlar insanoğlunun kendi dünyasını anlama, ifade etme, kurma ve düzenlemeye yönelik geliştirmiş olduğu temel araçtır (Deant-Reed ve Szokolszky, 1993). Yukarıda ifade edilen metaforlara ait özellikler, insanların gerçekliklerini nasıl oluşturdukları ve dünyayı nasıl algıladıklarının anlaşılmasında kolaylık sağlamaktadır (Munby, 1987). Çünkü metaforlar, bilinmeyenin bilinen tecrübelerle açıklanmasına yardım etmekte, karışık düşüncelerin iletilebilmesi için ekonomik yöntem sunmakta, karışık değişkenlerin önemli özelliklerinin basit şekilde tanımlanması için yardım etmekte ve bütün hikâyeyi bir tek imaj ile iletmektedir (Dickmeyer, 1989, 151-160).

Metafor kullanıldığı zaman, onun paylaşılmış özellikleri vurgulanmaktadır. Örneğin, “patronum tilkidir” dendiğinde, patronun tilkiye benzer açığözlülüğü, kurnazlığı ve yumuşak imajı görülmektedir. Onun siyah bir burnu, kürkü, dört bacağı ve kuyruğu olmadığı göz ardı edilmektedir (Özar, 1999, 21).

Metafor bütününü kavrayamadığımız şeyleri, duygularımızı, estetik tecrübelerimizi, ahlak pratiklerimizi ve ruhsal bilincimizi kısmen kavramaya çalışmanın en önemli araçlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Lakoff ve Johnson, 2003). Anlatıma güç katan metaforlar, bir dili konuşan toplumun dünya görüşünü, gelenek, görenek ve inançlarını, düşünme biçimini, nükte ve buluşlarını ortaya koymaktadır. Bu nedenle metaforlar, metaforu oluşturan bireyin geçmiş yaşantılarından, ön öğrenmelerinden ve sosyal çevresinden soyutlanmamaktadır (Oğuz, 2005).

Metaforların bilişsel, davranışsal ve duygusal seviyelerde bilgileri birleştiren resim benzeri nitelikleri bulunmaktadır. Metaforlar tüm hikâyeyi tek bir imaj kullanarak görsel olarak iletmektedirler. Bir metafor, yapılacak belli eylemleri ya da takip edilecek yolları öneren bin kelimelik belgenin yerini tutabilmektedir. Bunun sebebi, deneyimi tek bir değişkenle değil, tüm bir durumla hatırlatıp kullanmasıdır. Bu deneyim; bilgiyi, düşünceleri, eylemleri, duyguyu ve o durumun atmosferini içermektedir (Sackman, 1989).

Metaforlar, söylenmek isteneni daha az sözcükle, daha vurgulu bir biçimde ifade etmeye yaramaktadırlar. Başka bir deyişle, güçlü bir anlatımı daha az sözcükle ifade etme şansını, metaforlarla yakalamak olanaklı hale gelmektedir. Örneğin, "yatakhane benim için hapisaneydi" tümcesinden yiyeceklerin sınırlı olduğu, ışığın az olduğu, zor günler geçirildiği, ortamın çok temiz olmadığı, kısıtlı yaşam alanlarının bulunduğu anlamları çıkartılabileceği gibi değişik daha birçok anlam çıkarılabilmektedir. Bu nedenle metaforlar; bireyi yaratıcı düşünmeye, hayal etmeye, kendi yaşantısı içinde anlamlandırmaya yönlendirmektedir. Aynı zamanda metaforlar, bireylerin sınırlanmasını engelleyerek onları yaratıcılığa yönlendirirken, dilin derinliklerinde kendilerini bulmalarını sağlamaktadır (Tompkins ve Lawley, 2002).

Metaforun özü bir şeyi, başka bir şeye göre anlamak ve anlamlandırmaktır. Bireyin kavram sistemi, düşündüğü ve eylemde bulunduğu terimlerin doğası gereği metaforiktir. Bireylerin nesnelere algılamalarını, dünyada yollarını bulma ve diğer insanlarla ilişki kurma biçimlerini, sahip oldukları kavramlar yapıya kavuşturmaktadır. Bu nedenle, bireylerin kavram sistemi, onların günlük gerçekliklerini tanımlamakta önemli rol oynamaktadır. Birey normalde kavram sistemini fark edememektedir. Günlük yaşamda bireyler, henüz tam olmamakla birlikte belirli hatlar boyunca neredeyse otomatik olarak düşünmekte ve hareket etmektedirler. Bu hatları açıklamanın tek yolu ise dildir; çünkü iletişim, düşünürken ve eylemde bulunurken kullanılan kavram sistemiyle aynı sisteme dayanmaktadır. Dil, bu sistemin nasıl işlediğinin önemli kaynaklarından birisidir. Bu nedenle metaforlar, en önemli anlama araçları arasında sayılmaktadır. Kavramsal metaforlar günlük yaşantıda temellenmektedirler. Soyut düşünce tümüyle olmasa da büyük ölçüde metaforiktir. Bu nedenle, metaforik düşünce sürekli varlığını sürdürmektedir (Lakoff ve Johnson, 2003; Girmen, 2007, 10).

Porzig'e göre (1995) metafor, insan aklının yaratıcılığını simgelemektedir. İnsanlar daha hoş ifadelerle daha basit ve can sıkıcı ifadeleri tasvir etmektedir. Onların amacı bir şeyi olduğu gibi basitçe söylemek değil, yer edecek, iz bırakacak, belirli bir etkiye yol açacak şekilde söylemektir. Metaforlar bizi benzerliklerin yanında farklılıkları da görmeye

davet etmekte ve bir olguyu diğ erinin terimleriyle açıkl ayarak onun anlamını daha derin ve çekici hâle getirmektedir.

Henle (1981) metaforun, dinleyici ya da okuyucu açısından ele alınd ığında, en önemli özelliğ inin yarattığı etki oldu ğ u üzerinde durmaktadır. Kiş i öncelikle sözcüklerin gerçek anlamlarına baktığı nda, bunun bir metaforunda olanaksızlığ ını görmekte ve bu, kiş iyi metaforik anlama yönlendirmektedir. Genel anlamda metafor, gerçek anlamın tuhaf olmadığı , ancak farklı bir anlam ilettiğ i durumlarda oluş maktadır (Akt. Yüks el, 2004).

Grant ve Oswick (1996), gerçek ve metaforik olmak üzere iki tip cümle anlamı oldu ğ unu belirtmektedir. Ancak cümleler ve sözcükler, sadece onlara ait olan anlamlara sahip oldukları için, bir sözcüğ ün, ifadenin ya da cümlenin metaforik anlamı söz konusu olduğ unda, o sözcük, ifade ya da cümlenin gerçek anlamından ayrılmış olan anlamından bahsedilmektedir. Buna göre, konuşmacının olası niyetlerinden bahsedilmektedir. Konuş anın anlaşılabilmesi için, dinleyicinin de bilmesi gerekenler bulunmaktadır. Dolayısıyla, cümlenin gerçek anlamıyla metaforik anlamı arasında geliş igüz el değ il, sistematik bir iliş ki vardır.

Metaforlar hayatın her alanında yer almaktadır. Bilimden siyasete, edebiyattan ekonomiye en karmaş ık düş ünceler, anlamlar, açıklamalar, iliş kilendirmeler metaforlar yoluyla anlatılmakta, farklı entelektü el ve biliş sel düzeydeki insanlar birbirlerini anlar hale gelmektedirler. Birçok noktada insana, evrene, sevgiye, topluma, geleceğ e ve geç miş e, iyilik ve doğ ruluğ a, beklentilere, umutlara iliş kin en karmaş ık mesajlar metaforlar yoluyla ifade edilmektedir (Yıldırım ve Ş imş ek, 2006, 207).

Metaforlar, bireylerin kiş isel tecrübelerine anlam vermeleri bakımından, aynı zamanda, “tecrübelerin dili” olarak da tanımlanmaktadır (Miller, 1987). Bu yönüyle metaforlar, uygulamalara yön vermekte, ış ık tutmakta ve rehberlik etmektedir. Nitekim Shuell (1990)’in “eğ er bir resim 1000 kelimeye bedelse, bir metafor da 1000 resme bedeldir; ç ünkü, bir resim sadece statik bir algı sunarken, bir metafor, bir olgu hakkında düş ünmek için zihinsel bir çerçeve sunmaktadır” sözü, metaforların genel olarak insan hayatındaki önemini ve özellikle de eğitimcilerin kendi uygulamalarını anlama ve açıklamadaki gücünü etkili bir şekilde ortaya koymaktadır.

Bütün yönetim ve örgüt kuramları, örgütlerin kısmi olmakla birlikte ayırt edici biçimde görülmesini, anlaşılmasını ve yönetilmesini sağlayan örtük algılara veya metaforlara dayanmaktadır. Bütün bu kuramlar özünde birer metafordan ibarettir. Metaforlar yeni metaforlara yol açarak, birbiriyle rekabet eden ve birbirini tamamlayan kavrayışların bir mozaiğini yaratmaktadır. Farklı metaforların kavrayışlarına açık olduğunda ve yeni fikirler yaratmak üzere metaforlar kullanıldığında, kişiler kendi kapasitelerini de geliştirmektedir (Grant ve Oswick, 1996).

Strenski'ye (1989) göre metaforların birtakım sonuçları vardır. Metaforlar düşünceleri yansıtmakta, şekillendirmekte ve sonuç olarak insan davranışlarını belirleyerek onlara yön vermektedir.

Metaforlar insanın doğayı ve çevresini anlamada, anlamsız gibi görünen nesnel gerçeklikten, belirli yorumlar yoluyla anlamlar çıkarmada, yaşantı ve deneyime anlam kazandırmanın araçları olarak katkı sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 208).

Metaforlar, zihinsel süreçler yoluyla dış dünyanın anlatılmasında, görselleştirilmesinde ve anlamlandırılmasında yardımcı olmaktadır. Örneğin beyin için muhtemel bir metafor olan bilgisayar ele alındığında "beyin bir bilgisayardır" metaforu aracılığıyla beyin ve işleyişi ile ilgili karmaşık kavramlar daha kolay anlaşılabilir. Beynin de hafızası ve zekâsı olduğu; çeşitli bilgileri değişik süreçler aracılığıyla işleyip yeni bilgiler ürettiği ortaya konmaktadır (Arslan ve Bayrakçı, 2006, 103).

Metaforlar birilerini ve diğerlerini, olayları ve milletleri, düşünme şeklini şartlandıran etkili güçler arasında yer almaktadır. Bununla beraber metaforlar dünyada cesur, zengin ve ayırt edilebilen pencereler açmakta, cisimlerin yüzeylerinin ötesinden daha derin önemlerine dinamik ve dramatik görünümler sunmaktadır (Marchant, 1992).

Metafor kavramını değişik yazarlar, aynı anlamı taşıyan farklı bakış açılarıyla ele alıp tanımlamaya çalışmışlardır. Yapılan tanımlardan ve değerlendirmelerden yola çıkarak metaforu; toplumsal olayları yeniden yorumlama aracı, örgütlerdeki ortamların ve ortaya çıkan durumların nasıl algılandığını yansıtan görme ve düşünme biçimi, örgüt ve yönetim süreçlerini kavrama biçimi ya da yöneticileri yeni tarzda düşünmeye ve davranmaya

özendiren güçlü ve etkili bir yeni kavram yaratma aracı olarak tanımlamak mümkündür.

Metaforların Kullanıldığı Alanlar

Metaforların belli başlı sosyal ortamlardaki faaliyetlere nasıl rehber olduğu, inançları, tutumları ve değerleri nasıl şekillendirdiği, örgütsel süreçleri nasıl gösterdiği ve örgütsel yaşamın oluşturulmasında nasıl vurgulandığına ilişkin son zamanlarda yoğun ilgi ile birlikte bu konuda yapılan çalışmaların sayısında da artış gözlenmektedir.

Metaforlar üzerindeki ilk çalışma, milâttan önce 350 yılında yazılmış Aristo'ya ait "Poetics" isimli kitap ile başlamaktadır. İlk çağ filozoflarından beri de metaforlar kullanılmaktadır. Örneğin Sokrates'in (MÖ. 470-399) insan ruhunu balmumuna benzetme metaforunu diyaloglarında nakleden Platon (MÖ. 427-347), meşhur mağara metaforu ile idealar kuramını bir takım maddi sembollerle anlatmaya çalışmaktadır. Diğer taraftan, Augustinus (354-430), "dürüst insan, köle olsa da hürdür; kötü insan kral olsa da köledir"; ifadesiyle, Fârâbî'nin (870-950) de, "Fazıl şehir, tam sıhhatli bir vücuda benzer ki, bütün organları onu hayat devresinin sonuna kadar korumak hususunda yardımlaşır" ifadelerinden eserlerinde metafor kullandıkları anlaşılmaktadır (Aydın, 2006, 11, Tunalı, 2008).

Metaforlar, insan davranışlarının anlaşılmasını sağlayan bir araç olarak kullanılmaktadır. Aynı zamanda metaforları kullanarak sosyal bilimlerin değişik disiplinlerinde günümüze değin birçok araştırma ve inceleme yapılmıştır (Cerit, 2006, 671). Karar verme, (Cannoll, 1988), liderlik (Bensimon, 1989), örgütsel gelişme (Akın ve Schultheiss, 1990), örgütsel değişim (Lundbeng, 1990), insan kaynağı geliştirme (Marx ve Hamilton, 1991), politika (Dobuzinskis), strateji (Peters, 1992), bilgi teknolojisi (Kendal ve Kendall, 1993), örgüt kültürü (Brink, 1993), örgüt deseni (Tsoukas, 1993) ve üretim yönetimi (Garad ve Kotha, 1994) bunlar arasında sayılmaktadır (Akt. Balcı, 2003).

Sackmann (1989) araştırmasında, metaforların, bir özel şirketin yeniden yapılandırılmasında şirket yöneticileri tarafından yeni stratejilerin personele anlatılmasında nasıl kullanıldığını ortaya koymaktadır. Sackman'ın (1989) yaptığı araştırma sonuçlarına göre bahçivanlıkla ilgili "kesme", "aşılama",

“gübreleme” ve “çelikleme” gibi metaforlar araştırmaya konu şirketin kimlik değiştirmesinde ve yeni bir stratejik rotaya oturtulmasında etkili bir şekilde kullanılmaktadır.

Morgan’a göre (2006) metaforlar, bir durumu betimleme ve bir süreci hızlandırma veya iyileştirme olmak üzere iki amaçla kullanılmaktadır. Metaforlar betimleme amacıyla kullanıldığında bir durum, olay ve olgu varolduğu haliyle betimlenmekte, resmedilmektedir. Bir süreci hızlandırma veya iyileştirme amacıyla kullanıldığında ise metaforlar bir değişim aracı olarak görülmektedir.

Yıldırım ve Şimşek (2006), metaforların nitel bir veri toplama aracı olarak kullanılabileceğini ve nitel veri toplama sürecinde çok zengin metaforlar elde edilebileceğini vurgulamaktadır. Yazarlara göre toplanan verilerin diğer nitel türlere göre analizinin daha kolay olmasının yanı sıra metaforlar çalışılan konu, olgu, olay ve durum hakkında görsel bir imaj sağlarken aynı zamanda zengin bir resim sunmaktadır.

Modern insan iletişimde çok eski dönemlerden bu yana metaforik dili kullanmaktadır. Dünyanın pek çok boyutuyla algılanmasında mitolojinin kullanılmasını bu kapsamda değerlendirmek mümkündür (Grant ve Oswick, 1996). Buna karşın örgüt, yönetim ve metafor terimlerinin yan yana kullanılması ile birlikte örgüt analizinde metafor kullanımı oldukça yakın bir geçmişe sahiptir.

Metaforlar karmaşık sistemleri anlamada faydalı olmaktadır. Dickmeyer’in (1989) ifade ettiği gibi, metafor kullanarak örgütün bir bütün resmi elde edilemese de, o sistemin belli özellikleri vurgulanabilmektedir. Metaforlar örgütleri farklı lenslerle teşhis etmeye çalışmakta, onların farklı yönleriyle görülmesine ve onlar hakkında şimdiye değin anlaşılamayanların gösterilmesine yardımcı olmaktadır (Thomas ve Allen, 2006, 127).

Morgan’a (1998) göre metafor kullanımı, aslında dünyanın genel olarak nasıl görüldüğü ve anlaşıldığına ilişkindir. Morgan (2006), metafor aracılığıyla yapılan bir karşılaştırmanın özelliklerini şu şekilde ifade etmektedir:

- Metaforik karşılaştırma, belirgin ancak bütünlüklü olmayan bir kavrama sonucunu doğurmaktadır,

- Metaforlar her zaman tek yanlı bakış açısı oluşturmaktadır. Belli yorumları ön plana çıkarırlarken diğerlerini arka planda bırakmaktadırlar,
- Metaforlar her zaman kimi tahrifler ortaya çıkarmaktadır. Morgan'ın örneğiyle, aslan gibi adam denildiğinde, dört ayaklı, sivri dişli ve kürklü bir insan değil, cesur ve güçlü bir insan düşünülmektedir,
- Metaforlar aracılığıyla örgüt kuramlarını incelemek; değerli, yararlı bakış açıları katmakla birlikte eksiklikler taşımakta ve yanlış anlamalara yol açabilmektedir. Metaforlar yapısı itibarıyla paradoksaldirler. Bir şeyi metafor aracılığıyla görmek aynı zamanda onu görmemek demektir.

Metaforlar, soyut düşünceleri somutlaştırma işlevine sahiptirler ve belirsizliği açıklığa kavuşturarak düşünceye ve subjektif açıklamaya yardımcı olmaktadır. Metaforlar veya diğer sembolik formlar, insanların tam adlandıramadıkları olayları, davranış biçimlerini tahmin etmelerini sağlamaktadır. Bu açıdan karmaşık bir olgu olan örgütlerin derinlemesine anlatımını sağlayan araçlardan biridir ve örgütsel gerçeği ifadelendirmede anlatımsal bilgi içermektedirler (Sargut, 1994).

Örgüt analizinde giderek yaygınlaşan metafor kullanımı örgüt çalışmasını daha kolay hale getirmektedir. Bu yolla kişiler kendi dünyalarını metafor cinsinden tanımlamakta ve bu metafor tarafından çıkan sorulara odaklanmaktadır. Örgüt analizinde metafor kullanılmasının yararları Torgny (1997) ve Şimşek (1997) tarafından aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

- 1) Kullanılan metafor ve örgütün doğası arasında vurgulanan ortak yönler, örgütlerdeki gerçekliğin açıklanmasını sağlamaktadır,
- 2) Sunulan gerçekliğin altında yatan durum ya da olaylara ilişkin örgütün uygun görsel bir resminin çizilmesini sağlamaktadır,
- 3) Metaforik tanımlamada kullanılan sıfatlar ve zarflar gibi belirli dil unsurlarıyla örgütlerle ilgili ayrıntılı bilgi sağlanabilmektedir.

Öğretimin iki temel prensibi, bilinenden bilinmeyene ulaşmak ve somuttan soyuta doğru gitmektir. Metaforlar bunu, soyut prensipleri açıklamak için somut örnekleri kullanarak yapmaktadırlar. Bilinen, görsel veya fiziksel bir

gerçeklik bilinmeyen, görülmeyen veya fizikötesi bir şeyi açıklamak için kullanılmaktadır (Ormell, 1996).

Metaforlar bilim için yaşamsal ve bilimsel keşiflere yardımcı olup bütün sistem ya da alana ilişkin holistik bir bakış açısıyla küçük ayrıntılarda gizli farklılıkları ve ayrılıkları örterek bütün resmi göstermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 206-208).

Örgütleri ve örgütsel yaşamı anlamak, anlamlandırmak, yeniden yorumlamak ve biçimlendirmek için ortaya konan çabalar doğrultusunda, yönetim alanyazını dahil birçok alanda bundan sonra da birçok farklı metafor üretilecek ve kullanılacaktır.

Metaforların Temel İşlevleri

Metaforlar bir çeşit düşünce, konu veya eylemin diğerleriyle benzerliğini ifade eden sembolleri, bilinen veya daha az bilinen şeyler arasından çekip, anlam verilmesini sağlamaktadır.

Mignot (2000)'a göre metaforlar, dünyanın benzetmelere dayalı bir temsilini sağlamaktadır. Metafor; öznel, bilinçli akıl, gerçek dünya denen şeyin bir benzetmesidir. Bilinçli bir akıldaki tüm terimler, metaforlar ya da fiziksel dünyadaki davranışların benzetmeleri olan bir sözcük haznesinden ya da sözcüklere ait alandan oluşmaktadır. Yine Mignot (2000)'a göre bilinç, yalnız tecrübeler deposu değil, metafor aracılığıyla dünyada bir operatör olarak işlev görmektedir. Bilincin yeni anlamlar üretme kapasitesi buna örnek olarak verilebilmektedir.

Metaforların temel işlevi, çok sayıda verinin, bilginin yakalanması, yorumlanması ve nakledilmesi ile belirsizlikle başa çıkmaktır. İnsanlar bir durum ile ilgili görünüşleri, kavramları ve terminolojiyi bilmedikleri veya az bildikleri bir alana metafor kullanarak aktarmaktadırlar. Metaforlar yeni bir olguyu anlama ve açıklamada kullanılmaktadır. Çünkü metaforlar iyi bilinen bir durumun anlamını, bilinmeyen bir duruma taşıyarak yeni bilginin öğrenilmesini kolaylaştırmaktadırlar (Cerit, 2006, 672).

Alpaslan'a göre (2007) metafor kavramının işlevleri; paralel kavramlar arasında meydana gelen, bir anlam sisteminden diğerine aktarım yapan, bağlantılı olmayan iki olguyu bağlantılı kılan, özellikle örgütleri görmeye ve

anlamaya yarayan, örgütsel fenomenleri keşfeden ve bilgiyi başka formlara dönüştüren roller olarak düşünülmektedir. Metafor dilsel ve düşünsel bir fenomendir, dünya kavrayışına dönüktür, sembolik yapılar üzerine çizilir, kısmi algılamalara yol açacak şekilde paradoksaldır, taraflıdır ve sanatsal yönü bulunmaktadır.

Balcı (2008), örgütsel ortamda metaforların üç temel işlevinden söz etmektedir:

1- Örgütsel problemlerin üretilmesi. Bu işlev, bir metaforun gösterdiği algının örgüt ortamında, örgüt yaşamında beklenen düzeyde var olup olmadığının, ya da ondan farklılaşmaların ve nedenlerinin araştırılmasına olanak sağlamaktadır,

2- Araştırma sonuçlarının bütünleştirmesine dayanak oluşturma. Bu işlev, araştırma sonucu üretilen verileri algı çerçevesinde bütünleştirmektedir,

3- Örgütsel davranış ve eylemlere yön verme. Metafor, örgütte örgütsel davranış ve olaylara yön vermekte, onların yorumlanmasında temel oluşturmaktadır.

Metaforların kullanımı yorumsal bir araç olarak düşünülmektedir. Çünkü metafor, karmaşık bir durumun anlaşılması için kullanılacak yeni perspektifin açılmasına ve örgütsel bağlamda bir analiz yapılmasına izin vermektedir (Pipen, 2001).

Metaforlar analitik neden kurma ve söylevde her zaman olmayan düşüncelerin, önsezilerin ve sezgilerin anlaşılmasında ve ifade edilmesinde aracı olmaktadır. Metafor aynı zamanda soyut, etkili veya sezgisel deneyimlerin anlaşılması ve açıklanmasında temel bir yöntem olarak da görev üstlenmektedir (Marshak, 1993).

Metaforlar örgüt içindeki ilkeleri, düşünceyi, anlayışı ya da durumu adlandırmakta, konu ile ilgili çerçeveleri ve problemi ortaya çıkartmaktadır. Metaforlar yalnızca dış gerçekliğin tanımlanmasında değil, gerçeğin ve davranışın oluşmasında ve incelenmesinde de yardımcı olmaktadır (Tsoukas, 1991).

Forceville'ye göre (2002) herhangi bir metafor ilişkisinde, en az üç temel ögenin varlığından söz edilmesi gerekmektedir (Akt. Saban, 2008). Bunlar:

(1) Metaforun konusu (örneğin, "okul bir arıtma tesisi gibidir" cümlesindeki "okul" sözcüğü ya da "öğretmen bahçıvan gibidir" cümlesindeki "öğretmen" sözcüğü),

(2) Metaforun kaynağı (örneğin, "okul bir arıtma tesisi gibidir" cümlesindeki "arıtma tesisi" sözcüğü ya da "öğretmen bahçıvana benzer" cümlesindeki "bahçıvan" kavramı),

(3) Metaforun kaynağından (arıtma tesisi ya da bahçıvan olgusundan) metaforun konusuna (okul ya da öğretmen olgusuna) atfedilmesi düşünülen özellikler (örneğin, nasıl ki bir bahçıvan yetiştirdiği fidanlarla ayrı ayrı ilgilenirse, öğretmen de sınıfındaki öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate almalıdır). Ayrıca okul bir arıtma tesisi gibidir. Çünkü her kültürden, her kesimden gelen öğrenciler okulda eğitilir ve toplumun istediği bir vatandaş olarak tekrar topluma geri gönderilir.

Herhangi bir metafor ilişkisinde metaforun kaynağı, metaforun konusunu farklı bir bakış açısıyla anlamada ve açıklamada bir filtre veya süzgeç işlevi görmektedir. Her metaforda bir anlam, söz dizimi ve de metaforun kavramsal çerçevesi içinde adlandırılma yolu bulunmaktadır. Bunlar, altı çizili bazı değerleri yansıtmaktadır. Metaforların yalnızca ön planda olma değil, diğer düşünceleri eleme ya da örtme nitelikleri de vardır. Bunlar bireylere; özel bir düşünme yolunun düşünmek için tek yol olduğunu, bir dizi özel uygulamanın, olabilecek tek dizi olduğunu kabul ettirmeye çalışmaktadır. Bu nedenle, metaforların düşünceyi yayma fonksiyonları önemlidir (Munby, 1987).

Metaforların Sınıflandırılması

Modern metafor çalışmalarında metaforların sınıflandırılması hakkında bir ortaklaşma bulunmamaktadır. Metafor üzerine yapılan çalışmalarda metaforlar, çeşitleri, değişik adlarla ele alınmakta ve metaforlu ifadeler daha çok ifade ettiği kavramların anlamına ya da ait olduğu kategorilere göre adlandırılmaktadır. Örneğin akrabalık metaforları, mekân metaforları, orantılı mesafe metaforları, kişisel mesafe metaforları, metaforlu ifadelerde kullanılan kavram alanlarına göre yolculuk metaforları, sevgi metaforları denilirken, fikri iletmede araç olmalarından dolayı kanal metaforları (Lakoff ve Johnson, 2003), niceliğe göre karışık metaforlar şeklinde ifade edilmektedir.

Bununla birlikte, toplumun kültürel değerleriyle birleşen ve topluma mal olmuş metaforlara, “uzlaşımış metaforlar” denilirken, belli bir kültür ya da kullanım çevresinde yeniden ortaya çıkmış metaforlara “yeni metaforlar” (Lakoff ve Johnson, 2003; Lakoff, 1995; Dirven, 1998) ve daha çok edebi eserlerde kullanılan, stilistik açıdan özelliği vurgulanan metaforlara da “edebi metaforlar” denilmektedir (Steen, 1994, akt. Kemal, 2003, 40).

Metaforlar aynı zamanda, benzetmedeki temel öğelerden hangisine dayandırıldığına göre, öğelerin sayısına göre, temel öğelerin aynı şeyde birleşip birleşmediğine göre, taraflara ilişkin uygunlukların söylenip söylenmediğine göre, temel öğeleri oluşturan sözcük türlerine göre, anlaşılma derecelerine göre, yapılış amacına göre ve uygunluğun temel kavramlarda yer alıp almadığına göre de türlere ayrılabilir (Salman, 2003, 53-54).

Metaforlar bazı çalışmalarda kuruluşu ya da fonksiyonu bakımından da çeşitlere ayrılmaktadır (Kemal, 2003). Örneğin, Brewster Smith (1985) metaforları; “üretimsel metaforlar”, “kurulumsal metaforlar” ve “açıklayıcı metaforlar” olmak üzere üçe ayırmaktadır. MacCormac (1997) ise metaforları “iletici metaforlar” ve “temel metaforlar” olarak sınıflandırmaktadır. Goatly (1997) çalışmasında metaforları; “ölü metaforlar”, “gömülü metaforlar”, “uyuyan metaforlar”, “hareketsiz ve bitkin metaforlar” olarak isimlendirmektedir. Aksan (1999) metaforları dil kategorisi içinde; konuşma dilindeki metaforlar, edebî dildeki metaforlar ve özel dildeki metaforlar olmak üzere üç ana gruba, çeşitleri bakımından da organ adlarının, vücutla ilgili kelimelerin doğaya uygulanması,

doğa ile ilgili kelimelerin insana uygulanması, somutlaştırma ve duyularla ilgili kavramlar arasında aktarmalar olarak dört sınıfa ayırmaktadır.

Yukarıda verilen çalışmalar birlikte değerlendirildiğinde; metaforların eskimiş, aşınmış, günlük dilin bir parçası durumuna gelip gelmemesi açısından, yüksek ya da düşük yaratıcılık dozu taşıması açısından ya da toplumun kültürel değerleriyle birleşip birleşmemesi açısından çeşitli türlere ayrılmakta olduğu görülmektedir. Aşağıda metaforların sınıflandırılması ile ilgili olarak kısa bilgiler verilmektedir:

1- Ölü metaforlar. Her dilde öyle metaforlar vardır ki, onlar belli bir kullanım sürecinden sonra, asıl canlılığını kaybederek, çok alışılmış, sıradan ya da çok genelleşmiş olarak deyim özelliğine bürünmektedir. Metaforlu anlam, standart söz anlamının bir parçası haline gelmekte, o zaman metaforların ölmesi gündeme gelmektedir. Bu tür metaforlar dilbiliminde “ölmüş” sayılmakta ve ölü metaforlar olarak adlandırılmaktadır (Kemal, 2003). Örneğin "masanın ayağı", "meselenin özü", "politikanın nabzı", "dağın eteği" gibi metaforlar, öylesine uzun zamandır kullanılmış ve öylesine sıradanlaşmışlardır ki benzeyenle benzetilen arasındaki uyumsuzluğun farkına varılmamaktadır (Yüksel, 2004, 40).

Ölü metaforların aslında metafor olduğu kesin olsa da, ölmüş olmaları, diğer bir ifadeyle artık metafor olarak yaşamıyor olmaları, yerinin deyim içinde mi, yoksa metafor içinde mi olması gerektiği konusunda görüş birliğine varılmış değildir (Gibbs 1992). Goatly (1997) metaforların bazılarının öleceğini, bazılarının ölmeyeceğini, hatta bazılarının ölü ve gömülü ya da uyumuş, yorulmuş olabileceğini tartışmaktadır.

Kittay (1987), “masanın ayağı” gibi az sayıdaki metaforun ölmüşe benzeyen metaforlar olup bunların kullanımda eskimiş, sabitleşmiş gibi görünebileceğini ifade etmekle birlikte, metaforların tamamen ölmeyeceğini, onların yeni temel anlamlarının ortaya çıkacağını, özel yapılarının daima uygun içerikte tekrar canlanabileceğini belirtmektedir.

Porzig (1995) de sevilen metaforların tekrarlanmasıyla onların körleşip etkisizleştiğini ve metaforik özelliğini kaybederek solduğunu ifade etmektedir. Ancak Porzig'e göre (1995), kavramların metaforlu değerini tekrar kazanması mümkün olmakla birlikte, bu değer kazanılması istenilen durumlarda yeni bir

metafora başvurulmalıdır. Gibbs (1992), ölü metaforların artık metafor olma özelliğini kaybettiğini ifade etmekle birlikte, mevcut hâliyle uzun süre yaşayamayacağını, yerini yeni metaforlara bırakacağını vurgulamaktadır.

Yukarıda ifade edilen Kittay (1987), Porzig (1995), Gibbs (1992) ve Goatly (1997)'in görüşleri birlikte değerlendirildiğinde, her dilde sürekli yeni metaforların meydana gelebileceği konusunda görüş birliği ifade edilmektedir. Bir dilde ölü kabul edilen metafor, bir başka dilde ve hatta aynı dilin bir başka ağzında yaşıyor olabilir. Bu doğrultuda, ölü metaforları metaforun bir çeşidi olarak kabul edip etmemek konusu, ilgili kişilerce üzerinde düşünülmesi gereken bir konu haline gelmektedir.

2. Uzlaşmış metaforlar. Uzlaşmış metaforlar, bir kültürdeki kavramsal sistemin bazı parçaları vererek yapılandırdığı kültür ortamında, genel olarak günlük hayatta kullanılan metaforlardır (Kemal, 2003, 42). Lakoff ve Johnson'a göre (2003) uzlaşmış metaforlar, bilinen tecrübeler üzerine temellendirilmektedir. Bu sebepten dolayı da geleneksel metaforlar bir toplumun her bir üyesi tarafından bilinen, anlaşılabilir, kullanılan metaforları içine almaktadır. Bir dilde uzlaşmış metaforlar olarak bilinen metaforlar o dildeki temel metaforlar olarak da ifade edilmektedir. Aşağıda uzlaşmış metaforlar ile ilgili olarak bazı örnekler verilmektedir:

- Zaman uçup gitti (kanatları olan, gökte uçan),
- Uzun zamandır görmedim (uzun ölçülebilen, uzam/mekân kavramıdır),
- Kısa zamanda hallettik (kısa ölçülebilen uzam/mekân kavramıdır),
- Ona harcayacak zamanım yok (para),
- Ne kadar zamanın kaldı (miktar),
- Zamanım yok (meblâğ),
- Boş uğraşla zamanımı kaybettim (meblâğ ya da kaynak),
- Zamanının kıymetini bil (değerli nesne).

Yukarıda belirtilen metaforlar, farkında olmadan her konuşmada çok sayıda kullanılmaktadır. Aynı biçimde, buna benzer pek çok kavramsal metafor günlük hayatta, iletişim sırasında hiç kaygı duymadan rahatça kullanılan

ifadelerdir. Uzlaşmış metaforlara toplumun malı, iletişimin bir parçası olduğundan sözlüklerde de yer verilmektedir (Kemal, 2003, 43).

3. Yeni metaforlar. Dildeki bazı metaforlar aynı kültürü paylaşan toplumun kavramsal sisteminin bir parçası değildir, ancak o toplumun dilinde etkilidir. Bu tür metaforlar yeni metaforlar olarak adlandırılmaktadır (Lakoff ve Johnson, 2003; Lakoff, 1995).

Yeni metaforlar, bireyin günlük hayattaki tecrübelerinin kavramsallaştırılmasındaki özelliğini ve haslığını yansıtmaktadır. Ancak, yeni metaforlar geleneksel metaforlar temelinde ortaya çıkmaktadır (Kemal, 2003, 43). Yeni metaforlar, uzlaşmış metaforlardan farklı olarak toplum tarafından yaygın biçimde kullanılmayan, bireyin hayat tecrübesine dayanarak ortaya çıkan, nesnelere, varlıklar arasındaki yeni benzerlikleri keşfeden ve ortaya çıkaran metaforlardır. Bu yüzden yeni metaforlar, metaforların ortaya çıkardığı benzerliğin daha net ve daha iyi görülebilmesini sağlamaktadır. Nitekim Lakoff ve Johnson da (2003) yeni metaforların deneylerin yapısına odaklanarak yaratılan benzerliğin yeni çeşidini ortaya çıkarmakta olduğunu kaydetmektedir.

4- Eksiltili metaforlar. Eksiltili metaforlar, metaforlarla benzetmeler arasında önemli bir mantıksal farkın bulunmadığı metaforlar olarak adlandırılmaktadır. Örneğin "Richard bir gorildir," dendiğinde Richard hakkında gerçek bir bilgi aktarılıyor olabilir. Bunun yanında, Gorilin adı Richard olabileceği gibi Richard'ın goril gibi bir adam olduğu da söyleniyor olabilir. Verilen örneklerde ifade edilen "Richard gorile benziyor", "Richard goril gibi biri" deyişlerindeki benzetmelerle, Richard'ın açıkça gorile benzetildiği belirtilmiş olmaktadır (Salman, 2003, 53-54).

5- Kapalı metaforlar. Kapalı metaforlar, benzeyenin açıkça belirtilmediği metaforlar olarak adlandırılmaktadır. Örneğin "O kamış, elemelerin yarattığı fırtınaya dayanamayacak kadar zayıftı," deyişinde "kamış" acılara yenik düşen bir kişiyi göstermekte olup benzeyen açısından belirsiz bir durumu ifade etmektedir (Yüksel, 2004, 40).

6- Karma metafor. Karma metaforlarda iki ya da daha fazla sayıda farklı benzetilen birleştirilmekte; bazen de iç içe geçirilmektedir. Birden çok metaforla oluşturulan karma metaforlar için “köprüyü geçinceye kadar ayıya dayı diyeceksin” örneği oldukça açıktır (Uğur, 2003).

7. Kanal metaforlar. Kanal metaforlar Reddy'e (1979) göre, iletişimden (kaynak alan) fikre (hedef alan) olan metaforik haritalamadan ortaya çıkan metaforlardır. Dil fonksiyonları düşünceyi, tıpkı bir kanal gibi bedensel olarak bir kişiden ötekisine geçirmektedir. Yazmada ve konuşmada kişiler kendi düşüncelerini, duygularını sözcüklere yerleştirmekte, sözcükler düşünce ve duyguyu içine alan aktarımları tamamlamakta ve bir başkasına ulaştırmaktadır. İnsanlar da dinleme ve okuma eylemi sırasında, düşünce ve duyguları sözcüklerden tekrar çekip almaktadır (Akt. Kemal, 2003, 44).

Aşağıda kanal metaforlar ile ilgili olarak bazı örnekler verilmektedir (Lakoff ve Johnson, 2005, 33):

- Bu düşünceyi ona karşı kullanmak zordur,
- Fikirlerimi kelimelere dökmem zor,
- Bu girişin büyük bir düşünce içeriği var,
- Bu cümle anlamsız,
- Nedenleriniz bize bildirildi,
- İyi bir fikre sahip olduğunda, onu derhal kelimelerde sabitlemeyi dene.

Bütün bu örneklerde, metaforun gizlediği herhangi bir şey olduğunu görmek ve hatta burada bir metafor olduğunu görmek çok zordur. Lakoff ve Johnson'a (2003) göre konuşucu, fikirlerini ya da ortaya koyduğu iddialarını kelimelere aktarıp onları bir kanal aracılığıyla dinleyiciye göndermektedir. Kanal metaforlar, düşünce ve fikri, iddialara taşıma açısından temel metaforlar sayılmakta ve modern metafor kuramını aydınlatmada önemli rol üstlenmektedir (Lakoff, 1995).

Metaforların sınıflandırılması konusunda, metaforları büyük ya da küçük gruplara ayırmanın imkânı ve yararı tartışılabilir bir konudur. Her dildeki ve değişik çalışmalardaki metaforların çeşitleri konuya göre değişebilmektedir. Bir dildeki kavramsal metaforlar birbiriyle iç içedir. Örneğin, edebî metaforlar ve uzlaşılmış metaforlar olarak bir metaforun bazı durumlarda kesin edebî ya da

kesin uzlaşmış olduğuna karar verilememektedir. Çünkü, bazı edebî metaforlar sadece edebiyatta, yazar tarafından icat edilen, belli bir amaç için ortaya konulan metaforlar olup bunlar kesin edebî metafor olurken, bazı metaforlar bir edebî metafor olduğu hâlde topluma mal olduğundan, herkes tarafından bir uzlaşmış metafor gibi algılanarak kullanılabilir. Öte yandan, edebî metaforlara kaynak teşkil eden romanlarda, şiirlerde edebî olmayan pek çok metafor kullanılmaktadır. Görüldüğü gibi edebî metaforları roman ve şiirlerde kullanılan metaforlar olarak, uzlaşmış, geleneksel metaforları da konuşma dilindeki metaforlar olarak ayırmak doğru olmamaktadır. Yeni metaforlar ise uzlaşmış metaforlar değildir, ancak, bazıları edebî metafor olarak kabul edilirken, bazıları bu gruba kabul edilmemektedir (Kemal, 2003, 45).

Her ne kadar yukarıda belirtilen metaforlar, değişik yazarlar tarafından değişik sınıflar halinde değerlendirilmeye çalışılmışsa da, sonuç itibarıyla metaforların çeşitleri ve sınıflandırılması konusunda kesin bir çizgi çizerek belli gruplara ayırmak doğru olmayacaktır.

Metafor İle İlgili Kuramlar

Uzun süreden beri yapılan çalışmalar ile birlikte metaforun tanımı, anlamı ve de içeriği konusundaki görüşler gittikçe geliştirilmekte ve metafor en doğru biçimde açıklanmaya çalışılmaktadır. Aristo'nun (MÖ. 350) ortaya koyduğu metafor hakkındaki ilk kurama göre metafor, “bir başkasına ait olan ismin bir nesneye kullanılması” olarak ifade edilmektedir. Meydana gelen değişme ile isimlerin sahip olduğu anlam ya da gücün, cinsten türe ya da türden cinse veya türden türe geçmesi, bunun yanı sıra örnek üzerine nüfuz etmesi anlaşılmaktadır (Akt. Ricoeur, 1978).

Metafor üzerindeki geleneksel yaklaşım, metaforun bir konuşma tarzı olduğu ve benzetme, örneksime, dolaylı anlatım ve kinayeden farklı olduğu şeklinde ifade edilmektedir (Steen, 1994, akt. Kemal, 2003).

Geleneksel metafor kuramları konusunda araştırma ve çalışmalar yapan Richards (1923), geçen yüzyılda semantik çalışmalarıyla tanınan dilbilimcilerden Ogden'le birlikte kaleme aldığı “anlamın anlamı”, “the

meaning of meaning” adlı eserinde, metaforların bir nesnelere grubunun referans kullanımı olarak, bu grup ile bir başka grubun benzerlik ilişkisini ortaya çıkaran ifadeler olduğuna dikkat çekmektedir. Richards'a göre (1923) geleneksel kuramlar, metaforu sözsöz nesne, sözlerin değiştirilmesi, geçirilmesi olarak görmeye çabalamaktadır. Oysa metafor, esas itibarıyla düşünceler arasındaki ödünç alma ve iletişim ya da bağlamlar arasındaki iş görme olarak anlam bulmalıdır. Richards (1936), düşüncenin metaforlu olduğunu ve karşılaştırma ile gerçekleştirildiğini, dilin metaforlarının da buradan geldiğini ifade etmektedir. Richards (1936), ilk olarak metaforun iki fikrin birbirine gösterdiği etkiden kaynaklandığını kanaatine varmış ve bu iki fikre, esas kavram ve araç adını vermiştir. Ricoeur (1978) ise metafor üzerine yaptığı incelemesinde, metaforun bir tür nitelendirme olduğunu, “özne” ve “değiştirici/niteleyici” istediğini ifade etmiştir (Akt. Kemal, 2003).

Dilde sanki bir kural dışı ve olağan dışı hadise gibi görünen metafor, tümüyle zihne ait yöntemin ihtiyacı ve kavrama esasıdır. Metaforlar zihni modeller olup, imajları yaratarak, nesnelere birbiri ile olan ilişkilerinin nasıl kurulacağını göstermekte ve nesnelere arasındaki benzerlikten istifade ederek anlamayı keşfetmekte ve paylaşmayı düzenlemektedirler. Metaforlu kavramlar kişileri; hareketleri, davranışları, düşünceleri ya da konuşmaları gibi içinde buldukları duruma göre yapılandırmaktadır. Dolayısıyla, özellikle iyi anlaşılmayan ve konuşmada kolaylık sağlanamayan bazı kavramların anlaşılmasına ve kolaylaştırılmasına yardım etmektedir. Metaforlar yaratıcı özelliğe sahiptir. Yeni metaforların yeni gerçekler yaratabilecek gücü bulunmaktadır. Metaforların sahip olduğu tüm bu özellikler, kişilerin tecrübelerine dayanarak kazandığı metaforların dünyayı algılamasında güçlü bir araç olduğunu kanıtlamaktadır (Kemal, 2003).

Metaforları, birbirlerinden kesin çizgilerle ayırmak olanaklı değildir; ancak, yapılan sınıflandırmalar metaforların doğuşunu, çıkış noktasını ve özelliklerini vurgulamaya katkıda bulunmaktadır. Aşağıda metafor ile ilgili; çağdaş metafor kuramı, karşılıklı etkileşim kuramı, değiştirim kuramı ve karşılaştırma kuramı açıklanmaktadır.

Çağdaş Metafor Kuramı

Geleneksel anlayış içerisinde metafor, sadece dilin bir karakteristiği, düşüncelerin ve eylemlerin değil kelimelerin bir özelliği olarak görülmektedir. Ancak yirminci yüzyıldaki metafor çalışmaları ve özellikle de Lakoff ve Johnson'un 1980 yılında yayınladıkları "beraber yaşadığımız metaforlar" (metaphors we live by) isimli eserle ortaya koyduğu ve "çağdaş metafor kuramı" olarak anılan kuram günümüzde metafor kavramını, disiplinlinlerarası uygulamalarla biliş/zihin ve bildirişim çalışmalarının merkezine yerleştirmektedir (Grant ve Oswick, 1996).

Çağdaş metafor kuramına göre metafor sadece dilde değildir. Düşünmede ve eylemde kullanılan kavramsal sistemin temelde metaforik bir doğası vardır. Çağdaş metafor incelemesi, metaforu bir düşünce malzemesi, insan kavrayışının bir şekli olarak ve sadece bir söz figürü değil aynı zamanda bir "düşünce yapısının göstergesi" olarak görmektedir (Inbar, 1996).

Son yıllarda "zihinsel metafor kuramı" olarak adlandırılan bir perspektiften söz edilmektedir. Söz konusu perspektife göre kişilerin kavram sistemi büyük ölçüde metaforiktir ve kişilerin düşünme tarzı, tecrübe ettiği her olgu ve günlük olarak yaptığı her şey de bir bakıma metaforik olarak değerlendirilmektedir (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006, 463).

Zihinsel metafor kuramına göre metaforlar, insanların gerçeğe ve dünyaya ilişkin düşüncelerini şekillendiren temel zihinsel modellerden biridir. Bu yönüyle metaforlar, bireylerin soyut veya karmaşık olan olguları daha somut veya tecrübe edilen olgularla karşılaştırmalarını ve bu sayede de bilinmeyen olgulara ilişkin anlayış geliştirmelerini sağlamaktadır. "İki benzeşmez fikir (veya olgu) arasında bir ilişki kurulmasını sağlaması" veya "belli bir zihinsel şemanın (metaforun kaynağının) başka bir zihinsel şema üzerine (metaforun konusuna) yansıtılmasına olanak vermesi", metaforu bir zihinsel model olarak güçlü kılmaktadır. Bu bağlamda metaforlar, bir bireyin zihninin bir anlayış (kavrayış) biçiminden başka bir anlayış (kavrayış) biçimine hareket etmesini sağlayarak, o bireyin belli bir olguyu başka bir olgu olarak görmesine olanak tanımaktadır (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006, 463-464).

Çağdaş metafor kuramında kavramsal metafor (metaforik kavram, bilişsel metafor) ile dilsel metafor (metaforik ifade) birbirinden ayrılmaktadır.

Kavramsal metaforlar soyut fikirlerdir. Örneğin “vakit nakittir” bir kavramsal metafordur; yani insanlar zamanı para ile birlikte kavramlaştırmaktadır. Bu tip metaforlar dünyayı kavrayış şekli ile ilgilidir. Dilsel metaforlar ise bu soyut fikirleri gerçekleştiren, hayata geçiren, dildeki ifadelerdir. Örneğin “vaktini iyi harcamalısın” sözü, “vakit nakittir” kavramsal metaforunun dildeki bir örneğidir; bir dilsel metafordur. Bir başka deyişle dildeki metaforik ifadeler, metaforik kavramların yüzeydeki bildirimleridir (Akşehirli, 2006).

Lakoff ve Johnson (2005), bilişsel metaforların doğal dili anlamak için merkezî bir öneme sahip olduğunu, metaforik ifadelerin anlamının bilişsel metaforlara bağlı olarak anlaşılabilirliğini belirtmektedir. Yine Lakoff ve Johnson (2005), dilsel metaforları anlamının onları bellekte bulunan bilişsel metaforların örnekleri olarak görmek olduğunu iddia etmektedir.

Çağdaş metafor teorisi ile bir bakıma kişilerin günlük hareketleri, düşünceleri, deneyleri ve deneyimleri kavramlarla, kavramsal sistemleriyle ilişkilendirilmektedir (Torgny, 1997). Lakoff ve Johnson (2003), konu ile ilgili olarak yaptığı değerlendirilmede şu ifadelere yer vermektedir:

Düşünceleri kontrol eden kavramlar, gerçek detaylarla ilgili olup her zaman günlük faaliyetleri yönlendirmektedir. Üstelik kavramlar; nasıl anlaşılacağını, dünyada nasıl yaşanacağını ve kişiler ile nasıl iletişim kurulacağını yapılandırmaktadır. Kavramsal sistem, kişilerin günlük iletişiminin belirlenmesinde merkezi rol üstlenmektedir. Eğer kavramsal sistemin büyük çoğunluğunun metaforik olduğu ve onun kişilerin düşünce tarzı, tecrübeleri, yaşam biçimi ve her gün yaptığı şeyin ta kendisi olduğu ileri sürülebiliyorsa, bu durum, metaforun ne derece hayati öneme sahip olduğunu ortaya koyacaktır.

Lakoff ve Johnson (2003), insanın kavramsal sisteminin kullanmakta olduğu kavramların büyük çoğunluğunu metaforlu olarak algıladığını, dolayısıyla genelde kavramsal sistemin metaforlu olarak yapılandırıldığını ortaya koymaktadır. Örneğin, heyecan ve duygu gibi soyut kavramlar, yönelme gibi somut mekân kavramları tarafından metaforlu olarak yapılandırılmaktadır. Bu yaklaşım, metaforları ontolojik varlıklar ve maddeler yönünden daha iyi inceleme imkânı sağlamaktadır. Lakoff (1995), uzlaşılmış kavramsal metaforların dil kullanıcılarının genel bilgilerine ait olduklarını,

onların hafızasında bunları yapısal birim olarak muhafaza ettiklerini ortaya koymaktadır.

Çağdaş metafor teorisi, metaforların sınıflandırılması meselesinde detaylara inerek birçok yeni metafor türünü ortaya çıkarmaktadır. Uzlaşmış metaforlar, kavramsal metaforlar, yapısal metaforlar, yönelme ve ontolojik metaforlar, yeni ve karma metaforlar gibi pek çok metafor türünden bahsedilmekle birlikte bu metafor türleri üzerinde örneklerle açıklamalar yapılmaktadır (Tsoukas, 1991).

Günümüzde çağdaş metafor kuramına bağlı olarak yapılan sınıflamaya göre temelde üç tür metafor vardır. Bunlar; kavramsal metaforlar, yön metaforları ve ontolojik metaforlardır (Akşehirli, 2006). Aşağıda sınıflama içerisinde belirtilen metafor türleri kısaca açıklanmaktadır.

Kavramsal metaforlar. Kavramsal metaforlar, bir kavramın farklı yapıya kavuşmasını sağlayan metaforlar olup insanların temel tecrübelerinin zihinde biçimlenmiş hali şeklinde ifade edilmektedir. Girmene göre (2007) kavramsal metaforlar, metaforların nasıl kavramsal olarak yapılandığını göstermektedir. Çağdaş metafor kuramında, birinin diğeri vasıtasıyla anlaşıldığı iki kavram alanından oluşan metafor sözkonusudur. Kavramsal metaforlar dilsel metaforların altında bulunmaktadır. “Bana biraz zaman ver” dilsel metaforunun altında “vakit nakittir” kavramsal metaforu vardır. Kavramsal metaforlar dilin soyut sistemi içinde yayılmış haldedir ve bu dil sistemini kullanan insanların dünyayı algılayış biçimleriyle ilişkilidir (Akşehirli, 2006).

Kavramsal metaforlar, kaynak kavram alanı ve hedef kavram alanı olmak üzere iki kavram alanından oluşmaktadır. Hedef kavram alanı, kaynak kavram alanı vasıtasıyla anlaşılmaktadır. Kaynak kavram alanı somut bir kavram, hedef bilgi alanı ise soyut veya fiziksel bir kavram ya da nesnedir. Örneğin “vakit nakittir” metaforunda kaynak bilgi alanı olan “para” somut bir kavramdır; hedef kavram alanı ise soyut bir kavram olan “zaman”dır (Akşehirli, 2006). Lakoff’a göre (1995), kaynak kavram alanı ile hedef kavram alanı arasında sistematik bir ilişki mevcuttur. Buna “aktarım” (mapping) adı verilmektedir. Kaynak kavram alanına ait bilgiler hedef kavram alanına aktarılmaktadır.

Lakoff ve Johnson (2003) yaptıkları çalışmada, metaforun sadece şiirsel bir düşünme gücü ya da günlük dilde kullanılmayan bir olgu olmadığını tartışmıştır. Metaforlar, düşünme sistemiyle ilgilidir. Bilinçli olarak düşünme sistemi içerisinde görülmemekte, ancak otomatik olarak tecrübe edilmektedirler. Metaforlar toplumsal yapı içerisinde öğrenilen davranış biçimleriyle oluşturulmakta olup, bu anlamda kültürel yapıya paralellik göstermektedirler.

İnsanın kavramsal sistemi doğasında metaforik bir yapıya sahiptir. Bir kavramın metaforik olması ve bu kavramın günlük hayatı yapılandırmasıyla ilgili "tartışma bir savaştır" kavramı örneklenebilir. Bu metafor, günlük yaşama çeşitli birçok ifadeyle yansımaktadır (Yüksel, 2004):

Tartışma bir savaştır,
Benim görüşümdeki her zayıf noktaya saldırdı,
Onunla yaptığım hiçbir tartışmayı kazanmadım.

Her ne kadar fiziksel bir çatışma olmasa da, var olan sözlü bir savaştır ve tartışmanın yapısı saldırı, savunma, karşı atak, vb. bunu yansıtmaktadır. Dolayısıyla metafor, sadece dille ilgili değil, insanın düşünme süreciyle ilgilidir. Bu yüzden insanın kavramsal sistemi metaforik olarak tanımlanmakta ve yapılandırılmaktadır. Günlük dildeki metaforik ifadelerin, günlük aktiviteleri yapılandıran kavramların metaforik doğasıyla ilgili nasıl fikir verdikleri "zaman paradır" metaforik kavramıyla örneklenebilmektedir (Yüksel, 2004):

Zaman paradır,
Zamanımı harcıyorsun,
Zamanımın çoğunu ona harcadım,
Zaman ayırdığınız için teşekkür ederim,
Bu alet sana saatler kazandıracak.

Zamanın kıymetli bir mal, hayallerin gerçekleştirilmesine dönük sınırlı bir kaynak olarak ele alındığı kültürlerde bu kavramlar; "zaman paradır", "zaman kaynaktır" ve de "zaman değerli bir maldır" şeklinde alt kategoriler oluşturmaktadır (Yüksel, 2004).

Çoğu kültürde zaman değerli bir metadır. İnsanların amaçlarını gerçekleştirmek için kullandıkları sınırlı bir kaynaktır. Çalışma kavramı, çalışmanın tipik biçimde aldığı zamanla özdeşleştirildiği ve zamanın kesin sayılara döküldüğü kültürlerde, insanlara saat başı, haftalık ya da yıllık ücret ödemek geleneksel hale gelmiştir. Batı kültüründe "zaman" birçok açıdan "paradır". Bu söylemler insan soyunun tarihinde görecelidir ve her kültürde bulunmamaktadır (Lakoff ve Johnson, 2005, 30).

Zaman paradır metaforu, modern endüstrileşmiş toplumlarda doğmuştur ve bireylerin günlük yaşantılarındaki etkinliklerini yapıya kavuşturmuştur. Toplumda zamanın bu biçimde algılanması, zamanın değerli bir metaymış (para sınırlı bir kaynaktır) gibi algılanmasından kaynaklanmaktadır. Bu metaforik kavramdan, zamanın harcanabileceği, çarçur edilebileceği ve tasarruf edilebileceğini anlamak olanaklıdır. Ancak, zamanı bu biçimde tanımlamayan kültürler de bulunmaktadır. Metaforik yapıya kavuşan zaman gerçekte para değildir. Eğer zaman, bir şey yapmaya uğraşarak harcanırsa ve sonuç vermezse zamanı geri getirmek olanaklı değildir. Bu nedenle, metaforik kavramlar diğer kavramlarla kısmen örtüşmektedirler (Girmen, 2007, 16).

Kavramsal metaforlar ile ilgili örnekler aşağıda belirtilmektedir (Lodge, 2003, 65-69):

- Düşünceler yenilebilir şeylerdir (Söylediği şey ağızımda kötü bir tat bıraktı),
- Düşünceler insandır (O modern biyolojinin babasıdır),
- Düşünceler paradır (Fikirlerinde zengindir),
- Düşünceler modadır (Bu düşüncenin modası geçeli yıllar oldu),
- Aşk çılgınlıktır (Onun için deliriyorum),
- Ürün yerine üreticiyi kullanma (Onun bir Picasso'su var),
- Kullanıcı yerine nesnenin kullanılması (Otobüsler grevde).

Kavramsal metaforlar anlaşılırken, toplumsal yapının işleyişi ve bunun kişilere öngördüğü davranış biçimleri görülmektedir. Bu öğrenilmiş düzenin iletişime yansması kaçınılmazdır. Buna göre, sosyal hayatta toplumsal cinsiyet rollerinin belirlediği iş bölümü düşünülecek olursa, bunun yansımalarının metaforlarda görüldüğünü düşünmek de doğru olmaktadır.

Yön metaforu. Tüm kavramlar sistemini bir diğer kavramla düzenleyen yönelme ifadeli metaforlara “yön metaforu” adı verilmektedir. Bu metaforlar, yukarı-aşağı, içeri-dışarı, öne-arkaya, açık-kapalı, derin-sığ, gibi mekâna yönelimli bir kavramı sunmaktadırlar. Bu mekânsal yönelimlerin çıkış noktası, insan vücudunun fiziki çevrede olduğu gibi bir işlerliğinin olmasıdır. Bu tür metaforlar, kavramların tüm sistemini bir başkası üzerinde düzenlemesi ile ortaya çıkmaktadır (Grant ve Oswick, 1996).

Kavramsal metafor kuramının ana öğretisine göre, soyut kavramlar somut deneyimler ve duygularla anlaşılmalıdır. Bunların içinde en güçlüsü yeryüzündeki doğrudan fiziksel yaşam deneyimleridir. Kişiler gelişimlerinin ilk aşamalarından başlayarak bedenlerinin dışındaki dünyayı tecrübe etmekte, dış dünyayı içlerindeki dünyadan ayırmayı öğrenmekte, yerçekimi kuvvetini ve diğer kuvvetleri, uzaklıkları, derinlikleri, dengeli ve simetriyi öğrenmektedirler (Akşehirli, 2006, 3).

Yön metaforları, bir kavramı diğerine göre yapıya kavuşturmayan, bunun yerine bütün bir kavramlar sistemini diğer bir kavramlar sistemine göre organize eden metaforlardır (Lakoff ve Johnson, 2005, 36). Yön metaforlarında özellikle düşey boyutların kullanımı yaygındır. Bu metaforun birçok örneği, hem kişileri hem de hayatlarında ilişki halinde oldukları diğer nesnelere etkileyen yer çekimi kuvveti nedeniyle meydana gelmektedir. “Daha fazla, yukarıdır” metaforu en yaygın olan yön metaforu örneğidir. Mesela “moralim yükseldi” ifadesinde, “moral” kavramı düşey boyutta, aşağı-yukarı yönelimi içinde anlaşılabilir bir kavramdır; bu nedenle “morali yükselmek” ifadesi bir yön metaforu örneğidir. Bunun gibi “enflasyon düşmeye başladı” ifadesinde enflasyon, “yüksek statü” ifadesinde statü, “ateşi yükselmek” ifadesinde ateş, aşağı-yukarı yönelimi içinde kavranmaktadır (Akşehirli, 2006).

Lakoff ve Johnson (2003) yön metaforlarını, insanların günlük hayatını sürdürdüğü mekâna temellendirmekte ve onların kaynağını insanların psikolojik ya da kültürel deneylerine dayandırmaktadır.

Metaforik yönelimler keyfi değildir. Onların fiziksel ve kültürel tecrübelerde bir temeli vardır. Dolayısıyla kültürler arasındaki farklılık bu metaforlardaki farklılığı ortaya çıkarmaktadır. Bazı kültürlerde gelecek önde (ileride) olarak ifade edilirken, bazı kültürlerde daha geride olduğuyla ifade

edilmektedir. Yön metaforları ile ilgili olarak verilen bir örnekte, mutluluktan uçtu ifadesinde yukarıya doğru, hatta göğe doğru bir yükselme söz konusudur. Nitekim Türkçe sözlükte uçmak kavramının bir anlamı "çok sevinmek" olarak verilmektedir. Genel kullanım içerisinde ise mutluluk, insanlara güç veren, moralini yükselten bir olgu olup, mutluluktan yere düştü ya da sevinçten yere yattı ifadeleri kullanılmamaktadır. Bir başka örnekte, yorgun düşmek ifadesinde düşmek kavramının bir metaforik kullanım olduğu kolayca anlaşılmaktadır. Yorulmak olumsuz, kötü bir durumdur. İnsanlar yorulduğunda moral gücü ve fizikî gücü düşmekte, eksilmektedir. Bu kötü durum aşağıya doğru düşmekle ifade edilmektedir. Yorgunluktan öldüm ifadesinde de bir alçalma, hatta yatma (ölüm kavramının kavram alanı yatmak fiilini de içine alır) söz konusudur. Demek ki, yorulmak kavramı bedensel ya da ruhsal olarak aşağıya doğru yönde alçalmayı çağrıştırmakta ve yorulmanın düşürücü sonucunu çıkarmaktadır. Bu durum da, yorulmak alçalmaktır (düşmektir) metaforu olarak aşağıya doğru bir yön algılayışını öne çıkarmaktadır (Girmen, 2007, 68).

Bunun dışında fiyatlar yükseldi, fiyatlar indi, ateşi yükseldi, tansiyonu yükseldi, tansiyonu düştü gibi pek çok ifade, yön metaforlarına örnek olarak verilmektedir. Verilen örnekler doğrultusunda yön metaforlarına ilişkin olarak ulaşılabilecek sonuçlar aşağıda maddeler halinde sunulmaktadır (Lakoff ve Johnson, 2005, 37-42):

- Bireylerin sahip olduğu temel kavramların çoğu yön metaforlarına göre düzenlenmektedir,
- Yön metaforlarının kökleri fiziksel ve kültürel yaşantılardan oluşmaktadır,
- Yön metaforlarının birçok fiziksel ve sosyal temeli bulunmaktadır,
- Bir metaforun fiziksel temelini kültürel temelinden ayırmak oldukça zordur,
- Bilimsel terminolojideki kavramlar genellikle, fiziksel ya da kültürel temele sahip metaforlara dayanmaktadır. "Yüksek enerji parçacıkları" buna örnek olarak gösterilebilmektedir,
- Bazı durumlarda yön metaforları, kavramın yaşamsal bir parçası durumuna gelmektedir. Kavramı metaforsuz biçimde yapıya

kavuşturmak olanaksız görünmektedir. "Yüksek statü" bu tarz metaforik kavrama örnek oluşturmaktadır,

- Fiziksel ve kültürel yaşantılar, yön metaforları için birçok temel sağlamaktadır. Hangilerinin temel metaforlar olduğu kültürden kültüre farklılık gösterebilmektedir.

Naggy (1974), yaptığı çalışmada, "yukarı-aşağı" mekânsal metaforların fiziksel ve kültürel anlamda nasıl ortaya çıktığını örneklerle açıklamaktadır (Akt. Yüksel, 2004):

* Mutlu olma hâli yukarı (olumlu), üzgün olma hâli ise aşağı (olumsuz) bir yönelimle anlatılmaktadır.

Duygularım kabardı/coştu,
Bunalıma girdim/düştüm.

Fiziksel anlamda ele alındığında, sarkan, eğilmiş bir şekilde olan vücut duruşu üzüntü ve depresyonla, dik duruş ise olumlu duygusal bir ruh haliyle birlikte düşünülmektedir.

* Sağlık ve hayat hâli yukarı (olumlu), hastalık ve ölüm hâli ise aşağı (olumsuz) bir yönelim ile anlatılmaktadır.

Sağlığı dorukta / çok iyi durumda

Fiziksel anlamda, ciddi hastalıkların fiziksel olarak kişiyi yatmaya zorunlu kılmasını anlatmaktadır.

* Kontrol ya da güç sahibi olmak yukarı (olumlu), kontrol edilen durumda olmak ise aşağı (olumsuz) bir yönelimle anlatılmaktadır.

Onun üzerinde kontrolüm var,
O benim kontrolüm altında.

* Daha fazla olma durumu yukarı (olumlu), daha az olma durumu ise aşağı (olumsuz) yönelimle anlatılmaktadır.

Maaşım geçen yıl arttı/düştü,

Bazen metafor ve kültürel uygunluk yerinde olmayabilmektedir. Daha fazla olanın olumlu ele alındığı metaforlar kültürel uyum gösterirken, az olanın daha olumlu kabul edilmesi bunların içinde farklılık göstermektedir. Bazı değerlere göre, kullanılan metaforlardaki anlamlar değişmektedir. Örneğin, bu örnek metaforlardan yola çıkarak, “enflasyon yükseliyor” cümlesine baktığımızda, artış gösteren şey kötü olduğundan metaforlar arası çatışmanın doğduğu görülmektedir (Boostrom, 1998).

Yukarıda belirtilen açıklamalar incelendiğinde, Türkçe'deki yön kavramları, yön anlayışı ve buna bağlı olarak metaforik modellerinin tespit edilip ortaya konulmasının başlı başına bir araştırma konusu olacağı değerlendirilmektedir.

Ontolojik (varlıksal) metaforlar. Ontolojik metaforlar, fiziksel olmayan bir varlık ya da nesneyi fiziksel bir varlık ya da madde olarak gösteren metaforlardır. Ontolojik metaforlar, bireyin yaşantısındaki soyut kavramları, daha belirgin ve daha somut biçime dönüştürmede kullanılmaktadır. Birey; soyut kavramları fiziksel nesnelere dönüştürerek onlar hakkında konuşabilmekte, sınıflandırabilmekte ve bütün bunların sonucunda, onlar hakkında düşünebilir duruma gelmektedir (Girmen, 2007, 18).

Ontolojik metaforlar, yaşamda ve düşünce biçiminde sürekli olarak bulunmaktadır. Bu da onları alışlagelmiş kılmakta ve metafor olarak algılanmasını engellemektedir (Lakoff ve Johnson, 2003, 53). Ontolojik metaforlar, olayları, eylemleri, faaliyetleri ve durumları kavramak için kullanılmaktadır. Soyut kavramlar metaforsuz eksiktirler. Örneğin; büyü, cazibe, delilik, birleşme vb. metaforlar olmaksızın "aşk", aşk değildir. Bu nedenle, ontolojik metaforların, yaşam içinde yaşam bulduğu ve kullanılmasının kaçınılmaz olduğu söylenebilmektedir (Girmen, 2007, 19).

Ontolojik felsefede, oluşun doğası ve ilişkileri ile ilgilenen metafizik dalı ya da oluşun doğası ve varlık türleri ile ilgili bir yaklaşım söz konusudur. Fizikî nesnelere ve maddelere kişilerin dünyayı algılamasının esasıdır. Kişiler onlar üzerindeki deneyimleri aracılığıyla dünyayı anlamakta, keşfetmektedir. Örneğin; yükselen fiyatlar "enflasyon" sözcüğü aracılığıyla metaforik olarak bir

varlık gibi değerlendirilmektedir (Grant ve Oswick, 1996). Konu ile ilgili olarak başkaca bazı örnekler aşağıda verilmektedir (Lakoff ve Johnson, 2005, 50):

- Enflasyon hayat standardımızı düşürüyor,
- Enflasyon daha fazla yükselirse, asla hayatta kalamayız,
- Enflasyon bizi köşeye sıkıştırıyor,
- Arazi almak enflasyonla baş etmenin en iyi tarzıdır.

Bu durumlarda enflasyonu bir şey olarak görmek, ona atıfta bulunma, onu rakamlarla ifade etme, belirli bir boyutunu teşhis etme, onu bir neden olarak görme, ona göre eylemde bulunma ve hatta onun anlaşılmasına inanma imkânı sağlamaktadır (Lakoff ve Johnson, 2005, 50).

Ontolojik metaforlarda fiziksel nesnenin kişi olarak tanımlandığı durumlar en açık olanlarıdır. Kişileştirme, insan olmayan bir takım varlıkların deneyimlerinin insan davranışları, özellikleri ve aktiviteleri üzerinden anlaşılmasını sağlamaktadır (Tompkins ve Lawley, 2002).

Ontolojik metaforlar hareket, duygu, fikir gibi soyut varlıkları, bir nesne, bir madde, bir kapsayıcı ya da bir insan olarak somutlaştıran metaforlardır (Kövecses, 2002). İnsani uzay-mekân yönelimlerine ilişkin temel tecrübeler nasıl yön metaforlarını doğuruyorsa, fiziksel nesnelere (özellikle kişilerin kendi bedenleriyle) tecrübeler de olağanüstü farklı ontolojik metaforlara, yani olaylara, aktivitelere, hislere, düşüncelere şeyler ve maddeler olarak bakma tarzlarına temel sağlamaktadır (Lakoff ve Johnson, 2005, 49-50).

Ontolojik metaforlar, varlıklar ve maddeler temelinde görüşleri, davranışları ve fikirleri ifade etmenin bir yoludur. Onlar çeşitli amaçlara hizmet etmekte ve metaforların çeşitli türleri hizmet edilen amaçların çeşitliliğini yansıtmaktadır (Lakoff ve Johnson, 2003).

Ontolojik metaforlarda bir şeyin ontolojik statüsü değişmekte; bir şey başka bir şey haline gelmektedir. Örneğin “bu acıya dayanmak çok fazla sabır gerektirir” cümlesinde, soyut ve sayılamayan bir kavram olan sabır, sayılabilen fiziksel bir varlık olarak tasavvur edilmektedir (Akşehirli, 2006, 3).

Bir başka örnek de “zihnim çok dolu”, “zihnim bugün hiç işlemiyor”, “bugün biraz pas tuttum”, “bütün gün bu problem üzerinde çalıştık ve şimdi pilimiz bitiyor” ifadesidir. Bu metafor açık-kapalı olabilen, bir yeterlilik düzeyine,

bir üretim kapasitesine, iç mekanizmaya sahip, bir enerji kaynağı ve bir işleyen durum olarak zihin anlayışını vermektedir. Burada da zihin, sanki içinde bir şeyler bulunan maddi bir varlık olarak ele alınmaktadır (Lakoff ve Johnson, 2005, 52).

Yukarıdaki örnek cümlelerde sabır ve zihin, ontolojik metaforlar kullanılmaksızın ifade edilmesi mümkün görünmeyen varlıklardır. Bu nedenle ontolojik metafor, dilin temellerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Akşehirli, 2006).

Ontolojik metaforların çeşitli türleri vardır. Bu türler içerisinde yer alan varlık ve madde metaforları ile kişileştirme ve kapsayıcı metaforlar aşağıda belirtilmektedir.

Varlık ve madde metaforları. Varlık ve madde metaforları ontolojik metaforlar olup, soyut kavramı somut fiziksel nesne olarak ifade etmektedir. Varlıksal metaforlar, insanların soyut veya mânevî varlıklar hakkında konuşabilmeleri için adeta zorunlu bir nitelik taşımaktadır. Aşağıda bazı örnekler verilmiştir (Lakoff ve Johnson, 2003, 25-26):

- Enflasyon ile savaşmalıyız,
- Enflasyon beni hasta etti.

Bu iki örnekte görüldüğü gibi, enflasyondan ibaret soyut bir kavram tıpkı bir varlık gibi bakılarak nitelendirilmekte ve onun görünümü, özelliği tanımlanmaktadır. Enflasyon bir varlığın, hatta bir canlının yapacağını insana yapmaktadır. Dolayısıyla, “enflasyon varlıktır” metaforu yukarıdaki örneklerdeki temel fikir olarak kavramsal sistemin fonksiyonunu nasıl icra etmekte olduğunu ortaya koymaktadır.

Duygu, güç, sağlık, olaylar ve düşünceler madde değildir. Ancak, madde metaforları bir ontolojik metafor çeşidi olarak olay, faaliyet, duygu ve fikir gibi soyut varlıkları madde gibi göstermektedir. İnsanların dünyayı tanıması ilk önce onların dünyadaki maddelerle tanışmasından başlamaktadır. İnsanlar günlük hayatlarında kazandığı tecrübeler sayesinde maddelerin özellikleri hakkında bilgi edinmektedirler. Edinilen bu bilgiler doğal olarak diğer

kavramların ifade edilmesinde (kavramsallaştırılması) önemli rol almaktadır (Kemal, 2003).

“Hükümet buna sert tepki gösterdi” ifadesinde, maddenin özelliği olan sertlik, tepkiden ibaret sözlü itirazı maddenin özelliğiyle nitelendirerek madde gibi göstermekte ve ortaya “tepki maddedir” metaforu çıkmaktadır. Çoğu zaman varlık ile madde birbirinin yerine geçebilmektedir. Bu bakımdan belirtilen metaforlara nesne metaforları olarak da bakılabilmektedir (Kemal, 2003).

Varlık ve madde metaforları, geniş alandaki metaforları kapsayabilmektedir. Bunlardan biri duyu sıfatlarıyla yapılan duyu metaforlarıdır. Duyu organları aracılığıyla elde edilen tecrübelerin ontolojik nesnelere ve varlıklar üzerinde uygulanmasıyla meydana gelen pek çok metafor çeşidi de madde ve varlıkları ilgilendiren metaforlara örnek teşkil edebilmektedir. Duyularla ilgili kavramların metaforik kullanımıyla oluşan metaforlar, genel olarak beş duyuyu ilgilendiren kavramlar arasındaki semantik ilişkileri göstermektedir. Bu metaforlar aslında somutlaştırma ile elde edilen metaforlar sayılabilir. Örneğin şirin ev, tatlı söz, tatlı sohbet, acı sonuç, tatsız olay, sert konuşma, yufka yürekli, yumuşak ses, eğri yüz, saf yürekli örneklerinde şirin, tatlı, tatsız, acı, sert, yufka, yumuşak ve eğri, düz sıfatları tad alma, dokunma, görme gibi duyu organları aracılığıyla kazanılan deneylerin bir başka alanda kavramsallaştırılarak kullanmakta olduğunu göstermektedir. Bu tür kullanımla elde edilen metaforlar daha çok bütün dillerde sık karşılaşılan olay olarak görülmektedir (Aksan, 1999, 62-68).

Kişileştirme. En açık ontolojik metaforlar, fiziksel nesneyi ayırıcı kişi olarak belirleyen metaforlardır. Bu durum, çok değişik türden insani olmayan şeylerle tecrübeyi, insani motivasyonlara, niteliklere ve aktivitelere göre kavranmasına imkân vermektedir (Lakoff ve Johnson, 2005, 58).

Ontolojik metaforların insan dışı varlıklara ve olgulara algısal yolla insan özellikleri kazandıran türüne kişileştirme adı verilmektedir (Girmen, 2007, 19). Bu metaforlar nesnelere, objeleri tıpkı bir insan olarak anlatmaktadır. Bu tür metaforlar insanın kavramsal sisteminde, varlıklar ve bazı soyut kavramların açık bir şekilde, birer fiziksel nesne olan insan biçiminde algılandığını göstermektedir. Varlıklar üzerindeki tecrübeler kişilerin,

insan olmayan maddeleri insan motivasyonları, karakterleri ve hareketleri ile ifade etmesini sağlamaktadır. Aşağıda bazı örnekler verilmektedir (Lakoff ve Johnson, 2003, 33):

- Dert onu yiyip bitirdi,
- Kanser onu yatağa düşürdü,
- O gribe yakalanmış,
- Teorisi bana çiftliklerde yetiştirilen tavukların davranışlarını açıkladı.

Verilen örneklerde insan olmayan şeyler birer insan gibi görülmektedir. Dert, kanser ve grip gibi kavramlar tıpkı insan gibi hareket etmektedir. Fakat kişileştirme tek bir genel süreç değildir. Her kişileştirme, seçilen insanların niteliklerine göre farklılık göstermektedir. Beck (1999) konu ile ilgili iki örnek ortaya koymaktadır:

- Kriz bizim büyük düşmanımızdır,
- Kriz Türk ekonomisini bozguna uğrattı.

Bu örneklerde kriz kişileştirilmektedir. Ancak, burada sadece "kriz insandır" metaforu bulunmamaktadır. Daha da ötesi burada "kriz bir rakiptir" metaforu göze çarpmaktadır. Dolayısıyla kriz rakip olarak, düşman olarak algılanmaktadır. Çünkü o bize "hücum etti", bizi "yaraladı", hatta "bozguna uğrattı". Bu aşamada krizin "insanlık" özellikleri daha belirgin olarak ortaya çıkmaktadır.

Buradaki kişileştirme bir genel kategori olarak çok geniş metaforları kapsamaktadır. Örneğin; dağın başı, saatin dili, masanın ayağı, iğnenin gözü gibi örnekler organ adlarının doğaya uygulanmasından ortaya çıkan metaforlar olup "nesne insandır" asıl metaforu temelinde meydana gelmektedir. Bu tür metaforlar, insanların doğayı anlamasının ilk ve en temel süreçlerinde meydana gelmektedir. Her toplumda bu tür metaforların hem çok sayıda hem de yaygın bulunması, insanların dünyayı algılamada kendi vücutları üzerine temellendirilen deneylerini esas aldığı bir göstergesidir. Kişileştirme metaforları çok genelleşen metaforlar olup çoğu dilde kalıplaşmış,

deyimleşmiş ve tazeliğini yitirmiş olduğundan "ölü metaforlar" olarak da görülmektedir (Aksan, 1999, 64-65).

Kişileştirme metaforlarının nasıl kullanıldığı; fenomenlerin özelliğinin nasıl algılandığına, nasıl harekete geçileceğine, nasıl karakterize edileceğine, kısacası, fenomenler hakkında nasıl düşünüleceğine bağlı olarak değişmektedir (Lakoff ve Johnson, 2003, 33-34). Buradaki temel düşünce kişileştirmenin, her biri bir kişinin farklı niteliklerini yahut bir kişiye bakma tarzlarını seçen çok geniş bir metaforlar alanını kapsayan genel bir kategori olduğudur. Kişileştirme metaforlarının tümünün ortaklaşa sahip olduğu şey, ontolojik metaforların genişlemeleri oldukları ve kişileri dünyadaki fenomenleri insani terimlerle kendi motivasyonları, amaçları, eylemleri ve nitelikleri temelinde anlaşılabilen terimleri anlamlandırma imkânı vermeleridir (Lakoff ve Johnson, 2005, 59).

Kapsayıcı metaforlar. İnsanlar tecrübelerinin bazılarını kapsayıcı olarak kavramsallaştırmaktadırlar. Bu tür kavramsallaştırmalar genelde görüş alanları, olaylar, hareketler ya da durumlarla ilgili olmakta ve insanlar bunları belli bir yer biçiminde algılayarak vurgulamak istemektedir. Bu durumda kapsayıcı metaforlar ortaya çıkmaktadır. Örneğin başarıya ulaşmak ifadesinde, başarı gibi soyut bir kavram yer olarak algılanmaktadır. Başarı burada bir kapsayıcıdır. Bu tür metaforlar; yer-alan metaforları, görüş-alan metaforları ve olaylar hareketler faaliyetler ve durumlar metaforu olmak üzere üç alt bölüm içerisinde değerlendirilmektedir (Kemal, 2003).

Yer-alan metaforları. Kişiler, bir fiziksel değişken olarak bu dünyada yukarı-aşağı, sağ-sol, iç-dış gibi boşluklarda hareket ederek bir yerden bir başka yere taşınmaktadır. Bu yüzden kavramsal sistemde yer alan ve günlük hayatta kullanılmakta olan bazı metaforlar doğal olarak hareket edilen alan içinde karşılaşılan nesnelere ile de ilgili olmaktadır. Bu alanlar içerisinde edinilen tecrübeler diğer kavramları ifade etmede kullanılmaktadır. Bu tür metaforlara yer alan metaforları denilmektedir (Lakoff ve Johnson, 2003, 29). Örneğin: yola düşmek, yola koyulmak, yola girmek, dünyaya inmek, doğmak, dünyaya gelmek" gibi metaforlu ifadelerde yol ve dünya birer yer-alan metaforu olarak değerlendirilmektedir (Erdem, 2000).

Görüş-alan metaforları. Dilde kullanılan bazı metaforlar, görülebilen alan içerisinde ortaya çıkan doğal unsurlarla ilgili olarak meydana gelmektedir. Görüş alanına giren, görüş alanı içindeki nesnelere de kavramsallaştırılmakta ve bu kavramsallaştırmalar daha çok yer olarak ifade edilmektedir. Verilen sınırlı boşluk ise bir kapsayıcıdır. Konu ile ilgili bazı örnekler aşağıda verilmektedir (Lakoff ve Johnson, 2003, 30):

- Gözüme girdi (beğendim) (alana girmek),
- Göz hapsine aldı (alana girmek),
- Gözüme ilişti (alana girmek),
- Gözünden düşmek (alandan çıkmak).

Yukarıda örnek olarak verilen ifadeler, gözün görebilir alanı içerisinde meydana gelmektedir. Görüş alanı, o sınırlı fizikî boşluk ile ilişkilendirilmekte olduğundan “görüş alan kapsayıcıdır” metaforu doğal olarak ortaya çıkmaktadır.

Olaylar, hareketler, faaliyetler ve durumlar metaforu. Olaylar, hareketler, faaliyetler ve durumlar metaforunda ontolojik metaforlar; olaylar, hareketler, faaliyetler ve durumlarla ilişkilendirilerek kullanılmaktadır. Söz konusu metaforda, olaylar ve hareketler metaforu olarak kavramsallaştırılan şeyler nesnelere olup, faaliyetler maddeler, durumlar ise kapsayıcıdır (Lakoff ve Johnson, 2003, 30-31). Örneğin, enflasyon bir olaydır ve bir ekonomik durumdur. Enflasyon, ontolojik metaforlar ifade eden olaylar, faaliyetler ve durumlarla ilişkilendirilerek kavramsallaştırıldığı zaman, onun bir yer ifade eden meydan gibi algılandığı görülmektedir. Konu ile ilgili iki örnek aşağıda sunulmaktadır (Yüksel, 2004):

- Türkiye enflasyona sürükleniyor,
- Türkiye enflasyonu aşmayı hedefliyor.

Yukarıda ifade edilen birinci örnekte enflasyon, yönelme durumuyla “kapsayıcı nesne” durumundadır. Enflasyon bir "yer" dir ve Türkiye ona doğru sürüklenmektedir. İkinci örnek'te ise, enflasyon belirtme durumuyla yine

“kapsayıcı nesne” durumundadır. Bu sefer Türkiye tıpkı aşılması zor bir dağ tepesini geçmeyi, aşmayı hedeflemektedir.

Çağdaş metafor kuramı, metaforun sadece bir söz sanatı olmadığını, dilin ve insan zihninin en temel çalışma biçimlerinden biri olduğunu göstermektedir. Ayrıca diller arasındaki asıl farklılıklardan birinin de doğayı, dünyayı metaforik olarak kavramlaştırma, anlaşılır kılma noktasında olduğunu görmek mümkündür (Akşehirli, 2006, 4).

Karşılıklı Etkileşim Kuramı

Metaforlarda bir sözcüğün anlamında, tek başına olduğu zaman taşıyamayacağı bir anlam yönü keşfedilmektedir. Bu keşif, sözcüğün daha önce fark edilmemiş bir anlamına ulaşmak biçiminde olabileceği gibi, dilin işleyişinden edinilen sezgilere dayanarak ulaşılan yeni bir anlam da olabilmektedir (Salman, 2003, 53-54). Salman (2003), metaforların, X ile Y arasında bir etkileşim yaratma süreciyle yeni anlamlar ürettiklerini belirtmektedir. Black (1981), metaforların yaratıcı olduklarını, çünkü dikkatin zaten var olan bir benzetmenin ötesine çekilerek, yepyeni bir benzetme yaratıldığını ileri sürmektedir.

Black'e (1981) göre metafor kullanımında, beraber aktif olan ve anlamı bu etkileşimin sonucu olan tek bir sözcük ya da sözcüklerle desteklenmiş, iki farklı şeyin düşüncesine sahip olunmaktadır. Örneğin "Yoksullar Avrupa'nın zencileridir" cümlesini alarak, eldeki bu bağlam içerisinde, odak sözcük olan "zenciler"in yeni bir anlam kazandığı belirtilmektedir. Bu anlam, gerçek kullanımdan ya da onun herhangi bir denginden farklı olarak, yeni bağlamda metaforun çerçevesi, odak sözcüğe bir anlam uzantısı kazandırmaktadır (Akt. Yüksel, 2004, 35-36).

Metaforun işlerliği, Richards'a (1964) göre, okuyucunun anlam uzantısını bilmesine ve hem yeni hem de eski anlamları beraber ele almasına bağlıdır. Ancak, anlamın uzantısı ya da değişimi ele alındığında, Richards (1964) “fakirler” ve “zenciler” olarak iki terimin ortak özellikleri üzerinde durmakta, bunu "metaforun temeli" olarak görürken, bir sözcük ya da ifadenin metaforik kullanımında, onun sadece gerçek kullanımının çağrıştırdığı

özelliklerden oluşan bir "seleksiyon"u çağrıştırması gerektirdiğini belirtmektedir. Ancak, okuyucular bazı zamanlarda iki düşünceyi birbirine bağlamakta zorlanmaktadır. Richards'a göre (1964), birlikte aktif olan iki düşüncenin etkileşiminden söz etmek, iyi bir okuyucunun önemli bir metafora gösterdiği tepkinin dinamik yönlerini ortaya koyan bir metafor kullanmak anlamındadır (Akt. Johnson, 1981).

Henle (1981) yaptığı çalışmada, metaforun sosyolojik yönünü incelerken benzer bir yaklaşım sergilemektedir. Henle (1981), bir kişi için kullanılan "yaşlı ayı" ifadesinde, kullanılan metaforun anlamını sınırlayan bir yapı olmadığını, okuyucunun/dinleyicinin bu noktada kullanılan metaforik sözcüğe ait öne çıkan özellikleri benzerlik noktasında ele alması gerekliliği üzerinde durmaktadır. Ancak metaforik sözcüğe ait birçok belirleyici özellik olduğu için seçilen özellik geleneksel anlamda olmaktadır. Buna göre, ayı'nın sakarlığı ve kabalığı metaforun temelini oluşturmakta ve standartlaşmaktadır. Dolayısıyla metaforları anlamada; kişinin dilbilgisine hâkim olması, terimlerin gerçek anlamlarını bilmesi yeterli olmamakta, aynı zamanda ortak kültür bilgisine sahip olunması gerekmektedir (Akt. Yüksel, 2004).

Yüksel'e göre (2004), karşılıklı etkileşim kuramı kısaca şu görüşlere dayandırılmaktadır:

1- Metaforik bir cümlede, "temel özne" ve "yardımcı özne" olmak üzere iki farklı özne bulunmaktadır,

2- Temel özne ve yardımcı özneler genellikle "şeyler" den çok "şeylerin sistemi" olarak ele alınmaktadır,

3- Bir metafor, yardımcı öznenin ortak çağrışımlarının temel özneye uyarlanmasıyla işlerlik kazanmaktadır,

4- Ortaya çıkan çağrışımlar genellikle yardımcı öznenin ortak düşündüklerinden oluşmaktadır,

5- Metafor, temel öznenin özelliklerini îma eden cümleler kurmakta, seçmekte, vurgulamakta, kimilerini bastırmakta ve organize etmektedir. Bu da, metaforik ifade olarak aynı grup ya da sisteme ait olan kelimelerin anlamlarında kaymaları içermektedir. Bu kaymaların bazıları metaforik geçişler olarak ifade edilmektedir,

6- Bazı metaforların işlerliğinin olup bazılarının olmamasının tam bir

nedeni bulunmamakla birlikte genel olarak anlam kaymaları da basit bir temele oturtulamamaktadır.

Metaforun bir filtre olarak ele alındığı Black (1981)'in çalışmasında "insan bir kurttur" cümlesi incelenmektedir. Cümlede bulunan iki öznenin temel öznenin insan ve yardımcı öznenin ise kurt olduğu belirtilmektedir. Bu metaforik cümlede, kurtlarla ilgili bilgisi olmayan bir okuyucuya amaçlanan anlam iletilmeyecektir. Okuyucunun burada bilmesi gereken, bir arada ele alınan ortak düşünceler sistemidir. Ortak düşünce sistemi, metaforun etkili olması için önemli olan ortak düşüncelerin doğruluğundan öte, her zaman ilk akla getirdiği şey ile ilgilidir. Bu yüzden, bir toplumda işlerliği olan bir metafor, bir diğer toplumda komik ya da tuhaf görünebilmektedir (Akt. Yüksel, 2004).

Black'e göre (1981) bir sözcüğün gerçek anlamı, o sözcüğü kullanan topluluğun bireylerinin sahip oldukları ortak inanışlarla yön kazanmaktadır. Kabul edilen ortak düşünceyi inkâr etmek (örneğin kurtların vejetaryen oldukları ya da kolaylıkla evcilleştirilebileceklerini söylemek gibi) bir paradoks etkisi oluşturmakta ve doğrulanmayı gerektirmektedir. "Kurt" sözcüğünü kullanan birinin; vahşi, et yiyen, hain, vb. anlamlara göndermeler yaptığı düşünülmektedir (Akt. Yüksel, 2004).

Bir kişiye "kurt" denmesinin metaforik olarak yarattığı etki, ilgili ortak düşüncelerin "kurt" sistemini çağrıştırmasıdır. Dinleyici/okuyucu temel özne ile ilgili bir düşünce sistemi oluşturabilmek için "kurt" sistemine ait düşünceleriyle hareket edecektir. Ancak bunlar, normal olarak "insan" sözcüğünün gerçek anlamında var olan bazı ortak düşünceleri içermeyecektir. Kurt metaforu bazı ayrıntıları bastırırken, diğerlerini öne çıkaracak ve insanla ilgili bir görüşü düzenleyecektir (Johnson, 1981, akt. Yüksel, 2004).

Searle (1981)'e göre gerçek söylemde, konuşmacının anlamı ve cümlenin anlamı aynıdır. Buna göre, atıfta bulunulan nesneyle ilgili kullanım gerçektir. Ancak bu gerçeğin, geçmişten gelen ve paylaşılan bir takım sezgileri karşılaması gerekmektedir. Söylenenin anlaşılabilmesi için, dinleyicinin dilin kurallarının ötesinde bir bilgiye, söylenen şeyin durumuyla ilgili bir farkındalığa ve belli bir geçmişten gelerek paylaşılmış/kabul görmüş şeyleri bilmesine gerek bulunmamaktadır (Akt. Yüksel, 2004). Bu noktadan

bakıldığında karşılıklı etkileşim kuramı, metaforları anlamada açıklayıcı olmaktadır.

Değiştirim Kuramı

Metaforun dili süslemede kullanılan bir araç ve zihni modeller yaratmada bir yöntem olduğunu ileri süren Black (1995) metaforu, “ilkesel konu ile yardımcı konunun ortak mevkiye temellendirilmiş sistemi arasındaki etkileşim” olarak tanımlamaktadır (Akt. Kemal, 2003). Black'in (1995) metafor üzerindeki görüşü, metaforu bir edebiyat sınırlamasından kurtararak, basit görülemeyecek bir idrak gücüne sahip olduğunu ortaya çıkarmada önemli rol oynamaktadır (Akt. Kemal, 2003).

Black'e göre (1995), metaforik ifadenin gerçek olana denk bir ifadenin yerine kullanılmasına değiştirim görüşü adı verilmektedir. Bu görüşe göre, gerçek bir çerçeve içinde belirgin biçimde metaforik kullanımı olan sözcük ya da ifade, yani metaforun odağı, belki de gerçek biçimde ifade edilmiş olan bir anlamı iletmek için kullanılmış olabilmektedir. Kullanımda L'nin yerine M'nin konulmasında değiştirimi çevirmek okuyucuya düşmektedir. Bunu yaparken de, L'nin hedeflenen gerçek anlamına ipucu vermesi açısından M'nin gerçek anlamını kullanmaktadır. Bu anlamda bir metaforu anlamak, bir şifreyi ya da bilmeceyi çözmeyi andırmaktadır. Ancak, bazı durumlarda, L'nin gerçek bir karşılığı olmayabilmektedir. Örneğin, üçgenin bacağından bahseden matematikçi için bu çizgiyi anlatacak daha kısa bir gerçek ifade bulunmamaktadır. Bu anlamda metafor, gerçek sözcük bilgisindeki boşlukları da kapatmakta ve sözcüklerin farklı kullanılması türü olarak ele alınabilmektedir (Akt. Yüksel, 2004).

Lodge (2003), metaforun, belli türden bir benzerliğe dayanan bir değiştirim olduğunu belirtmektedir. Örneğin, “gemiler denizi geçiyordu” tümcesi “gemiler denizi (saban gibi) yarararak geçiyordu” şeklinde değiştirilirse, sabanın toprağın içinden geçerkenki hareketi ile geminin denizin içinden geçerkenki hareketi arasında bir benzerlik sezilerek, geçmek yerine yarararak geçmek sözcüğü kullanılmaktadır. Ancak tümcelerdeki kullanıma rağmen gemi ile saban arasındaki ayrımın farkında oluş gizlenmemekte; bu da metafor için temel bir nokta teşkil etmektedir (Akt. Yüksel, 2004).

Karşılaştırma Kuramı

Karşılaştırma kuramını Black (1981), "değiştirim kuramının özel bir durumu" olarak tanımlamaktadır. Anlamsal değişimi içeren bir metaforik kullanım, gerçek anlamın dönüştürülmesinden oluşmaktadır. Metafordaki bu dönüşüm işlevinin özelliği ise "benzerlik"tir. Bu noktada, metaforik cümlelerin gerçek benzerlik cümlesiyle yer değiştirebileceği öne sürülmektedir. Bu kuram, tüm metaforların "gibi" ya da "benzer" sözcükleri olmaksızın yapılan, benzetme yönünün belirsiz bırakıldığı gerçek benzetmeler olduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre, "insan bir kurttur" ifadesi "insan belirgin olmayan bir takım yönleriyle bir kurt gibidir" anlamını karşılamaktadır.

Karşılaştırma kuramında metafor, gerçek bir benzetmenin kısaltılmış formu olarak anlaşılmaktadır. Gerçek benzetmenin anlaşılması için özel bir dilbilgisine gerek olmadığından, metaforu anlamak için gerekli olan bilginin çoğunun yazarın ve okuyucunun anlamsal potansiyelinde zaten var olduğu düşünülmektedir. Bu bilgiye, gerçek anlamı anlaşılır kılan genel bir dünya bilgisi de dâhildir. Ancak, bu kuramla ilgili olarak, metaforik ifadelerin gerçek benzerlik cümlelerine anlamca denk olamayacağı görüşü ortaya konmaktadır. Bunun sebebi, her iki cümlelerin de gerçeklik durumlarının genellikle "birbirinden farklı olmasıdır (Johnson, 1981).

Değiştirim kuramı ile karşılaştırma kuramının arasındaki farkı Black (1955) şu örnekle ele almaktadır. "Richard aslandır" cümlesi, değiştirim kuramına göre, neredeyse tamamen "Richard cesurdur" anlamına gelmektedir. Karşılaştırma kuramına göre ise, "Richard aslan gibidir (cesur olma yönüyle)" anlaşılmaktadır. Parantez içerisinde yer alan sözler anlaşılakta ancak açıkça ifade edilmemektedir. Dolayısıyla, karşılaştırma yönü daha ayrıntılı bir açıklama sağlamaktadır (Johnson, 1981, akt. Yüksel, 2004).

Metafor Kullanımının Yararları

Metafor kullanımının, özellikle örgüt ve yönetim kuramları açısından pek çok yararı bulunmaktadır. Grant ve Oswick (1996), Kövecses (2002), Morgan (2006), Berman ve Brown (2006), Arslan ve Bayrakçı (2006), Şimşek

(1997), Taylor (1984), Torgny (1997), Inbar (1996) ile Grady-Fisher ve Fraser (1996) tarafından ifade edilen yararlılardan başlıcaları aşağıda maddeler halinde sunulmaktadır:

1- Metaforlar bireyin yaşantısında ve çalışma hayatında farklı bağlamları, yönelimleri daha açık biçimde görmesine olanak vermektedir,

2- Metaforların yeni bilginin kodlanması ve daha sonra geri getirilmesini kolaylaştıran bellek destekleyici rolü bulunmaktadır,

3- Metaforlar örgütsel yapının analizinde, örgüt içi iletişim, aidiyet duygusu ve ödüllendirme gibi konularda etkin bir araç olarak kullanılabilen, metaforik tanımlamada kullanılan sıfatlar ve belirli dil unsurlarıyla örgütlerle ilgili ayrıntılı bilgi sağlanabilmektedir,

4- Kullanılan metafor ve örgütün doğası arasında vurgulanan ortak yönler, örgütlerdeki gerçekliğin açıklanmasını sağlamakta, örgüte ilişkin sunulan gerçekliğin altında yatan uygulamalar konusunda örgütün uygun görsel bir resminin çizilmesini sağlamaktadır,

5- Metafor kullanma, düşünceyi örgütlenme yolu olarak görülmektedir,

6- Metaforlar, bir şeyi başka bir şey olarak görmeyi sağladığından iki farklı şey arasında bilişsel bir iletişim kurulmasını sağlamakta, alternatif açıklamaların yapamadığı vurguları ya da açıklamaları yapabilmektedir,

7- Metaforlar bir olayın derinlemesine ve örgüt elemanlarının deneyimlerine bağlı olarak ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır. Metaforlar algılanan deneyime yakın olmalarından dolayı, duygusal, duyuşsal ve algısal olarak daha fazla bilgi vermektedirler,

8- Metaforlar, örgüt gerçeğinin ve koşullarının anlaşılmasında, örgüt elemanlarının düşüncelerini öğrenmede, onları anlamada, yönlendirmede, örgütsel faaliyetlerin daha etkin ve verimli yürümesini sağlamada yöneticilere büyük kolaylıklar sağlamakta ve onlara yardımcı olmaktadır,

9- Metaforlar öğrencileri farklı bir biçimde düşünmeye yönlendirmekte ve onlara alternatif yolları görme olanağı vermektedir,

10- Dil, belli kurallar sistemine bağlı olarak yorumlamayı sınırlandıran metafor, yorumlamaya açık oluşu ile daha iyi anlamaya yönelik çoğulcu ve açık bir yaklaşım sunmaktadır. Örgütsel olguyu anlama, kavramlaştırma yollarını zenginleştirmektedir,

11- Metafor yeterince anlaşılmamış konuların daha kolay ve hızlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamakta, mevcut olgunun anlaşılmasına yeni bir anlam katmaktadır,

12- Öğretmenler tarafından kullanılan metaforlar konunun öğrenciler tarafından derinlemesine kavranmasına yardım ederken öğrenciler, metaforlardan yararlanarak önceki bilgi ve tutumlarından hareketle öğrenmekte oldukları konularla var olan bilgilerini ilişkilendirebilmektedirler,

13- Metaforlar öğrenenlerin motivasyonlarını artırmakta, düşünme yetilerini ve yaratıcılıklarını geliştirmekte, bilimsel kavramların öğrenilmesini ve akılda uzun süre tutulmalarını kolaylaştırmaktadır,

14- Eğitim sisteminde kültür ve öğretmen için kullanılan metaforlara bakarak okulun bulunduğu ve hizmet verdiği çevre daha iyi anlaşılabilir, bakarak okulun bulunduğu ve hizmet verdiği çevre daha iyi anlaşılabilir, bakarak okulun bulunduğu ve hizmet verdiği çevre daha iyi anlaşılabilir,

15- Metafor, anlaşılması için aktif katılım gerektirdiğinden, dikkati çekmek, hayal gücünü çalıştırmak ve yeni anlayışlar üretmek için güçlü bir araç olarak kullanılmaktadır,

16- Metafor bireyin durumları, olayları algılama biçimine işaret etmektedir. Buradan hareketle, gerçeğin yeniden tanımlanmasında, problem durumlarının yeniden kavramsallaştırılmasını teşvik etmede kullanılmaktadır,

17- Metaforlar belirsiz kavramlara açıklık getirebilmekte, ipuçları sağlayarak etkin öğrenmeyi kolaylaştırabilmektedir. Ayrıca metaforlar diğer etkin yöntemlerle kullanıldığında zengin öğrenme yaşantıları sağlayabilmektedir,

18- Metaforlar bir olayın derinlemesine ve örgüt üyelerinin tecrübelerine bağlı olarak ortaya çıkarılmasını sağlamakta olup tam olarak tanımlanamayan olayların tahmin edilebilmelerine de yardımcı olmaktadır,

19- Metaforlar öğrencilerin dersler hakkındaki tutumlarını ortaya çıkarabilmektedir. Böylece öğrenciye yönelik o dersle ilgili ilgi alanları oluşturulabilmektedir,

20- Metaforlar değerlendirme aracı olarak da kullanılabilir. Metaforlar bireyin duygularını, düşüncelerini, inanç ve tutumlarını yansıtmakta ve böylece durumun yeterli yetersiz ya da eksik yönlerinin görülmesini ve yeniden yapılandırılmasını sağlayabilmektedir,

21- Metaforlar doğrudan kişinin düşünme yöntemiyle ilgilidir. Her yeni olguya ilişkin deneyimlerin daha önceki deneyimler ile ve benzer olgularla açıklanması eğiliminde olduğu gibi metaforlar da örgütlerin anlaşılmasında benzerlik ve farklılıkları kullanmaktadır,

22- Metaforlar dünyanın anlamlandırılabilceği bir bağlam sağlamakta olup anlaşılması zor olan, insanların tam olarak adlandıramadıkları ya da anlamlandıramadıkları soyut kavramların somut hâle getirilmesinde kullanılmaktadır,

23- Metaforlar verilmek istenen mesajı anlatmada kısa ve etkili bir yol olarak kullanılmakta, karmaşayı ortadan kaldırarak verilmek istenilen mesajın anlaşılma olasılığını güçlendirmektedir,

24- Metaforlar öğrencilerin eğitim ortamına aktif katılımını sağlamakta, onların bilimsel düşünme ve problem çözme yeteneklerini geliştirmektedir,

25- Metaforlar öğretmenleri, öğrencilerin önceki bilgilerini dikkate almaya zorlamakta ve daha önceki konularla ilgili öğrenmelerdeki muhtemel yanlış anlamaların ortaya çıkmasını sağlamaktadır,

26- Farklı metaforlar bir durumun farklı boyutlarını açığa çıkarmakta, farklı niteliklerin nasıl bir arada var olabileceğini göstermektedir,

27- Metafor bir olguya daha önce olmayan birtakım özellikler katmakta veya daha önce görülür olmayan özellikleri açığa çıkarmaktadır,

28- Metaforlar bir kavramı güzel ve şık biçimde ifade etmenin araçlarıdır. Temelde üsluba ve süsleme amacına hizmet etmektedir,

29- Metaforlar algılanan tecrübelerle yakın olmalarından dolayı, duygusal, duyuşsal ve algısal olarak daha fazla akılda kalıcı olmaktadır,

30- Metafor analizleri, analitik bir araştırma aracı olarak kullanılabilir. Böylece bireyin inançlarını ve yaşantılarını betimlerken kullandığı metaforların incelenmesi yoluyla, doğrudan ve bilinçli bir biçimde yazan ya da söyleyenin ortaya koyduğu anlamların altında yatan anlamlar gözler önüne serilebilmektedir,

31- Metafor kullanma, öğrenme sürecini başlatma ve sürdürmeye temel oluşturmada; öğretmen ve öğrencilere ortak bir dil geliştirmede yardımcı olmaktadır,

32- Öğrencilerin, öğrenilecek şeyleri metaforlar aracılığı ile bir oyun gözü ile görüp zihinlerini ve yaratıcılıklarını kullanarak öğrenmelerinin önemli yararları bulunmaktadır. Dersleri metaforlar ile oyunlaştırmak her şeyden önce öğrenme ve öğretmeyi karmaşıklaştıran ve zorlaştıran negatif düşünceleri ortadan kaldırmaktadır. Ayrıca, metaforlar yoluyla öğretmek, öğrencileri, bilgileri ve fikirleri daha derin seviyede anlamaları ve keşfetmeleri için cesaretlendirmektedir,

33- Metaforik algılama çok kez yaratıcıdır, metaforun oluşturulması aşamasında önceden var olan benzerliklerin ötesine geçerek yeni bir anlam yaratılması, türetilmesi söz konusudur. Önemli bir husus da, hedef olgudaki kimi özelliklerin, metafor uygulaması yapılmaksızın önceden sezilemeyeceğidir. Yani, sadece hedefin mevcut özelliklerini kullanılır hale getirmemekte, kişiye metafor aracılığıyla yenilerini yükleme şansı vermektedir.

Bütün bu yararlarıyla birlikte metafor kullanımının önemi, örgütlere olan katkısı, örgüt çalışanları ve yöneticilerine olayları farklı açılardan bakabilme ve

görebilme yetisini kazandırması ve bir örgüt analizi aracı olarak metaforların kullanılması konusu ile ilgili olarak daha birçok çalışmanın yapılmasında fayda görülmektedir.

Metafor Kullanımının Sınırlılıkları

Her yöntemin yararlarının yanında birtakım sınırlılıkları da bulunmaktadır. Metafor kullanımının sınırlılıkları Ormell (1996), Draaisma, (2007), Sacks (1984), Lakoff ve Johnson (2003), Arslan ve Bayrakçı (2006), Morgan (1998), Saban (2004) tarafından aşağıda maddeler halinde sunulmaktadır:

1- Belirli bazı metaforlar, kişilerce kurulan bağlantıları olduğu kadar yine kişilerce kurulmayan bağlantıları da etkilemektedir. Böylece metaforlar düşüncenin önünü kesebilmekte ve onları sadece belirli bir kalıbının içerisine kilitleyebilmektedir,

2- Okul olgusunun bir bütün olarak açıklanabilmesi için çok sayıda metafora ihtiyaç vardır. Örneğin, okul “bilgi ve aydınlanma yeri” olarak algılanabileceği gibi, aynı zamanda bir “sevgi ve mutluluk yeri” ya da “disiplin, terbiye ve kontrol merkezi” olarak da görülebilmektedir. Bu durumda, okul olgusunun sadece tek bir metaforla bir bütün olarak açıklanabilmesi mümkün olmayacaktır,

3- Yapılan çalışmalarda incelenmesi düşünülen olaya veya kavrama tam olarak uyan bir örnek vermek bazen zor olabilmektedir. Örnekler bulunsa bile verilen örnek, öğrenciler tarafından yanlış ya da eksik olarak anlaşılabilir, anlaşılabilmektedir,

4- Metafor kullanımında sürecin ve yöntemin çok iyi planlanması gerekmektedir. Öğrenciler yeterli düzeyde bilgi, beceri ve hazır bulunuşluğa sahip değilse yöntemin öğrenme-öğretme hedeflerini gerçekleştirme mümkün olamamaktadır,

5- Metafor, yapısı itibariyle çelişkindir. Aynı zamanda çarpıtma niteliği taşıyan güçlü kavrama olanakları yaratabilmektedir. Çünkü bir metaforla yaratılan görme biçimi, bir görmeme biçimi haline gelebilmektedir. Kuram metafor olarak kabul edildiğinde, hiçbir kuramın kusursuz ya da her amaca uygun bir bakış açısı vermeyeceği kavranmaktadır. Asıl gerekli olan, metafor kullanma sanatında beceri kazanmak, örgütlemek ve yönetmek istenilen durumları görmenin, anlamamanın ve biçimlendirmenin yeni yollarını bulmanın farkında olabilmektir,

6- Metaforların kullanılmasında öğrencilerin sahip olabilecekleri önyargılarından dolayı çok dikkatli olunmalıdır. Bu önyargılar, metaforların nasıl kullanıldıklarına ve öğrencilerin metaforları önceki öğrenmelerine nasıl bağladıklarına göre yararlı veya zararlı olabilmektedir. Önceki bilgiler, öğrenme üzerinde farklı ve problematik etkiler yapabilmektedir. Önceki bilgiler hem başarı ile hem de başarısızlık ile bağlantılı olabilmektedir. Burada önemli olan nokta ise, bir eğitimcinin öğrencilerinin önyargılarını, önbilgilerini tanımlayabilme ve bilginin hangi tohumlardan yeşerebileceğini keşfedebilme yeteneğine sahip olabilmesidir,

7- Bazı metaforlar sadece sınırlı anlamlara yönelik işlevler sergilemekte ve belirli, karmaşık bir durumun ve yaşantının sadece bir bölümünü yansıtabilmektedir. Bu nedenle de özellikle yanlış anlamalara kolaylıkla meydan verebilmektedir. Ayrıca karşılaştırılan kavramlara ilişkin anlamlar üst üste gelebilmekte ve karıştırılabilmektedir,

8- Metafor kullanma gelişigüzel bir etkinlik değil, özen gösterilerek üzerinde düşünülerek gerçekleştirilmesi gereken bir etkinliktir. Kullanılan metaforlar, öğrencilere, içinde bulunulan ortama ve konu bağlamına uygunluk gösteriyorsa etkili olabilmektedir,

9- Eğer öğrencilerin metafor aracılığı ile bir şeyleri öğrenmeleri isteniyorsa, ilk önce onların metaforun işaret ettiği bilgi alanlarını kavrayabilmeleri ve daha sonra o alanlar ile öğrenilecek kavram arasındaki ilişkiyi keşfedip daha iyi öğrenmeleri sağlanmalıdır. Öğrencilerin kullanılan metaforik sözcükler ve kavramlarla ilgili ne kadar çok yaşantıları olursa,

metaforun öğrenme amaçlı olarak kullanılmasında o kadar çok yarar bulunacaktır,

10- Metaforlar bir bireyin gerçekliğinin aynası, zihinsel bir mekanizma, anlam oluşturma, düşünme, öğretim ve değerlendirme aracı gibi işlevleri yerine getirebilmektedir. Bu işlevleri yerine getirebilmesi, metaforların oluşturulması süreci ile ilişkilidir. Metaforlar uygun şekilde üretilmediğinde ya da gerektiği gibi kullanılmadığında işlevlerini yapamamakta ve bir yarar sağlamamaktadır,

11- Temelde metafor, söz ettiği olgunun kendisi değildir, onun sadece bir sembolüdür. Eğer bu olgunun kendisi olsaydı, metafora gereksinim olmazdı. Bu nedenle, metafor söz ettiği olgudan farklıdır ve bu olguya ilişkin çok güçlü bir perspektif sunsa da çoğu zaman ondan daha azdır. Bu durumu telafi etmek içinse birçok metaforun işe koşulması gerekmektedir (Yob, 2003, akt. Saban, 2008).

12- Metafor bir olgunun başka bir olguyla karşılaştırılmasına olanak tanıyan basit bir araç olarak görülmemelidir. Çünkü bir birey tarafından dile getirilen bir metafor, aynı zamanda, o bireyin belli bir olguya ilişkin tercihini, neden diğer alternatif düşünce biçimlerini değil de özellikle bu bakış açısını benimsediğini de yansıtır. Bu durum ise bireyin gerçeğe ilişkin benimsediği metafora bağlı olarak zamanla tek bir doğru veya tek bir bakış açısı etrafında organize edilmiş hayat tarzını değerli görmesine neden olabilmektedir (Saban, Koçbeker ve Saban, 2006, 506),

13- Metaforların, tıpkı bir filtre gibi eldeki bilginin bir kısmını daha görünür kılma pahasına diğer kısımlarını bertaraf etme özelliği bulunmaktadır. “Dikkatin yönlendirilmesi, filtreden geçirilip ayıklanması” metaforunda, bilginin artık özgün haliyle var olmadığı, indirgendiği iması bulunmaktadır. Bu durum; teorik kavrayışların fark edilmemesi, bazı hipotezlerin yok sayılması, bazı ilişkilerin göz ardı edilmesi, bazı araştırma konularının hesaba katılmaması gibi olumsuz etkiler ortaya çıkarabilmektedir,

14- Örgütlerin, çok değişken çağdaş örgütsel yaşantının etkili yönetimi, örgüt gerçeğine çoklu, farklı bakışa ihtiyaç duymaktadır. Bu yüzden de örgüt yöneticisi, örgütlere değişik ya da farklı bakış açılarının bir repertuarına sahip olmalıdır. İşte bu farklı bakış açıları ya da lenslerin sağladığı bilgi, çağdaş karmaşık, değişken örgütlerin iyi okunmasına, etkili yönetimine olanak sağlayabilecektir. Ancak bir örgüt metaforu, örgüt gerçeğinin belli bir yönüne ağırlık vermek, onu öne çıkarmak suretiyle örgütün diğer boyut ya da yönlerinin ihmal edilmesine, karanlıkta kalmasına neden olabilmektedir. Örgüt metaforlarının bu kısıtlılığı nedeniyledir ki örgütü bir bütün halinde anlamak isteyen ve buna ihtiyaç duyan örgüt yöneticisinin, örgüt metaforları repertuarına sahip olması gereklidir (Balcı, 2008).

Örgütleri yapılandırma tek bir metafor doğrultusunda gerçekleştirildiğinde, örgütlerin zayıf yönlerinin olduğu kabul edilmiş olmaktadır. Çünkü bir metafor gerçeği görmeyi sağladığı kadar onu çarpıtmakta, abartmakta dolayısıyla her duruma uygun bir bakış açısı sunan tek bir kuram ya da metafor bulunmamaktadır. Böyle bir durumda örgütlerin yeniden yapılandırılmasında farklı durumlarda kullanılacak doğru metaforlar seçilmelidir.

Yukarıda ifade edilen sınırlılıklar ve metafor kullanımına ilişkin sakıncalar, aslında metaforun yetersizlikleri ve uygulama güçlüklerinden değil, metaforun algılanmasından ve uygulamalarda yaşanan farklılıklardan kaynaklanmaktadır.

Eğitim Çalışmalarında Metafor Kullanımı

Metaforlar çok güçlü öğrenme ve öğretme araçları olup, bilişsel fikir ve kavramların öğrenilmesi ve geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Eğitimde insanların, okulu kavramlaştırmada duyarlı, analitik ve betimsel bir araç olarak metafor geliştirdikleri gibi eğitim uygulamalarının mevcut durumunu anlama ve araştırmada bir araç olarak metafor kullandıkları görülmektedir (Balcı, 1999, 41).

Metafor ve metaforik analiz, son yıllarda eğitim uygulamalarında ve eğitim araştırmalarında sıklıkla kullanılmaktadır. Hakkında bilgi toplanan temel

alanlar; öğretmen eğitimi, sınıf yönetimi, yaratıcı düşünceyi geliştirmek, müfredat geliştirme ve plânlama, öğrenmeyi teşvik etmek, eğitim idaresi, danışma ve okul iyileştirme, metafor ve imajların bireylerin eğitim uygulamalarında farklı konular hakkında nasıl düşündükleri, sorunları nasıl belirledikleri ve bu sorunları çözmek için yeni bakış açılarını nasıl oluşturdukları gibi başlıklar altında ele alınmaktadır (Balcı, 1999, 35).

Metaforlar yeni bilgiyi var olan bilgiyle ilişkilendirme, soyut bilgiyi somut bilgiye dönüştürme özellikleriyle, yeni bilginin öğrencilere sunulmasında kullanılan önemli stratejilerden biridir (Berman ve Brown, 2006).

Alanyazında hem öğretmen adaylarının hem de uygulamadaki öğretmenlerin öğrenme ve öğretmeye ilişkin metaforlarını inceleyen araştırmalar oldukça yaygındır. Örneğin, Boostrom'a (1998) göre, "öğretim hakkında bir metafor kullanmak, mutlaka öğretimi o metaforun öngördüğü şekilde gerçekleştirmek olarak değil, fakat öğretim hakkında tartışmak olarak düşünülmektedir". Bu bağlamda, öğretmenlik mesleğini başka mesleklerle karşılaştırmak veya öğretmenlerin rollerini diğer profesyonellerin rolleriyle kıyaslamak, öğretmenlik mesleğini daha iyi anlamak için faydalı bir yol olmaktadır.

Hagstrom ve arkadaşlarının (2000) gerçekleştirdiği bir çalışmada, araştırmaya katılan öğretmenlerden biri, öğretmenliği jeoloji ile kıyaslayarak "öğretmenliğin jeolojisi" metaforunu özetle şu şekilde açıklamaktadır: "Jeoloji, yeryüzünün katmanlarını araştırmak ve taş, kaya gibi sıradan objelerde gizli olan güzellikleri yakalamaktır. Aynı şekilde, öğretmenliğin güzelliği de, her öğrencinin gizil güçlerini (iç güzelliklerini) ortaya çıkarmak ve geliştirmektir".

Becker (1991) değişik okullarda liderlerin kendi okullarını nasıl algıladıklarını metaforlar yoluyla anlamak için yaptığı araştırmalarda, liderlerin okullarını betimlemek için en fazla "firma", "aile", "panayır" ve "forum" gibi metaforlar kullandıklarını ifade etmektedir. Becker (1991), liderlerin "firma" metaforuyla okulları öğrencilerin yüksek performans göstermeleri amacıyla örgütlenmiş disiplinli bir üretim sistemi, "aile" metaforuyla okulları ilgili, meraklı ve duyarlı yetişkinler ile saygılı öğrencilerin bir araya geldikleri bir ortam, "panayır" metaforuyla öğrenci ve öğretmenlerin ortaya çıkardıkları iyi ürünleri sergiledikleri eğlenceli ve heyecan verici bir yer, "forum" metaforuyla ise okulu

düşüncelerin özgürce ifade edildiği ve bilgi alınan resmi bir toplantı yeri olarak betimlediklerini vurgulamaktadır.

Bredeson (1985), “okul müdürlerinin metaforlara dayalı bakış açılarının bir analizi” isimli çalışmasında dört farklı okul bölgesinden seçtiği beş okul müdürünün günlük yönetsel etkinliklerinde kullandıkları cümlelerde, inançlarında ve değerlerinde yer alan metaforları incelemektedir. Araştırma bulguları müdürlerin, kurumları içerisindeki davranış şekillerini simgeleyen “koruma-kollama”, “hayatta kalma” ve “vizyon” gibi metaforları sıklıkla kullandıklarını göstermektedir. Koruma-kollama metaforu okulun işleyişini sürdüren, bakıcı ve koruyucu metaforlarıyla açıklanırken ayakta kalma metaforu sürekli bir akış halinde olan okul sürecini sürdürmek, anlık ortaya çıkan olay ve sorunlarla baş etmek olarak açıklanmaktadır. Vizyon metaforu ise müdürlerin okullarının olduğu kadar hizmet ettikleri bölge ve içinde buldukları eyaletin eğitim sorunları ve eğitimin geleceğine ilişkin daha geniş ve bütüncül bir resme ilişkin kaygı ve düşüncelerini ortaya koymaktadır.

Saban (2008) yaptığı çalışmada, 105 ilköğretim birinci kademe öğretmen ve 1248 öğrencinin “bilgi” kavramına ilişkin sahip oldukları metaforları araştırmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, öğretmen ve öğrenciler bilgi kavramına ilişkin olarak toplam 106 adet metafor üretmiştir. Bu metaforlar daha sonra ortak özellikleri bakımından irdelenerek 12 farklı kavramsal kategori altında toplanmıştır. Söz konusu bu 12 kavramsal kategori katılımcı türü (öğretmen ve öğrenci) bakımından önemli derecede farklılık göstermiştir. Örneğin, öğretmenler “dinamik bir olgu olarak bilgi”, “güç/kontrol aracı olarak bilgi”, “yol gösterici olarak bilgi”, “sonsuz bir olgu olarak bilgi” ve “zorunlu bir gereksinim olarak bilgi” kategorilerini temsil eden metafor algılarını, öğrenciler ise “besin/gıda olarak bilgi”, “başvuru kaynağı olarak bilgi”, “değerli bir varlık olarak bilgi”, “haz/mutluluk veren bir olgu olarak bilgi” ve “kaydedilmesi gereken bir olgu olarak bilgi” kategorilerini temsil eden metafor algılarını birbirlerine kıyasla daha çok oranda üretmiştir. Geriye kalan iki kategori olan koruyucu/kurtarıcı/iyileştirici olarak bilgi ve araç olarak bilgi kategorilerini temsil eden metafor algılarını öğretmen ve öğrenciler birbirlerine benzer oranlarda üretmiştir.

Cameron (2002) İngiltere’de yaptığı araştırmada, beş ve altıncı sınıfta okuyan dokuz-onbir yaşları arasındaki çocuklara fen öğretiminde metaforların

nasıl kullanılabileceğini ve fen öğretiminde metafor kullanımının ne tür etkilerinin olacağını incelemektedir. Araştırma bulgularına göre “atmosfer” gibi anlaşılması zor bir fen konusunun “battaniye” ve “kalkan” metaforuyla anlatılması çocukların atmosferin temel özelliklerini kavramasına yardımcı olmaktadır. Aynı şekilde volkanik kayaların oluşumu da “tereyağının” ısıtılması sonucu sıvı hale gelmesi, ısıda daha fazla tutulduğunda kaynamaya başlaması, soğutulduğunda ise donmasına benzetilerek anlatıldığında çocuklar açısından daha somut hale gelmektedir (Akt. Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Balcı (1999), Ankara'nın farklı semtlerinde bulunan üç devlet, bir özel ilköğretim okulunda 517 öğrenci, 47 öğretmen ve 101 veli ile hem görüşme hem de anket yoluyla yaptığı araştırmada, katılımcılara “öğrenci”, “öğretmen”, “okul yöneticisi” ve “veli” ile ilgili ne tür metaforlar kullanabileceklerini araştırmaktadır. Balcı'nın araştırma bulguları kısaca okulları bilgiye önem veren, disiplinli ve otoriter bir yer olarak; öğretmenleri bilgiye önem veren insanları aydınlatan kişiler olarak ve velileri ise okul işlerinden uzak duran sorumsuz kişiler olarak betimleyen metaforların öne çıktığını göstermektedir.

Şimşek ve Silman (2006), araştırmalarında bir Türk ilköğretim ve bir Amerikan ilkokulunda çalışan öğretmen ve yöneticilerin okul, öğretmen, yönetici, veli ve merkezi eğitim kurumları hakkındaki düşüncelerini öğrenmeye çalışmaktadır. Bu amaç doğrultusunda da Türkiye ve Amerika Birleşik Devletlerinden seçilen okullarda çalışan öğretmen ve yöneticilerin okul, öğretmen, yönetici, veli ve merkezi yönetimi betimlemekte kullandıkları metaforlar ile ilgili yanıtlar aranmaya çalışılmaktadır.

Şimşek ve Silman'ın araştırma sonuçlarına göre, öğretmen ve yöneticilerin kullandıkları metaforlar Türk okulunda gelişme ve değişime olan ihtiyacı açık olarak göstermekte, bu konuda ortaya çıkan engelleri de açıkça tarif etmektedir. Araştırmanın yürütüldüğü okulun bir müfredat laboratuvar okulu olmasına ve bünyesinde toplam kalite yönetimi ve stratejik planlama çalışmaları gibi birtakım pilot reform uygulamaları olmasına rağmen metaforlar öğretmen ve yöneticilerin yapılan bu uygulamalardan tatmin olmadığını ortaya koymaktadır.

Yukarıda belirtilen çalışmada, yöneticileri betimlemekte kullanılan metaforlar Türk okulundaki yöneticilerin okul yönetiminin en üst yetkilisi

olmalarına rağmen inisiyatiften yoksun olduklarını ortaya koyarken Amerikan okulundaki müdürün de güç sembolü olduğunu ve tam biçimsel bir lider özelliği taşıdığını göstermektedir. Türk okulundaki öğretmen ve yöneticilerin velilere ilişkin kullandıkları metaforlar velilerin okul sisteminin tamamen dışında olduğunu ve öğrenme sürecine pek katılmadıklarını göstermektedir. Amerikan okulunda ise velilere ilişkin geliştirilen metaforlar velileri okul sisteminin bir parçası ve çocuklarının öğrenme sürecine etkin bir şekilde katılan kişiler olarak tanımlamaktadır.

Şimşek ve Silman'ın (2006) araştırmasında merkezi eğitim kurumlarına ilişkin olarak Türk okulundaki öğretmen ve yöneticiler en üst merkezi eğitim kurumu olarak Milli Eğitim Bakanlığını Türk eğitim sisteminin en yetkili kurumu olarak görürken bu kurumu etkisiz, yavaş ve hantal bir yapı olarak betimlemektedir. Amerikan okulunda da katılımcılar kullandıkları metaforlarla Federal hükümeti Amerikan eğitim sisteminin en üst yönetimi olarak görmekte ancak, Türk meslektaşlarına benzer şekilde, bu kurumun hantal bir yapı olduğunu belirterek eğitime büyük bir engel teşkil ettiğini ifade etmektedir.

Balcı (1999) tarafından yapılan araştırma bulgularıyla Şimşek ve Silman (2006) tarafından yapılan araştırma bulguları bazı yönleriyle örtüşürken bazı yönleriyle de farklılık göstermektedir. Örneğin Balcı'nın araştırma bulguları okullar ve öğretmenler için olumlu metaforlar kullanıldığını gösterirken Şimşek ve Silman'ın araştırmasında bulgular genel olarak okullar ve öğretmenler için olumsuz metaforlar kullanıldığını ortaya koymaktadır. Sadece yöneticiler, öğretmenler ve okullar için olumlu metaforlar kullanılmaktadır. Diğer taraftan her iki çalışmada da okul yöneticileri ve veliler için olumsuz metaforlar kullanılmaktadır.

Özar (1999), metaforlar yardımı ile öğretmenlerin algılarına dayanarak Ankara'da özel bir eğitim kurumunun örgütsel yapısı ve işleyişinin belirlenmesine çalışmaktadır. Araştırmanın örneklemini oluşturan 30 öğretmen rasgele örnekleme yöntemi ile seçilmekte, öğretmenlerin algıları yarı-kontrollü mülakat yöntemi ile toplanmaktadır. Toplanan metaforlar öğretmenlerin kullandıkları zarf ve sıfatlara göre sınıflandırılarak gruplara ayrılmaktadır. Özar'ın (1999) araştırma bulguları, okul örgütünün mevcut yapısını tanımlamak için öğretmenlerin "tren", "makine", "fabrika", "saat", "dişli" türünden metaforları kullandığı, buna karşılık öğretmenlerden okulun ideal

durumunu tanımlamaları istendiğinde ise, kullandıkları metaforların büyük ölçüde değişerek okulu “anne kucağı”, “saydam (cam) mobilya” ve de “birlikte yaşayan pandalar” şeklinde betimleyen metaforların öne çıktığını göstermektedir.

Metaforlar ve görsel imajlar kullanarak, eğitimciler kendi rolleri ve sorumlulukları ile eğitimin doğası ve öğretmen öğrenci ilişkileri hakkında daha derin bir anlayışa sahip hale gelmektedir. Eğitim problemlerine anne-baba, bahçıvan veya bir doktor gözüyle bakılması bir kişinin nasıl ilerlemesi gerektiği konusunda fikirler vermektedir (Çelikten, 2005, 269). Grady, Fisher ve Fraser (1996) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların, okulu zihinsel gelişmeyi engelleyen yer, aile, yuva, hapisane, alışveriş merkezi, askerî kamp ve orkestra metaforlarıyla algıladıkları ortaya konmaktadır. Ayrıca Grady ve arkadaşları (1996) okul ile ilgili metaforları işbirliğini vurgulayan metaforlar (aile, takım vb.), baskıyı çağrıştıran metaforlar (sürü, askeri kamp, hapisane vb.) ve temel ihtiyaçlara dayalı olan metaforlar (hastane ve iş yeri) olarak sınıflandırmaktadır.

Jean Piaget ve Kornei Chukovsky'nin 1950'lerde, Howard Gardner ve ekibinin Harvard'da 1970'lerde yaptıkları araştırmalarda, çocukların dil öğrenirken olay ve olgular arasında bildikleri sözcükleri henüz öğrenmedikleri veya ilk defa karşılaştıkları olay, olgu ve durumlar konusunda rasgele kullanarak durum, olay ve olguya anlam vermeye çalıştıkları ortaya çıkarılmıştır. Bu durumda metaforların hem çocukların dil öğrenmelerinde vazgeçilmez araçlar olduğu hem de gerçeği oluşturmalarında etkili bir işleve sahip oldukları anlaşılmaktadır (Wojcik, 1983, akt. Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Mahlis ve Maxson (1998), 134 ilköğretim ve 119 ortaöğretim öğretmen adayının okula ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla incelemektedir. Araştırmada ilköğretim okulu öğretmen adaylarının deneyimlerine göre en çok hatırladıkları okul metaforları takım ve aile olmuştur. Aynı zamanda bu metaforlar en çok tercih edilen metaforlar olmuştur. Benzer şekilde ortaöğretim öğretmen adaylarının deneyimlerine göre hatırladıkları ve tercih ettikleri metaforlar aile ve takım metaforlarıdır. Ancak hem ilköğretim hem de ortaöğretim öğretmen adaylarının tecrübelerine dayalı olarak hatırladıkları ile tercih ettikleri okul metaforları arasında düzey bakımından farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin, ilköğretim öğretmen adayları deneyimlerine göre aile

(% 25), takım (% 23) ve hapisane (% 8) metaforlarını hatırlarken, tercih ettikleri metaforlar aile (% 43) ve takım (% 43) metaforları olmaktadır (Akt. Cerit, 2006).

Saban (2004) yaptığı çalışmada, 381 sınıf öğretmenliği bölümü öğrencisinin okulla ilgili deneyimlerine ve okulu nasıl görmek istediklerine ilişkin algılarının farklılık gösterdiğini belirlemiştir. Öğrencilerin deneyimlerine dayalı olarak okul algılarında okul, sosyal olarak faydalı ürün veren yer (% 56,7), öğrencilerin hatalarını tespit eden ve ortadan kaldıran yer (% 53,8), geliştiren ve sevgi veren bir çevre (% 33,1), sınav ve rekabet ortamı (% 30,4), sabit programlar ve standartlaştırmanın olduğu bir yer (% 28,9) ve aktif katılım ve iş birliğinin olduğu yer (% 26,8) olarak görülmektedir. Öğrencilerin okulu nasıl bir yer olarak görmek istediklerine ilişkin görüşlerinde okul geliştiren ve sevgi veren bir çevre (% 84), bireysel ihtiyaç ve ilgilerin karşılandığı yer (% 82,4), nitelikli bir eğitim hizmetinin alındığı bir yer (% 76,4), aktif katılım ve iş birliğinin olduğu yer (% 75,9), keşfetme ve araştırmaya rehberlik edilen yer (% 73,8) ve öğrenirken eğlenilen bir yer (% 72,4) olarak algılanmaktadır (Cerit, 2006).

Öğrenmenin kalıcı olabilmesi için kavramların somutlaştırılması ve çocukların bildiği kavramlarla ilişkisinin kurulması gerekmektedir. Metaforlar, öğrencilerin olgulara, kavramlara ilişkin sahip oldukları kişisel algıları ortaya çıkarmada, anlamada ve açıklamada güçlü bir araştırma aracı olarak da kullanılmaktadır (Arnett, 1999).

Metaforlar ile yapılan öğrenme işleminde bilinenler ile bilinmeyenler arasında karşılaştırma yapılırken, benzerliklerin nasıl ve hangi amaçla oluşturulduğunun ortaya konması çok önemlidir. Birey, metaforları yorumlarken ve kullanırken dağarcığında var olan bilgi, beceri, alışkanlık ve tutumlarla hareket etmektedir. Bu nedenle metaforlar, metaforu oluşturan bireyin geçmiş yaşantılarından, ön öğrenmelerinden ve sosyal çevresinden soyutlanmamaktadır (Oğuz, 2005).

Metaforların kesin ve bilinçli olarak eğitim ya da öğrenme amaçlı kullanılmaları henüz yeni olmasına rağmen onların bir öğretim aracı olarak kullanılmaları çok eskiye dayanmaktadır. Öğretmenler çoğu zaman fikirleri, kavramları ve soyut şeyleri açıklamak için bilinçsiz olarak metaforları

kullanmakta veya benzer bazı yöntemlere günlük uygulamalarında yer vermektedir (Arslan ve Bayrakçı, 2006, 100).

McKay'a göre (1999) metafor, insanların sonuç çıkarmak ve yeni kavramlar öğrenmek için kullandığı etkili bilişsel mekanizmalardan biridir. Yeni öğrenmeler ile önceden var olan bilgiler arasında güçlü bağlar kurulduğu zaman konular daha iyi akılda tutulmaktadır. Metaforun bir öğretim aracı olarak en önemli yönlerinden birisi de uzun dönem akılda tutmayı sağlayıcı bir ortam yaratabilmesidir. Zihinde çok önemli ve derin bağlar içeren ilişkiler en hızlı ulaşılan ve hafızada en uzun süreli kalan bilgileri meydana getirmektedir. Bu tür ilişkileri kapsayan bilgiler, yeni öğrenmenin kavramsallaştırılması için gerekli sürecin daha kolay bir şekilde başlamasını sağlamaktadır. Metaforlar bu tür ilişkilerin kurulmasını sağlayan zihinsel araçlardır. Bunu da zihinde meydana gelen bir dizi bilişsel süreçler aracılığı ile yapmaktadırlar (Akt. Arslan, M.M. ve Bayrakçı, 2006, 102).

Metafor ile öğrenciler, yeni bilgileri, zihinlerinde var olan şemaya yapıştırarak eski bilgilerine bağlamaktadır. Metaforlar bu şekilde, öğrencinin geçmiş öğrenmeleri ve kişisel tecrübeleri ile yeni öğrenilen kavramlar arasında güçlü bağlantılar kurarak ve canlı imajlar oluşturarak öğrenme sürecinin kalitesini daha da artırmaktadır (Arslan ve Bayrakçı, 2006, 102).

Eğitimsel alanda kullanıldıklarında metaforlar, anlamayı aktif olarak yapılandıran bir öğrenme yaklaşımı sağlamaktadır. Bu yaklaşımda öğrenci daha önceden bilinen bilgi ile yeni bilgi arasındaki benzerlikleri anlamaktadır. Daha sonra ise yeni öğrenilen bilgi ve onun metaforik sunumu arasındaki farklılıkları tanımlayabilmektedir. Metaforun bir öğretim ve hafızada tutma aracı olarak pedagojik anlamdaki kullanışlılığı alanyazında geniş biçimde yer almaktadır. Çok karmaşık kavramları anlamada metaforlarla ve sembollerle konuşmanın etkililiği deneysel araştırmalarla kanıtlanmaktadır. Birçok araştırmacı da hafıza ile ilgili konularda akılda kalıcı imajlar uyandıran metaforların rolünü araştırmıştır. Örneğin 1980'lerde, George Lakoff ve Jerome Feldman önderliğindeki bir grup bilişsel dilbilim araştırmacısı, metaforların dilbilim içerisindeki ikincil ve önemsiz rolünü biraz daha merkezileştirerek önem kazandırmış ve metaforu bireylerin kendi yaşam tecrübeleri ile ilgili anlam yaratma süreçlerinde kullandıkları bilişsel bir araç olarak görmüşlerdir (Palmquist, 2001).

Bozlk (2002), genel eğitim alanıyla ilgili bir dersi alan 49 birinci sınıf üniversite öğrencisiyle gerçekleştirdiği bir çalışmada, bu öğrencilerden dört farklı zamanda (dersin ilk haftası, ara sınav zamanı, dersin son haftası ve bir sonraki dönemde) olmak üzere kendilerini bir öğrenci olarak nasıl algıladıklarına ilişkin metafor geliştirmelerini istemiştir. Bu süreç sonucunda 35 adet metafor elde edilmiştir. Daha sonra bu metaforlar dört kategoriye ayrılarak analiz edilmiştir. (1) hayvan metaforları (% 37) (örneğin salyangoz, balık, kır faresi, ördek, katır, inek, kuş, deve, eşek, sincap vb.), (2) nesne metaforları (% 29) (örneğin sünger, renkli kalem, perde, bilgisayar programı vb.), (3) insan metaforları (% 26) (örneğin şeker yiyen çocuk, gözlemci, bebek, alzheimer hastası vb.) ve (4) eylem metaforları (% 8) (örneğin ağaca tırmanma, yemek yeme vb.). Bozlk'in (2002) ortaya koyduğu bulgulara göre, öğrencilerin büyük bir çoğunluğu kendilerini pasif bir öğrenci olarak algılamakta ve öğrenmelerinin büyük bir kısmını yitirmiş olma kaygısıyla yüksek öğrenime gelmektedirler.

Guerrero ve Villamil tarafından (2002) gerçekleştirilen bir çalışmada da farklı mesleki tecrübeye sahip altı erkek ve onaltı bayan öğretmenden kendi rollerini nasıl algıladıklarına ilişkin metafor üretmeleri istenmektedir. Bu süreç sonunda 28 adet metafor elde edilmektedir. Bu metaforlar daha sonra dokuz kategoriye ayrılmaktadır (Akt.Saban, Koçbeker ve Saban, 2006, 466):

- (1) İşbirlikçi lider olarak öğretmen (örneğin teknik direktör vb.),
- (2) Bilgi aktarıcı olarak öğretmen (örneğin ay, güneş, elma ağacı vb.),
- (3) Değişim ajanı olarak öğretmen (örneğin aslan terbiyecisi vb.),
- (4) Bireysel gelişimi destekleyici olarak öğretmen (örneğin bahçıvan vb.),
- (5) Yenilikçi olarak öğretmen (örneğin kâşif vb.),
- (6) Teçhizatçı olarak öğretmen (örneğin materyal taşıyıcısı vb.),
- (7) Sanatçı olarak öğretmen (örneğin çömlekçi vb.),
- (8) Onarıcı olarak öğretmen (örneğin zihin tamircisi vb.),
- (9) Jimnastik eğitmeni olarak öğretmen (örneğin aerobik öğretmeni vb.).

Yukarıda dokuz ayrı kategori ve bu kategorileri temsil eden birer metafor algısı örnek olarak verilmektedir. Öğretmenlerin kendi rollerini

algılamaları ile ilgili olarak genellikle olumlu metaforlar ürettikleri görülmektedir.

Öğretmen adayları ile uygulamadaki öğretmenlerin öğrenme ve öğretmeye ilişkin algılarının farklılık gösterip göstermediği konusuna cevap arayan Martinez, Saulea ve Huber (2001), 50 tecrübeli sınıf öğretmenin öğrenme ve öğretmeye ilişkin metafor algılarını 38 son sınıf öğretmen adayları tarafından üretilen metaforlarla karşılaştırmaktadır. Her iki gruptaki katılımcılardan dört ya da altı kişilik gruplar halinde metafor üretmeleri istenmektedir. Bulgular başlıca üç kuramsal perspektiften ele alınarak analiz edilmektedir: (1) davranışçı kuram (örneğin öğrenme pasif bir bilgi edinme sürecidir), (2) yapılandırmacı veya bilişsel kuram (örneğin öğrenme olgulara ilişkin bireysel bir zihinsel şema oluşturma sürecidir) ve (3) sosyo-bilişsel kuram (örneğin öğrenme belli bir sosyal topluluktaki etkinliklere aktif katılım sonucu oluşur) (Akt. Cerit, 2006).

Araştırmanın sonuçlarına göre, tecrübeli öğretmenlerin % 57'si öğrenme ve öğretmeyi geleneksel bilgi aktarımıyla (örneğin öğrenme, bir video kamerası gibi çevrede olup biten her şeyi olduğu gibi kaydetmektir), % 38'i yapılandırmacı kuramı yansıtan metafor algılarıyla (örneğin öğrenme, bir dedektif gibi her şeyin detaylı bir şekilde araştırılmasıdır) ve geriye kalan sadece % 5'i de sosyo-bilişsel yaklaşımı yansıtan metafor algılarıyla (örneğin öğretim, bir turist rehberi gibi bir grup turistle birlikte hareket etmektir) ilişkilendirmektedir. Tecrübeli öğretmenlerin aksine öğretmen adaylarının % 56'sı davranışçı, % 22'si yapılandırmacı ve geriye kalan %22'si de sosyo-bilişsel kuramla ilişkili öğrenme-öğretme anlayışlarını temsil eden metaforlar geliştirmişlerdir.

Metaforlar öğrenmeyi geliştirmek için çok kullanışlı araçlardır. Eğer yeni bir şey keşfetmek isteniyorsa ilk önce bunun hayal edilmesi gerekmektedir. Metaforlar da yaratıcı ve keşfedici öğrenmeyi sağlayabilmektedir; çünkü metaforlar hayal gücünde belirsiz kavramlar yerine net fikirler oluşturulabilmesi için birer araçlardır. Metaforların kavramsal sistemleri değiştirme ve öğrencilerin dünyaya bakış açılarını değiştirme güçleri bulunmaktadır (Sanchez, Jose ve Victor, 2000, 358).

Metafor, anlaşılması için aktif katılım gerektirdiğinden, dikkati çekmek, hayal gücünü çalıştırmak ve yeni anlayışlar üretmek için son derece güçlü bir

araçtır (Hanson, 1993, 273, akt. Arslan ve Bayrakçı, 2006). Öğrencilerin, öğrenilecek şeyleri metaforlar aracılığı ile bir oyun gözü ile görüp zihinlerini ve yaratıcılıklarını kullanarak öğrenmelerinin önemli yararları vardır. Dersleri metaforlar ile oyunlaştırmak her şeyden önce öğrenme ve öğretmeyi karmaşıklaştıran ve zorlaştıran negatif düşünceleri ortadan kaldırmaktadır (Osborn, 1997, 1, akt. Arslan ve Bayrakçı, 2006). Ayrıca metaforlar yoluyla öğretmek, öğrencileri, bilgileri ve fikirleri daha derin seviyede anlamaları ve keşfetmeleri için cesaretlendirmektedir. Bu süreç, ayrıca öğrencilere bilmedikleri şeyleri bildikleri şeylere bağlamalarında ve aradaki ilişkiyi kurmalarında yardımcı olmaktadır (Marzano, 2000, 18, akt. Arslan ve Bayrakçı, 2006).

Mezuniyet öncesi ve sonrası eğitim öğrencileriyle yapılan bir çalışmada, Marchant (1992) katılımcılardan sonu açık ifadeleri tamamlamalarını ve öğretmenler, öğrenciler ve sınıfın neye benzediği hakkında görüşlerini iletmelerini istemiştir. Araştırmacının amacı, öğretmenlerin inanışlarının kullandıkları metaforlar yardımıyla anlaşılabilirliğini ispatlamaktır. Marchant (1992) öğretmenlerin, öğretmenlerin neye benzediğini tanımlamak için danışman, ebeveyn, koç, arkadaş, avukat, eğlendirici, patron, hâkim, öğrenci, orkestra, polis memuru, sinema yönetmeni, doktor, politikacı, kardeş, parti sahibi, hayvan terbiyecisi, bakan, mahkûm, düşman ve kurban gibi metaforları kullandığını; öğrencilerin neye benzediğini tanımlamak için de, seyirci, sünger, kil topu, işçi, arkadaş, soru, öğretmen, çocuk, hasta, jüri, dağ, koyun, engel, kardeş, vahşi hayvan, palyaço ve düşman metaforlarını kullandığını; sınıfın neye benzediğini tanımlamak için de toplum, ev, güneşli gün, aşama, iş, test, oyun tahtası, konser, mahkeme salonu, fabrika, oyun alanı, karnaval, hayvanat bahçesi, orman, balık sepeti, savaş alanı, tarla, parti, hastane, kilise, kafes ve hapisane metaforlarını kullandığını ortaya koymaktadır.

Metaforlar, yeni öğretmenlerin sınıf yönetimi hakkındaki görüşlerini araştırmak için de kullanılmaktadır. Weinstein (1994), yeni öğretmenlerin sınıf yönetimi ve disiplin hakkındaki düşüncelerini araştırmak için bir çalışma yapmıştır. Veri toplamak için kavram haritalarını, öğretim olayının videotayp kayıtlı analizini, yönetim stratejileri anketini ve bir metafor analizini kullanmıştır. Sonuçlar yeni öğretmenlerin sıcak, dikkat edici, tam saygı ve kişisel disiplinle tanımlanacak öğrenim çevresini oluşturmaya çalıştıklarını fakat sınıfta düzeni

bozacak yanlış davranış olduğu zaman ise daha kontrollü olmaya yöneldiklerini göstermektedir.

Metaforlar, öğrencilere problemleri kavramsallaştırmada ve problemlere olası çözümleri bulmada alternatif yaklaşımları anlamalarını geliştirmede yardımcı olarak da kullanılmaktadır. Metaforik olarak düşünmek, yaratıcı düşünceyi geliştirmektedir. Öğrenciler metaforik düşünerek, çeşitli inanışlar ve tavırlar hakkında daha büyük anlayış geliştirmektedirler (McAllister ve McLaughlin, 1996, 83).

Metaforlar kullanışlı birer öğretim aracı olarak, öğrencilerin tanımları ve bilimsel kavramları daha kolay anlamalarını sağlamaktadır. Öğretim amaçlı metaforlar bir kavramsal alanı başka bir kavramsal alan ile bağlantılamak için kullanılabilen ve çeşitli problem çözme durumlarında anahtar rol oynamaktadır (Sanchez, 2000, 358).

Eğitim araçları olarak metaforlar ilköğretim ve ortaöğretime giden öğrenciler için ve öğretmen eğitim programlarında öğrenim gören üniversite öğrencileri için öğretim stratejisi olarak tartışılmaktadır. Fakat ilgili alanyazında genel eğilim, metaforların üniversitede öğretmen eğitim programında kullanılması yönündedir (Balci, 1999, 40). Eğitim araçları olarak metaforlarla ilgili çalışmalar, “stajyer öğretmenlerin inanış sistemlerinin ve kavramsal çerçevelerinin inanış sistemlerini nasıl etkilediğini ve öğrencilerin buna karşı oynadıkları rolün farkına varmalarını” amaçlamaktadır (Marshall, 1990, 128). Öğretmenlerin inanış sistemlerinin daha da farkında olmalarını sağlamak öğretimlerini tanımlarken kullandıkları metafor ve imajlara odaklanmayı gerektirmektedir.

İlgili çalışmalar problemlere yeni bakış açıları ve yeni çözümleri nasıl bulduklarını ve böylelikle alternatif metaforlar üreterek öğrenim çevrelerini geliştirdiklerini göstermeye çalışmaktadır. Metaforların bu çalışmalarda üretken olmayan modelleri ortaya çıkarıp etkileşimin yeni şekillerini oluşturduğuna inanılmaktadır.

Eğitim Yönetiminde Kullanılan Metaforlar

Metafor, bir bireyin yüksek düzeyde soyut, karmaşık veya kuramsal bir olguyu anlamada ve açıklamada işe koşabileceği güçlü bir zihinsel araç olarak

değerlendirilmektedir. Bu perspektiften bakıldığında, eğitim uygulamalarının mevcut durumunu, süreçlerini anlamak ve araştırmak, öğretmenlerin, öğrencilerin, yöneticilerin, velilerin ya da okul çalışanlarının eğitim ve eğitim yönetimine ilişkin algılarını metaforlar aracılığıyla incelemek, anlamak ve açıklamak, metaforların sadece öğretimin nasıl olması gerektiğini kavramada birer tartışma aracı olarak değil, aynı zamanda, onların birer araştırma aracı olarak da kullanılabileceğine dair önemli bir ipucu sağlamaktadır (Yob, 2003).

Morgan (2006), örgüte ilişkin bakış açılarını birtakım metaforlarla ifade etmekte, bunları; “makine”, “organizma”, “beyin”, “kültür”, “politik sistem”, “ruhlar hapisanesi”, “akış ve dönüşüm” ve “tahakküm araçları” olarak sekiz başlıkta çözümlenmektedir.

Yukarıda ifade edilenler dışında, örgüt içerisindeki belli durum ve problemleri anlamada “psşik hapisaneler”, “yaz bandoları” ve “misyonerlikler” (Akın ve Schultheiss, 1990), “bulutlar ve şarkılar” (Gergen, 1992), “sabun köpükleri” (Tsoukas, 1993), “stratejik çekirgeler” (Termiter) ve “örümcek ağları” (Morgan, 1993) gibi örgüt metaforlarından da yararlanılmıştır (Palmer ve Dunford 1996, akt. Balcı, 2003).

Boje (1995) örgütleri betimlemede “organizma”, “makine” ve “dil” gibi metaforların örgüt alanyazınında çokça kullanıldığından söz etmektedir. Boje (1995) “organizma” metaforunun örgütlerin her zaman gelişmeye ve yenileşmeye hazır, açık sistem özelliğini anlatmak, “makine” metaforunun örgütlerin gelişmeye açık olmayan kapalı sistem özelliğini belirtmek, “dil” metaforunun ise post-modern dil felsefesinden esinlenilerek örgütlerin yaratıcı bir yer olma özelliğini betimlemek amacıyla kullanıldığını belirtmektedir. Bununla birlikte Çelikten (2006), örgüt kültürünü tanımlamada kullanılan başlıca metaforların; (a) değişim düzenleyicisi olarak kültür, (b) pusula veya rehber olarak kültür, (c) sosyal yapışkan olarak kültür, (d) kutsal inek olarak kültür ve (e) yönetici-kontrollü törenler olarak kültür olduğunu vurgulamaktadır.

Morgan’ın (2006), örgüte ilişkin olarak ifade ettiği metaforlar, örgütler açısından vurgu yaptıkları özellikler yönüyle aşağıda kısaca açıklanmaktadır.

Makine metaforu. Makine metaforu, sosyal sistemleri makine gibi algılayan mekanik bir görüştür. Bu metafora göre sistemleri belirleyen en

önemli faktörler, başlangıç koşulları ve yapılarıdır. Örgütlerde, belirlenen amaçlar doğrultusunda etkili ve verimli çalışan bir yapı kurulduğunda, bu yapının tıpkı bir makine gibi eskiyen parçaları değiştirildiği sürece sonsuza kadar çalışacağı varsayılmaktadır (Balcı, 2003, 31).

Makine metaforuna dayanan örgütler, kapalı sistemler olup bu tip örgütler, yeniliğe ve değişime pek açık değildir. Örgüte ilişkin bu metaforun oluşumunda, mekanik dünya tasarımının ve mekanik toplum görüşlerinin etkisi vardır (Grant ve Oswick, 1996).

Bu bakış açısı, örgütlerin amaçları doğrultusunda verimliliklerinin ve yapılarının incelenmesi yönünden yararlıdır. Ancak, makine metaforu, modern örgütlerde örgütlerin sosyal boyutunu ve örgütsel değişimi açıklamak için yetersiz kalmaktadır (Morgan, 2006, 26-29).

Organizma metaforu. Organizma metaforu, örgütlerin, canlı bir varlık olarak tasarlandığı metaforu ifade etmektedir. Söz konusu metafora göre organizma, içerisinde bulunduğu çevre ile sürekli olarak etkileşim içerisinde olup; uygun şartlar içerisinde ortaya çıkmakta, gelişmekte ve bir gün yok olmaktadır. Organizma metaforu, örgüt içerisindeki işlerin yapılması ile organizma içerisinde var olan sistemler arasında benzerlik kurmaktadır. Bu bağlamda örgütün işleyişi, işlevleri, belirli ve tanımlı, kendisinden küçük parçaların birlikte işleyişiyle mümkün olmaktadır. Bütünü oluşturan bu parçalardan herhangi birinin aksaması, tüm sistemin işleyişini etkileyeceği için organizmanın kendi içerisindeki ve çevre ile olan uyumu daha çok önem kazanmaktadır (Barley ve Kunda, 1992).

Organizma metaforu, örgütlerde insan ilişkileri ve sosyo-teknik boyutun açıklanması için gerekli bir bakış açısı sunmaktadır. Bu metafor örgütü daha verimli hale getirmek için kullanılabilecek motivasyon teorileri ve işgörenlerin daha verimli çalıştırılması için kullanılabilecek teknik ve süreçlerin açıklanmasında kullanılmaktadır (Morgan, 2006, 65-67).

Organizma metaforunda örgütle çevre arasındaki karşılıklı bağımlılığa dikkat çekilmekte ve örgüt açık bir sistem olarak görülmektedir. Bu metafora bağlı olarak örgütlerle ilgili çevresel uyum, yapı, işlev, örgütsel sağlık, farklılaşma, bütünleşme, hemeostatis/denge (kendi kendini düzenleme),

entropi (güç yitimi), örgütsel gelişme, birey ve gruplar arası ilişkiler, insan ihtiyaçları, motivasyon gibi konular öne çıkmaktadır (Şişman, 2007, 34).

Beyin metaforu. Beyin metaforuna göre örgütler, bilgi alıp-veren, bilgi işleyen, bunları depolayıp gerektiğinde çağırabilen danışma ve iletişim sistemleridir. Bu metafora dayalı olarak örgütteki her türden karar, enformasyon ve iletişime dayalı olarak alınmaktadır (Balci, 2007, 254).

Beyin metaforuna dayalı olarak geliştirilen bazı kavramlar arasında, düşünen örgüt, öğrenen örgüt, holografik örgüt, sibernetik örgüt sayılabilir. Buna bağlı olarak da örgütlerin çevresel değişme ve gelişmelere zihinsel yönden de uyum sağlamasının gereği üzerinde durulmaktadır. Bu durum, toplam kalite yönetimi ile birlikte örgütte egemen gelenek ve normların, geleneksel yönetim kuramlarının, denetim, hiyerarşi, merkezîyetçi yapı, merkezi liderlik, açık amaçlar gibi konularının yeniden sorgulanmasını sağlamaktadır (Morgan, 2006, 81-107).

Kültür metaforu. Örgütün sosyal gerçeğini açıklamak amacıyla örgütler kültürler olarak görülmekte ve tanımlanmaktadır. Örgüt kültürü, örgüt üyelerinin kendilerine aşılınmış inanç ve değerleri ile ilgili bir kavram olmakla birlikte örgütteki iklime-havaya göre insan psikolojisinin daha çok derinliklerinde yer almaktadır (Balci, 2002, 184).

Örgütler, içinde buldukları ve oluşumlarına katkı sağlayan toplumun kültürel varlığının bir ürünü konumuna gelmektedir. Aynı zamanda, kendine has çevresi, sistem girdi, çıktıları ve süreçlerinin etkisi ile örgüt bu özelliklere dayalı kültürünü oluşturmaktadır (Sacks, 1984).

Örgüt kültürü, örgütsel davranışın olduğu ortamdır. İşgören uyumunu, uyumsuzluğunu bu ortam içinde göstermektedir. Örgütün kültürü, değerleri ve düzgüleri işgörenlerce yaşandığı için onların davranışlarını etkilemektedir. Bir örgütün özelliği kültürünün değer ve düzgüleriyle anlatılabilir. Örgütün kültür değerleri ve düzgüleri işgörenin uyumunun hem araçları hem de ölçekleri olmaktadır. Bu metafora bağlı olarak örgütsel yaşamın sembolik ve anlam boyutu öne çıkmakta, örgütlerin rasyonel (hiyerarşi, yapı, süreçler, kurallar, uygulamalar) yönleri bile kültür metaforuna dayalı olarak çözümlenmektedir (Başaran, 1992, 222).

Politika metaforu. Politika metaforu, politika bakış açısıyla örgütsel yaşam içerisindeki ilişkiler, güç, çıkar ve çatışma temelinde politik ilişkiler olarak algılanmakta, politika benzetmesi kullanılarak açıklanılmaya çalışılmaktadır (Şişman, 2007, 29). Politik bakış açısına göre örgüt, grup ve bireylerin farklı değer ve çıkarlarının önemli görülebildiği, kaynakların paylaşımı için sürekli mücadele edilen ve çatışmaların yaşandığı bir sahne olarak görülmektedir (Dalin, 1998).

Örgütleri politik sistemler olarak gören ve çözümleyen kuramcılar, örgütü aynı amaçlar için çalışan rasyonel ve bütünleşik sistemler olmaktan öte, farklı amaç ve çıkarlara sahip insanlardan oluşan gevşek yapıli sistemler olarak görmektedirler (Lakoff, 1995).

Bu bakış açısı, örgütle ilgili olarak daha çok güç, çıkar, çatışma, koalisyon, toplu sözleşme, kaynakların dağılımı gibi konular üzerinde yoğunlaşmaktadır. Örgütte çalışanlara sağlanan fırsat ve yararlar, görevle ilgili (görevini daha iyi yapmak), kariyerle ilgili (mesleğinde ilerlemek) ya da örgüt dışı konularla ilgili (kendine ve ailesine zaman ayırmak) olabilmektedir. Bu bakış açısından örgütteki işbirliğinin, yukarıdaki konuları anlayan yöneticiler aracılığıyla sağlanabileceği ileri sürülmektedir (Bolman ve Deal 1991).

Ruhlar hapishanesi metaforu. Ruhlar hapishanesi metaforuna göre örgüt, insanların kendilerinin icat ettiği ve yine kendilerini tutsak ettikleri bir hapishane olarak tasarlanmaktadır. Bu metafor, örgütlerin sonuçta bilinçli ve bilinç dışı süreçlerin ürünü olduğu ve insanların bu süreçlerden kaynaklanan algı, fikir, düşünce ve eylemlerin tutsağı olabileceği fikriyle birleşmektedir (Morgan, 1998, 241-266).

Ruhlar hapishanesi metaforunda; küçük, büyük, eğlence veya ekonomik temelli, hangi tür olursa olsun, örgütün temelde ya da derininde yatan algısal bir tasarımlanmaya sahip olduğu ve bunun da örgütün pek çok üyesi tarafından paylaşıldığı kabul edilmektedir. Örgüt içinde ortak bir şey, bir birlik, bütünlük ya da paylaşım ancak böyle bir algısal tasarımlama var olduğu ölçüde olabilmektedir (Habip, 2002).

Akış ve dönüşüm metaforu. Akış ve dönüşüm metaforu; yaşamın kaçınılmaz olarak sunduğu, her şeyde olduğu gibi örgüt ve örgüt yönetiminde de görülen değişimin kaçınılmaz olduğu, değişimin kaçılması gereken değil aksine üzerine gidilerek aşılması gereken bir sorun olduğu ve değişimin mantığını anlamanın değişimi yönetebilmeyi olanak sağladığını ifade eden bir yaklaşımı ortaya koymaktadır.

Toplumsal yaşamı biçimlendiren değişimin mantığı üzerinde odaklanarak, değişimi yaratıcılık ve gelişmenin bir göstergesi olarak kabul eden ve çevre koşullarında kaosu dinamik hareketliliğin anahtarı sayan, doğrusal olmayan düşünme, dinamik hareketlilik, kişisel özgürlük ve çeşitlilik gibi felsefik temellere dayanan, sahip oldukları bu özellikler sebebiyle, geleneksel bakış açısının karşısında bir duruş sergileyen metafor, örgütleri “akış ve dönüşüm” metaforu doğrultusunda değerlendirmektedir (Morgan, 2006, 241-256).

Bu metafor otopoyiyez, kaos ve karmaşıklık, karşılıklı nedensellik ve diyalektik olmak üzere dört temel mantık ve metafor üzerine temellendirilmiştir. Kendi kendini örgütleme, kendi kendini uyarılma ve kendi kendini üretme gibi kavramlar, bu metaforun önemli yapı taşlarını oluşturmaktadır (Dolan, Garcia ve Auerbach, 2003).

Tahakküm araçları metaforu. Tahakküm araçları metaforu, örgütlerin tahakküm araçları olduğu fikrini ele almaktadır. Burada üzerinde durulan nokta, şirket yaşamının sömürü potansiyeli taşıyan yönleridir.

Tahakküm metaforu, örgütlerin kendi amaçlarına ulaşmak için, çalışanlarını, ev sahibi toplulukları ve dünya ekonomisini nasıl kullandığını göstermektedir. Tahakküm araçları metaforu, işçi-yönetim ilişkilerini radikalleştirmekle birlikte modern örgütlerin belli yönlerinin ve küresel şirketlerin olumsuz etkilerinin anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Ayrıca bu metafor, örgütleri, sömürülen gruplar açısından anlamada ve bir kesim açısından rasyonel olan eylemlerin bir başka kesim açısından nasıl sömürü niteliği taşıyabileceğini kavramada büyük yararlar sağlamaktadır (Morgan, 2006, 291-312).

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi konuları yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, Ankara Polis Kolejinde bulunan öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanların günlük hayatta kullandıkları metaforlar yardımı ile okullarını nasıl kavramsallaştırdıkları saptanmak istenmiştir.

Bilimsel araştırmada gerçeğin doğasına uygun, sistematik ve tutarlı bir sürecin takip edilmesi her zaman önemli bir aşama olmuştur. Özellikle son on yılda, sosyal ve fen bilimleri ile ilgili çevreler bu alanda hızlı bir dönüşümün yaşandığı konusunda uzlaşmaktadır. Bu dönüşüm hem nicelik hem nitelik anlamında önemlidir. Bu dönüşümün boyutları sosyal bilimlerde dönem dönem ortaya çıkan geçici yönelim ya da modaların çok ötesindedir. Bu durumdan hareketle sosyal bilimlerde kullanılan bilimsel araştırma yöntemlerinde nicel araştırmadan nitel araştırmaya doğru gerçekleşen bir dönüşüm söz konusudur (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 23).

Bugüne kadar yapılan çalışmalar ışığında bu araştırmada; yapılacak çalışmanın karmaşık insan ve örgütsel etkileşimleri içermesi ve böyle bir olgunun rakamlara kolaylıkla dönüştürülememesi anlayışıyla ve araştırma deseninde esnekliğin olması gibi temel özellikleri taşıması nedeniyle en uygun yöntem olarak nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir.

Nitel araştırmanın herkes tarafından kabul edilen bir tanımını yapmak güç olmakla birlikte Yıldırım ve Şimşek (2006) nitel araştırmayı; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlamaktadır. Nitel araştırma, araştırma sürecinin çeşitli aşamaları arasında karşılıklı

etkileşimi, esnekliği ve ilişkiyi ön plana çıkaran, yakın, oluşumcu, yapılaşmamış ve aktör tarafından inşa edilen derin, esnek ve zengin özellikler sunmaktadır (Kuş, 2001, 105-110).

Nitel araştırma yöntemi, algıların araştırılması için uygun bir yöntemdir. Çünkü, nitel araştırmaların en önemli amaçlarından biri, araştırmaya dâhil edilen bireylerin algılarının ve deneyimlerinin ortaya konmasıdır (Gall, Borg ve Gall, 1996, Aktaran: Mansouri, 2003).

Nitel araştırma yapmaya ilişkin en büyük güçlüklerden biri, bu araştırmalara ilişkin özellikle de veri çözümlemesi konusunda, nicel araştırmalarda olduğu gibi standart süreçlerin bulunmamasıdır. Ancak, nitel veri çözümlemelerinde nicel analizde olduğu gibi standart süreçlerin ve adımların olmaması, nitel araştırma desenlerinin bilimsel ölçütlerden yoksun olduğu anlamına gelmemektedir (Demirli, 2007, 59).

Nitel bir araştırma stratejisinde, araştırmacının yaklaşımı ve tarzı oldukça önem arz etmektedir. Araştırmada nitelenen sıfatlara sahip olan görüşme tekniği oldukça esnek ve bağlamsal, tarafların birer katılımcı oldukları ve anlamlandırma ve inşa süreçlerini dikkate alan, hatta doğrudan bunları ortaya çıkarmaya dönük bir tarzda uygulanabilme özelliğine sahiptir. Gerçeklik, olmuş, bitmiş değil fakat sürekli olarak inşa edilen olarak görüldüğünden nesnellik gibi bir kaygı bulunmamaktadır (Çanakcı, 2008, 91).

Nitel araştırmada esnek bir yaklaşım söz konusudur. Araştırmaya başlamadan önce öncelikli olarak araştırmada hedeflenen amaç açıkça belirlenmiştir. Araştırmada araştırmacının üstlendiği rol ve sorumluluklar olarak; araştırma sürecinin planlanması, yürütülmesi ve sonlandırılması, değerlendirilmesi ve raporlaştırılması konuları ortaya konmuştur.

Gerçeğe ait bilginin, okul yetkilileri ile başta öğrenciler olmak üzere paydaşlarla arasındaki iletişim ve etkileşimi dikkate alan görüşme tekniği yoluyla alınacağı düşünülmüştür. Bu doğrultuda öncelikli amaç, bireylerin değişen düşünsel yorumlarına ilişkin derinlemesine veriler elde etmek olarak belirlenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu, 2008-2009 eğitim-öğretim yılı ikinci yarıyılıda Ankara Polis Kolejinin 9-12'nci sınıflarında okuyan 20 öğrenci ile farklı branşlardan 15 öğretim elemanı ve okulda sınıf komiseri olarak görev yapan 10 idari çalışan oluşturmaktadır.

Örneklem alınmasında asıl olan örneklemin, alındığı-çekildiği evreni temsil etmesidir. Bu durumda ne kadar, hangi büyüklükte bir örneklemin evrenini temsil edebileceği konusu önem kazanmaktadır. Görüşme, projektif teknikler ya da ölçümü çok zaman alan teknikler kullanıldığında, küçük örneklem tercih edilmektedir ve daha uygundur. Bu tür tekniklerde ancak mali destek olduğunda büyük örneklem kullanılmaktadır. Küçük örneklem daha derin bilgi edinme imkânı sağlayabilmektedir (Balcı, 2005, 91,97).

Nitel araştırmada örneklemin geniş olması çoğu zaman mümkün değildir. Gerek araştırma kaynaklarının sınırlılığı, gerekse kullanılan bilgi toplama ve analiz yöntemlerinin özelliği nedeniyle çok sayıda bireyi araştırma örneğine dâhil etmek gerçekçi olmaz. Nitel araştırmada örneklem seçimi, araştırma probleminin özelliği ve araştırmacının sahip olduğu kaynaklarla yakından ilgilidir. Bazen bir birey tek başına bir araştırmanın örneğini oluşturabilir. Bu nedenle nitel araştırmalarda geçerli olabilecek ve her araştırmaya uyabilen örneklem belirleme yöntemleri sunmak mümkün değildir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 87). Nitel araştırmalarda çoğunlukla genellenebilirlik amaçlanmadığından geniş sayıda örnekleme ulaşma kaygısı bulunmamaktadır. Nitel araştırmacıların birincil kaygısı, bir evrende olması olası çeşitlilikleri, zenginlikleri, farklılıkları, aykırılıkları, görüşülen kişilerin anlam dünyalarını, yorumlamalarını ortaya çıkararak bütüncül bir resim elde etmektir (Kuş, 2009, 125). Buna göre çalışma grubu; 20 öğrenci, 15 öğretim elemanı ve 10 idari çalışan olmak üzere toplam 45 kişiden oluşmaktadır.

Araştırmaya katılan öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanların dağılımına ilişkin bilgiler Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1. Araştırmaya Katılan Öğrenci, Öğretim Elemanı ve İdari Çalışanların Dağılımı

Katılımcı Türü	n	%
Öğrenci	20	44,4
Öğretim elemanı	15	33,3
İdari çalışanlar	10	22,2
Toplam	45	100

Çizelge 1. incelendiğinde, araştırmanın çalışma grubunu 20 öğrenci, 15 öğretim elemanı ve 10 idari çalışanın oluşturduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıf düzeylerine göre dağılımına ilişkin bilgiler Çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Dağılımı

Katılımcı Türü	IX. Sınıf		X. Sınıf		XI. Sınıf		XII. Sınıf		Toplam	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Öğrenci	5	25	5	25	5	25	5	25	20	100

Çizelge 2. incelendiğinde, araştırmaya beş dokuzuncu sınıf öğrencisi, beş onuncu sınıf öğrencisi, beş onbirinci sınıf öğrencisi ve beş onikinci sınıf öğrencisi olmak üzere her sınıf düzeyinde eşit oranda temsil edilen toplam 20 öğrencinin katıldığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretim elemanı ve idari çalışanların cinsiyet ve kıdemlerine göre dağılımına ilişkin kişisel bilgiler Çizelge 3’de verilmiştir.

Çizelge 3. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanı ve İdari Çalışanlar Hakkında Kişisel Bilgiler

Kişisel Faktörler	Öğretim Elemanı		İdari Çalışanlar		
	n	%	n	%	
Cinsiyet	Kadın	4	26,6	3	30
	Erkek	11	73,3	7	70
	Toplam	15	100	10	100
Kıdem	1-5 yıl	1	6,6	-	-
	5-10 yıl	3	20	8	80
	10-15 yıl	3	20	2	20
	15-20 yıl	3	20	-	-
	20 ve +	5	33,3	-	-
	Toplam	15	100	10	100

Çizelge 3'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğretim elemanları cinsiyet faktörüne göre; kadın 4 (%26,6), erkek 11 (%73,3) toplamda ise 15 (%100) olurken idari çalışanlar kadın 3 (%30), erkek 7 (%70) toplamda ise 10 (%100)'dur.

Yine araştırmaya katılan öğretim elemanları kıdem faktörüne göre; 1-5 yıl 1 (%6,6), 5-10 yıl 3 (%20), 10-15 yıl 3 (%20), 15-20 yıl 3 (%20), 20 ve üzeri 5 (%33,3) toplamda ise 15 (%100) olurken idari çalışanlar 1-5 yıl, 15-20 yıl ve 20 ve üzerinde bulunmazken 5-10 yıl 8 (%80), 10-15 yıl 2 (%20) toplamda ise 15 (%100)'dir.

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının görev yaptıkları branşlara göre dağılımı Çizelge 4'de verilmiştir.

Çizelge 4. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Görev Yaptıkları Branşlara Göre Dağılımı

Katılımcı Türü	Kimya	Fizik	Yab. Dil	Beden Eğt.	Rehberlik	Edebiyat	Felsefe	Toplam
	n	n	n	n	n	n	n	n
	%	%	%	%	%	%	%	%
Öğretim Elemanı	2	2	3	3	2	2	1	15
	13,3	13,3	20	20	13,3	13,3	6,6	100

Çizelge 4'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan Kimya branşında görev yapan 2 (%13,3), Fizik branşında görev yapan 2 (%13,3), Yabancı Dil branşında görev yapan 3 (%20), Beden Eğitimi branşında görev yapan 3 (%20), Rehberlik branşında görev yapan 2 (%13,3), Edebiyat branşında görev yapan 2 (%13,3) ve Felsefe branşında görev yapan 1 (%6,6) öğretim elemanı bulunmaktadır.

Verilerin Toplanması

Veriler, belli bir konudaki gerçeklerin sembolik ifadeleridir. Veriler işlenmemiş kanıtlardır; ekonomik bir değere henüz dönüşmemiş ve insan davranışı üzerinde etkisi olmayan dayanaklardır. Araştırmada veriler araştırma amacını gerçekleştirmek için gerekli olan kanıtlardır. Veri, duyu organlarına bağlı olarak elde edilir; verilerin bazı araçlarla elde edilmesi bu durumu değiştirmez. Bu yüzden de veriler gözlenen ve kaydedilen şeylerdir denebilir (Balcı, 2005, 139).

Araştırmada veri toplama süreci nitel yaklaşımla yürütülmüştür. Nitel araştırmada en yaygın olarak kullanılan veri toplama yöntemlerinden biri olan "açık uçlu sorulardan oluşan görüşme" tekniği kullanılmıştır. Görüşme, sosyal olguların göreliliğini ve hareketliliğini bir an için de olsa yakalamaya ve anlamaya yöneliktir. Bu yöntemin en önemli katkısı, araştırılan konuyu, ilgili bireylerin bakış açılarından görebilmeye ve bu bakış açılarını oluşturan sosyal

yapıyı ve süreçleri ortaya koymaya olanak vermesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 40).

Açık-uçlu soruların kullanılması, görüşme sürecine daha fazla esneklik kazandırmakta, görüşülenlere daha fazla konuşma imkânı vermekte, böylelikle de onların anlam dünyalarının daha detaylı bir biçimde ortaya çıkarılmasına yol açmaktadır (Kuş, 2009, 185).

Araştırmada önemli olan insanların deneyimlerine anlam kazandıran verileri elde etmektir. Yapılaşmamış, açık-uçlu, derin katımlı özelliklere sahip görüşmelerle bu gerçekleştirilebilir. Görüşme tekniği bireylerin, çeşitli konulardaki bilgi, düşünce, tutum ve davranışları ile nedenlerinin öğrenilmesinde en etkili yol olarak kullanılmaktadır. Yüzeyselden ziyade derinlik anlamları çıkartılmak istenmektedir. Bunun için görüşmede; ses tonu, mimikler ve soruları cevaplama gösterilen istek, söylenenlerin değerlendirilmesinde birer veri niteliğindedir (Çanakçı, 2008, 61).

Görüşme kolay bir veri toplama yöntemi olarak düşünülebilir. Ancak, derinine inildiğinde sadece konuşma, dinleme gibi herkes tarafından kullanılan öğelerden farklıdır. Görüşme tekniğinin; zihinsel uyanıklık, öngörü, esneklik, sözel olmayan davranış, ortam üzerindeki kontrol, soru sırası, anlık tepki, veri kaynağının teyit edilmesi, tamlik ve derinlemesine bilgi elde etmeye yaraması (Yüksel, Mil ve Bilim, 2007, 3-5 ve Yıldırım ve Şimşek, 2006, 123) kaynak kişiyi tam ve doğru cevap verme konusunda güdülemesi, kişinin sosyal isteklilik, uyum gibi kaynaklardan gelen yanlılıklarını bertaraf etmesi (Balıcı, 2005, 159), herkese uygulanabilme kolaylığının olması, değişen koşullara göre şekil alabilme özelliği, derinliğine bilgi elde edilmesi, cevaplarda bireyselliğin korunması ve karmaşık, duygusal ağırlıklı kişisel sorunların ortaya çıkarılmasında uygun bir teknik oluşu (Karasar, 2005, 175) gibi güçlü yönleri bulunmaktadır.

Bu araştırmadaki görüşmeler; açık uçlu sorulardan oluşan görüşme türünde tasarlanmıştır. Görüşmelerde, araştırmacı ve katılımcıya zaman esnekliği sağlaması, farklı bireylerden daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi elde etmeye yaraması yönü ile “görüşme formu yaklaşımı” uygulanmıştır. Bu form görüşme sırasında irdelenecek bir sorular listesini kapsamaktadır. Görüşme formu yaklaşımı ile elde edilen verilerin düzenlenmesi ve analizi daha akıcı olmuştur.

Görüşmeler için yapılan plana göre öncelikle yarı yapılandırılmış bir görüşme formu hazırlanmıştır. Veri toplamak amacıyla kullanılan görüşme formunun geliştirilmesine konu ile ilgili alanyazının taranması ve araştırmanın kuramsal kısmının yazılmasından sonra başlanmıştır. Veri toplama aracı, konuyla ilgili yapılmış olan araştırmalar incelenmek ve alanyazından da yararlanmak suretiyle dört soru başlığı altında geliştirilmiştir.

Görüşme formu; kolay anlaşılabilen, odaklı, her bir sorunun açık uçlu ve tek boyutlu, görüşmelerin yapılacağı ortam, bireyler dikkate alınarak, kavramsal çerçevesi sunulan konuya sadık kalarak, farklı özellikler gösterecek şekilde hazırlanmıştır. Yönlendirmekten kaçınılmış, alternatif sorular dikkate alınmıştır. Bunlarla birlikte formdaki sorular; mantıklı bir düzen çerçevesinde sıralanmıştır. Görüşmeler sırasında soruların cümle yapısı ya da sırası gerekli görüldüğü zaman değiştirilebilmiştir. Bazı konuların ayrıntısına girilmiş, çoğunlukla da sohbet tarzında bir yöntem benimsenmiştir.

Görüşme formu iki bölümden oluşmuştur. Görüşme formunun birinci bölümünde “görüşmenin gerçekleştirildiği yer ve tarih, görüşmenin başlama saati, görüşmenin bitiş saatinin yanında yapılan görüşmenin amacı ve görüşme ile ilgili ön bilgiler”, ikinci bölümünde ise “Ankara Polis Kolejinin ideal ve mevcut durumunun mecazi olarak benzetilmesi, olumlu benzetmelerin pekiştirilmesi, olumsuz benzetmelerin değiştirilerek olumlu hale getirilmesi ve gerek bireysel gerekse de okul çapında konu ile ilgili olarak yapılan çalışmaların değerlendirilmesi” yer almıştır.

Bir ölçme aracının, ölçtüğünü öne sürdüğü değişkeni ne derece doğru ölçtüğü geçerlilik olarak tanımlanabilir. İçerik geçerliği, ölçme aracının kullanılacağı amaç için uygun olup olmadığına dair uzman görüşlerine başvurularak ölçülmek istenen alanı temsil edip etmediğinin karar verilmesidir (Karasar, 1999). Ölçme aracını geliştiren kişinin yalnız kendisinin yapacağı değerlendirme yanıltıcı olabilir. İçerik geçerliliği bu sebepten alan uzmanıyla işbirliğini gerektirir ve uzmanlara danışarak belirlenir (Tavşancıl, 2002). Bu amaçla, taslak görüşme formunun ifade biçimleri ve dili, danışman görüşüyle düzeltmeler yapılarak araştırma için tekrar düzenlenmiştir. Daha sonra taslak veri toplama aracı, içerik-kapsam geçerliği için danışman, diğer tez izleme komitesi üyeleri ve eğitim yönetimi alan uzmanlarının görüşlerine sunulmuştur.

Uzmanların görüş ve önerileri doğrultusunda veri toplama aracına son şekli verilmiş, çıkarılması uygun görülen herhangi bir soru veya ifade olmamıştır.

Veri toplama aracının ön uygulaması Ankara Polis Kolejinde okuyan 10 öğrenci ile yine aynı okulda görev yapan 8 öğretim elemanı ve 6 idari çalışana uygulanmış, bir görüşmenin yaklaşık 20 ile 35 dakika arasında olacağı saptanmıştır.

Araştırmacı tarafından hazırlanan veri toplama aracı, uzman görüşüne dayalı olarak gözden geçirildikten ve ön uygulama ile sınıandıktan sonra danışman ve diğer tez izleme komitesi üyelerinin görüşleriyle çalışma grubuna uygulanarak bilgi alınmıştır (Görüşme Formu, Ek, 1).

Araştırma verileri, araştırmaya katılan bireylerin uygun gördüğü zaman ve mekânda birebir gerçekleştirilen görüşmeler yoluyla toplanmıştır. Katılımcılardan ayrı ayrı randevular alınarak görüşme sürecine başlanmıştır. Çalışmaya katılanların birbirlerinden etkilenmemeleri ve yönlendirilmemeleri için yapılan görüşmelere öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlar tek tek alınmıştır. Görüşmeler, okulda bulunan sınıf çalışma odası, rehberlik odası ve öğretmenler odasında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeye başlamadan önce, hazırlanan kısa bilgi notu ile metaforlar ve metaforlardan yararlanma, metaforik anlatım, metaforların eğitim ve öğretim ortamlarında kullanılması ve yapılan çalışma ile ilgili kısa bir bilgi sunulmuştur.

Katılımcıların görüşme formunda yer alan sorulara verdikleri cevaplar 15-20 dakika ile 30-35 dakika arasında değişmiştir. Bazı katılımcılar, okul ile ilgili metaforlar ve metaforik algıların nedenlerini ifade etmekle birlikte okul ile ilgili güncel konular, yaşanan anlık olaylar ve konu ile ilgili doğrudan ilgili olmayacak konuları da paylaşmıştır. Bu nedenle, seçilen metafor ifadesinin ya da seçilen metaforlar ile ilgili gerekçelendirmelerin çok uzun, karmaşık ya da anlatılmak istenen bağlamdan uzaklaştığı durumlarda katılımcıların kendi sözcükleri ve anlatım dili korunarak ortaya konan açıklamaların en önemli boyutları aktarılmıştır.

Yapılan tüm görüşmeler dijital ses kayıt cihazına kaydedilerek kayıt altına alınmıştır. Yapılan görüşme sırasında katılımcıların yüz ifadesi, vücut hareketleri ve de sözlü olmayan davranışları aynı zamanda araştırmacı tarafından gözlenmiş ve bir not defterine kaydedilmiştir. Katılımcılara ait ses kayıtları herhangi bir çıkarma veya değiştirme yapılmadan elektronik ortama

aktarılmış ve çalışmalara buradan devam edilmiştir. Birebir yapılan görüşmelerde kayıt işlemine geçilmeden önce görüşme formu ile ilgili katılımcıya bilgi verilmiş, verilecek samimi cevapların sadece araştırmanın amacına yönelik olarak kullanılacağı, kesinlikle gizli tutulacağı, başkasının bunları duymayacağı, okumayacağı, araştırma raporunda isimlerin ya da diğer kimlik bilgilerinin yer almayacağı ifade edilmiş ve kendisinden yapılacak konuşmaların kayıt edilebilmesi ile ilgili izin alınmıştır.

Araştırma için gerekli verileri toplamak üzere geliştirilen görüşme formunu uygulama izni Emniyet Genel Müdürlüğünden alınmıştır (Ek, 2).

Verilerin Analizi

Nitel araştırmalarda veri analizi süreci, üzerinde en fazla dikkat edilmesi gereken aşamalardan biri olarak görülmektedir. Strauss (1987), veri analizi sürecinde nitel araştırmadaki veri analizi yöntemlerinin standart hale getirilemeyeceğini ve veri analizini standartlaştırmanın nitel araştırmacıyı bir yönde sınırlandıracağını ifade ederken Yıldırım ve Şimşek (2006), nitel araştırmada veri analizinin çeşitlilik, yaratıcılık ve esneklik anlamına geleceğini, her nitel araştırmacının farklı birtakım özellikler taşıdığını ve veri analizinde birtakım yeni yaklaşımlar gerektirdiğini, standartlaştırılmış veri çözümlemesinin zengin ve derinlemesine veri elde edilmesini olumsuz yönde etkileyeceği ifade etmektedir.

Veri analizi sürecinde önemli olan nokta; verilerin betimlemesi, analizi ve araştırmacının kendi yorumları ile elde ettiği verileri ve bundan çıkardığı sonuçları nasıl gördüğünü ortaya koyması ve bu şekilde okuyucuya araştırma sorusunun yanıtına ilişkin ek bakış açısı sunmaya çalışmasıdır.

İçerik analizi, yazılı ve sözlü materyallerin sistemli bir analizidir. İnsanların söyledikleri ve yazdıklarının kodlanarak nicelleştirilmesidir. Amacı ise sözel bilgiyi nicel verilere dönüştürmektir (Balcı, 2005, 184). Araştırmada nitel içerik analizi; esneklik, yaratıcılık ve çeşitlilik anlamına geldiği, toplanan verilerin derinlemesine çözümlenmesini ve önceden araştırma kapsamında kullanılan kategorilerin boyutlarının ortaya çıkarılmasını sağladığı için tercih edilmiştir.

Veri toplama süreci sonunda elde edilen bilgiler; başlıca örüntüleri belirleme, kodlama ve kategorilere ayırma işlemlerini kapsayan nitel içerik analizi tekniği ile analiz edilerek toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmak amaçlanmıştır.

Katılımcıların görüşme formunda yer alan sorular ile ilgili olarak geliştirdikleri metaforlar ve verdikleri cevaplar dört aşamada analiz edilmiştir. Bunlar (1) verilerin kodlanması, (2) kategorilerin oluşturulması, (3), verilerin kodlara ve kategorilere göre düzenlenmesi (4) geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması.

Verilerin Kodlanması

Kodlama işlemi verilerin içerik analizine tabi tutulması, veriler arasında yer alan sözcük, cümle ya da paragraf gibi anlamlı bölümlere isim verilmesi sürecidir. Verilerin kodlanması sürecinde, verilerin anlamlı bütünler halinde nasıl bölümlere ayrılacağı, bu anlamlı bütünler nasıl bir kod verileceği ve bu farklı bölümlerde yer alan verilerin benzer kodlarla düzenlenip düzenlenemeyeceği dikkate alınmıştır.

Bu aşamada öncelikle katılımcıların her bir soru için verdikleri cevapların yazılı metin haline getirilip kodlanması için bir tablo hazırlanmıştır. Hazırlanan tabloda, her bir katılımcı grubu için kendi içerisinde bir sıra numarası ile öğrenciler için “Ö”, öğretim elemanları için “ÖE” ve idari çalışanlar için “İÇ” şeklinde gösterilmek üzere bir kod numarası verilmiştir. Yine aynı tablo içerisinde, görüşme formunun bir ve ikinci sorularına katılımcıların verdikleri cevaplar için “metafor” ve “açıklama” başlıklarına yer verilirken, görüşme formunun üçüncü ve dördüncü sorularına katılımcıların verdikleri cevaplar için sadece “açıklama” başlığına yer verilmiştir.

Kodlama işlemi, hazırlanan tablo üzerine öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlar tarafından her bir soru için verilen cevaplar üzerinden ayrı ayrı kontrol edilerek ve veri setleri defalarca okunarak yapılmıştır. İlk olarak öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanların birinci soruya verdikleri cevaplar sonra da ikinci, üçüncü ve dördüncü sorular için verdikleri cevaplar kodlanmıştır. Veriler arasından saptanan anlamlı bölüm kavramlaştırılırken ya da kodlanırken, o bölümdeki anlamı en iyi şekilde yansıtabilecek bir kavram

bulmaya çalışılmıştır. Kodlamada kullanılan kavramlar, verinin niteliğinden hareketle elde edilmiştir. “İdeal bir Polis Kolejini canlı veya cansız bir varlığa, bir nesneye ya da herhangi bir şeye benzetmeniz istense mecazi olarak neye benzetirsiniz? Nedenlerini açıklar mısınız?” sorusuna ilişkin olarak araştırmaya katılan idari çalışanlar ile yapılan görüşmeye ilişkin yapılan kodlama işlemine bir örnek Çizelge 5’de verilmiştir.

Çizelge 5. Araştırmaya Katılan İdari Çalışanlar İle Yapılan Görüşmenin Kodlanması

Kod No	Metafor	Açıklama	Kodlama
İÇ1	Aile	Aile içerisinde anne, baba ve çocukların kendi aralarında yaşadıkları <u>sıcak ve etkileyici bir atmosfer</u> bulunur. <u>Birlikte gülerler ve birlikte üzülürler. Paylaşımları en üst düzeydedir.</u> Ailede görülen böyle bir ortam Polis Kolejinde de bulunmalıdır. Okulun temel unsurları olan öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanların kendi aralarında en üst düzeyde <u>iletişim, yardımlaşma, dayanışma ve etkileşim</u> bulunmalıdır. Ailede var olan <u>işbirliği ve sıcak ortam</u> Polis Kolejinde de oluşturulmalıdır.	Ebeveyn Sıcaklık Birliktelik Paylaşım İletişim İşbirliği Sevgi Dayanışma Yardımlaşma

Yapılan çalışmada elde edilen veriler araştırmacı tarafından detaylı olarak okunarak araştırmanın amacı çerçevesinde önemli olan boyutlar saptanmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda da ortaya çıkan anlama göre belirli kodlar üretilmiş ya da doğrudan verilerden yola çıkarak kodlar oluşturulmuştur. Araştırmacı tarafından aynı zamanda kodlanan bölümlerin altı çizilerek işlemin daha hızlı, anlaşılır olması ve kodlarla ilgili bölümlerin

ilişkilendirilmesinin daha kolay olması için çaba harcanmıştır. Kodlama işlemi sırasında bilgisayar ve bilgisayar yazılımlarından yararlanılmıştır.

Kategorilerin Oluşturulması

Kategorilerin oluşturulması işlemi, içerik analizinde elde edilen kavramların birbirleriyle belirli bir kategori altında sınıflandırılmasıdır. İçerik analizinde belki de en önemli adım ve karar, araştırılmak istenen-ölçülmek istenen şeyleri doğru olarak temsil eden kategorilerin seçilmesidir (Balcı, 2005, 184-185). Bu aşamada, görüşme formunda yer alan birinci ve ikinci sorular için tüm katılımcılar tarafından üretilen metafor algıları okul olgusuna ilişkin sahip oldukları ortak özellikler bakımından irdelenmiştir. Her bir soru için her bir katılımcı grubu tarafından verilen cevaplarda kullanılan metaforlar ve bu metaforları tercih etme nedenleri tablo halinde bir araya getirilmiştir. Bu işlem sırasında öncelikle öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanların Polis Koleji ile ilgili görüşme formunda verdikleri cevaplar tek tek kontrol edilmiş, kullandıkları metaforlar ve nedenleri araştırılmış, her metafor algısının okul olgusunu nasıl kavramsallaştırdığı incelenmiştir.

Kategorilerin oluşturulması için önce kodlar bir araya getirilmiş, incelenmiş, benzerlik ve farklılıkları saptanmış, ortaya çıkan kategori altında yer alan verilerin anlamlı bir bütün oluşturup oluşturmadığı kontrol edilmiş ve kodlar arasındaki ortak yönler bulunmaya çalışılarak birbiriyle ilişkili olan kodları bir araya getirebilecek türden kategoriler belirlenmiştir.

Verilerin Kodlara ve Kategorilere Göre Düzenlenmesi

Bu aşamada veriler, ortaya çıkan kodlara ve kategorilere göre düzenlenmektedir. İlk aşamada yapılan ayrıntılı kodlama ve sonrasında yapılan birbiriyle ilişkili olan kodları bir araya getirebilecek kategorilerin belirlenmesinden sonra araştırmacı, topladığı verileri düzenleyebileceği bir sistem oluşturmuş ve bu sisteme göre de düzenleme işlemini gerçekleştirmiştir.

Her katılımcı grubu tarafından üretilen metafor algıları ve kodlanmış veriler, okula ilişkin sahip olunan perspektif bakımından belli bir kategori ile

ilişkilendirilerek (örneğin, “bilgi ve aydınlanma yeri olarak okul”, “bakım, koruma ve gözetim yeri olarak okul”) kavramsal kategoriler düzenlenmiştir.

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının “Ankara Polis Kolejini canlı veya cansız bir varlığa, bir nesneye ya da herhangi bir şeye benzetmeniz istense mecazi olarak neye benzetirsiniz? Nedenlerini açıklar mısınız?” sorusuna ilişkin belirttikleri metaforların kavramsal kategorilere göre dağılımı ile ilgili bir örnek Çizelge 6’da verilmiştir.

Çizelge 6. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarına Ait Metaforların Kavramsal Kategorilere Göre Dağılımı

Sıra No	Kavramsal Kategori	Metaforlar
1	Gelişme, Olgunlaşma ve Yetişme Yeri Olarak Okul	Bahçe, verimli toprak
2	Bakım, Koruma ve Gözetim Yeri Olarak Okul	Aile, ana kucağı
3	Disiplin, Terbiye ve Kontrol Merkezi Olarak Okul	Bodur ağaç, kırık dişli, yarı açık cezaevi, yaşlı ağaç
4	Şekillendirici, Biçimlendirici ve Yönlendirici Bir Yer Olarak Okul	Arıtma tesisi, arızalı fabrika, bukalemun
5	Sevgi ve Mutluluk Yeri Olarak Okul	Evliliğe hazırlanan genç
6	Buluşma ve Kaynaşma Yeri Olarak Okul	Kek kalıbı

Kategorilerin düzenlenmesi aşamasında, görüşme formunda yer alan birinci soru için öğrencilerin verdikleri cevaplar dikkate alınarak yapılan çalışmada beş farklı kavramsal kategori, öğretim elemanlarının verdikleri cevaplar dikkate alınarak yapılan çalışmada altı farklı kavramsal kategori, idari çalışanların verdikleri cevaplar dikkate alınarak yapılan çalışmada dört farklı kavramsal kategori oluşturulmuştur. Yine aynı şekilde görüşme formunda yer alan ikinci soru için öğrencilerin verdikleri cevaplar dikkate alınarak yapılan çalışmada beş farklı kavramsal kategori, öğretim elemanlarının verdikleri cevaplar dikkate alınarak yapılan çalışmada altı farklı kavramsal kategori, idari

çalışanların verdikleri cevaplar dikkate alınarak yapılan çalışmada beş farklı kavramsal kategori oluşturulmuştur.

Geçerlik ve Güvenirliği Sağlama Aşaması

Sonuçların inandırıcılığı, bilimsel araştırmanın en önemli ölçütlerinden biri olarak kabul edilmektedir. Bu açıdan geçerlik ve güvenirlik, araştırma sonuçlarının inandırıcılığını sağlamak veya artırmak için en yaygın olarak kullanılan iki ölçüttür (Kuş, 2009, 33).

Geçerlik, ölçeğin ölçmesi gereken özelliği gerçekten ölçebilmesi olup bir ölçme aracının ölçmeyi amaçladığı özelliği, bir başka özellikle karıştırmadan doğru olarak ölçebilme derecesidir (Tekin, 1977, akt. Balcı, 2005, 102). Geçerlik, dış geçerlik ve iç geçerlik olmak üzere ikiye ayrılır. Dış geçerlik, elde edilen sonuçların benzer gruplara ya da ortamlara aktarılabilirliğine, iç geçerlik ise araştırma sonuçlarına ulaşırken izlenen sürecin çalışılan gerçekliği ortaya çıkarmadaki yeterliğine ilişkindir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 255).

Güvenirlik, bir ölçümün random hatadan arınmış olması olarak tanımlanabilir. Güvenirlik, geçerlik için önkoşul niteliğindedir. Güvenirlik bir ölçeğin tutarlılığını gösterir; onun her zaman aynı sonuçları vereceğini belirtir. Bir araç güvenilirse ölçmek istediği özellik ya da özellikleri tutarlı biçimde ölçer. Güvenirlik, bir aracın her ölçmede birbirine yakın sonuçlar vermesidir. Bu testin devamlılığını ifade eder. Güvenirlik bir ölçü aracının devamlılık ölçüsüdür. Yani bir ölçü aracının her ölçmede birbirine yakın sonuçlar verebilme niteliğidir (Balcı, 2005, 100).

Güvenirlik, dış güvenirlik ve iç güvenirlik olmak üzere ikiye ayrılır. Dış güvenirlik, araştırma sonuçlarının benzer ortamlarda aynı şekilde elde edilip edilemeyeceğine, iç güvenirlik ise başka araştırmacıların aynı veriyi kullanarak aynı sonuçlara ulaşip ulaşmayacağına ilişkindir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 255).

Geçerlik için güvenirlik gerekli, ancak yeterli değildir. Çünkü bir araç her zaman aynı sonucu verebilir, ancak ölçülmek istenen yapı dışında başka şeyleri ölçebilir. Geçerlikte aynı yapıyı ölçen iki ölçüm arasındaki ilişki araştırılır. Bu ölçümlerin her birinin istemli hatası farklı olabilir, ancak aynı

yapıyı ölçme amacındadırlar. Bunlar arasındaki ilişki geçerliği verir (Balcı, 2005, 103).

Nitel araştırmada geçerlik, araştırmacının araştırdığı olguyu olduğu biçimiyle ve olabildiğince yansız gözlemesi anlamına gelmektedir. Araştırmacının esnek olması, toplanan verilerin ayrıntılı olarak rapor edilmesi ve araştırmacının sonuçlara nasıl ulaştığını açıklaması nitel bir araştırmada geçerliğin önemli ölçütleri arasında yer almaktadır. Aynı şekilde, araştırma alanına olan yakınlık, yüz yüze görüşmeler yoluyla ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplama, gözlemler yoluyla doğrudan ve olayın gerçekleştiği doğal ortam içinde bilgi toplama, uzun süreli bilgi toplama ve elde edilen bulguların teyit edilmesi için alana geri gidebilme ve ek bilgi toplama olanağının olması nitel araştırmada geçerliği oluşturmayı sağlayan önemli özelliklerdir (Yıldırım ve Şimşek, 2006, 255-257).

Nitel araştırmada gerek dış gerekse iç güvenirlik kapsamında alınması gereken bazı önlemler vardır (LeCompte ve Goetz, 1982, akt. Yıldırım ve Şimşek, 2006, 260-261). Bu önlemler aşağıda maddeler halinde sıralanmaktadır:

1- Araştırmacının öncelikle araştırma sürecindeki katılımcı, gözlemci gibi kendi konumunu açık hale getirmesi. Bu şekilde benzer araştırmalar yapan başka araştırmacıların, benzer bir rol üstlenerek karşılaştırılabilir sonuçlara ulaşmaları mümkün olabilir. Bu araştırmanın aynen tekrar edilebilmesi ve aynı sonuçlara ulaşılması anlamına gelmez. Ancak araştırmacının kendi konumu ile ilgili yapacağı açıklamalar, aynı konuda çalışacak diğer araştırmacılara ne tür roller üstlenmeleri gerektiği konusunda bir fikir verebilir,

2- Araştırmada veri kaynağı olan bireylerin açık bir biçimde tanımlanması,

3- Araştırma sürecinde verilerin elde edildiği sosyal ortamların ve süreçlerin açık bir biçimde tanımlanması,

4- Elde edilen verilerin analizinde kullanılan kavramsal çerçevenin ve varsayımların tanımlanması,

5- Veri toplama ve analiz yöntemleri ile ilgili ayrıntılı açıklamaların yapılması,

6- Elde edilen verilerin herhangi bir yorum katılmadan doğrudan okuyucuya sunulması. Doğrudan alıntılarla zenginleştirilebilecek bu tür betimlemeler, araştırmacının daha sonra yapacağı yorumlara ve açıklamalara temel oluşturacaktır,

7- Araştırmaya birden fazla araştırmacının dâhil edilmesi,

8- Herhangi bir nitel veri toplama yöntemiyle elde edilen bulguların yine başka bir nitel veri toplama yöntemiyle teyit edilmesi,

9- Elde edilen verilerin analizinde bir başka araştırmacıyı kullanma ve ulaşılan sonuçları teyit etme,

10- Önceden oluşturulmuş ve ayrıntılı olarak tanımlanmış bir kavramsal çerçeveye bağlı olarak veri analizinin yapılması.

Yukarıda belirtilen hususlar dikkat edildiği takdirde araştırmacı, elde ettiği sonuçların topladığı verilere bağlı olduğunu ve kendi varsayımlarının ya da önyargılarının sonuçları etkilemediğini göstermiş olacaktır.

Araştırmada, nitel araştırma anlayışı çerçevesinde gerekli geçerlik ve güvenilirlik stratejileri yürütülmüştür. Bu doğrultuda araştırmacının geçerliğini sağlamak amacıyla gerçekleştirilen işlemler aşağıda sunulmaktadır:

1- Verilerin elde edilmesi ile ilgili tüm süreç ve detaylar ile kullanılan yöntemler ayrıntılı olarak açıklanmıştır,

2- Veri analiz süreci ve kavramsal kategorilere nasıl ulaşıldığı detaylı bir şekilde açıklanmıştır,

3- Araştırmada katılımcılar tarafından ortaya konan metaforlar ile bu metaforları tercih etme nedenlerine ilişkin gerekçelerin tümüne bulgular ve yorum kısmında yer verilmiş,

4- Araştırmacı esnek davranarak gerektiğinde görüşmeye yeni sorular eklemiş, daha önce planlanmayan yeni görüşmeler yapmış, yüz yüze görüşmeler yoluyla ayrıntılı ve derinlemesine bilgi toplanmış, uzun süreli bilgi toplama imkânı elde edilmiş, okul içinde tüm faaliyetlerin gerçekleştirildiği doğal ortam içinde bilgi toplama imkânı elde edilmiş ve ihtiyaç duyulduğunda da ek bilgi toplama olanağı elde edilmiştir,

5- Katılımcıların görüşme kayıtlarını dinlemesi sağlanarak açıklamalarında istemedikleri bölümleri silme olanağı sağlanmıştır,

6- Katılımcılardan elde edilen veriler ses kayıt cihazına kaydedilerek veri kaybı önlenmiş, toplanan ham veriler korunmuştur.

Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla da yedi önemli işlem gerçekleştirilmiştir. Bunlar aşağıda maddeler halinde sıralanmaktadır:

1- Oluşturulan metin dosyaları araştırmacı tarafından ayrıntılı şekilde incelenmiş, anlamlı bölümlere ayrılmıştır. Her bir bölümün kavramsal olarak ne anlam ifade ettiği bulunmaya çalışılmıştır. Metin dosyaları arasında yer alan anlamlı bölümler kavramlar olarak temel analiz birimlerini oluşturmuşlardır. Bu bölümler bir sözcük, bir cümle veya bir paragraftan oluşmuşlardır. Bu süreçte kod listesi ve araştırma soruları dikkate alınmıştır. Bu çerçevede metinlerin içinde ne arandığı sürekli sorgulanmıştır,

2- Metin dosyaları kodlama sürecinde birkaç defa okunmuş ve ortaya çıkan kodlar üzerinde yine çalışmalar yapılmıştır,

3- Araştırmada veri kaynağı olan bireyler, araştırma sürecinde verilerin elde edildiği sosyal ortamlar ve süreçler açık bir biçimde tanımlanmıştır,

4- Kategorilerin altında yer alan verilerin, birlikte anlamlı bir bütün oluşturmalarına dikkat edilmiş, araştırma tekniğinin iç tutarlılığı oluşturulmuştur,

5- Elde edilen veriler doğrudan okuyucuya sunulmuş, betimlemeler doğrudan alıntılarla zenginleştirilmiştir,

6- Kategorilerin araştırmada elde edilen verilerin tümünü temsil etme gücü kontrol edilmiştir. Kategorilerin genel bir bütünlük oluşturması dış tutarlılığını sağlamıştır,

7- Araştırmada ulaşılan kavramsal kategoriler altında verilen metafor algılarının söz konusu bir kavramsal kategoriye temsil edip etmediğini teyit etmek amacıyla dört eğitim bilimleri uzmanının görüşüne başvurulmuştur. Bu amaçla eğitim bilimleri uzmanlarına görüşme formunda yer alan birinci ve ikinci sorular için tüm katılımcılar tarafından üretilen metaforlar ve bu metaforları tercih etme nedenleri tablo halinde verilmiştir. Uzmanlardan, verilen tabloları kullanarak hiçbir metafor algısı dışarıda bırakılmayacak şekilde, katılımcılar tarafından ortaya konan her bir metafor algısının bir kavramsal kategoriyle eşleştirmeleri istenmiştir. Daha sonra, uzmanlar

tarafından kavramsal kategorilerle yapılan eşleştirmeler toplanarak araştırmacı tarafından hazırlanan kategorilerle karşılaştırılmıştır.

Karşılaştırmalarda “görüş birliği” ve “görüş ayrılığı” sayıları tespit edilerek araştırmacının güvenilirliği Miles ve Huberman’ın (1994, 64) formülü (Güvenirlik=görüş birliği / görüş birliği + görüş ayrılığı X 100) kullanılarak hesaplanmıştır. Nitel çalışmalarda, uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olduğu durumlarda arzu edilen düzeyde bir güvenilirlik sağlanmış olmaktadır (Saban, 2008, 467). Bu araştırmaya özgü olarak gerçekleştirilen güvenilirlik çalışmasında birinci ve ikinci sorular için %91 oranında bir uzlaşma sağlanmıştır.

Güvenirlik çalışması kapsamında birinci soru için görüşüne başvuru alan uzmanlar sadece üç metaforu ve bir kavramsal kategori ismini araştırmacınıninkinden farklı olarak değerlendirmiştir. Araştırmacı, kavramsal kategori olarak “Gelişme, Olgunlaşma ve Yetişme Yeri Olarak Okul” ismini kullanırken iki uzman kavramsal kategori olarak “Gelişme ve Olgunlaşma Yeri Olarak Okul” ismini kullanmıştır.

Araştırmacı, öğrenciler için kavramsal kategorilere göre dağılımda yer alan “tohum” ve “buğday tarlası” metaforlarını, “Gelişme, Olgunlaşma ve Yetişme Yeri Olarak Okul” kavramsal kategorisi içerisinde değerlendirirken bir uzman söz konusu metaforları “Bilgi ve Aydınlanma Yeri Olarak Okul” içerisinde değerlendirmiştir.

Araştırmacı, idari çalışanlar için kavramsal kategorilere göre dağılımda yer alan “heybetli bina” metaforunu, “Gelişme, Olgunlaşma ve Yetişme Yeri Olarak Okul” kavramsal kategorisi içerisinde değerlendirirken bir uzman söz konusu metaforu “Şekillendirici, Biçimlendirici ve Yönlendirici Bir Yer Olarak Okul” içerisinde değerlendirmiştir.

Güvenirlik çalışması kapsamında ikinci soru için görüşüne başvuru alan uzmanlar dört metaforu araştırmacınıninkinden farklı olarak değerlendirmiştir.

Araştırmacı, öğrenciler için kavramsal kategorilere göre dağılımda yer alan “define haritası” metaforunu, “Sevgi ve Mutluluk Yeri Olarak Okul” kavramsal kategorisi içerisinde değerlendirirken bir uzman söz konusu metaforu “Bilgi ve Aydınlanma Yeri Olarak Okul” içerisinde değerlendirmiştir.

Araştırmacı, öğretim elemanları için kavramsal kategorilere göre dağılımda yer alan “tren” ve “bahçe” metaforlarını, “Gelişme, Olgunlaşma ve

Yetiştirme Yeri Olarak Okul” kavramsal kategorisi içerisinde değerlendirirken bir uzman “tren” metaforunu “Değişim ve Dönüşüm Yeri Olarak Okul” içerisinde değerlendirirken bir uzman da “bahçe” metaforunu “Buluşma ve Kaynaşma Yeri Olarak Okul” içerisinde değerlendirmiştir.

Araştırmacı, idari çalışanlar için kavramsal kategorilere göre dağılımda yer alan “gül bahçesi” metaforunu, “Sevgi ve Mutluluk Yeri Olarak Okul” kavramsal kategorisi içerisinde değerlendirirken bir uzman söz konusu metaforu “Bilgi ve Aydınlanma Yeri Olarak Okul” içerisinde değerlendirmiştir.

Araştırmada elde edilen nitel verilerin çokluğu nedeniyle ve nitel veri çözümlemelerinde kaliteyi tehdit edebilecek unsurların önüne geçilmesi amacıyla çözümlemelerin bilgisayar destekli bir biçimde yapılması uygun görülmüştür. Çünkü nitel araştırmaların veri çözümü sürecinde; yanlış çözümleme ve yorumlama, olumlu vakalara aşırı vurgu veya olumsuzları ihmal etme, sıra dışı olana odaklanma, yersiz genellemeler yapma, kavram ya da kodların üstü kapalı biçimde tanımlanmaları ve verilere tutarsız biçimde uygulanması kaliteyi tehdit eden unsurlar olarak belirtilmektedir (Demirli, 2007, 76-77; Kuş, 2006, 34- 38). Geçerlilik ve güvenilirlik unsurları göz önüne alınarak yanlış ve kısmi çözümlemelerden kaçınmak istenmiştir. Bunun için kayıt altına alınan görüşme dosyaları bilgisayar ortamına aktarılmış ve muhafaza edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın bu bölümünde, Ankara Polis Kolejinde bulunan öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlardan toplanan verilerin çözümlenmesi sonucunda ortaya çıkan bulgular ve yorumlar yer almaktadır. Bulgular, görüşme formunda yer alan açık uçlu sorulara verilen cevapların çözümlenmesinden elde edilmiştir. Bu aşamaya bağlı olarak toplanan verilerle düzenlenebilecek bir sistem oluşturulmuştur. Bu şekilde belirli olgulara göre verileri tanımlamak ve yorumlamak mümkün olmuştur. Aynı kod ya da kategori altında, veri setinin çeşitli bölümlerinde yer alan veriler tanımlanmış ve ortaya çıkan kavram ya da kategoriye göre bu bilgiler birbiriyle ilişkili bir biçimde sunulmuştur. Bu aşamada mümkün olduğunca tanımlayıcı ve anlamlandırıcı olmaya çalışılmış, verilerin ilk elden sunulmasına dikkat edilerek yorumlanmıştır.

Bulgular, araştırmanın amaçları doğrultusunda dört temel başlık altında incelenmeye çalışılmıştır. Bu dört temel başlık; (1) katılımcıların ideal bir Polis Kolejine ilişkin metaforik algıları, (2) katılımcıların Ankara Polis Kolejinin mevcut durumuna ilişkin metaforik algıları, (3) Ankara Polis Koleji ile ilgili olarak olumsuz metaforik algıların değiştirilerek olumlu hale getirilmesi, olumlu metaforik algıların ise pekiştirilmesi ile ilgili olarak neler yapılabileceğinin ortaya konması ve (4) Ankara Polis Kolejinde gerek bireysel gerekse de kolej çapında olumsuz metaforik algıların değiştirilerek olumlu hale getirilmesi, olumlu metaforik algıların ise pekiştirilmesi için neler yapıldığının çözümlenmesi ve yorumlanması şeklindedir.

Katılımcıların İdeal Bir Polis Kolejine İlişkin Metaforik Algıları

Araştırma kapsamında görüşmeler yapılan Polis Koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarına “ideal bir Polis Kolejini canlı veya cansız bir

varlığa, bir nesneye ya da herhangi bir şeye benzetmeniz istense mecazi olarak neye benzetirsiniz? Nedenlerini açıklar mısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Sorulardan alınan cevaplar ve elde edilen bulgular, öğrenciler, öğretim elemanları ve idari çalışanlar için ayrı ayrı çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

Katılımcılar genel olarak metafor kavramını günlük hayatta kullanmakla birlikte belirtilen amaç doğrultusunda kullanılması ile ilk kez karşılaştıklarını, bunun nasıl ve ne şekilde olması gerektiği ile ilgili detaylı bilgiye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir.

Öğrencilerin İdeal Bir Polis Koleji İlişkin Metaforik Algıları

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin “ideal bir Polis Koleji canlı veya cansız bir varlığa, bir nesneye ya da herhangi bir şeye benzetmeniz istense mecazi olarak neye benzetirsiniz? Nedenlerini açıklar mısınız?” sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlar çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin bu soru ile ilgili olarak metafor algılarına ilişkin bilgiler Çizelge 7’de verilmiştir.

Çizelge 7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kullandığı Metafor Algıları

Sıra No	Kod No	Öğrencilere Ait Metaforlar
1	Ö1	Midye
2	Ö2	Fabrika
3	Ö3	Eğitim yuvası
4	Ö4	Tohum
5	Ö5	Ağaç
6	Ö6	Güneş
7	Ö7	İnsan vücudu
8	Ö8	Kitap
9	Ö9	Yapboz
10	Ö10	Toprak
11	Ö11	Araç
12	Ö12	Sera

Çizelge 7'nin Devamı (Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kullandığı Metafor Algıları)

Sıra No	Kod No	Öğrencilere Ait Metaforlar
13	Ö13	Buğday tarlası
14	Ö14	Aile
15	Ö15	Ağaç kökü
16	Ö16	Yürüyen merdiven
17	Ö17	Kalp
18	Ö18	Fabrika
19	Ö19	Kitap
20	Ö20	Köprü

Çizelge 7. incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin 18 farklı metafor algısı kullandığı, sadece “fabrika” ve “kitap” metaforlarının ikişer öğrenci tarafından kullanıldığı görülmektedir.

Katılımcı öğrenciler tarafından üretilen metafor algıları, okula ilişkin sahip olunan ortak özellikleri bakımından belli bir kategori altında toplanmış olup metaforların kategorilere göre dağılımı Çizelge 8’de verilmiştir.

Çizelge 8. Öğrencilere Ait Metaforların Kavramsal Kategorilere Göre Dağılımı

Sıra No	Kavramsal Kategori	Metaforlar
1	Gelişme, Olgunlaşma ve Yetişme Yeri Olarak Okul	Ağaç, ağaç kökü, buğday tarlası, toprak, tohum, yapboz, insan vücudu, sera
2	Bakım, Koruma ve Gözetim Yeri Olarak Okul	Aile
3	Şekillendirici, Biçimlendirici ve Yönlendirici Bir Yer Olarak Okul	Fabrika (2)
4	Değişim ve Dönüşüm Yeri Olarak Okul	Araç, köprü, yürüyen merdiven
5	Bilgi ve Aydınlanma Yeri Olarak Okul	Kitap (2), eğitim yuvası, kalp, güneş, midye

Çizelge 8. incelendiğinde, “gelişme, olgunlaşma ve yetiştirme yeri olarak okul” kavramsal kategorisinin ağaç, ağaç kökü, buğday tarlası, toprak, tohum, yapboz, insan vücudu ve sera metaforlarını barındırdığını ve bu kavramsal kategorinin en fazla metafor içeren kategori olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte “bakım, koruma ve gözetim yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde aile metaforunun yer aldığı, “şekillendirici, biçimlendirici ve yönlendirici bir yer olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde iki adet fabrika metaforunun yer aldığı, “değişim ve dönüşüm yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde araç, köprü, yürüyen merdiven metaforlarının yer aldığı, “bilgi ve aydınlanma yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde kitap, eğitim yuvası, kalp, güneş ve midye metaforlarının yer aldığı anlaşılmaktadır.

Katılımcılar tarafından ideal bir Polis Koleji için üretilen metaforların açıklamaları ile söz konusu metaforların ortak özellikleri bakımından bir araya getirildiği kavramsal kategorilerin özellikleri ile ilgili değerlendirmeler aşağıda sunulmaktadır.

Kategori 1: Gelişme, Olgunlaşma ve Yetiştirme Yeri Olarak Okul

Bu kategoriyi ağaç, ağaç kökü, buğday tarlası, toprak, tohum, yapboz, insan vücudu ve sera metaforları olmak üzere toplam sekiz metafor temsil etmektedir. Temsil edilen metafor sayısı dikkate alındığında bu metaforların katılımcılar tarafından okulun gelişme, olgunlaşma ve yetiştirme yeri olarak değerlendirildiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Katılımcılar genel olarak Polis Kolejinde başarılı, hedefleri-idealleri olan öğrencilerin bulunmasının ve bunların yetiştirilmesi ile ilgili olarak okul içerisinde ihtiyaç duyulan ortamın hazırlanmasının gerekliliği üzerinde durmaktadır. Söylemlerde yer alan, yetiştirilecek olan öğrencilerin gerek Emniyet Örgütü ve gerekse de ülke için yararlar sağlayacağı yönündeki ifadeler dikkat çekmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforların katılımcı öğrenciler tarafından tercih edilme sebebi aşağıda açıklanmaktadır:

Ö4: Tohum, bitkinin tüm özellikleri ve güzellikleri ile onun bilinmeyenlerini kendi içerisinde barındırmaktadır. Polis Koleji de Emniyet Örgütü ve ülke için öğrencilerin yetiştirilebileceği ve özlerinde var

olan tüm kabiliyet ve özellikleri ortaya çıkarabileceği fırsatları barındırmalıdır.

Ö5: Ağacın kökleri derindedir ve bulunduğu ortama sıkı sıkıya tutunmuştur. Ağaç gelecek ile bir bağ oluşturup yaşananlara şahitlik etmektedir. Polis Koleji de yetiştirdiği ve yetiştireceği öğrenciler ile gerek ülke ve gerekse de Emniyet Örgütüne ağacın kökleri gibi sıkı sıkıya bağlanmalıdır.

Ö7: İnsan vücudu, biyolojik canlılar içerisinde en kusursuz ve mükemmel çalışan, en gelişmiş sistemdir. Polis Koleji de kusursuz bir şekilde çalışarak sorunların çözümünde kendi iç dinamiklerini kullanabilmeli, bu sayede de başarılı, belirli hedef ve idealleri olan öğrenciler yetiştirebilmelidir.

Ö9: Polislik mesleği, birlik ve beraberlik içerisinde çalışma ve görev yapmayı gerektirir. Burada yap bozda olduğu gibi her bir birim ve parçaya büyük görevler düşmektedir. Polis Koleji de Emniyet Örgütü için bütüne anlam kazandıran, bütünün var olmasını sağlayan çok önemli bir parçası olmalıdır.

Okul ortamında öğrenciler sadece bilgi olarak değil tüm gelişim alanlarını geliştirmeye yönelik kazanımlar elde ederler. Belli bilgileri öğrenmek ve bunları kazanmak sadece zihinsel gelişimlerini destekleyen bir durumdur. Oysaki, topluca eğitim aldıkları için arkadaş ilişkilerini geliştirerek sosyal gelişimlerine, topluluk içinde kendi yeterliklerini göstererek duygusal gelişimlerine de destek sağlanmış olmaktadır (Tuzcuoğlu, 2009, 254). Konu ile ilgili olarak katılımcı görüşleri şöyledir:

Ö10: Toprak içerisinde besinler, mineraller ve su gibi bitki ya da tohumların hayatını devam ettirebilmesi için gerekli olan unsurlar bulunur. Polis Koleji de okul içerisinde öğrencilerin bedensel ve zihinsel gelişimleri için ihtiyaç duyabilecekleri her şeyi onlara sunmalıdır. Öğrenci kulüpleri, okuma kulüpleri türü faaliyetler ile öğrencilerin sosyal-kültürel gelişimleri sağlanmalıdır.

Ö12: Sera içerisinde, ülkenin her yerinde ve her mevsim yetişmeyen en güzel ve nadide ürünler yetiştirilir. Polis Koleji de ülkenin her yerinde bulunmamaktadır. Ancak okuldaki sıcak ortam ve imkânlar sayesinde onları koruyup kollayarak her dönem en güzel öğrencileri yetiştirmeli, aralarındaki arkadaşlık, paylaşma ve kaynaşma duygularını en üst noktada tutmalıdır.

Katılımcı **Ö13**, Buğdayın insanların günlük besinlerini almaları ve büyüyüp gelişmeleri için çok önemli olduğunu belirterek Polis Kolejinin de Emniyet Örgütü ve ülke için yetiştirdiği-yetiştireceği öğrenciler ve sahip olduğu birikim ile yaşamsal öneme sahip olması gerektiğine değinmektedir.

Ö15, ağaç kökünün hem ağacı beslediği hem de onun dik ve sağlam olarak ayakta durmasını sağladığı gibi Polis Kolejinin de tıpkı ağaç kökü gibi yetiştireceği, gelişimlerine katkıda bulunacağı ve hayata yeni bir bakış açısı kazandıracığı öğrenciler ile Emniyet Örgütünün güvenilir ve sağlam olarak ayakta kalabilmesi için önemli olması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Katılımcılar özet olarak okulu, öğrencilerin bireysel ilgi ve ihtiyaçlarını karşılaması gereken, öğrencilerin zihinsel ve fiziksel gelişiminin desteklendiği bir yer olarak değerlendirmektedir. Bu kapsamda da öğrenciler tarafından Polis Kolejinin hem Emniyet Örgütü hem de ülke için yaşamsal bir öneme sahip olduğu belirtilerek Polis Kolejinin, “tohum gibi iyi bakılıp korunduğunda bunun karşılığını fazlasıyla vermeye hazır bir okul olması gerektiği, Emniyet Örgütü için bütüne anlam kazandıran çok önemli bir parçası olması gerektiği, ağacın kökleri gibi okulda bulunan öğrencilerin var olan imkânlara rahatlıkla uzanıp ihtiyaç duydukları şeyleri elde edebilmesi” gerektiği ifade edilmektedir.

Kategori 2: Bakım, Koruma ve Gözetim Yeri Olarak Okul

Bu kategoriye aile metaforu temsil etmektedir. Katılımcı öğrenci Ö14, bu metaforu tercih etme sebebini şu şekilde açıklamaktadır:

Aile; anne, baba ve çocuklardan oluşan küçük bir topluluktur. Polis Koleji de öğrenci, idari çalışanlar ve öğretmenler ile birlikte tıpkı bir aile ortamını yakalayabilmelidir. Evdeki anne ve babanın çocuklarını

koruyup kolladığı gibi Polis Kolejinde bulunan öğretmenler ve diğer tüm çalışanlar da zorluklar karşısında öğrencileri koruyup kollayarak onların zarar görmesini engellemelidir. Polis Kolejinde bir ailede olduğu gibi karşılıklı fedakarlıklar olmalı, yaşanan olaylarda birlikte üzülüp sevinilebilmelidir. Paylaşma duygusu en üst seviyede bulunmalıdır.

Burada özellikle aile kavramı ile birlikte fedakârlık, sevgi, saygı, şefkat, aidiyet duygusu gibi kavramların ön plana çıktığı görülmektedir. Bu katılımcı da Polis Kolejinin öğretmenler ve diğer tüm çalışanlar tarafından zorluklar karşısında öğrencilerin koruyup kollandığı, onların zarar görmesinin önüne geçildiği, karşılıklı fedakârlıkların yaşandığı, paylaşma duygusunun en üst seviyede bulunduğu bir yer olması gerektiğini ifade etmektedir.

Kategori 3: Şekillendirici, Biçimlendirici ve Yönlendirici Bir Yer Olarak Okul

Sanayi devrimiyle birlikte toplumsal kurumların şekillenmesi makine anlayışı çerçevesinde gerçekleşmiştir. Sosyal bir kurum olan okul da bu durumdan etkilenmiş ve eğitim bir üretim süreci olarak algılanmıştır (Cerit, 2006, 690). Bu görüş okulların fabrika olarak algılanmasını sağlamıştır.

Öğrenciler hammadde olarak işlendikten, belirli bir süre içinde istenen davranış ve bilgilerle donanımlı hâle getirildikten sonra bir ürün olarak mezun edilmektedir. Bu açıdan okullar fabrika olarak görülmektedir. Bu araştırmada iki katılımcı okulu bir fabrika olarak algılamıştır. Bu metaforun katılımcı öğrenciler tarafından tercih edilme sebebi aşağıda açıklanmaktadır:

Ö2: Eğitim ve öğretim etkinlikleri sırasında okul içerisindeki tüm birimler, üniteler fabrikanın çarkları gibi tam, doğru, eksiksiz, yerinde ve mükemmel çalışmalıdır. Fabrikalarda yaşanan arıza ve sorunların okulda yaşanmaması için gerçekleştirilen etkinlikler her zaman kontrol altında tutulmalı, öğrencilerin ihtiyaçları karşılanarak ortaya çıkan sorunlar anında giderilmeye çalışılmalıdır.

Ö18: Ham maddelerin işlenerek ürüne dönüştürüldüğü fabrikalar gibi Polis Koleji de, öğrencileri işlemeli ve sonuçta başarılı, beklenen ve istenen bir ürün olarak Emniyet Örgütüne sunmalıdır. Polis Koleji;

öğrencilerin işlendiği, şekil verildiği, üzerinde çalışıldığı bir okul olmalıdır. Fabrikanın ürünleri gibi Polis Koleji öğrencileri de istenmeyen davranışlardan, kötü alışkanlıklardan arınmış şekilde topluma kazandırılmalıdır.

Katılımcılar tarafından Polis Koleji, işlenerek ürüne dönüştürülen hammaddelerin yer aldığı fabrikalar olarak görülmektedir. Polis Kolejinin öğrencileri başarılı, beklenen ve istenen bir ürün olarak Emniyet Örgütüne sunması için de okulda öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanarak ortaya çıkan sorunların anında giderilmeye çalışılması tavsiye edilmektedir.

Kategori 4: Değişim ve Dönüşüm Yeri Olarak Okul

Bu kategoriyi araç, köprü ve yürüyen merdiven metaforları temsil etmektedir. Katılımcılar genel olarak Polis Kolejinin, başarılı bir Emniyet Örgütü personeli olmak isteyen öğrencilere geleceğe hazırlamada destek olmasını, hedeflerinden uzaklaştırmamasını istemektedir. Katılımcılar ayrıca böyle bir konuyla ilk kez karşılaştıklarından dolayı eksikliklerinin ve hatalarının olabileceğini, kendilerine yeterli düşünme imkânı sağlanması halinde ekleyebilecekleri başka şeylerin de olabileceğini ifade etmektedir.

Bu kategoriyi oluşturan metaforların katılımcı öğrenciler tarafından tercih edilme sebebi aşağıda açıklanmaktadır:

Ö11: Araç, insanların varmak istedikleri hedefler için kullandıkları şeydir. Polis Koleji de öğrencilerin ileriki hayatları, gelecek planları için hedeflerine varmada kullanabilecekleri ideal bir araç olmalıdır. Kişinin başarılı olabilmesi için kullandığı araç çok önemlidir. Polis Koleji, öğrenciler açısından daha güzel, başarılı, beklenen bir gelecek için doğru, güvenilir ve isabetli bir araç olmalıdır.

Ö16: Polis Kolejinde, yürüyen merdivendeki yolculuk gibi hep bir yerlere gidilmekte, birileri bazen aradan ayrılmakta, devre kaybedip alt sınıflara inmekte ve genel anlamda da hep birileriyle bir yolculuk yapılmaktadır. Hareketlilik hiç bitmemektedir. Polis Kolejinin yapılan tüm bu eylemler sırasında yürüyen merdivenin sahip olduğu seriliği, akıcılığı ve her

zaman için bozulmadan eksiksiz olarak çalışıyor durumda olmasına dikkat edilmelidir.

Ö20: Köprü bir yerden başka bir yere geçişi sağlayan önemli bir araçtır. Polis Koleji gelecek planları ve meslek ile öğrenciler arasında bir köprü vazifesi görmelidir. Öğrencilerin varmak istedikleri hedeflere, mesleğe ulaşmaları için onların umutları, hayalleri, amaçları köprü gibi Polis Koleji aracılığıyla taşınabilmelidir.

Polis Kolejinin öğrencilerin kendisini gerçekleştirmesine yardımcı olan, öğrencilerin hedeflerine ulaşmasını sağlayan, öğrencilerin bireysel ve profesyonel gelişim aracı olarak değerlendirilecek bir yer olması gerektiği düşüncesi ön plana çıkmaktadır.

Katılımcılar tarafından özet olarak Polis Kolejinin öğrencilerin ileriki hayatları, gelecek planları için hedeflerine varmada kullanabilecekleri bir araç olması gerektiği, öğrencilerin varmak istedikleri mesleğe ulaşmaları için onların umutları, hayalleri ve amaçlarını taşımada önemli görevler üstlenmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Kategori 5: Bilgi ve Aydınlanma Yeri Olarak Okul

Bilgi ve aydınlanma yeri olarak okul kategorisini kitap, eğitim yuvası, kalp, güneş ve midye metaforları temsil etmektedir. Özden'e göre (2002), geleneksel olarak öğrenciye bilgi kazandırmanın amacı öğrenciyi gelecekteki yaşantısına hazırlamaktır. Okulda aldığı bilginin, öğrenciye ömür boyu yol göstereceği kabul edilmektedir.

Yapılan araştırmada katılımcılar tarafından okul için kitap, eğitim yuvası, kalp, güneş metaforlarının kullanılması, okulun bilgi ve aydınlanma yeri olarak değerlendirildiğinin bir göstergesidir. Okulun bilgi ve aydınlanma yeri olarak algılanması, aynı zamanda çevrenin ve öğrencilerin olumlu yönde gelişmelerine katkı sağlayan bir kurum olduğunu göstermesi bakımından da önemlidir.

Bu kategoriyi oluşturan metaforların katılımcı öğrenciler tarafından tercih edilme sebebi aşağıda açıklanmaktadır:

Ö1: Midye, yaşadığı ortam içerisinde aldıklarını kendi özütüyle birleştirerek, karıştırarak yoğurup ortaya bir inci çıkartabilmektedir. Polis Koleji de bir midye gibi okul ortamında var olan potansiyeli işleyip değerlendirerek herkesin beğenisini kazanan, takdir edilen bir başarı ortaya koymalıdır.

Ö3: Polis Koleji, öğrencilerin bilgiyle donatıldığı, her gün yeni bir şeylerin öğrenildiği, onların hayata ve görev alacakları mesleğe hazırlandığı bir eğitim yuvası olmalıdır. Okulda öğrencilere hazır bilginin yanı sıra bilgiyi nereden ve nasıl ulaşabilecekleri de öğretilmelidir. Kısaca öğrencilere her gün balık vermek yerine balığı nasıl tutacağı öğretilmelidir.

Ö17: Kalp vücudun en önemli organlarından birisidir. İnsan vücudu, hayatını sürdürebilmek için kalbe ihtiyaç duyar. Polis Koleji de gerek misyonu gerekse de ülkeye sunduğu katkılar ve yetiştirdiği insanlar düşünüldüğünde en az vücuttaki kalp kadar önemli ve değerli olarak düşünülmelidir. Kalbin vücuda kan pompalaması gibi Polis Koleji de öğrencilere bilgi pompalamalıdır.

Ö19: Kitaplar insanları bilgilendirerek, ufuk açarak onların kendilerini geliştirme ve yenilemesine imkân tanıdığı gibi okuyucularının bilgi dağarcığının gelişmesine ve zenginleşmesine katkıda bulunur. Polis Koleji de öğrencilerine hep güzel ve doyurucu şeylerle karşılık vermelidir. Onları bilgilendirmeli, yenilemeli, hayata hazırlamalı ve gelişimine önderlik etmelidir. Öğrencileri sıkmadan her gün onlara yeni bir şeyler katmalıdır.

Bunun yanında katılımcı **Ö6**, güneşin çevresine ısı ve ışık vererek bütün bitkilere ve canlılara hayat vermesi gibi Polis Kolejinin de yetiştirdiği kaliteli, bilgili, ileri görüşlü öğrenciler ile hem Emniyet Örgütünü hem de ülkemizi aydınlatması, hayat vermesi, geleceğe taşıması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Katılımcılar özet olarak okulu, öğrencilerin dünyalarının aydınlatıldığı, bilgilerin aktarıldığı, var olan bilgilerin pekiştirildiği, bilginin temel kaynağı olan bir yer olarak ifade etmektedirler. Bu kapsamda da katılımcılar Polis Kolejinin, öğrencilerin her gün yeni bilgiler öğrendiği, var olan bilgilerin artırılarak

pekiştirildiği, öğrencilerin hayata ve görev alacakları mesleğe hazırlandığı, öğrencilerin gelişimine önderlik edilen bir okul olması gerektiğini vurgulamaktadır.

Öğretim Elemanlarının İdeal Bir Polis Koleji İlişkin Metaforik Algıları

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğretim elemanlarının “ideal bir Polis Koleji canlı veya cansız bir varlığa, bir nesneye ya da herhangi bir şeye benzetmeniz istense mecazi olarak neye benzetirsiniz? Nedenlerini açıklar mısınız?” sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlar çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının bu soru ile ilgili olarak metafor algılarına ilişkin bilgiler Çizelge 9’da verilmiştir.

Çizelge 9. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Kullandığı Metafor Algıları

Sıra No	Kod No	Öğretim Elemanlarına Ait Metaforlar
1	ÖE1	Aile babası
2	ÖE2	Temiz insan
3	ÖE3	Aile
4	ÖE4	Fabrika
5	ÖE5	Bahçe
6	ÖE6	Bilgisayar
7	ÖE7	Ağaç
8	ÖE8	Fabrika
9	ÖE9	Mükemmel insan
10	ÖE10	Huzur bahçesi
11	ÖE11	Ana kucağı
12	ÖE12	Bilgisayar
13	ÖE13	Su
14	ÖE14	Çınar ağacı
15	ÖE15	Futbol takımı

Çizelge 9. incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretim elemanlarının 13 farklı metafor algısı kullandığı, sadece “fabrika” ve “bilgisayar” metaforlarının dört öğretim elemanı tarafından kullanıldığı görülmektedir.

Katılımcı öğretim elemanları tarafından üretilen metafor algıları, okula ilişkin sahip olunan ortak özellikleri bakımından belli bir kategori altında toplanmış olup metaforların kategorilere göre dağılımı Çizelge 10’da verilmiştir.

Çizelge 10. Öğretim Elemanlarına Ait Metaforların Kavramsal Kategorilere Göre Dağılımı

Sıra No	Kavramsal Kategori	Metaforlar
1	Gelişme, Olgunlaşma ve Yetişme Yeri Olarak Okul	Ağaç, bahçe, çınar ağacı
2	Bakım, Koruma ve Gözetim Yeri Olarak Okul	Aile, aile babası, ana kucağı
3	Şekillendirici, Biçimlendirici ve Yönlendirici Bir Yer Olarak Okul	Fabrika (2)
4	Sevgi ve Mutluluk Yeri Olarak Okul	Huzur bahçesi, mükemmel insan, temiz insan
5	Bilgi ve Aydınlanma Yeri Olarak Okul	Bilgisayar (2), su

Çizelge 10. incelendiğinde, “gelişme, olgunlaşma ve yetişme yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde ağaç, bahçe, çınar ağacı ve futbol takımı metaforlarının bulunduğu “bakım, koruma ve gözetim yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde aile, aile babası ve ana kucağı metaforlarının yer aldığı, “şekillendirici, biçimlendirici ve yönlendirici bir yer olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde iki adet fabrika metaforunun yer aldığı, “sevgi ve mutluluk yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde huzur bahçesi, mükemmel insan ve temiz insan metaforlarının yer aldığı, “bilgi ve aydınlanma yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde iki adet bilgisayar ve su metaforlarının yer aldığı anlaşılmaktadır.

Katılımcı öğretim elemanları tarafından ideal bir Polis Koleji için üretilen metaforların açıklamaları ile söz konusu metaforların ortak özellikleri

bakımından bir araya getirildiği kavramsal kategorilerin özellikleri ile ilgili değerlendirmeler aşağıda sunulmaktadır.

Kategori 1: Gelişme, Olgunlaşma ve Yetişme Yeri Olarak Okul

Bu kategoriyi ağaç, bahçe, çınar ağacı ve futbol takımı metaforları temsil etmektedir. Öğrencilerin bu kategori altında sekiz metafor algısı kullandığı değerlendirildiğinde öğretim elemanlarının bu kategori altında sadece dört metafor algısı kullanması dikkat çekici bulunmuştur.

Kullanılan metaforların katılımcı öğretim elemanları tarafından tercih edilme sebebi aşağıda açıklanmaktadır:

ÖE5: Bahçede güzel kokulu, çevresine heyecan, mutluluk veren çiçeklerin yetişmesi gibi Polis Kolejinde de güzel, başarılı öğrencilerin barındığı, gelecek için insanlara güven ve mutluluk veren bir ortam bulunmalı, fidanların bahçede büyüüp serpilmesi gibi öğrenciler de Polis Kolejinde özveriyle bakılıp özenle büyütülerek yetiştirilmelidir.

ÖE7: Ağaç, kökleriyle derinlere uzandığından ayakta kalmasını sağlayan sağlam bir yapısı ve dayanağı bulunmaktadır. Polis Kolejinin kökleri eskilere dayanmakla birlikte kurulduğu günden beri sürekli olarak gelişmekte ve büyümektedir. Canlıların yaşaması için gerekli olan oksijeni ağaçların sağlaması gibi Polis Koleji de öğrenciler için gerekli olan bilgiyi, beceriyi, güveni öğrencilere sağlamalı, sağlam karakterli öğrenciler yetiştirmelidir.

ÖE14: Heybetli ve ihtişamlı duruşuyla çınar ağacı, çevresine güven duygusu aşılacaktır. Polis Koleji de sahip olduğu öğrenciler, öğretim elemanları ve diğer tüm görevliler ile her zaman herkese güven vermelidir.

Okul ortak bir amacı gerçekleştirmek için bir araya gelmiş bireylerden oluşmaktadır. Bu açıdan okul bir "takım" özelliği göstermektedir. Aynı hedef doğrultusunda, uyum içerisinde birlikte çalışabilmek için okulların takım özelliği göstermeleri, nitelikli bir eğitim etkinliğinin sürdürülmesine ve öğrencilerin gelişimlerinin sağlanarak yetiştirilebilmesine katkı sağlayacaktır. Bu

doğrultuda, futbol takımı metaforunun katılımcı **ÖE15** tarafından tercih edilme sebebi şu şekilde açıklanmaktadır:

Futbol takımının başarılı olabilmesi için her futbolcunun kendi üzerine düşen görevi başarıyla yaparak kendisini yetiştirmesi, geliştirmesi ve oyununa yeni bir şeyler eklemesi beklenir. Polis Kolejinde bulunan öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlar da futbol takımındaki gibi kendi üzerine düşen görevi en iyi şekilde yaparak okulda istenen ve beklenen başarının sağlanmasına yönelik çaba içerisinde olmalıdırlar. Futbolcuların olgunlaşıp tecrübe sahibi oldukça daha başarılı olması gibi okuldaki tüm öğrenci ve çalışanların da her geçen gün okula olan katkıları artmalıdır. Takımdaki disiplinin başarıyı olan katkısı açıktır. Okulda bulunan disiplin ortamı, paydaşlar arasındaki uyum, işbirliği ve yardımlaşma da öğrencilerin yetiştirilmesinde ve gelişimlerinin sağlanmasında büyük katkılar sağlayacaktır.

Katılımcılar özet olarak okulu bilgi üretilen, bilginin paylaşıldığı, yetiştirme yeri olarak da güven veren bir yer olması gerektiğini değerlendirmektedirler. Bu kapsamda Polis Kolejinde gelecek için insanlara güven ve mutluluk veren bir ortamın bulunması gerektiği, okulda öğrencilerin hepsiyle tek tek ilgilenilerek özveriyle bakılıp büyütülmesi gerektiği, ihtiyaç duydukları bilginin öğrencilere sağlanması gerektiği ve onların hem fiziksel hem de zihinsel olarak çok iyi yetiştirilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

Kategori 2: Bakım, Koruma ve Gözetim Yeri Olarak Okul

Bu kategoriyi aile, aile babası ve ana kucağı metaforları temsil etmektedir. Katılımcıların aile, aile babası ve ana kucağı metaforlarını tercih etmelerinde okulun yatılı olması, öğrencilerin yaş grubu, öğretim elemanlarının okul içerisinde geçirdikleri süre ve öğretmenlerin öğrenciler tarafından bir aile ferdi olarak değerlendirilme yaklaşımının etkisinin olduğu düşünülmektedir.

Okulun bir aile, aile babası ya da ana kucağı olarak algılanması, öğretim elemanlarının yaşamlarında okulun çok önemli bir yer tuttuğunu göstermesi bakımından önemlidir. Metaforların katılımcı öğretim elemanları tarafından tercih edilme sebebi aşağıda açıklanmaktadır:

ÖE1: Babanın çocukları için gösterdiği özen ve dikkati Polis Koleji de kendi öğrencileri için göstermelidir. Babanın şefkatini öğrenciler Polis Kolejinden görmelidir. Babanın adalet duygusu gibi Polis Koleji de öğrencilere adalet, hak ve eşitlik duygusunu aşılmalıdır. Okul içerisindeki uygulamalarda da öğrencilere bunların gerçekten yapıldığı gösterilmelidir. Öğrencilere karşı adil olunmalı, herkese karşı eşit davranılmalıdır.

ÖE3: Ailede var olan dayanışma, işbirliği ve sıcak ortam Polis Kolejinde de bulunmalıdır. Ailede bulunan komşuluk ilişkileri, ziyaretler, selamlaşmalar gibi sosyal ilişkiler Polis Koleji ile diğer okul ve öğrencilerin yanı sıra çevredeki kurum ve kuruluşlar ile geliştirilmelidir.

Okulu toplumdan ayrı olarak düşünmek son derece yanlıştır. Bu katılımcının ifadesi, kendisinin, bir okulun çevresini oluşturan; okulu etkileyen varlıkların, olay ve olguların, düşüncelerin önemini farkında olduğunu göstermektedir.

Katılımcı **ÖE11**, Polis Kolejini ana kucağına benzetirken annenin çocuğuna baktığı, besleyip büyüttüğü, onu yetiştirdiği ve her türlü tehlikelerden koruduğu gibi Polis Kolejinin de öğrencileri koruyup kollaması, onları bakıp büyütmesi, yetiştirmesi ve geleceğe hazırlaması gerektiğini, okulun ana kucağının sıcaklığını ve güvenini öğrencilere sunması gerektiğini ifade etmektedir.

Katılımcılar tarafından hayata hazırlama, şefkat, merhamet, sevgi, paylaşım, sıcaklık gibi kavramların ön plana çıkarıldığı görülmektedir. Katılımcılarca babanın çocukları için gösterdiği özen ve dikkati Polis Kolejinin de kendi öğrencileri için göstermesi gerektiği, aile içerisinde var olan dayanışma, işbirliği ve sıcak ortamın Polis Kolejinde de bulunması gerektiği, Polis Kolejinin ana kucağının sıcaklığını ve güvenini öğrencilere vermesi gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Kategori 3: Şekillendirici, Biçimlendirici ve Yönlendirici Bir Yer Olarak Okul

İnsanlar birer işgören olarak kurumlarının ayrıntılı kurallarla kendilerini sınırlamamasını, aksine yaratıcılıklarını ortaya koyabilecekleri olanaklar sunmasını isterlerken, birer müşteri olarak da hizmet aldıkları kurumların çalışanlarıyla bir bütün halinde, bir makine gibi sorunsuzca işlemesini arzu etmektedir. Katılımcılar da okulun kusursuz ve isteneni tam ve doğru olarak üreten fabrika metaforuyla temsil edilebileceğini düşünerek görüşlerini açıklamaktadır.

Katılımcı **ÖE4**'ün ifadesiyle, fabrikaya gelen ürünler gibi Polis Kolejine gelen öğrenciler de işlenmeyi bekleyen bir ürün, hamur gibidir. Öğrenciler burada beklentiler doğrultusunda işlenmeli, yoğrulmalı ve istenen şekil verilmeye çalışılmalıdır.

ÖE8: Bütün makinelerin, girdilerin, süreçlerin ve elde edilen ürünlerin tam ve ideal olduğu bir fabrika gibi Polis Koleji de tüm işlem ve süreçleri, öğretmen-öğrenci ilişkileri, idari çalışan öğrenci ilişkilerinin her zaman için istenen ve beklenen ölçütlerde gerçekleştiği bir ortam olmalıdır.

Katılımcılar tarafından üretilen fabrika metaforunda, Polis Kolejine gelen öğrencilerin işlenmeyi bekleyen bir ürün, hamur gibi olduğu, okulda öğrencilerin işlenmesi, yoğrulması ve istenen şeklin verilmeye çalışılması gerektiği belirtilmektedir.

Öğretim elemanları tarafından fabrika metaforunun olumlu ve güzel bir yaklaşımı ifade ettiği düşünülse de bu yaklaşımın metaforlar ve makine metaforu ile ilgili olarak öğretim elemanlarının detaylı bilgi eksikliğinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Kategori 4: Sevgi ve Mutluluk Yeri Olarak Okul

Bu kategoriyi temiz insan, mükemmel insan ve huzur bahçesi metaforları temsil etmektedir.

Okul, eğitimin planlı-programlı öğretim şeklinde gerçekleştirildiği özel bir mekân, bir sosyal kurumdur (Oktay, 2009, 6). Okullarda yürütülen eğitimin, öğrencilerin zevkle katılacakları bir düzenleme içerisinde verilmesi gerekmektedir. Okulu seven, orada mutlu olan, hoş ve güzel vakit geçiren öğrencinin kazandırılması istenen davranışları kazanması daha kolay olacaktır.

Okul öğrenciler için bir cazibe merkezi haline getirilmelidir. Çünkü okullar öğrenciler için vardır ve asıl görevi onların eğitimidir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde katılımcılar tarafından metaforların tercih edilme sebebi aşağıda açıklanmaktadır:

ÖE2: Temiz insan; saflığı, duruluğu, açıklığı ifade eder. Emniyet Örgütünün yöneticilerini yetiştirmesi planlanan Polis Kolejinde saflık, duruluk, dürüstlük, temizlik ve şeffaflık gibi kavramlar en üst noktada temsil edilmelidir. Tüm paydaşları ile okul bir sevgi yumağı haline getirilmelidir.

ÖE9: Mükemmel insan, tavır ve davranışları, yaptığı iş ve eylemler ile diğer insanlara örnek olur. Polis Koleji de ortaya çıkardığı ürünler ve tüm faaliyetleri ile hem gelecek öğrencilere hem de diğer okul ve üyelerine örnek olmalıdır. Mutlu öğrenci mutlu okul, mutlu okul mutlu çevre ve ülke demektir.

ÖE10: Huzur bahçesinde her duygu, güzellik ve kokuyu barındıran çiçekler ve ortam bulunur. Polis Kolejinde de huzurlu ortamda yetişen öğrenciler tıpkı çiçekler gibi mezun olduktan sonra gidecekleri çevrelere neşe ve mutluluk ile birlikte güzellikler ve mis kokular yaymalıdır.

Katılımcılar tarafından özet olarak Polis Kolejinde saflık, duruluk, temizlik ve şeffaflık gibi kavramların en üst noktada temsil edilmesi gerektiği, okulda ortaya çıkarılan ürünlerin ve tüm faaliyetlerin hem Emniyet Örgütüne hem de diğer okul ve üyelerine örnek olması gerektiği, Polis Kolejinin çevresini sevindiren, mutlu eden, başarılarıyla övünç kaynağı olan öğrencilere sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Kategori 5: Bilgi ve Aydınlanma Yeri Olarak Okul

Sanayi toplumunun bilgi merkezi olan okulların, bilgi toplumunda bu özelliklerini kaybetmeye başladıkları gözlenmektedir. Bu gelişmeye rağmen halen okulların bilgi ve aydınlanma yeri olduğuna ilişkin algılamaların devam ettiği ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda, bilgisayar ve su metaforlarının katılımcılar tarafından tercih edilme sebebi aşağıda açıklanmaktadır:

ÖE6: Polis Koleji, tıpkı bir bilgisayar gibi bilgiyi muhafaza etmeli, saklamalı, istendiğinde de öğrencilere her gün yeni bilgiler sunmalıdır. Bilgisayardan her an yeni ve güncel bilgilere ulaşılacağı gibi öğrenciler de okul içerisinde her an yeni, doğru ve kendi gelişimine katkı sağlayacak bilgi ve belgelere ulaşabilmelidir. Bilgisayar, doğru veriler girildiğinde mutlaka doğru sonuçlar verecektir. Polis Koleji de doğru adımlar atıldığında, öğrenciler için doğru programlar izlendiğinde, doğru öğretim elemanı ve idari çalışanlar seçildiğinde mutlaka olumlu ve istenen-beklenen sonuçlar ortaya koyacaktır.

ÖE13: Polis Koleji tüm öğrencilerin yararlandığı bir bilgi kaynağı olmalıdır. Suyun canlılara hayat vermesi gibi Polis Koleji de öğrencilere sunduğu tüm olanaklarla hayat verip canlı kalmasını sağlamalıdır.

Katılımcılar tarafından özet olarak Polis Kolejinin çok iyi çalışan bir bilgisayar gibi görevlerini başarıyla, doğru ve güvenilir sonuçlar vererek gerçekleştirmesi gerektiği, Polis Kolejinin temiz su gibi çevresine yetiştirdiği öğrenciler ile hayat sunması gerektiği ifade edilmektedir.

İdari Çalışanların İdeal Bir Polis Kolejine İlişkin Metaforik Algıları

Bu bölümde, araştırmaya katılan idari çalışanların “ideal bir Polis Kolejini canlı veya cansız bir varlığa, bir nesneye ya da herhangi bir şeye benzetmeniz istense mecazi olarak neye benzetirsiniz? Nedenlerini açıklar mısınız?” sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlar çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmaya katılan idari çalışanların bu soru ile ilgili olarak metafor algılarına ilişkin bilgiler Çizelge 11’de verilmiştir.

Çizelge 11. Araştırmaya Katılan İdari Çalışanların Kullandığı Metafor Algıları

Sıra No	Kod No	İdari Çalışanlara Ait Metaforlar
1	İÇ1	Heybetli bina
2	İÇ2	Fidan
3	İÇ3	Aile
4	İÇ4	Karınca
5	İÇ5	Meyve bahçesi
6	İÇ6	Arıkovanı
7	İÇ7	Toprak
8	İÇ8	Güneş
9	İÇ9	Fabrika
10	İÇ10	Toprak

Çizelge 11. incelendiğinde, araştırmaya katılan idari çalışanların dokuz farklı metafor algısı kullandığı, sadece “toprak” metaforunun iki idari çalışan tarafından kullanıldığı görülmektedir.

Katılımcı idari çalışanlar tarafından üretilen metafor algıları, okula ilişkin sahip olunan ortak özellikleri bakımından belli bir kategori altında toplanmış olup metaforların kategorilere göre dağılımı Çizelge 12’de verilmiştir.

Çizelge 12. İdari Çalışanlara Ait Metaforların Kavramsal Kategorilere Göre Dağılımı

Sıra No	Kavramsal Kategori	Metaforlar
1	Gelişme, Olgunlaşma ve Yetişme Yeri Olarak Okul	Toprak (2), meyve bahçesi, heybetli bina
2	Bakım, Koruma ve Gözetim Yeri Olarak Okul	Aile
3	Şekillendirici, Biçimlendirici ve Yönlendirici Bir Yer Olarak Okul	Fabrika
4	Bilgi ve Aydınlanma Yeri Olarak Okul	Karınca, arı kovanı, fidan, güneş

Çizelge 12. incelendiğinde, “gelişme, olgunlaşma ve yetiştirme yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde iki adet toprak, meyve bahçesi ve heybetli bina metaforlarının bulunduğu “bakım, koruma ve gözetim yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde sadece aile metaforunun bulunduğu, “şekillendirici, biçimlendirici ve yönlendirici bir yer olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde bir adet fabrika metaforunun bulunduğu, “bilgi ve aydınlanma yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde karınca, arı kovani, fidan ve güneş metaforlarının yer aldığı anlaşılmaktadır.

Katılımcı idari çalışanlar tarafından ideal bir Polis Koleji için üretilen metaforların açıklamaları ile söz konusu metaforların ortak özellikleri bakımından bir araya getirildiği kavramsal kategorilerin özellikleri ile ilgili değerlendirmeler aşağıda sunulmaktadır.

Kategori 1: Gelişme, Olgunlaşma ve Yetiştirme Yeri Olarak Okul

Bilgi çağında bulunduğu düşünüldüğünde, öğrencilerin içerisinde buldukları çağa uygun bir şekilde eğitilmeleri gerekmektedir. Bu doğrultuda okulların yaratıcılığı destekleyen ve özgür bir ortam olarak yapılandırılmaları, öğrencilerin yetiştirilmesi ve gelişmelerinin sağlanması açısından önem taşımaktadır. Bunun için yöneticiler okuldaki öğrenci ve öğretmenlerle ilgili kararlarda onların görüşlerini almalı, öğretmenler ise sınıf etkinliklerinde öğrencilerle iş birliği içerisinde çalışabilmelidir. Ayrıca öğretmenler öğrencilerin, potansiyellerini ortaya çıkartan ve geliştiren etkinlikler yapmalarına olanak tanımalıdırlar.

Bu kategoriyi iki adet toprak, bir adet meyve bahçesi ve bir adet heybetli bina olmak üzere toplam dört metafor temsil etmekle birlikte metaforların katılımcılarca tercih edilme sebebi aşağıda açıklanmaktadır:

İÇ1: Bina heybetli, gösterişli olduğunda herkes tarafından beğenilmekte, ilgi çekmektedir. Büyük binalarda heybetli dış çevrenin yanında düzenli, bakımlı ve özenle korunan bir iç mekân bulunmaktadır. Polis Koleji de yetiştirdiği öğrenciler sayesinde çevresi tarafından beğenilip takdir edilmeli, gurur duyulmalı, okul içi yaşam ve eğitim-öğretim olanakları öğrencilerin kendilerini geliştirebilmelerine olanak tanıyacak şekilde

sürekli yenilenmeli, öğrencilere her zaman için kendilerini geliştirme fırsatları sunmalıdır.

İÇ5: Meyve bahçesinde çeşit çeşit güzellik ve tatlar içeren meyveler bulunur. Polis Kolejinde de ülkenin çeşitli şehir ve kültürlerinden gelen öğrenciler, sahip oldukları farklılıkları özgür bir okul ortamında birer güzellik ve ayrıcalık olarak yansıtabilmeli, sahip oldukları farklı özellikleri geliştirebilme imkânı bulabilmelidir.

İÇ7 ve İÇ10: Toprağa atılan tohum, toprakta bulunan besin ve mineraller sayesinde kendisi için uygun ortamı bulduğu zaman kısa süre içerisinde büyüyüp boy gösterir. Polis Kolejinde de toprak gibi, öğrencilerin yetiştirilip Polis Akademisi ve toplum için hazırlandığı çok güzel bir yetiştirme ortamı bulunmalıdır. Öğrencilerin potansiyelleri burada ortaya çıkarılmalıdır. Öğrenciler, olgunlaşmış meyveler gibi bilgiyle donatılmış, bilginin gücüyle erdemli ve kendine güvenen öğrenciler olarak Polis Akademisine gönderilmelidir.

Katılımcılar tarafından, Polis Kolejinin çevresine güven vermesi gereken, öğrencilere her zaman için kendilerini geliştirme fırsatlarının sunulduğu, öğrencilerle özel olarak ilgilenilen, karşılaşılabilecekleri sorunlara anında çözümler bulunabildiği, öğrencilerin bilgi, çalışma ortamı, sevgi, arkadaşlık gibi tüm ihtiyaçlarının karşılanmaya çalışıldığı bir yer olması gerektiği ifade edilmektedir.

Kategori 2: Bakım, Koruma ve Gözetim Yeri Olarak Okul

Katılımcı tarafından aile ortamında görülen mutluluk ve huzur ortamının Polis Kolejinde de bulunması gerektiği belirtilmekte ve bu konuda okulun temel unsurları olan öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanların ortaya koyacağı dayanışma, dostluk ve sıcak atmosferin beraberinde başarıyı da getireceği ifade edilmektedir. Katılımcı görüşüne aşağıda yer verilmektedir:

İÇ3: Aile içerisinde anne, baba ve çocukların kendi aralarında yaşadıkları sıcak ve etkileyici bir atmosfer bulunur. Birlikte gülerler ve birlikte üzülürler. Paylaşımları en üst düzeydedir. Ailede görülen böyle

bir ortam Polis Kolejinde de bulunmalıdır. Okulun temel unsurları olan öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanların kendi aralarında en üst düzeyde iletişim, yardımlaşma, dayanışma ve etkileşim bulunmalıdır. Okulda ortaya konabilecek dayanışma, dostluk ve sıcak atmosfer beraberinde başarıyı da getirecektir.

Kategori 3: Şekillendirici, Biçimlendirici ve Yönlendirici Bir Yer Olarak Okul

Katılımcı **İÇ9**, okuldaki eğitimsel uygulamaların durumunu ortaya koyabilmek amacıyla fabrika metaforunu kullanmakta ve şunları ifade etmektedir:

Fabrikalar, ham ürünlerin işlenip toplumun, insanların kullanımına hazır maddeler/ürünler haline getirildiği yerlerdir. İstenen ürün ve maddelerin elde edilebilmesi için fabrikanın sağlıklı şartlar altında modern ve yüksek teknolojiye sahip donanımının ve bilgili, gelişime açık, başarılı, disiplinli ve çalışkan insan kaynağının bulunması gerekir. Polis Kolejinde bulunan tüm araç-gereç ve donanımın yeni ve gelişmiş ürünler olması ve bunlarla çalışıp başarıya koşacak insanların da iyi yetişmiş, insana yatırım yapmanın önemini kavramış ve çalışkan insanlardan oluşması gerekir.

Katılımcı tarafından özellikle okul içerisinde bulunan tüm araç-gereç ve donanımın yeni, modern ve gelişmiş ürünler olması ve bunlarla çalışıp başarıya koşacak insanların da iyi yetişmiş ve çalışkan insanlardan oluşması gerektiğinin önemine vurgu yapılmaktadır.

Kategori 4: Bilgi ve Aydınlanma Yeri Olarak Okul

Bu kategoriyi fidan, karınca, arı kovanı ve güneş metaforları temsil etmektedir. Katılımcılar tarafından güneşin çevresine ışık verdiği gibi okulun da öğrencilere bilgi vermesi gerektiği, karıncalar gibi çok çalışılmasını ve arı kovanındaki arıların bal yapmak için çok çalışarak üretken olmaları gibi okul paydaşlarının da çok çalışması gerektiği hususları değinilmektedir. Konu ile ilgili katılımcı görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

İÇ2: Fidan, gelecek demektir. Fidan yetişip büyüdüğünde insanlara farklı lezzetlere sahip meyveler, sebzeler verir. Polis Koleji de özenle ilgilenip bakıldığında ilgilenen kişilere fazlasıyla ürün verecektir. Nasıl fidan meyve vererek, sebze vererek insanları sevindirebilecekse Polis Koleji de öğrencilere bilgi vererek, her gün yeni şeyler öğreterek hem öğrencileri hem de onları yetiştiren yöneticilerini sevindirebilecektir. Büyüyüp gelişmesi için fidanın üzerinde nasıl titrenmekteyse okul ortamında da öğrencilerin kendilerini yetiştirip olgun birer fert olabilmeleri için üzerlerine titrenmelidir.

İÇ4: Karıncalar çok çalışkan ve disiplinli canlılardır. Karıncalarda bulunan disiplin, çalışkanlık ve özveri Polis Kolejinde de bulunmalıdır. Bilgiye ulaşmada ve yaymada karıncalar gibi çalışkan, gayretli ve özverili olunmalıdır.

İÇ6: Polis Kolejinde bulunan öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlar yeni bir şeyler ortaya koyabilmek ve okuldaki üretkenliğe katkıda bulunabilmek için devamlı olarak arı kovanı gibi faaliyet içerisinde bulunmalıdırlar. Arıların ürettikleri balıdan, polenlerden hem kendileri faydalanmakta hem de başkaları faydalanmaktadır. Hatta başkalarının faydalanması kendi yararından daha fazladır. Polis Kolejindeki öğrencilerin çalışmaları ve üretimleri, kendileri için bir gelişim sağlarken bu durum aynı zamanda Emniyet Örgütü ve halk için de bir kazanç olmaktadır.

İÇ8: Canlıların varlıklarını sürdürebilmesi, büyüüp gelişebilmesi için güneşe ihtiyaçları vardır. Polis Koleji de güneşin hayat kaynağı olması gibi bilginin kaynağı olmalıdır. Güneşin devamlı kaynaması ve hareketli olması gibi Polis Koleji de yeni bir şeyler öğretmek, öğrenmek ve ortaya çıkarabilmek için devamlı çaba içerisinde bulunmalıdır. Güneş olmazsa hep gece, karanlık olur. Okul olmazsa da öğrencilerin hayatı hep gece gibi karanlık olur.

Yapılan çalışmada katılımcılarca okulun bilgi ve aydınlanma yeri olarak görülmek istendiği, sadece bilginin öğretildiği bir yer olarak değil bilgiye nasıl ulaşacaklarının öğrencilere kazandırıldığı, Polis Kolejinin güneşin hayat kaynağı olması gibi bilginin kaynağı olması gerektiği vurgulanmaktadır.

Katılımcıların Ankara Polis Kolejinin Mevcut Durumuna İlişkin Metaforik Algıları

Araştırma kapsamında görüşmeler yapılan Polis Koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarına “Ankara Polis Kolejinin canlı veya cansız bir varlığa, bir nesneye ya da herhangi bir şeye benzetmeniz istense mecazi olarak neye benzetirsiniz? Nedenlerini açıklar mısınız?” sorusu yöneltilmiştir. Sorulardan alınan cevaplar ve elde edilen bulgular, katılımcılar için ayrı ayrı çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

Öğrencilerin Polis Kolejinin Mevcut Durumuna İlişkin Metaforik Algıları

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin “Ankara Polis Kolejinin canlı veya cansız bir varlığa, bir nesneye ya da herhangi bir şeye benzetmeniz istense mecazi olarak neye benzetirsiniz? Nedenlerini açıklar mısınız?” sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlar çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin bu soru ile ilgili olarak metafor algılarına ilişkin bilgiler Çizelge 13’de verilmiştir.

Çizelge 13. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kullandığı Metafor Algıları

Sıra No	Kod No	Öğrencilere Ait Metaforlar
1	Ö1	Hücre
2	Ö2	Kazan
3	Ö3	Anaokulu
4	Ö4	Gül
5	Ö5	Kitap
6	Ö6	Fabrika
7	Ö7	Ütopya
8	Ö8	Bebek
9	Ö9	Gül
10	Ö10	Aksak adam
11	Ö11	Yetimhane

Çizelge 13'ün Devamı (Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Kullandığı Metafor Algıları)

Sıra No	Kod No	Öğrencilere Ait Metaforlar
12	Ö12	Sınav yeri
13	Ö13	Ampul
14	Ö14	Ana kucağı
15	Ö15	Aile
16	Ö16	Yürüyen merdiven
17	Ö17	Asker
18	Ö18	Define haritası
19	Ö19	Dünya
20	Ö20	Bukalemun

Çizelge 13. incelendiğinde, araştırmaya katılan öğrencilerin 19 farklı metafor algısı kullandığı, sadece “gül” metaforunun iki öğrenci tarafından kullanıldığı görülmektedir.

Katılımcı öğrenciler tarafından üretilen metafor algıları, okula ilişkin sahip olunan ortak özellikleri bakımından belli bir kategori altında toplanmış olup metaforların kategorilere göre dağılımı Çizelge 14'de verilmiştir.

Çizelge 14. Öğrencilere Ait Metaforların Kavramsal Kategorilere Göre Dağılımı

Sıra No	Kavramsal Kategori	Metaforlar
1	Bakım, Koruma ve Gözetim Yeri Olarak Okul	Aile, ana kucağı, anaokulu, bebek, yetimhane
2	Disiplin, Terbiye ve Kontrol Merkezi Olarak Okul	Aksak adam, asker, dünya, hücre, sınav yeri
3	Şekillendirici, Biçimlendirici ve Yönlendirici Bir Yer Olarak Okul	Bukalemun, fabrika, yürüyen merdiven, ütopya
4	Sevgi ve Mutluluk Yeri Olarak Okul	Define haritası, gül (2)
5	Bilgi ve Aydınlanma Yeri Olarak Okul	Ampul, kitap

Çizelge 14. incelendiğinde, “bakım, koruma ve gözetim yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde aile, ana kucağı, anaokulu, bebek ve yetimhane metaforlarının bulunduğu, “disiplin, terbiye ve kontrol merkezi olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde aksak adam, asker, dünya, hücre ve sınav yeri metaforlarının bulunduğu, “şekillendirici, biçimlendirici ve yönlendirici bir yer olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde bukalemun, fabrika, yürüyen merdiven ve ütopya metaforlarının bulunduğu, “sevgi ve mutluluk yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde iki adet gül ve define haritası metaforlarının yer aldığı, “bilgi ve aydınlanma yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde ampul, kitap ve kazan metaforlarının bulunduğu anlaşılmaktadır.

Katılımcı öğrenciler tarafından Ankara Polis Kolejinin mevcut durumuna ilişkin olarak üretilen metaforların açıklamaları ile söz konusu metaforların ortak özellikleri bakımından bir araya getirildiği kavramsal kategorilerin özellikleri ile ilgili değerlendirmeler aşağıda sunulmaktadır.

Kategori 1: Bakım, Koruma ve Gözetim Yeri Olarak Okul

Bu kategoriyi aile, ana kucağı, anaokulu, bebek ve yetimhane metaforları temsil etmektedir. Bu kategoriyi oluşturan metaforların incelenmesinde; karşılıklı işbirliği ve dayanışma, aidiyet duygusu, sevgi, saflık, kollama ve gözetme, güven gibi kavramların ön plana çıktığı görülmektedir. Katılımcı görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

Katılımcı **Ö3** değerlendirmesinde anaokulunu, çocukların anne-baba ya da kardeşlerinin yanından belki de ilk olarak ayrılıp bir araya geldiği, çocukların özenle bakıldığı, ilgilenildiği bir yer olarak ifade etmekte ve Polis Kolejinin de öğrencilerin ailelerinden ayrı, bilgilendirildikleri ve eğitildikleri bir yer olduğunu ve Polis Kolejinin Emniyet Örgütünün anaokulu durumunda olduğunu ifade etmektedir.

Katılımcılardan **Ö8** Polis Kolejinin, tıpkı bir bebeğin kendi ayakları üzerinde durup yürümeye yeni öğrenmeye başlarken bazı zamanlar sendelemesi gibi tam olarak olgunlaşmamış olduğunu, kendi ayakları üzerinde durabilmek için çaba harcadığını, bebek gibi korunup kollanmaya ihtiyacı

olduğunu, katılımcı **Ö11** ise Polis Koleji öğrencilerinin ailelerinden uzak olduğunu, annesini, babasını kaybetmiş çocukların bulunduğu yer olan yetimhane ortamında yaşadıklarını ve tıpkı yetimhanedeki çocuklar gibi onların da aynı hüznü ve burukluğu Polis Kolejinde hissettiklerini ifade etmektedir.

Katılımcı **Ö14** Ana kucağının saflığı, mutluluğu, güveni ve huzuru ifade ettiğini, ana kucağının sıcaklığı ve samimiyetinin Polis Kolejinde de bulunduğunu, Polis Kolejinde öğrencilerin kendilerini tıpkı ana kucağındaki gibi güvende ve huzur içerisinde hissettiklerini ifade etmektedir.

Katılımcı **Ö15** ise Aile'deki annenin şefkatini, babanın güven verici duruşunu ve sertliğini, kardeşler arasındaki uyum ve çalışmayı Polis Kolejinde de görebildiğini, yaşanan küçük sorunların da ailede olduğu gibi okul içerisinde barışçıl bir şekilde çözülebildiğini belirtmektedir.

Bu araştırmada özet olarak okulun aile, ana kucağı, anaokulu ya da bebek olarak algılanması, ailenin çocuğu seven, koruyan, kollayan ve onları yetiştirmeye yönelik özelliği dikkate alındığında, okulun da çevrenin olumsuz etkilerinden bireyleri koruyan ve insanların hayatları süresince karşılaşacakları güçlüklerle mücadele etmelerine katkı sağlayacak davranışları kazandırmaya çalışan bir kurum olarak algılandığı ifade edilebilir.

Kategori 2: Disiplin, Terbiye ve Kontrol Merkezi Olarak Okul

Bu kategoriyi aksak adam, asker, dünya, hücre ve sınav yeri metaforları temsil etmektedir. Katılımcılar tarafından, okulda öğrencilerin her zaman kontrol altında tutulduğu, her şeyin istenen şekilde gitmediği, okulda öğrencilerin hiyerarşik yapı ve disiplin içerisinde bulunduğu ve güzel şeylerin yanında öğrencileri sıkan, zor gelen, anlamsız şeylerin de bulunduğu ifade edilmektedir.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Tarafından 20 Kasım 1989 tarihinde benimsenerek 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe giren ve çocuk haklarının korunmasının amaçlandığı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin birinci maddesine göre on sekiz yaşına kadar her insan çocuk sayılmaktadır (Akyüz, 2000, 1). Yapılan ve yapılması planlanan tüm eylem ve işlemlerde

okul ortamında bulunan öğrencilerin tamamının çocuk olduğu gerçeği akıldan çıkarılmamalıdır.

Konu ile ilgili olarak yapılan değerlendirmede katılımcı **Ö1**'e göre hücre, gerekli şartlar oluştuğunda kök hücre olmakta ve insan hayatını kurtarıırken bazen de tümör olmakta ve insanın hayatının kaybetmesine sebep olmaktadır. Polis Kolejinde de öğrenciler her zaman kontrol altında tutulmakta, aynı ortam içerisinde, aynı zaman ve zeminde öğrenciler disiplin altında tutularak bazı öğrencilerin kök hücre olurken bazılarının ise tümör olmasına sebep olmaktadır. Bu durumda da öğrenciler ceza alarak, sınıfta kalarak hem kendilerine zarar vermekte, hem de kendilerinden yüksek beklentileri olan ailelerini ve yöneticilerini de hayal kırıklığına uğratmaktadırlar.

Katılımcı **Ö10** kişinin aksaklığının, yürürken bazı şeyleri istediği gibi yapabilmesine engel olduğunu, Polis Kolejinde de her şeyin istenen şekilde gitmediğini, öğrencilerin dersler, spor faaliyetleri, sosyal faaliyetler derken hepsini bir arada yürütemediğini ifade etmektedir. **Ö10** devamında, okulda öğrencilerden çoğunlukla derslere ağırlık verilmesi istendiği, bunun yanında sosyal çalışmaların önemli olduğu vurgulandığı ancak çoğunlukla da sadece derslere dayalı bir sistem kurulduğu ifade edilmektedir.

Katılımcı **Ö12**'ye göre öğrenciler okul ortamında gerek dersler ve gerekse de hiyerarşik yapı ve disiplin içerisinde her an bir sınav ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu ortam içerisinde başarı ve başarısızlık arasında çok ince bir çizgi bulunmaktadır. Başarısız öğrenciler istemeyerek de olsa okulu terk etmektedir.

Katılımcı **Ö17**, Ankara Polis Kolejinde öğrencilerin askerlerin karşılaştığı zor ve çetin şartlar gibi gerek dersler ve gerekse de okul içerisindeki süreçler ve disiplin uygulamalarında birçok sorun ve zorluklarla karşılaştıklarını değinmektedir.

Katılımcı **Ö19** ise Polis Kolejinde, dünyada iyi-kötü ya da olumlu-olumsuz olarak değerlendirilebilecek birçok hususun bulunduğunu, her iş ve eylemin tam ve doğru olduğunu söylemenin güç olduğunu, yapılmak istenen güzel şeylerin yanında öğrencileri sıkan, zor gelen, anlamsız olarak değerlendirilebilecek uygulamaların da bulunduğunu ifade etmektedir. Bu bağlamda katılımcı **Ö19**, "anlamsız gibi gelebilir ancak elimi cebime sokmayı çok özledim" ifadesini kullanmaktadır.

Katılımcılar tarafından yapılan değerlendirmelerde okulun öğrenciler için bir çekim merkezi olmadığı, disiplin ve terbiye yeri olduğu, öğrenci davranışlarının devamlı olarak kontrol edilmeye çalışıldığı bir yer olarak algılanması önemli görülmelidir. Ortaya çıkan imajın düzeltilmesi ve öğretim etkinliklerinin öğrencilerin ilgisini çekecek şekilde düzenlenmesi gibi konularda okul yönetimine büyük görevler düşmektedir.

Kategori 3: Şekillendirici, Biçimlendirici ve Yönlendirici Bir Yer Olarak Okul

Bu kategoriyi bukalemun, fabrika, yürüyen merdiven ve ütopya metaforları temsil etmektedir. Katılımcılar tarafından öğrencilerin kendi iradelerini fazla kullanamadıkları, verilenleri almak, istenenleri yapmak durumunda kaldıkları, öğrencilerin bireysel özelliklerinin dikkate alınmadığı yönünde eleştiriler yapılmaktadır.

Konu ile ilgili olarak yapılan değerlendirmelerde katılımcılardan **Ö6** tarafından, işlenmemiş ham mamullerin işlendiği, şekil verildiği, istenen ürünlerin elde edildiği fabrikalar gibi Polis Kolejinde de okulda bulunan tüm unsurların katılımı ve desteğiyle öğrencilerin işlenerek yoğrulduğu, öğrencilerin bireysel özellikleri, kabiliyetleri, eğilimleri fazla dikkate alınmadan istenen öğrenci profilinin kalıp halinde elde edilmeye çalışıldığı belirtilmektedir.

Katılımcı **Ö7** de, ütopya'yı kişilerin kendi kafalarında oluşturdukları iyi ve doğru düzen şeklinde tarif edip Polis Kolejinde bulunan öğretmen, yönetici ve idari çalışanların kendi düşüncelerinde var olduğu şekliyle okula en güzelini, iyi ve doğruyu getirebilmek için uğraş verdiklerini ve öğrencileri bu doğrultuda kanalize etmeye çalıştıklarını ifade etmektedir.

Katılımcı **Ö16** öğrencilerin, yürüyen merdivendeki gibi kendilerini makine ve basamakların akışına bıraktıklarını, merdiven öğrencileri nereye götürürse oraya doğru sürüklendiklerini, öğrencilerin kendi iradelerini fazla kullanamadıklarını, verilenleri almak, istenenleri yapmak durumuyla karşı karşıya kaldıklarını belirtmektedir. **Ö16**'nın konuşmasında, "dışarıda oturup rahatça hamburger ve pizza yemeyi özledim" ifadelerini kullanması da oldukça dikkat çekici bulunmuştur.

Bunun yanında katılımcı **Ö20**, farklı bir noktaya temas ederek Polis Kolejine farklı okullardan ziyarete gelen öğrencilerin yanında Polis Koleji öğrencilerine uygulanan tutum ve davranışların farklılaştığını, Polis Koleji öğrenci ve çalışanlarının, kendilerini onlara tam anlamıyla olduğu şekliyle yansıtmadığını, gül'ün hep kokusu ve güzelliği gösterilirken dikenlerinin ortada görünmediğini belirtmektedir.

Belirtilen metaforlar ile okul içerisinde bazı sorunların bulunduğu ve okulun, öğrencilerin mutlu olacağı daha iyi bir yer haline gelmesi için birtakım değişikliklere ihtiyaç duyulduğu, okulun toplumun bütün kesimlerinin özellikle de öğrencilerin beklentilerine göre oluşturulması gereken yapılar olduğu ortaya konmaktadır. Bununla birlikte, eğitimin bireysel bir süreç olduğu gerçeğinden hareketle okulun öğrencilerin bireysel özelliklerine önem vermesi gerektiği unutulmamalıdır.

Kategori 4: Sevgi ve Mutluluk Yeri Olarak Okul

Bu kategoriyi gül ve define haritası metaforları temsil etmektedir. Konu ile ilgili olarak yapılan değerlendirmelerde katılımcılar **Ö4** ve **Ö9** tarafından, gül'ün güzel ve hoş kokusunun sevildiği, insanları sevindirip mutlu ettiği, Polis Kolejinin de imkânları ve öğrenci potansiyeli ile öğrencilerden ailelerine ve okul çalışanlarına kadar herkesi sevindirdiği, okulda işbirliği ve dayanışma duygularının ön planda olduğu ifade edilmektedir. Katılımcılarca “kolejli olmak ayrıcalıktır” türünden sloganlar geliştirilmiş ve “burada çok mutluyum, okulumu çok seviyorum, iyi ki de buraya gelmişim” türünden tümceler sesletilmiştir.

Katılımcı **Ö18**, define haritasını bulan, sahip olan kişinin zengin olup mutlu olabileceği gibi Ankara Polis Kolejine gelen öğrencilerin de çalışıp, gayret ettikleri takdirde onları mutluluk ve başarıya götürecektir, hayatta başarılı olmalarını sağlayacak haritayı okulda bulabileceklerini aktarmaktadır.

Yukarıdaki ifadelerde görüldüğü gibi öğrenciler okulu sevdiklerini, beğendiklerini ifade etmekte, kişilerin başarılı olabilmesi için gerekli imkân ve kabiliyetlerin okulda bulunduğunu belirtmektedirler. Öğrenciler tarafından bu tür ifadelerde bulunulması hoş ve güzel olmakla birlikte bunun

sürdürülebilmesi ve daha çok sayıda katılımcı tarafından dile getirilmesi önemli olarak değerlendirilmektedir.

Kategori 5: Bilgi ve Aydınlanma Yeri Olarak Okul

Bu kategoriyi ampul, kitap ve kazan metaforları temsil etmekle birlikte katılımcılardan **Ö2**, kazan içerisinde kaynayan, pişen ürünün buharının ve kokusunun dışarıya çıktığını, Polis Kolejinin kazanında da öğrencilerin kullanımına sunulan, onların yetişmesi için hazırlanan çok sayıda bilgi kaynağı bulunduğunu ve bunların kullanıldıkça ürün olarak dışarıya güzel kokular yaydığını, başarılı sonuçlar ortaya çıkardığını ifade etmektedir.

Katılımcı **Ö5** Polis Kolejinin, her sayfasında farklı bilgiler bulunan bir kitap gibi kendi bünyesinde farklı kültürde, davranışta, farklı ümit ve beklentileri olan öğrencileri barındırdığını, okulun bir kitap gibi bilgi dolu olduğunu ve öğrencilere devamlı olarak bilgi kazandırdığını belirtmektedir. Katılımcı **Ö13**'de ampulün çevresini aydınlatması ve ısıtması gibi Polis Kolejinin de eğitim ve öğretim imkânları sayesinde öğrencilerin önünü açtığını, aydınlattığını, onlara rehberlik ettiğini ve gelecek ile ilgili yol gösterici olduğunu ifade etmektedir.

Katılımcılar tarafından okulda öğrencilerin kullanımına sunulan çok sayıda bilgi kaynağı bulunduğu, okulun bir kitap gibi bilgi dolu olduğu, sahip olunan eğitim ve öğretim imkânları sayesinde öğrencilerin önünün açıldığı konuları üzerine vurgu yapılmaktadır.

Öğretim Elemanlarının Polis Kolejinin Mevcut Durumuna İlişkin Metaforik Algıları

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğretim elemanlarının "Ankara Polis Kolejinin canlı veya cansız bir varlığa, bir nesneye ya da herhangi bir şeye benzetmeniz istense mecazi olarak neye benzetirsiniz? Nedenlerini açıklar mısınız?" sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlar çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

Araştırmaya katılan öğretim elemanlarının bu soru ile ilgili olarak metafor algılarına ilişkin bilgiler Çizelge 15’de verilmiştir.

Çizelge 15. Araştırmaya Katılan Öğretim Elemanlarının Kullandığı Metafor Algıları

Sıra No	Kod No	Öğretim Elemanlarına Ait Metaforlar
1	ÖE1	Aile
2	ÖE 2	Evliliğe hazırlanan genç
3	ÖE 3	Yarı açık cezaevi
4	ÖE 4	Arızalı fabrika
5	ÖE 5	Bukalemun
6	ÖE 6	Kek kalıbı
7	ÖE 7	Yaşlı ağaç
8	ÖE 8	Verimli toprak
9	ÖE 9	Aslan
10	ÖE 10	Bahçe
11	ÖE 11	Ana kucağı
12	ÖE 12	Tren
13	ÖE 13	Arıtma tesisi
14	ÖE 14	Bodur ağaç
15	ÖE 15	Kırık dişli

Çizelge 15. incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretim elemanlarının her birinin farklı metafor algısı kullandığı görülmektedir.

Katılımcı öğretim elemanları tarafından üretilen metafor algıları, okula ilişkin sahip olunan ortak özellikleri bakımından belli bir kategori altında toplanmış olup metaforların kategorilere göre dağılımı Çizelge 16’da verilmiştir.

Çizelge 16. Öğretim Elemanlarına Ait Metaforların Kavramsal Kategorilere Göre Dağılımı

Sıra No	Kavramsal Kategori	Metaforlar
1	Gelişme, Olgunlaşma ve Yetişme Yeri Olarak Okul	Bahçe, verimli toprak
2	Bakım, Koruma ve Gözetim Yeri Olarak Okul	Aile, ana kucağı
3	Disiplin, Terbiye ve Kontrol Merkezi Olarak Okul	Bodur ağaç, kırık dişli, yarı açık cezaevi, yaşlı ağaç, aslan
4	Şekillendirici, Biçimlendirici ve Yönlendirici Bir Yer Olarak Okul	Arıtma tesisi, arızalı fabrika, bukalemun
5	Sevgi ve Mutluluk Yeri Olarak Okul	Evliliğe hazırlanan genç
6	Buluşma ve Kaynaşma Yeri Olarak Okul	Kek kalıbı

Çizelge 16. incelendiğinde, “gelişme, olgunlaşma ve yetişme yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde bahçe, verimli toprak ve tren metaforlarının bulunduğu “bakım, koruma ve gözetim yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde aile ve ana kucağı metaforlarının yer aldığı, “disiplin, terbiye ve kontrol merkezi olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde bodur ağaç, kırık dişli, yarı açık cezaevi, yaşlı ağaç ve aslan metaforlarının yer aldığı, “şekillendirici, biçimlendirici ve yönlendirici bir yer olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde arıtma tesisi, arızalı fabrika ve bukalemun metaforlarının yer aldığı, “sevgi ve mutluluk yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde evliliğe hazırlanan genç metaforunun yer aldığı, “buluşma ve kaynaşma yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde kek kalıbı metaforunun yer aldığı, anlaşılmaktadır.

Katılımcı öğretim elemanları tarafından Ankara Polis Kolejinin mevcut durumuna ilişkin olarak üretilen metaforların açıklamaları ile söz konusu metaforların ortak özellikleri bakımından bir araya getirildiği kavramsal kategorilerin özellikleri ile ilgili değerlendirmeler aşağıda sunulmaktadır.

Kategori 1: Gelişme, Olgunlaşma ve Yetişme Yeri Olarak Okul

Bu kategoriyi bahçe, verimli toprak ve tren metaforları temsil etmektedir. Bununla ilgili olarak katılımcılardan **ÖE8**, verimli topraklardan elde edilen ürünlerde olduğu gibi Polis Kolejinden de harcanan emeğin fazlasıyla karşılığının alındığını, hem derslerde hem de sportif faaliyetlerde çok başarı sonuçlar elde edildiğini, öğrencilerin fiziki ve zihni yönden gelişip olgunlaştıklarını ifade etmektedir.

Katılımcılardan **ÖE10**, iyi bakılıp korunan bahçe gibi Polis Kolejinin iyi bakılıp korunarak bilgili, olgun, saygılı öğrenciler yetiştirdiğini, katılımcı **ÖE12** ise trenlerin çok sayıda yolcu taşıdığını, bir istasyondan diğerine sefer yaptığını, Polis Kolejinin de öğrencileri genç yaşlarda alarak farklı kulvarlar ve yerlere taşıdığını, bir sınıftan diğer sınıfa geçerken beraberlerinde bilgi ve tecrübelerini taşıdıklarını, okulun öğrencilere mutlu bir seyahat sunduğunu ve bu seyahat esnasında da devamlı olarak yeni şeyler öğrenip bildiklerini ifade etmektedir.

Katılımcılar, öğrencilerin hem derslerde hem de sportif faaliyetlerde çok başarı sonuçlar elde ettiğini, öğrencilerin çok olgun ve saygılı olduğunu, okulun öğrencilere bilgi ve tecrübe kazandırdığını ifade etmektedir. Öğrencilerin spor müsabakaları ile tasarım ve bilgi yarışmalarında aldıkları derece ve başarılar katılımcıların görüşlerini haklı çıkarmaktadır.

Kategori 2: Bakım, Koruma ve Gözetim Yeri Olarak Okul

Bu kategoriyi aile ve ana kucağı metaforları temsil etmektedir. Katılımcı **ÖE1**, aile fertlerinin kendi arasındaki işbirliği ve yardımlaşma ile sıcak atmosferin Polis Kolejinde görev yapan öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlar arasında da görüldüğünü, öğrenciler ile diğer çalışanlar arasında yaşanan sorunların da aile içerisinde karşılaşılan sorunlar olarak değerlendirilerek kendi aralarında çözüme yoluna gidildiğini belirtmektedir.

ÖE1 öğrencilerin, “Okuldaki öğretmenler ve yöneticiler annemiz ve babamız, okuldaki diğer öğrenciler de kardeşlerimizdir” şeklindeki ifadelerine

çokça şahit olduğunu belirtmektedir. Katılımcı **ÖE1** ayrıca, “hasta öğrencileri revirde ziyaret ediyorum. Onlara bazen hediye götürüyorum. Bunu yapmaları için diğer öğretmenlere de telkinde bulunuyorum” ifadelerini kullanmaktadır.

Katılımcı **ÖE11** ise ana kucağının sıcaklığının ve güven ortamının sadece Polis Kolejinde bulunan öğrencilerce değil, okuldaki öğretim elemanları ve diğer çalışanlar tarafından da yaşandığını belirtmektedir. **ÖE11** ayrıca öğrencilerin, “Burada kendimi güvende hissediyorum. Hem iyi bir eğitim alacağım hem de geleceğim garanti altına alınmış olacak” şeklindeki ifadelerinin kendisini sevindirdiğini ifade etmektedir.

Kategori 3: Disiplin, Terbiye ve Kontrol Merkezi Olarak Okul

Bu kategoriyi bodur ağaç, kırık dişli, yarı açık cezaevi, yaşlı ağaç ve aslan metaforları temsil etmektedir. Bu kategori içerisinde toplam beş metaforun temsil edilmesi dikkat çekici bulunmuştur.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinin onikinci maddesi, taraf devletlerin, görüşlerini oluşturma yeteneğine sahip çocuğun, kendini ilgilendiren her konuda görüşlerini serbestçe ifade etme hakkını tanıdıklarını deyinmektedir (Akyüz, 2000, 646-650).

Katılımcılardan **ÖE3**, öğrencilerin sadece hafta sonları okul dışına çıkabildiklerini, hafta içinde mutlaka okulda durmak zorunda olduklarını, hafta içinde disiplin cezası alan öğrencilerin ise hafta sonu da dışarı çıkamadıklarını belirterek okulda her ne kadar birçok sosyal aktivite, spor aktiviteleri için imkân bulunsa dahi öğrencilerin kendisini yarı açık cezaevinde gibi hissettiklerini belirtmiştir. **ÖE3**, düşüncelerini açıklarken öğrencilerin, “hafta sonunun gelmesini ipe çekiyorum. Ceza almamak için dua ediyorum” ifadelerini kullanmasının kendisini üzdüğünü belirtmektedir.

Katılımcı **ÖE7** ise, Polis Kolejinin heybetli bir çınar ağacı olarak durduğunu, ancak yaşlandığını ve fonksiyonlarını yerine getirmede sorunlar yaşadığını, yeni değişme ve gelişmelere ayak uydurmada bürokratik yapının zorlandığını ifade etmektedir.

ÖE9 numaralı katılımcıya göre aslanın gücü ve kuvveti ile birlikte yanında bulunanları kontrol etme, disipline etme özelliği de vardır. Polis Koleji de hem güçlü hem de disiplinli ve düzenli yapısıyla öğrencilerin başarısına

önemli katkılar sağlamakla birlikte, öğrencilerin birey olarak öne çıkamama, kendisini gösterememe gibi kaybettiği çok nokta bulunmaktadır.

Katılımcı **ÖE9**, “disiplin bazı öğrencilere ağır geliyor, ayak uyduramıyorlar. Öğrencilerin bazıları yatkın oldukları için değil sırf başarılı olup sınavı kazandıkları için buraya geliyorlar” şeklinde ifadeye bulunarak önemi bir noktaya vurgu yapmaktadır.

Katılımcı **ÖE14**, ağacın yeterli besin ile birlikte uygun ortam ve güneş ışığı bulamadığında büyüemeyeceğini belirtirken, “Polis Kolejinde de öğrenciler belirli bir disiplin ve kontrol altında tutulmaya, terbiye edilmeye çalışılırken bireysel varlıkları ihmal edilebilmekte, onların henüz çocuk olduğu unutulurken omuzlarına farklı sorumluluklar yüklenmektedir” ifadeleri dikkat çekmektedir. Yine **ÖE14** numaralı katılımcı tarafından, “siz artık büyüdünüz, sıradan öğrenci gibi davranmayın, sorumluluğunuzun gereğini yapın” türünden ifadelerin onları daha da çözümsüzlüğe ittiği belirtilmektedir.

ÖE15 numaralı katılımcıya göre, Polis Kolejinde işlerin yürütülebilmesini sağlayan dışlıleri oluşturan öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanların bazı dönemlerde uyum içerisinde çalışmadığı görülmektedir. Personel tayinleri, yeni öğretmen atamaları gibi durumlar arada boşlukların doğmasına yol açmaktadır. Farklı kişilerin farklı disiplin anlayışı ve uygulamaları öğrencilerde sorunlara yol açmaktadır. Kırık dişlide olduğu gibi meydana gelen arızadan en çok öğrenciler etkilenmektedir.

Okulların çocukların eğlenerek ve isteyerek öğrenebildikleri bir yer olması sağlanmalıdır. Öğrencilerin neyi, nasıl ve neden öğrenmeleri gerektiği onlardan bağımsız olarak belirlendiği, okuldaki etkinliklerde öğrencilere fazla inisiyatif tanınmadığı ve öğrencilerin belirlenmiş olan sınırlar içerisinde davranışlar göstermeleri beklendiği için okul, katılımcılar tarafından bodur ağaç, kırık dişli, yarı açık cezaevi ya da yaşlı ağaç olarak ifade edilebilmektedir.

Grady, Fisher ve Fraser (1996) tarafından yapılan çalışmada katılımcıların, okulu zihinsel gelişmeyi engelleyen yer, aile, yuva, hapishane, alışveriş merkezi, askerî kamp ve orkestra metaforlarıyla algıladıkları ortaya konmaktadır. Grady ve arkadaşlarının çalışmasında ortaya konan metaforlarla yukarıda belirtilen katılımcılar tarafından ortaya konan metaforlar, okulda bazı

sorunların bulunduğunu ve okulun daha iyi bir yer haline gelmesi için birtakım değişikliklere ihtiyacı olduğunu ortaya koymaktadırlar.

Kategori 4: Şekillendirici, Biçimlendirici ve Yönlendirici Bir Yer Olarak Okul

Bu kategoriyi arıtma tesisi, arızalı fabrika ve bukalemun metaforları temsil etmektedir. Katılımcılar Polis Kolejinin öğrencileri biçimlendirerek yön vermeye çalıştığını ancak bu konuda çok başarılı olamadığına değinmektedirler. Aşağıda katılımcıların bu konudaki görüşleri verilmektedir:

ÖE4: Okulda öğrenciler belirli disiplin, kural ve yaşam alanı içerisinde sıkışık kalmış durumdadır. Okulda çok başarılı ve kabiliyetli öğrenciler var ancak hedefleri yok. Polis Akademisinin bu öğrencileri sınavsız olarak alması onları hedeflerinden ve ideallerinden uzaklaştırmış durumda. Denileni yaparız, nasıl olsa geçeriz düşüncesi var. Bu durum beni üzüyor. Fabrika olarak okul güzel ve modern ancak arızalı olduğu için ürünlerde sorun var.

ÖE5: Okulda yerleşmiş bir sistem yok. Öğrenciler hem idari çalışanlar hem de öğretim elemanları arasında sıkışmış durumdadır. Öğretim elemanı ve idari çalışanların öğrencilerden beklentileri farklı olduğundan öğrenciler davranışlarında tutarsızlık yaşamaktadır. Bir konu ile ilgili öğrenciden ben bir şey istiyorum, aynı konu ile ilgili sınıf komiseri de bir şey istediğinde öğrenci ortada kalıyor. Öğrenci bir öyle bir böyle. Herkesi ortada idare etmeye çalışıyor.

ÖE13: Öğrencilerden gerek davranışsal gerekse de dersler ile ilgili birtakım beklentiler bulunmaktadır. Bu beklentiyi karşılayabilmeleri için de arıtma tesisinde olduğu gibi birtakım arındırma çalışmasında bulunmaktadır. Okulda öğrenciler eğitilerek toplumun istediği vatandaş olmaları için çalışılmaktadır. Nasıl ki su arıtma tesisi suyun içindeki zararlı bakterileri, zehirli materyalleri yok ediyorsa, okul da öğrenciyi yanlışla sevk edecek düşünceleri, davranışları ve kötü alışkanlıkları yok etmektedir.

Bununla birlikte katılımcı **ÖE13**, “öğrencilerin kötü davranış ve alışkanlıklarını ortadan kaldıralım derken öğrenciler özgüvenlerini kaybediyorlar. Öğrenciler ve özellikle alt sınıflar neredeyse duvar dibinden yürüyerek gidiyorlar” ifadesini kullanarak çok önemli bir noktaya işaret etmektedir.

Bu ifadelerde görüldüğü gibi katılımcılar, okulda öğrencilerin hedeflerinin bulunmadığını, öğrencilerin kişiler ve eylemlere göre farklı tepkilerle karşılaştıklarını, bu durumun onlarda tutarsızlıklara yol açtığını, davranışsal ve dersler ile ilgili beklentilerden dolayı da arıtma işlemine tabi tutulduklarını, öğrencilerin mevcut davranışlarından istenmeyenlerini istenen ve beklenen davranışlar haline getirebilmek için çaba gösterildiğine vurgu yapmaktadır.

Kategori 5: Sevgi ve Mutluluk Yeri Olarak Okul

Bu kategori içerisinde temsil edilen evliliğe hazırlanan genç metaforu ile ilgili olarak katılımcı **ÖE2** tarafından şu görüşlere yer verilmektedir:

Evliliğe hazırlanan gencin gelecekle ilgili güzel beklentileri, ümitleri ve hayalleri vardır. Polis Koleji öğrencilerinin de sağlıklı, iyi eğitilmiş bir kişi olarak kariyer ve meslek sahibi olabilecekleri düşüncesiyle gelecek ile ilgili olumlu beklentileri vardır. Evliliğe hazırlanan genç seviyordür, mutludur. Polis Koleji öğrencisi de okulunu sevmekte ve orada bulunmaktan mutluluk duymaktadır.

Katılımcıların kullandığı metaforlar içerisinde sadece bir metaforun, “sevgi ve mutluluk yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde değerlendirilmesi oldukça ilginç ve manidar bir nokta olarak dikkat çekmektedir.

Kategori 6: Buluşma ve Kaynaşma Yeri Olarak Okul

Bu kategoriyi kek kalıbı metaforu temsil etmektedir. **ÖE6** numaralı katılımcıya göre kek'i oluşturan baharatlar, un, portakal, üzüm gibi tüm unsurlar ülkenin farklı bölgelerinde üretilip toplanmakta ve kalıp içerisine yerleştirilerek tek bir şekil içerisinde bir araya getirilmektedir. Polis Kolejinde okuyan öğrenciler de ülkenin farklı kültürlerine sahip bölge ve şehirlerinden gelmektedir. Okul, öğrencilerin sahip olduğu farklılıkları tıpkı kek kalıbının yaptığı gibi tek bir potada eritebilmekte ve hepsini birbirlerine benzetmektedir. Lezzetli kekler gibi ortaya başarılı, gelecek ile ilgili beklentileri olan öğrenciler çıkmaktadır.

Katılımcı tarafından ülkemize ait kültürel farklılıklar ve zenginliğe dikkat çekilmekle birlikte okul yönetimine bunların ortak paydalarda buluşturulup birleştirilmesi ve kültür birliğini sağlamada önemli görevler düşmektedir.

İdari Çalışanların Polis Kolejinin Mevcut Durumuna İlişkin Metaforik Algıları

Bu bölümde, araştırmaya katılan idari çalışanların "Ankara Polis Kolejini canlı veya cansız bir varlığa, bir nesneye ya da herhangi bir şeye benzetmeniz istense mecazi olarak neye benzetirsiniz? Nedenlerini açıklar mısınız?" sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlar çözümlenmiş ve yorumlanmıştır. Araştırmaya katılan idari çalışanların bu soru ile ilgili olarak metafor algılarına ilişkin bilgiler Çizelge 17'de verilmiştir.

Çizelge 17. Araştırmaya Katılan İdari Çalışanların Kullandığı Metafor Algıları

Sıra No	Kod No	İdari Çalışanlara Ait Metaforlar
1	İÇ1	Biçerdöver
2	İÇ2	Bebek
3	İÇ3	Aile
4	İÇ4	Gemi
5	İÇ5	Meyve bahçesi
6	İÇ6	Akvaryum
7	İÇ7	Toprak
8	İÇ8	Güneş
9	İÇ9	Memur
10	İÇ10	Gül bahçesi

Çizelge 17. incelendiğinde, araştırmaya katılan idari çalışanların her birinin farklı metafor algısı kullandığı görülmektedir.

Katılımcı idari çalışanlar tarafından üretilen metafor algıları, okula ilişkin sahip olunan ortak özellikleri bakımından belli bir kategori altında toplanmış olup metaforların kategorilere göre dağılımı Çizelge 18'de verilmiştir.

Çizelge 18. İdari Çalışanlara Ait Metaforların Kavramsal Kategorilere Göre Dağılımı

Sıra No	Kavramsal Kategori	Metaforlar
1	Gelişme, Olgunlaşma ve Yetişme Yeri Olarak Okul	Toprak
2	Bakım, Koruma ve Gözetim Yeri Olarak Okul	Aile, bebek

Çizelge 18'in Devamı (İdari Çalışanlara Ait Metaforların Kavramsal Kategorilere Göre Dağılımı)

Sıra No	Kavramsal Kategori	Metaforlar
3	Şekillendirici, Biçimlendirici ve Yönlendirici Bir Yer Olarak Okul	Akvaryum, biçerdöver, gemi, memur
4	Sevgi ve Mutluluk Yeri Olarak Okul	Gül bahçesi, meyve bahçesi
5	Bilgi ve Aydınlanma Yeri Olarak Okul	Güneş

Çizelge 18. incelendiğinde, “gelişme, olgunlaşma ve yetiştirme yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde toprak metaforunun bulunduğu “bakım, koruma ve gözetim yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde aile ve bebek metaforlarının bulunduğu, “şekillendirici, biçimlendirici ve yönlendirici bir yer olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde akvaryum, biçerdöver, gemi ve memur metaforlarının bulunduğu, “sevgi ve mutluluk yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde gül bahçesi ve meyve bahçesi metaforlarının bulunduğu, “bilgi ve aydınlanma yeri olarak okul” kavramsal kategorisi içerisinde ise sadece güneş metaforunun yer aldığı anlaşılmaktadır.

Katılımcı idari çalışanlar tarafından Ankara Polis Kolejinin mevcut durumuna ilişkin olarak üretilen metaforların açıklamaları ile söz konusu metaforların ortak özellikleri bakımından bir araya getirildiği kavramsal kategorilerin özellikleri ile ilgili değerlendirmeler aşağıda sunulmaktadır.

Kategori 1: Gelişme, Olgunlaşma ve Yetiştirme Yeri Olarak Okul

Eğitim görülen okulun sahip olduğu olanaklar çok önemlidir. Okuldaki sosyal faaliyet alanlarının varlığı, okulda bulunan araç gereçlerin yeterliliği, derslerde yardımcı materyal kullanımı, tepegöz, bilgisayar gibi teknolojik araçların varlığı, kütüphane ve kitapların yeterli sayısı, internet bağlantısı ve hepsinden önemlisi de öğrencilerin bunları kullanabilme durumu çok önemlidir.

Katılımcı **İÇ7** görüşlerini açıklarken okul için toprak metaforunu kullanmakta ve toprakta bitkilerin gelişip büyümesi için var olan tüm besin değerleri ve faydalı unsurların Polis Kolejinde de öğrenciler için bulunduğunu, okul içerisinde sürekli olarak spor faaliyetleri, sosyal faaliyetlerin düzenlendiğini, okulda öğrenciler için spor salonu, yüzme havuzu gibi tesislerin yanı sıra kütüphane, okuma salonları, bilgisayar-internet sınıflarının bulunduğunu ifade etmektedir.

Kategori 2: Bakım, Koruma ve Gözetim Yeri Olarak Okul

Bu kategoriyi aile ve bebek metaforları temsil etmektedir. Katılımcı **İÇ2** görüşlerini şu şekilde ifade etmektedir:

Emniyet Örgütünün bebeği Polis Kolejidir. Çalışanlarının mesleğe ilk adımını attığı yer burasıdır. Bebekler nasıl masumsa, savunmasızsa, anne babanın bakım ve korumasına ihtiyaç duyuyorsa Polis Koleji öğrencisi de, idari çalışanlar ve öğretmenlerin desteğine ve ilgisine ihtiyaç duymaktadır. Öğrenciler okulda bebek gibi bakılmakta, yemekleri verilmekte, derslere alınmakta ve banyo ve saç tıraşı dâhil her şeyleri ile birebir ilgilenilmektedir.

İÇ2 ayrıca, “öğrenci zayıf not aldığı zaman ondan önce ben üzülüyorum. Onu teselli edip motive etmeye çalışıyorum” ifadelerini kullanmaktadır.

Öte yandan katılımcı **İÇ3** de Polis Kolejinde bir aile ortamı ve sıcaklığının bulunduğunu, öğrenciler kendi aile ve sevdiklerinden ayrı olarak buldukları için bu eksikliğin onlara hissettirilmemeye çalışıldığını belirtmektedir. **İÇ3** ayrıca öğrencilerin ağızlarından, “buraya çok alıştım ve çok seviyorum. Önceden her gün ailemi arardım ancak şimdi aramayı bile unuttuğum oluyor, arkadaşlarımı ve okulumu çok seviyorum” ifadelerini duymanın kendilerini çok memnun ettiğini belirtmektedir.

Kategori 3: Şekillendirici, Biçimlendirici ve Yönlendirici Bir Yer Olarak Okul

Bu kategoriyi akvaryum, biçerdöver, gemi ve memur metaforları temsil etmektedir. Katılımcılardan **İÇ1**, okulun öğrencileri aldığını, biçerdöverin

buğday başaklarını kesip-biçip işlediği gibi onları işlediğini, iyi-kötü olarak değerlendirilen davranışlarını birbirinden ayırdığını, kötü alışkanlıklardan uzaklaştırdığını, iyileri ortaya çıkarmaya çalıştığını ifade etmektedir. Diğer katılımcıların görüşleri aşağıda verilmektedir:

İÇ4: Polis Kolejinde gemi içerisindeki yolcular gibi farklı kültür, inanış, duygu ve düşünce içerisinde olan öğrenciler vardır. İnsanlar farklı bile olsa yolculuk sonunda varılmak istenen hedef hepsinde aynıdır. Bütün öğrencilerden okul içerisindeki kural ve kaidelere uymaları beklenir.

İÇ6: Akvaryumda yaşayan balıkların yaşam alanları sınırlandırılmıştır. Polis Kolejinde yaşayan öğrencilerin de belirli yaşam alanları bulunmaktadır. Düzenli olarak kendilerine yemek verilmekte, giyecekleri üniforma belirlenmekte, yattıkları-kalktıkları, spor yaptıkları tüm faaliyetler belirlenmektedir. Akvaryumdaki balıkların yem seçme olanakları yoktur. Kendilerine verilenler ve kendileri için tercih edilenleri kullanmak durumundadırlar. Benzeri durum Polis Koleji için de geçerli olup en iyi ve güzel olan neyse onların adına başkaları tarafından seçilmektedir.

Konu ile ilgili olarak **İÇ6** bir öğrencinin, “benim için iyi olmasa bile ben hata yapıp kendi hatamı kendim düzeltmek ve kendimi denemek istiyorum” ifadelerini kullandığını yansıtmaktadır.

İÇ9: Devlet memurlarının uymaları gereken belirli davranış kuralları olduğu gibi Polis Koleji öğrencilerinin giyecekleri kılık-kıyafetleri ile birlikte, oturup kalkacakları yerler belirlenmiş, görev ve sorumlulukları da tanımlanmıştır. Öğrenciler kendilerinden istenenleri yerine getirmektedir.

İÇ9 ifadesinde, kendisi için iyi olduğunu düşünse bile öğrencilerin hafta sonu dışarı çıktığında gitmesi ya da gitmemesi gereken yerlerin belirlenmiş olmasının kendisinde farklı bir his oluşturduğunu belirtmektedir.

Özgürlük, başkalarının özellikle de devletin keyfi müdahalelerinden emin ve uzak değildir. Özgürlük bireylerin bir insan hakkı ihlali yoluyla başkalarına zararları dokunmadıkça istedikleri kararları alabilecekleri, istedikleri gibi yaşayabilecekleri bir özel alanlarının olmasını gerektirir (Balcı, 2005, 154). Katılımcıların ifade etiği gibi öğrenciler kötü alışkanlıklarından uzaklaştırılmaya çalışılmakta, ortak hedeflere doğru yönlendirilmekte, kendilerinden istenen tutum ve davranışları sergilemeleri beklenmektedir. Bu noktada öğrencilerin görüş ve önerilerinin alınmaması, özgür iradelerini ortaya koyamamaları, yapılan çalışmaların başarısını olumsuz yönde etkileyebilecek, okulda gelişme ve değişime olan ihtiyaç ortaya konamayacaktır.

Kategori 4: Sevgi ve Mutluluk Yeri Olarak Okul

Bu kategoriye gül bahçesi ve meyve bahçesi metaforları temsil etmektedir. Katılımcılardan **İÇ5** Polis Kolejinin mevcut durumunun betimlenmesinde meyve bahçesi metaforunu kullanmaktadır.

İÇ5 değerlendirmesinde, meyve bahçesinde renk renk, farklı lezzetlerde meyvelerin bulunması gibi Polis Kolejinde de ülkenin birçok yerinden gelmiş, farklı güzellikleri bir arada barındıran öğrencilerin bulunduğunu, bahçenin sulanıp gübrenmesiyle, toprağının havalandırılmasıyla, ayırık otlarının temizlenmesiyle ağaçların boy atıp büyümesi gibi okuldaki öğrencilerle ilgilenilerek onların da uğraş verdikleri tüm alanlardan başarılı olmaları için gayret gösterildiğini ifade etmektedir.

Katılımcılardan **İÇ10** ise Polis Kolejinde her biri gül bahçesindeki güller kadar güzel, bakımlı ve kıymetli öğrencilerin bulunduğunu, gül bahçesine özen gösterildiği gibi öğrencilerle ilgilenildiğini, onların ihtiyacı olan bilginin sağlandığını, gelişimlerinin takip edildiğini, hepsiyle ayrı ayrı ilgilenildiğini belirtmektedir.

Bu ifadelerde görüldüğü gibi katılımcılar, okulda öğrencilerin ihtiyaç duyabilecekleri tüm hususların karşılanmaya çalışıldığını, alanlarında başarılı olmaları için gayret gösterildiğini ve bu doğrultuda ihtiyacı olan bilgilerin sağlanarak gelişimlerinin takip edildiğini düşünmektedirler.

Kategori 5: Bilgi ve Aydınlanma Yeri Olarak Okul

Bu kategoriyi güneş metaforu temsil etmektedir. Katılımcı **İÇ8** yaptığı değerlendirmede, okulun bir güneş gibi çevresine bilgi saçtığını, ışık saçtığını, bilgi yarışmalarında, katıldığı spor müsabakalarında aldığı eğitim ve sahip olduğu bilgi birikimi ile gurur verdiğini, karanlığı aydınlatan bir güneş olduğunu belirtmektedir.

İÇ8 değerlendirmesinde, “güneşin bize ısı ve ışık vermesi gibi okul da bize bilgi verir, karanlıktan kurtarır. Güneş nasıl insanoğlunun yaşaması için olmazsa olmaz bir husus ise Polis Koleji de inanıyorum ki benim ve öğrencilerin hayatında olmazsa olmazlardan biri haline gelmiştir” ifadelerini kullanmaktadır.

Katılımcıların Ankara Polis Koleji İle İlgili Olarak Olumsuz Metaforik Algıların Değiştirilerek Olumlu Hale Getirilmesi, Olumlu Metaforik Algıların İse Pekiştirilmesi İle İlgili Olarak Yapılması Gerekenlere İlişkin Görüşleri

Araştırma kapsamında görüşmeler yapılan Polis Koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarına “(A) Ankara Polis Koleji ile ilgili olarak gibi olumsuz metaforik algıların değiştirilerek olumlu hale getirilmesi için neler yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz? Lütfen açıklayınız ya da (B) Ankara Polis Koleji ile ilgili olarak gibi olumlu metaforik algıların pekiştirilmesi ile ilgili olarak neler yapılabilir? Lütfen açıklayınız” sorusu yöneltilmiştir. Sorulara ilişkin verilen yanıtlar, katılımcılar için ayrı ayrı çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

Öğrencilerin Görüşleri

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin bir önceki paragrafta belirtilen soruya ilişkin verdikleri yanıtlar çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

Bir katılımcı, zaman zaman öğrenciler ile öğretim elemanları arasında çatışmaların yaşanabildiğini, öğrencilerin, öğretim elemanlarının kendilerini anlamadıklarını düşündüklerini belirtmekte ve görüşünü şöyle ifade etmektedir:

Ö1: Okulda hocalardan başlamak üzere genel bir zihniyet değişikliğine ihtiyaç vardır. Öğretmenlerin çoğunu başarılı bulmakla birlikte artık bir yenileşme ihtiyacının olduğunu düşünüyorum. Çünkü hocaların çoğunluğu 15-20 senedir Polis Kolejinde görev yapmaktalar. Misyonlarını tamamladıklarını düşünüyorum. Okulda yeni yüzlere, yeni düşünce ve bakış açısına sahip, daha genç yaşta öğretmenlere görev verilmelidir.

Katılımcı, öğretim elemanı kadrolarında daha genç yaşta öğretmenleri görmek istediğini vurgu yapmaktadır. Bunun nedeni olarak da genç yaştaki öğretmenlerin yeni düşünce ve bakış açısına sahip olacağı yaklaşımıdır.

Öğrenciler ile öğretim elemanları ve idari çalışanlar arasında zaman zaman kuşak farkından kaynaklanan çatışmalar yaşanabilmektedir. Yaşanan bu sorun aynı zamanda taraflar arasında doğru bir iletişimin kurulmasına da engel olabilmektedir. Aşağıda katılımcının bu konudaki görüşü verilmektedir:

Ö2: Okul içerisinde öğrenciler hiyerarşik bir düzen içerisinde bulunuyorlar. Öğrencilerin yaş grupları, ceza ya da ödül verilirken mutlaka göz önünde bulundurulmalıdır. Öğrenciler ile öğrencilerden sorumlu kişiler arasında oldukça yaş farkı var. Bazen iletişim kuramıyorum. Sınıf komiserlerini bir ağabey gibi kendime daha yakın görüyorum. Onları seviyor ve her derdimi anlatabiliyorum. Onların da beni anladıklarını düşünüyorum.

Bu ifadelerde görüldüğü gibi, öğretim elemanlarının yanında daha genç olan ve öğrencilerin bakım ve ihtiyaçları ile doğrudan sorumlu olan sınıf komiserleri öğrenciler ile daha sıcak, daha yakın ve doğrudan bir iletişim kurma imkânı bulabilmektedir.

Katılımcılar, öğrencilerin öğretmenler, ast ve üst sınıflar ile idari çalışanlara karşı sergilenmesi gereken tutum ve davranışlar konusunda bilgilendirilmesi ve hiyerarşik yapı içerisinde alt sınıfların mağdur edilmemesi gerektiğini belirtmektedir. Aşağıdaki katılımcılar bu durumu ifade etmektedir:

Ö15: Hiyerarşik yapılanmada alt sınıflar üst sınıflara karşı korunup kollanmalıdır. Üst her zaman daha iyi düşünüp daha iyi bilmez ki. Okulda herkes öğrenci. Kimse kimseye göre üstün bir canlı değilki.

Ö17: Üst sınıf öğrenciler kendilerini alt sınıfların yerine koymalıdır. Üst sınıfların ve bazı idari çalışanların keyfi davranışları olmaktadır. Ezilen kesim hep alt sınıflar olmamalıdır. Aslında o da öğrenci ben de.

Ö20: Üst sınıflar keyfi ceza bile verebiliyor. Ast üst ilişkilerini, sergilenmesi gereken tavır ve davranış kurallarını sadece alt sınıf öğrenciler değil, diğer tüm okul çalışanları da çok iyi bilmelidir.

Bu ifadelerde görüldüğü gibi, alt sınıfların okul içerisinde ciddi mağduriyeti söz konusudur. Ast ve üst ilişkilerinde asıl sorumluluğun alt sınıflar ve öğrencilerde değil okulda görev yapan tüm öğrenci, öğretmen ve personele düştüğü vurgulanmaktadır.

Katılımcılar, Polis Kolejinde görevlendirilecek sınıf komiserlerinin seçiminde ve atanmasında çok dikkatli ve özenli davranılması gerektiğini belirtmektedir. Bunun nedenini de öğrencilerin kendileri için önlerinde bir örnek olarak sınıf komiserlerini görmeleri olarak açıklamaktadır.

Katılımcılar, öğrenciler ile sınıf komiserleri arasındaki ilişkilerde hiç kesinti yaşanmaması gerektiğini ve sınıf komiserlerinin öğrencilerin yaşadıkları sorunlara en kısa süre içerisinde müdahil olarak çözüm yolları bulması gerektiğini ifade etmektedir.

Ö3: Öğrencilerden birinci derece sorumlu olan sınıf komiserleri iletişim becerilerine sahip olmalı, öğrencilerle rahat bir iletişim kurabilmelidir. Öğrenciler sınıf komiserlerini kendilerine örnek almaktadır. Onlar da bu doğrultuda kendilerini yabancı dil, sportif faaliyetler, eğitim gibi alanlarda iyi yetiştirmelidir. Sınıf komiserleri atacakları her adımı özenle seçmeli, öğrencilere karşı örnek tavır ve davranışlar içerisinde olmalıdır.

Ö19: Sınıf komiserlerinin aynı olaya farklı tepkileri olabilmektedir. Öğrenciye gösterilen tepkilerde dengenin bulunması gerekir. Bazı öğrenciler küçük şeylerden ceza alırken bazı öğrenciler de yaptıkları büyük olaylardan hiç ceza almamaktadır. Sınıf komiserlerine bu konuda büyük görevler düşmektedir. Çünkü sınıf komiserleri öğrencilerin ilk başvuru kapısı olup adalet dağıtan kişilerdir.

Bu ifadelerde de görüldüğü gibi katılımcılar, sınıf komiserlerinin ve öğretim elemanlarının önemine vurgu yapmakta ve her devlet memurunun okulda görevlendirilmemesini, okulda görev yapacak çalışanların seçimi ve atanması ile ilgili özel düzenlemelerin yapılması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca bir katılımcının sınıf komiserlerini, “adalet dağıtan kişiler” olarak görmesi, sınıf komiserlerinin görevlerinin önemini göstermesi bakımından dikkat çekicidir.

Okullar, her şeyden önce insan merkezli toplanma araçlarıdır. Gerek öğrenciler, gerek çalışanlar, gerekse toplum açısından yaklaşıldığında okullar, toplumun tüm kesimlerinin ve öğrencilerin beklentilerine göre oluşturulması gereken yapılardır (Şişman ve Duran, 2002, 1).

Okul örgütlerinin yönetilmesi ve okul ile ilgili süreçler ve karar mekanizmalarına başta öğrenciler olmak üzere okul örgütüyle ilgili tüm bireylerin katılımı doğru olacaktır. Bu kapsamda da öğrencilerin duygu ve düşüncelerine saygı gösterilmesi, okul içerisinde öğrencilere inisiyatif verilmesi, destek olunması, amaç ve hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için okul içerisinde yer alan bütün paydaşların destek ve katılımının sağlanması gerektiği belirtilmekte olup bu durum katılımcılar tarafından aşağıdaki şekilde ifade edilmektedir:

Ö4: Öğrencilerin inisiyatif aldığı ya da öğrenciye inisiyatif verilen bir okul ortamı oluşturulmalıdır. Öğrencilere, kendilerine verilen iş ve görevleri rahatlıkla yapabilecekleri özgüven verilmelidir. Hiyerarşik yapı içerisinde öğrenci ön planda olmalıdır. Fikir kulüpleri türü aktiviteler ile öğrenci her an zinde ve dinamik tutulmalıdır.

Ö5: Öğretmenler ve idari çalışanlar, öğrencileri anlamak için daha fazla gayret göstermelidir. Öğrenciler için planlanan, yapılan birçok aktivite bazen onları hiç memnun etmeyen türden olabilmektedir. Örneğin ben zorla “plastığın hayatımızdaki yeri ve önemi” konulu seminere niye zorla katılıyım ki. Bana göre çok sıkıcı. Öncelikle öğrencilerin istek ve beklentileri öğrenilmelidir. Ayrıca öğrenci başkanlığı ya da öğrenci temsilciliği gibi konular gündeme getirilerek öğrencinin okul içerisinde en üst düzeyde temsili sağlanmalıdır.

Ö7: Öğrenciler ailelerinden uzakta buldukları için gerek idari çalışanlar gerekse de öğretim üyeleri öğrencilere daha sıcak bir ortam sunmalıdırlar. Onlara tecrübe ve bilgi birikimlerini aktarmalıdırlar.

Katılımcı **Ö14** ise paydaşların, özellikle öğrencilerin mevcut duruma dair görüşlerinin anket türü uygulamalarla alınmasının hem okulun eksik yönlerinin belirlenmesinde hem de öğrencilerin okuldaki süreçlere katılımının sağlanması açısından faydalı olacağını ifade etmektedir.

Bu ifadelerde görüldüğü gibi, yapılan çalışmalarda öğrencilerin görüşlerinin alınması onlara değer verildiğini gösterecek, böylece onların destek ve güçleri bir araya getirilerek yapılan ve yapılacakları benimsemeleri, sürece gönüllü olarak katkıda bulunmaları sağlanabilecektir.

Sağlıklı bir şekilde eğitim öğretimin yapılabilmesi için her ne kadar öğrenciler toplu halde bulunsalar da bireysel farklılıkları dikkate alınmalı ve izlenmelidir. Her öğrencinin ilgi ve yeteneğine, sahip olduğu bireysel farklılıklara ve özelliklerine uygun bir ortamın yaratılması kaliteli eğitimin bir göstergesidir (Oktay, 2009, 254). Aşağıdaki katılımcı bu durumu ifade etmektedir:

Ö16: Öğrencilerin bireysel özelliklerine ve tercihlerine saygı duyulmalı, tercihlerini uygulayabilmeleri için fırsat ve imkân sunulmalıdır. Sosyal programlar içerisinde yer alan konferans, sempozyum türü aktiviteler öğrencilere dayatılmamalı, konusu ve içeriğinin belirlenmesinde öğrencilere yetki ve sorumluluklar verilmelidir. Herkes her şeyi aynı oranda sevmez, istemez ki. Bırakın alternatif olsun, insanlar kendilerine göre birisini tercih etsinler.

Bu ifadelerde görüldüğü gibi katılımcı, yapılan uygulamalarda öğrencilerin ihmal edilmediğinin kendilerine hissettirilmesi gerektiğini, onlara sorumluluk verilmesi gerektiğini, kendilerine ve düşüncelerine saygı gösterilmesi gerektiğini, öğretmenler ve idari çalışanların öğrencileri anlamak için daha fazla gayret göstermesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Doğrudan öğrencilerin başarısına yönelik olan eğitim-öğretimle ilgili amaçların ve hedeflerin gerçekleştirilmesi ile okulda huzur ve disiplin ortamının sağlanmasında öğrencilerin desteğine, katılımına ve en üst düzeyde temsiline ihtiyaç duyulacaktır.

Polis Kolejindeki ders programları, ortaöğretim kurumları Anadolu Lisesi fen bilimleri alanının haftalık ders çizelgesinde yer alan ortak dersler, alan dersleri ve seçmeli derslerin öğretim programlarından oluşmaktadır. Bazı katılımcılar öğrencilerin ileride kendileri için faydalı olacağını düşündükleri atış bilgisi, beden eğitimi, meslek hukuku türü derslere yer verilmemesini olumsuz bir durum ve eksiklik olarak değerlendirmektedir. Aşağıda bu durum ifade edilmektedir:

Ö9: Mesleğe yönelik derslere ağırlık verilmelidir. Polislik mesleği ile ilgili dersler yok denecek kadar azdır. Burası Fen Lisesi ya da Anadolu Lisesi değil ki. Polis Kolejinde gariptir ki polislik ile ilgili dersler bulunmamaktadır.

Ö13: İleride görev alacağı meslek hayatında ihtiyaç duyulmayacak dersler elenmelidir. Polis Koleji öğrencileri polislik mesleğine hazırlanmalıdır. Biz de burayı polis olmak için seçmiştik zaten.

Ö15: Mesleki dersler ile birlikte özellikle meslek hayatında çok önemli hale gelen yabancı dil, bilgisayar, beden eğitimi gibi derslere ayrıca bir önem verilmeli, ders saatlerinin sayısı artırılmalıdır.

Bu ifadelerde görüldüğü gibi katılımcılar, alınan zorunlu ve kültür derslerinin yanında polislik mesleği ile ilgili derslere de ağırlık verilmesi gerektiğini, öğrencilerin polislik mesleğine hazırlanmasında fayda bulunduğunu, polislik mesleğinde çok önemli hale gelen yabancı dil, bilgisayar,

beden eğitimi gibi derslere de ayrıca bir önem verilerek ders saatlerinin sayısının artırılmasının mutlaka gerekli olduğunu düşünmektedir.

Okulu çevreden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Okul, çevresi ile bir bütün haline gelebildiği ölçüde istenilen hedefleri gerçekleştirebilir. Okul, çevresinde bulunan resmi ve özel kuruluşları, yerel yönetimleri, sivil toplum kuruluşları ile çok geniş çevreye sahip bir eğitim kurumudur.

Okulun çevresi ile bütünleşmesi konusunda endişeleri olan **Ö11**, Polis Kolejinin yeterince tanınmadığını, Polis Kolejinde bulunan fırsatların bilinmediğini, okulun amaç ve hedefleri ile çevresine sağlayabileceği katkıların anlatılmadığını ve bu noktadan hareketle de okulda beklenen amaçların ve hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için çevreden sağlanacak desteğin öneminin farkında olunması gerektiğini belirtmektedir. Bununla ilgili olarak **Ö11**, okul yönetimince tanıtım çalışmalarının yapılmasını, okul içinde ve dışında yapılan tüm çalışmaların diğer okul, öğrenci ve kurumlarla da paylaşılması gerektiğinin faydalı olacağını belirtmektedir.

Bir katılımcı, esnek çalışma saatlerinin uygulanmasının öğrencinin başarısını artıracığını, öğrencilerin aynı saatte yatmaları, aynı saatte kalkmaları, aynı anda spor ve etüt yapmaları türünden eylemlerin farklı öğrenciler için farklı sonuçlar doğurabileceğini ifade etmektedir. Konu ile ilgili katılımcı görüşü aşağıda verilmektedir:

Ö18: Öğrencilerin çalışma saatleri olan etüt saatleri verimli olarak kullanılmamaktadır. Her öğrenci etüt saatini değerlendirememektedir. Zorunlu yat saatinden dolayı öğrenciler etüt sonrası çalışmamaktadır. Her öğrenci için aynı program ve mesai uygulaması başarı getirmeyecektir. Zorunlu nöbet, yatış ve kalkış saatleri esnetilmelidir. Öğrenciler zorunlu olarak her derse girmek durumundadır. Gün içerisinde öğrenciler ya derstedir ya da hastaysa revirde yatıyordur. Başka seçeneği de yok zaten.

Yukarıdaki ifadede görüldüğü gibi, her öğrenci için aynı program ve mesai uygulaması öğrenciler için başarı getirmeyecektir. Öğrencilerin farklı

kişiliklere sahip farklı yapıda insanlar olduğu unutulmamalı, içerisinde alternatifleri de barındıran uygulamalar gerçekleştirilmelidir.

Öğretim Elemanlarının Görüşleri

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğretim elemanlarının “Ankara Polis Koleji ile ilgili olarak gibi olumsuz metaforik algıların değiştirilerek olumlu hale getirilmesi için neler yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz? Lütfen açıklayınız ya da Ankara Polis Koleji ile ilgili olarak gibi olumlu metaforik algıların pekiştirilmesi ile ilgili olarak neler yapılabilir? Lütfen açıklayınız” sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlar çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

Katılımcılar, öğrencilerin ciddi sınavlar sonucunda seçilerek okula geldiklerini, ancak okul içerisinde öğrencilerin sahip oldukları gerçek potansiyelin açığa çıkarılmadığını, öğrencilerin motivasyon bozukluğu yaşadıklarını, hedeflerini tam ve doğru olarak çizmede ciddi sıkıntılar çektiklerini belirtmektedir. Konu ile ilgili katılımcı görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

ÖE4: Öğrencilerde motivasyon bozukluğu bulunmaktadır. Her öğrenci Polis Akademisine sınavsız olarak geçeceğini bildiği için herhangi bir çaba içine girmemektedir. Her öğrenci, okuldan rahatlıkla mezun olamayacağını bilmek durumundadır. Okulda mutlaka bir eleme ya da baraj sistemi uygulanmalıdır. Sınıf geçme sistemi ile birlikte polis akademisi sınav sistemi mutlaka gözden geçirilmelidir.

ÖE7: Öğrenciler ciddi sınavlar sonucunda seçilerek okula gelmektedir. Ancak okul içerisinde öğrencilerin sahip oldukları potansiyel açığa çıkarılamamaktadır. Öğrenciler sistem içerisinde üretkenlik kazandırılmamaktadır. Öğrencilerin motive edilip, söz hakkı verilip üretime daha çok katkıları sağlanmalıdır. Disiplin anlayışı gözden geçirilmelidir. Disiplin adına öğrencilerin yetenek ve kabiliyetleri köreltilmemelidir.

ÖE9: Özellikle öğretmenlerin yaşadığı en büyük sıkıntı öğrencilerin hedefleri konusunda yaşanan sıkıntıdır. Polis Koleji öğrencileri sınavsız olarak akademiye geçiş hakkı elde ettiği için gerçek performanslarını ortaya koymamakta ya da koyamamaktadır. Sınav sisteminde değişiklik yapılmalı ya da Polis Kolejinde alınacak notların akademiye de öğrenciye fayda sağlayacak şekilde düzenlemeler yapılmalıdır.

Bu ifadelerde görüldüğü gibi katılımcılar, okul içerisindeki sınav sistemi, sınıf geçme sistemi ve de okulun en son aşamasında gerçekleşen Polis Akademisine geçme sisteminde bazı sıkıntılar yaşandığını düşünmektedir.

Katılımcılarca konu ile ilgili yapılabilecek en önemli hususların okulun sınav sisteminde değişiklik yapılması, okulda mutlaka bir eleme ya da baraj sisteminin uygulanması ve Polis Kolejinde derslerden alınacak notların Polis Akademisinde de öğrenciye fayda sağlayacak şekilde düzenlemelerin yapılması olduğu değerlendirilmektedir.

Yaratıcılık, insanların kendilerini rahatlıkla ifade edebildikleri özgür bir ortamda sağlanabilir. Aşırı kısıtlamalar ve sınırlamalar öğrencilerin etkinlikte bulunmalarına engel olabilir. Bu doğrultuda yeni eğitim anlayışı, bireylerin yaratıcılıkları ve kendi potansiyelleri doğrultusunda yetiştirilmelerini öngörmektedir.

Bir etkileşim süreci olan eğitimin gerçekleşmesinde etkin bir iletişim ortamının oluşturulması gerekir. Özgür ve rahat bir ortamda öğretmen ve öğrenciler arasında iletişim kurabilmek daha kolay olacaktır. Bununla birlikte katılımcılar, öğrencilerin bireysel özellik ve kabiliyetlerinin ön plana çıkarılmasını, öğrencilere değer verilmesini, öğrenciler ile her zaman için sıkı bir diyalog ve işbirliği içerisinde olunmasını, okul paydaşlarının birlik, bütünlük, işbirliği ve uyumlu içerisinde çalışmasını, öğrencilerin karar mekanizması içinde bulunmasını önemsemektedir. Bununla ilgili olarak yapılan atıflara aşağıda yer verilmektedir:

ÖE10: Okul içerisinde yer alan tüm unsurlar birlik ve bütünlük içerisinde, dayanışma duyguları göstererek hareket etmelidir. Öğrencilere saygı duyulmalı ve seslerine kulak verilmelidir. Hiyerarşik yapı, öğrencilerin

demokratik ve özgür düşünmesi için bir engel teşkil etmemektedir ve etmemelidir. İleride vatandaşa hizmet etmek üzere yetiştirilen kişilerin çok daha sevecen, insancıl ve hoşgörülü olmasında fayda bulunmaktadır.

ÖE6: Öğrencilerin bireysel özellik ve kabiliyetleri ön plana çıkarılmalıdır. Öğretim elemanları ve idari çalışanlar öğrencilerin önünü açmalıdır. Onlara söz hakkı vermeli, alınan kararlara katılımları sağlanmalıdır.

ÖE12: Birinci sınıftan başlamak üzere öğrencilere adım adım Polis Kolejinin hedefleri ile birlikte beklentileri anlatılmalıdır. Öğrenciler de kendileri üzerindeki beklentileri bilmeli ve bu doğrultuda çaba göstermelidir.

ÖE14: Okul içerisinde yapılacak tüm faaliyetler sadece öğrenciler ve idari çalışanların değil tüm çalışanların görüş ve önerileriyle şekillendirilmelidir. Görevlendirmeler sadece talimat ile yapılmamalıdır.

Katılımcılar tarafından okulun mevcut durumunun ortaya konması ve gelişiminin sağlanması için tüm paydaşların özellikle de öğrencilerin dinlenmesinin, onların görüş ve önerilerinin dikkate alınmasının, ulaşılmak istenen hedeflerin başarılmasında öneminin dile getirilmesi dikkat çekmektedir. Çalışmaların etkisi ve başarısı, örgütün her düzeyinden bireylerin katılımı sağlandıkça yükselecektir.

Bir okulda eğitim öğretim etkinlikleri sadece sınıflarda gerçekleştirilmemektedir. Öğrencilerin çok yönlü gelişimleri esas alındığında destekleyici çalışmaların da yapılması gerekmektedir. Bu amaçla sosyal etkinlikler ve öğrenci kulüpleri buna hizmet etmektedir. Katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

ÖE15: Okuldaki tiyatro, drama türü eğitsel kol faaliyetlerinin amacına ulaştığı düşünülse bile bunların sayısı, süresi ve niteliği artırılmalıdır. Öğrenciler sınıflarda dura dura sıkılıyor, bunılıyor. Hava almaları için bu tür organizasyonlar çok önemli. Bu yaştaki öğrencileri ne kadar sınıflarda tutabilirsiniz ki?

Yukarıda belirtilen tüm katılımcıların ifadelerine bakıldığında; okul paydaşlarının dayanışma, birlik ve beraberlik içerisinde olması, yine okul içerisinde yapılacak faaliyetlerin tüm okul paydaşlarının görüş ve önerisiyle şekillendirilmesi, hiyerarşik yapının öğrencilerin demokratik ve özgür düşünmesi için bir engel teşkil etmemesi, ileride vatandaşa hizmet etmek üzere yetiştirilen öğrencilerin çok daha sevecen, insancıl ve hoşgörülü olması gerektiği gibi hususlar üzerinde önemle durulmaktadır.

Birçok katılımcı tarafından değinilen hususlar üzerinde okul yönetiminin de bazı değerlendirmeler yapıp gerekli dersler çıkarılmalıdır. Ortaya çıkan tavsiye ve değerlendirmelerin nedenleri üzerinde durulması Polis Kolejinin gelişimi ve ilerlemesi açısından çok fayda sağlayacaktır.

Her düzeyde okulun yapısına uygun materyal çeşitliliğinin öğrenci kullanımına uygun miktar ve kalitede olması eğitim öğretimin kalitesini etkilemektedir. Derslerin tümünün sınıf ortamında gerçekleşmediği dikkate alındığında fen, biyoloji, kimya, bilgisayar ve dil laboratuvarlarının yer alması da ayrı bir önem taşımaktadır. İki katılımcı, öğrencilerin dersleri laboratuvar ortamında ya da uygulamalı olarak katılmasının önemi üzerinde durmaktadır. Bu noktada katılımcılarca yapılan değerlendirmeler aşağıda verilmektedir:

ÖE1: Laboratuvarlar bir kriminal laboratuvar haline getirilerek gerçek uygulamaları yansıtan örnek olay çalışması yapılmalıdır. Laboratuvar ortamında deneyler yapılarak gerçek olayların nasıl çözümlendiği öğrencilere gösterilmelidir. Tecrübe sahibi meslek mensuplarından bizzat derslere çağrılarak yararlanılmalıdır.

ÖE13: Dersler öğrencilere kalıcı olması açısından uygulamalı olarak gösterilmelidir. Bu konuda okul içerisinde çok sayıda uygulama laboratuvarı kurulmalıdır. Laboratuvarlarda öğrenciler için serbest çalışma ortamları sunulmalıdır.

Yukarıdaki örnek ifadelerde de görüldüğü gibi katılımcılar okulda çok sayıda uygulama laboratuvarı kurularak laboratuvarlarda örnek olay çalışmalarının yapılmasında fayda bulunduğunu ifade etmektedir.

ÖE2 numaralı katılımcı ise Polis Kolejinde uygulanan programlar ile ilgili değerlendirmelerde bulunmaktadır. Katılımcı görüşü şöyledir:

Sosyal derslerin sayıları artırılmalıdır. Okulda Psikoloji ve sosyoloji dersleri okutulmamaktadır. Bu konu çok büyük eksiklik olup bu dersler en kısa zamanda müfredat programına konmalıdır. Tarihe mal olmuş örnek şahsiyetlerin başarısı ve hayatı öğrencilere aktarılmalıdır. Polis Koleji öğrencileri sadece fen bilimleri alanında değil her alanda iyi yetiştirilmelidir.

Katılımcının ifade ettiği gibi Polis Kolejinde, Polis Akademisine ve yüksek öğretime hazırlayan programlar uygulanmaktadır. Ancak bu programlar içerisinde sosyal derslerin bulunmaması önemli bir eksiklik olarak dikkat çekmektedir.

Katılımcı **ÖE3**, öğrencilerin disiplin ortamı içerisinde yaşadıklarını, henüz daha ortaöğretim süreci içerisinde bulunmalarına rağmen kendilerinden beklentilerin büyük olduğunu ve idari çalışanlar ve yönetim tarafından da beklentiler doğrultusunda birtakım davranışlar göstermesi istendiğini belirtmektedir. Konu ile ilgili katılımcı görüşü şöyledir:

Okuldaki disiplin, öğrencilerin yaklaşımı, tutum ve davranışları öğretmenleri çok memnun etmektedir. Ancak öğrenciler zamanından önce olgunlaşmaktadır ve bu durum da başka sorunları beraberinde getirmektedir. Öğrencilerden gerek davranışsal gerekse de derslerdeki başarı düzeyi açısından beklenti yüksektir. Beklentilere cevap veremeyen öğrenciler de sorunlu öğrenci konumuna düşmektedir. Yaşanan bu durum, öğrencilerin dengesini bozmaktadır. Okul içerisinde öğrencilerin giydiği üniforma onlara ayrıca sorumluluk altına sokmaktadır. Onların neticede bir çocuk olduğu unutulmamalıdır.

Bir katılımcı tarafından, okulda bulunan sivil çalışanlar ile resmi çalışanlar arasındaki yetki ve görev paylaşımının tam olarak yapılamadığı, yapılsa da uygulamada birçok aksaklık ile karşılaşıldığı aktarılmaktadır. Aşağıdaki ifadelerle bakıldığında bu durum görülmektedir:

ÖE5: Öğrencilerin idari çalışanlar ile öğretim elemanları arasında yaşadıkları sorunlar giderilmelidir. Herhangi bir konu ile ilgili olarak hem öğretmen hem de sınıf komiseri öğrenciden farklı bir şey isterse öğrenci hangisini yerine getirecek belli değildir. Talepte bulunanın birisi her gün dersine giren öğretmeni diğeri de her gün kendisiyle ilgilenen ve kendisinin amiri olan kişi. Okul paydaşlarının görev tanımlamaları yoktur. Öğrenciler, aynı konu ile ilgili farklı kişilerin farklı talepleriyle uğraşmak zorunda bırakılmamalıdır. Yaşanan karmaşada en büyük sorunu öğrenciler yaşamaktadır.

Katılımcının ifadesine bakıldığında, öğrencilerin idari çalışanlar ile öğretim elemanlarının talep ve beklentileri arasında sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Bunun giderilmesi için de okul paydaşlarının görev tanımlamalarının yapılması gerektiği, öğrencilerin aynı konu ile ilgili farklı kişilerin farklı talepleriyle uğraşmak zorunda bırakılmayacağı düzenlemelerin yapılması gerektiği üzerinde durulmaktadır.

Katılımcılar, Polis Kolejinin her ne kadar Emniyet Genel Müdürlüğüne bağlı olarak parasız yatılı ve resmi üniformalı bir okul olarak kurulmuş olsa da okulun yönetim kadrosunun öğretmen ya da eğitimcilerden oluşturulmasının önemi üzerinde durmaktadır. Bu konuda bazı katılımcıların görüşleri şöyledir:

ÖE3: Okul müdürü ve müdür yardımcıları emniyet hizmetleri sınıfından resmi görevlilerdir. En azından müdür yardımcıları öğretmenlerden ya da eğitimcilerden seçilmelidir. Eğitimciler okula, farklı bakış açıları ve yönetim tarzı ile büyük katkılar sağlayabilecektir.

ÖE13: Okula yapılan tayinlerde seçici olunmalıdır. Yapılan atamalarda ve görevlendirmelerde Polis Kolejinin bir eğitim-öğretim kurumu olduğu, içerisinde yüzlerce öğrenci ile birlikte öğretmenlerin bulunduğu, ortaya çıkan sorunların da sadece hiyerarşik bir bakış açısıyla çözülemeyeceği bilinmelidir. Okula eğitimci olmayan kişilerin tayinleri yapılmamalıdır. Okuldaki müdür yardımcılığı kadrolarından birisi öğretmenlere tahsis edilmelidir.

Yukarıda alıntılarda görüldüğü gibi katılımcılar; okulda yönetici olarak eğitimcilerin görevlendirilmesi durumunda okula farklı bakış açıları ve yönetim tarzı ile büyük katkılar sağlayabilecekleri, en azından okuldaki müdür yardımcılığı kadrolarından birisinin öğretmenlere tahsis edilmesi gerektiği gibi hususlar üzerinde önemle durmaktadır. Katılımcılar tarafından değinilen hususlar üzerinde değerlendirmeler yapılarak okula yapabileceği katkıların sorgulanması Polis Kolejinin gelişimi ve ilerlemesi açısından çok fayda sağlayacaktır.

İdari Çalışanların Görüşleri

Bu bölümde, araştırmaya katılan idari çalışanların “Ankara Polis Koleji ile ilgili olarak gibi olumsuz metaforik algıların değiştirilerek olumlu hale getirilmesi için neler yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz? Lütfen açıklayınız ya da Ankara Polis Koleji ile ilgili olarak gibi olumlu metaforik algıların pekiştirilmesi ile ilgili olarak neler yapılabilir? Lütfen açıklayınız” sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlar çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

Öğretmenler, eğitim öğretimde vazgeçilmez unsurlardan biri olup öğrencilerdeki davranış değişikliklerini gerek öğrettikleri ile gerekse model davranışları ile sağlayan kişilerdir. Katılımcılar tarafından, okul içerisinde öğrencilerle ilgilenen öğretim elemanlarının yanı sıra idari çalışanların seçimi ve seçimlerinden sonra da çeşitli etkinliklerle yetiştirilmesinin ve her an canlı tutulmasının önemi üzerinde durulmaktadır.

Aşağıdaki ifadeler okulda görevlendirilecek öğretmenlerin yanı sıra, idari çalışan ve diğer tüm görevlilerin seçiminin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir:

İÇ1: Öğretim elemanı ve idari çalışanlara özel önem verilmeli, bu kadrolar nitelik ve nicelik olarak güçlendirilmelidir. Öğrencilerle birebir ilgilenen, aileleri kadar yakın olması gereken kişiler sınıf komiserleri ve başta sınıf öğretmenleri olmak üzere tüm öğretim elemanlarıdır. Öğrenciler ailelerini yılda sadece üç ya da dört kez görebilirken

öğretmenleri ve diğer idari çalışanları her gün görmektedir. Bu durum bence konunun önemini yeterince anlatmaktadır.

İÇ4: Öğretmenlerin okul içerisindeki etkinliği artırılmalıdır. Öğrenciler onları kendileri için ana-baba olarak görmektedir. Çoğu öğretmen uzun yıllar hizmet vermiş ve fedakârlıkla çalışmakta olup onların tecrübesi ve bilgi birikiminden daha fazla istifade edilmelidir. Çocuğu olmayan ya da çocuk büyütmeyen kişiler de burada görevlendirilmemelidir.

İÇ6: Okula çok çalışkan ve başarılı öğrenciler seçilmektedir. Bunların doğru olarak yönlendirilmesi ve doğru tercihlerde bulunmaları sağlanmalıdır. Bunun yapılabilmesi için idari çalışanlar ile öğretim elemanlarının doğru seçilmesi ve seçilenlerin de mutlaka alacakları eğitimler ile kendilerini yenilemeleri gerekmektedir.

Katılımcı **İÇ8**, yer verilen görüşlere katılmakla birlikte, öğrencilerden daha çok diğer paydaşların eğitimlerine önem verilmesi gerektiğini, öğrenci psikolojisinden anlamalarını, üniversitelerle işbirliği imkânlarının artırılarak öğrencilerin yetiştirilmesi ile ilgili profesyonel destek alınmasının önemine vurgu yapmaktadır.

Yukarıdaki örnek ifadelerde görüldüğü gibi katılımcılar, hem doğrudan öğrencilerin başarısına yönelik olan eğitim-öğretimle ilgili amaçların ve hedeflerin gerçekleştirilmesinde hem de öğrencilere davranış alışkanlığı kazandırılmasında üstün çaba ve gayret göstermesi beklenen öğretmen ve sınıf komiserlerinin seçimi ve yetiştirilmesinin çok önemli olduğunu ifade etmektedirler.

Rehberlik servisi eğitim öğretimin ayrılmaz bir parçasıdır. Özellikle son yüzyılda bireysel farklılıkların giderek artan önemi ve öğrenci gereksinimlerinin varlığı eğitim öğretimi etkileyen en önemli unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin başkalarına benzemeyen sadece kendine mahsus özellikleri ve tek oluşu rehberlik servislerinin zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Bireyin ilgi ve yetenekleri, arzu ve istekleri, kendine belirleyeceği hedeflerin uygunluğu gibi konular rehberlik servisinin yaptığı çalışmalarla belirlenip şekillenmektedir (Tuzcuoğlu, 2009, 255).

Katılımcılar, öğrencilerin ergenlik dönemi içerisinde olduklarını ve bu dönemde birçok sorunla karşı karşıya kalabileceklerini, sorunlarının çözümü için öğrencilerin rehberlik faaliyetlerine ihtiyaç duyabileceklerini ifade etmektedirler:

İÇ2: Öğrenciler aile ortamından ve sıcaklığından uzak olarak yaşamaktadır. Rehberlik hizmetleriyle öğrencilerin her türlü sorunu ile birebir ilgilenilmelidir. Rehber öğretmenler öğrencilerin bireysel özelliklerine göre rehberlik faaliyetlerini düzenlemelidir. Bu kapsamda bilimsel tarama anketleri uygulanmalı ve sonuçlar rehberlik ve psikolojik danışma servisi ile paylaşılmalıdır.

İÇ3: Öğrenciler okul içerisinde kendi başlarına bırakılmamalıdır. Çocuklar ergenlik çağına olduğu için birçok sorunla karşı karşıya kalınmaktadır. Öğrencilerdeki fiziki ve ruhsal değişimi ve gelişimi şahitlik etmekteyiz. Görevli personel olanları anlayışla karşılayıp profesyonel yaklaşım geliştirmelidir. Tüm bunları yapabilmek ve koordine edebilmek için de rehberlik servisine büyük görevler düşmektedir. O birimin personel ve anlayış olarak geliştirilmesi gerekir.

Öğrencilerin içinde buldukları sorunlar ile geleceğe ilişkin beklentilerinin ve isteklerinin belirlenmesinde farklı yöntemler kullanılabileceği gibi anket türü uygulamalar bu tür hedefler için kolay ve hızlı olarak gerçekleştirilebilecek bir işlemdir.

İki katılımcı tarafından Polis Koleji öğrencilerinin derslere karşı ilgisizliğinden, motivasyonlarının bozuk olmasından, sorumluluk duygusu yoksunluğundan bahsedilmektedir. Bu konuda **İÇ7** ve **İÇ8** düşüncelerini şu şekilde ifade etmektedir:

İÇ7: Polis Koleji öğrencilerinin Polis Akademisine geçişinde sınav bulunmamaktadır. Bu durum onların rahat davranmalarına sebep olmakta, derslere olan ilgisizliğini artırmaktadır. Öğrencilerin derslere karşı motivasyonları bozulabilmektedir. Polis Akademisi için sınav ya da giriş koşulları ile ilgili birtakım düzenlemeler yapılmalıdır.

İÇ8: Öğrencilerin temel amacı üniversiteye hazırlanmak olmadığı için derslere sadece sınıf geçmek amacıyla çalışmaktadırlar. Bu durum da öğrencilerde motivasyonsuzluk, bıkkınlık, sorumluluk duygusundan yoksunluk gibi sorunlara sebebiyet vermektedir. Polis koleji ile Akademi arasındaki öğrenci kaynağı açısından ilişkiler gözden geçirilerek Polis Akademisine geçiş koşulları yeniden ele alınmalıdır.

Katılımcılar **İÇ9** ve **İÇ10**, okuldaki işbirliği ve paylaşım ortamı ile alınan kararlarda öğrencilerin görüş ve önerilerinin dikkate alınması, öğrencilere birey olarak değer verilmesi gibi konulara değinmekte olup ortaya çıkan görüşlerine aşağıda yer verilmektedir:

İÇ9: Okulda herkes birbirini anlamaya çalışmalıdır. Hiyerarşik yapı, öğrencilerin isteklerinin, taleplerinin karşılanmaması için bir sebep değildir. Ayrıca öğrenciye rağmen öğrenci için yaklaşımını da doğru bulmuyorum.

İÇ10: Öğrenciler seçilerek gelmiş başarılı öğrencilerdir. Bunların çok iyi ilgilenilip yönlendirilmesi gerekmektedir. Öğrenciler alt sınıf olduklarında neyi görüp aldılarsa üst sınıf olduklarında da aynısını yapmak istemektedir.

Bu ifadelerde görüldüğü gibi katılımcılar, Polis Koleji öğrencileri ile okulda görev yapan tüm paydaşlar arasında işbirliği ve paylaşımın artırılmasının, öğrencilerle ilgilenilip yönlendirilmesinin ve alınan kararlarda onların da görüş ve önerilerinin dikkate alınmasının gerekli olduğunu düşünmektedirler.

Katılımcıların Ankara Polis Koleji İle İlgili Olarak Olumsuz Metaforik Algıların Değiştirilerek Olumlu Hale Getirilmesi, Olumlu Metaforik Algıların İse Pekiştirilmesi İle İlgili Olarak Yapılanlara İlişkin Görüşleri

Araştırma kapsamında görüşmeler yapılan Polis Koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarına “Ankara Polis Kolejinde gerek bireysel gerekse de kolej çapında olumsuz metaforik algıların değiştirilerek olumlu hale getirilmesi, olumlu metaforik algıların ise pekiştirilmesi için neler yapılmaktadır?”

Bunları nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Sorulardan alınan cevaplar ve elde edilen bulgular, katılımcılar için ayrı ayrı çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

Öğrencilerin Görüşleri

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğrencilerin bir önceki paragrafta belirtilen soruya ilişkin verdikleri yanıtlar çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

Eğitim öğretim işi gelişigüzel yapılacak bir durum değildir. Okul ise bir sistemdir ve sistemin bütün parçaları bir bütün halinde çalıştığı takdirde istenilen başarı sağlanabilir. Sadece başarılı öğrencinin varlığı ya da işini çok iyi yapan öğretmenler yeterli değildir. Eğitim denildiği zaman sistemi oluşturan bütün parçaların en iyi şekilde çalışması gerekmektedir. Öğrencilerin eğitim gördüğü okul ve olanakları sistemin en önemli parçasıdır. Okul binasının durumu, sınıfların konumu, sıcaklık ve aydınlığından başlayıp sıraların yüksekliğine kadar giden bir dizi özelliğin bir arada olmasını gerektirmektedir (Tuzcuoğlu, 2009, 254-255).

Katılımcılar, öğrencilerin okul içerisinde fiziksel ve zihinsel gelişimlerinin sağlanması için çaba gösterildiğini belirtmekte ve görüşlerini şöyle ifade etmektedir:

Ö13: Öğrencilere yemekler diyetisyenlerin kontrolünde verilmektedir. Dilek ve şikâyet kutuları düzenli olarak kontrol edilerek sorunlara çözüm aranmaktadır. Yatakhane, yemekhane her zaman temiz ve bakımlı tutuluyor.

Ö18: Özellikle sabah kahvaltıları çok zengin. Öğrencilere her gün ders bitiminde meyve ve akşam etüt bitiminde de süt ve kek veriliyor.

Ö19: Okulda bulunan tüm spor alanları ile birlikte tenis kortu, yüzme havuzu öğrenciler tarafından kullanılmaktadır. Bunların izin verilmesi bizi çok memnun ediyor.

Katılımcıların yukarıdaki ifadelerine bakıldığında, öğrencilerin beslenmesine dikkat edildiği, ortak kullanım alanlarının temiz ve düzenli olarak

tutulduğu, isteyen öğrencilerin de spor imkânlarından yararlanabildiği görülmektedir.

Okul dönemi bireylerde gelişimin hızlı olduğu yıllardır. Her yönüyle gelişimlerinin desteklenmesi sadece zihinsel gelişimleri ile sınırlandırılmayacak kadar önemlidir. Birey bir bütündür ve tüm gelişim alanları ile değerlendirilmeleri gerekmektedir. İnsan; bedensel, zihinsel, sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimi ile tam bir birey olma özelliğini kazanmaktadır. Okulların, bu özellikleri destekleyici çalışmaları yapması ve desteklemesi her yönüyle sağlıklı bireyler yetiştirmede gerekli görülmektedir. Aşağıdaki katılımcılar, bu konu ile ilgili olarak okulda yapılanları anlatmaktadır:

Ö1: Öğrenciler, bilimsel çalışma ve projelere teşvik edilmektedir. Okulumuz il bazında ve Türkiye bazında bilişim yazılımları, spor ve web tasarım yarışmalarında ödüller aldı.

Ö3: Her öğrenci en az bir spor ya da sosyal faaliyetin içerisinde yer alması için teşvik edilmektedir. Okulda yirmiden fazla branşta beş yüze yakın aktif sporcu bulunuyor.

Ö16: Şunu iyi biliyorum ki öğrencilerin herhangi bir ders ile ilgili kurs talebi olursa bu kurs mutlaka açılır. Öğretmenlerimiz bize şu mesajı verdi. Eğitimle ilgili her iş ve talepte yanınızdayız.

Ö20: Okulda her hafta, konusunda uzman bir kişinin katılımıyla etkinlikler düzenlenmektedir. Konuşmacı olarak bazen milli takımında görev yapmış bir futbolcu, bazen de uluslararası alanda başarı göstermiş bir bilim insanı olabilmektedir.

Katılımcıların yukarıdaki ifadelerine bakıldığında, tüm spor faaliyetlerinin ve öğrencilerin bilimsel çalışma ve projelerinin teşvik edildiği, öğrencilerin düzenli olarak kitap okumaları için tavsiyelerde bulunulduğu, derslerinde başarısız olan öğrenciler için birebir görüşme yapmak üzere öğretmenler görevlendirildiği görülmektedir. Düzenlenen etkinliklerde de katılımcıların okul dışından tercih edilmesi, konuların farklı bir bakış açısıyla ele alınabilmesi bakımından öğrenciler açısından faydalı olacaktır.

Okul içerisinde başarının yakalanabilmesi, belirlenen amaç ve hedeflerin gerçekleştirilebilmesi için okulda bulunan paydaşların işbirliği ve dayanışma içerisinde olması gerekmektedir. Okul içerisinde gerçekleştirilen tüm çalışmaların öğrencilerin mutluluğu, başarısı ve yetiştirilmesi adına yürütülmesi önem taşımaktadır. Bu kategori ile ilgili katılımcılar görüşlerini şöyle ifade etmektedir:

Ö2: Öğrenci, öğretmen ve yöneticiler arasında çok iyi bir uyum bulunmaktadır. Öğrenciler, ihtiyaç duydukları anda gerek yöneticilere gerekse de öğretmenlere ulaşabilmektedir.

Ö9: Sınıf komiserleri ile öğrenciler arasında birlik, beraberlik, sevgi ve kaynaşma gibi olguları artıracak sosyal faaliyetler düzenlemektedir. Bir keresinde araba fuarına ve uçurtma festivaline gitmek beni çok mutlu etmişti.

Ö17: Her öğretmen dersine girdiği sınıflardaki öğrencilerin sınıf içi ve sınıf dışı gözlemlerini sınıf öğretmeni, sınıf komiseri ve rehberlik ve psikolojik danışma servisi ile paylaşmaktadır. Öğretmenler bazen akşamları okulda kalarak bizimle vakit geçiriyorlar. Bu sayede bizim de canımız çok sıkılmıyor.

Öğretmenlerin kimi zaman kendi kişisel zamanlarından ve özel hayatlarından fedakârlık ederek akşamları öğrencilerle birlikte vakit geçirmeleri özverili bir davranış olarak dikkat çekmektedir.

Bununla birlikte **Ö9**'un ifadesine göre öğrencilerden sorumlu olan sınıf komiserleri öğrenciler, ders öğretmenleri ve velilerle görüşmeler yaparak öğrencilerin okul yaşamı, aile hayatı ve ders başarısını devamlı gözlem altında tutmaktadır. **Ö9** ifadesinde öğrenci velileri ile yapılan görüşmelere ayrıca önem vermekte ve şunları ifade etmektedir:

Ö9: Öğrenci velilerinin görüşlerinin alınması beni ve ailemi çok memnun ediyor. Ailem kendisine önem verildiğini hissediyor ve okulda olup bitenlere daha fazla ilgi duyuyor. Beni ve sınıf komiserimi devamlı arayarak bizlerden beklentilerini iletiyor. Ceza almamam ve sınıf komiserlerimin sözünü dinlemem konusunda beni uyarıyor.

Yukarıdaki katılımcıların ifade ettiği gibi, okul içerisinde öğrenci, öğretmen ve yöneticiler arasında çok iyi bir uyumun yakalanmasının yanında okuldaki eylem ve işlemlerde paydaşların görüşlerinin alınması, onları hem okuldaki işlere daha fazla ilgi duymaları yönünde teşvik edecek hem de okuldaki yetkililere onların beklentilerini karşılamaları noktasında doğrudan bilgi sağlayacaktır. Böylelikle de, okuldaki bundan sonraki uygulamalarda, paydaşların beklentilerine cevap verebilecek şekilde düzenlemeler yapmak mümkün olabilecektir.

Öğretmen ve yöneticilerin asıl görevi öğrencilere çeşitli bilgileri aktarmak ve onları yeterli donanımla hayata hazırlamaktır. Ancak bunu yaparken engelleyici ya da farkında olunmayan etkenleri de tespit etmek gerekmektedir. Bunun için de rehberlik servisleri eğitim öğretimi destekleyen ana unsurlardan biri konumundadır.

Katılımcı **Ö14**'ün ifadesine göre, okulda rehberlik hizmetlerine büyük önem verilmektedir. Sınıf rehber öğretmeni, her öğrenci ile birebir görüşmeler yaparak öğrenci tanıma defteri tutmaktadır. Sınıf rehber öğretmenleri, öğrencilerin sınav sonuçlarını ders öğretmenlerinden alarak kendilerinden sorumlu olan sınıf komiseri ile değerlendirmektedir. Rehberlik öğretmenleri ve idari çalışanlar fırsat bulduklarında öğrencilerin ailelerine ev ziyaretleri yapmaktadır.

Katılımcı **Ö4**, okuldaki bütün eylem ve işlemlerde profesyonel bir yaklaşım bulunduğunu, son yıllarda objektif ve bilimsel bakış açısının geliştiğini, öğrenci ve yöneticilerin katılımıyla ortak akıl toplantıları yapıldığını, hiyerarşik yapılanma içerisindeki ast ve üstlere ait görev, yetki ve sorumlulukların mantıklı bir zemin içerisinde düzenlenmeye çalışıldığını, okul paydaşlarının görev ve sorumluluklarının tanımlanarak yazılı hale getirilmesi ile ilgili çalışmaların yürütüldüğünü ifade etmektedir.

İki katılımcı tarafından, öğrencilerin her zaman her ortamda aynı kişiler ile birlikte olmasının ve tek tip kıyafet giyme zorunluluğunun sakıncaları dile

getirilerek, öğrencilerin sosyalleşme sorununa dikkat çekilmektedir. Konu ile ilgili katılımcı görüşleri aşağıda verilmektedir:

Ö6: Öğrenciler yemekhane, yatakhane, sınıflar, okul bahçesi, spor salonu gibi ortamlarda her zaman beraber yaşıyor. Yapılan espriler dahi aynı. Her zaman aynı yerlerde aynı insanları görmek insanı sıkıyor. Yemek yeme, yememe, çeşit seçme tercihi bile yapamıyorum. Hafta sonu dolmuşa binsem ineyeğim yeri nasıl söyleyeceğim diye düşünüyorum. Dışarıdaki insanların nasıl yaşadığını bazen unutuyorum. Bu durumun önüne geçmek amacıyla okul yönetimi tarafından belirli sayıda öğrenci her hafta okul dışında sinema ya da tiyatroya götürülmekte, Ankara'daki müzeler ziyaret edilmektedir.

Ö10: Öğrenciler okul içinde ve dışında resmi kıyafet giymektedir. Hafta sonunda sinema ya da tiyatroya resmi kıyafet ile gitmek pek de hoş olmuyor. Sanki herkes bize bakıyor gibi oluyor. Resmi kıyafetle kafeye oturamıyorum. Ne zamandır Kızılay'da yol kenarında bir taşın üzerinde rahat rahat oturmayı özledim. Ama bununla birlikte bazen öğrencilerin hafta sonlarında sivil kıyafetleri ile dışarı çıkmalarına izin verilmektedir.

Katılımcılardan biri farklı bir uygulamayı ifade etmiştir. Öğrencilerin hafta sonlarında sivil kıyafetleri ile dışarı çıkmalarına izin verilmesi girişiminin öğrencilerin sosyalleşme sorununun azaltılması ile ilgili bir girişim olduğu görülmektedir. Ancak bununla birlikte öğrenciler tarafından yapılan değerlendirmelerin okul yönetimi tarafından dikkate alınmasının da büyük yararlar sağlayacağı düşünülmektedir.

Öğrenciler eğitimin ana unsurudur. Okulda öğrenciler gerekli bilgi ve donanımla yetiştirilmekte ve topluma kazandırılmaktadır. Bunu yaparken de toplum ihtiyaçları dikkate alınmakta ve gerekli eğitimi alan öğrenciler belirlenen hedefler doğrultusunda bilgi, beceri ve yeterliklerde yine topluma kazandırılmaktadır. Okula yeni gelen öğrenciler tıpkı birer ham madde gibi değerlendirilerek okul ortamında işlenmekte ve çıktı olarak yine topluma sunulmaktadır (Tuzcuoğlu, 2009, 253).

Katılımcı **Ö8**, her sınıf için, okula yeni başlamış öğrencilerin adaptasyon sürecinde onlara yardımcı olması, sorumlu olduğu sınıfın

öğrencilerinin disiplin ve ders başarı düzeylerini takip etmesi amacıyla bir etüt sorumlusu öğrenci seçildiğini ve bu görevin de okulun sonuna kadar devam ettiğini ifade etmektedir. Yine **Ö8**'in ifadesine göre kazandığı bilgi ve tecrübeleri diğer öğrencilere aktaracak olan etüt sorumluları için özel bir program uygulamaya konulmuş, program içerisinde etkili konuşma, dinleme, insan psikolojisi ve empati, sorumluluk ve görev bilinci, iletişim, grup idaresi gibi konuların yer aldığı seminerler düzenlenmektedir.

Öğretim Elemanlarının Görüşleri

Bu bölümde, araştırmaya katılan öğretim elemanlarının “Ankara Polis Kolejinde gerek bireysel gerekse de kolej çapında olumsuz metaforik algıların değiştirilerek olumlu hale getirilmesi, olumlu metaforik algıların ise pekiştirilmesi için neler yapılmaktadır? Bunları nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlar çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

Bazı katılımcılar okulda öğrencilerin bedensel olarak sağlıklı ve güçlü olabilmesi için çaba gösterildiğini, öğrencilerin bireysel kabiliyetlerine göre sportif branşlara yönlendirildiğini ifade etmektedir. Bu konudaki katılımcı görüşleri şöyledir:

ÖE1: Öğrenciler, bedensel olarak sağlıklı ve güçlü olabilmeleri için bireysel kabiliyetlerine göre spor ve beden eğitimi faaliyetlerine katılmaları teşvik edilmektedir.

ÖE3: Okulda spor branşlarında alanında uzman antrenörler görevlendirilmektedir. Öğrenciler profesyonel yarışmalar için hazırlanmaktadır.

Yukarıdaki ifadelerde görüldüğü gibi katılımcılar, öğrencilerin bireysel kabiliyetlerine göre spor ve beden eğitimi faaliyetlerine yönlendirilmesini, spor branşlarında alanında uzman antrenörler görevlendirilmesini bir olanak olarak görmektedirler.

Rehberlik hizmetleri gerek öğrencinin kendini tanıması gerekse çevresindeki fırsatların farkına varabilmesi açısından eğitim öğretimde

olmazsa olmaz olgulardan biridir. Bireye yapılan kişisel, eğitsel ve mesleki yönlendirmeler hem kendisi ile hem de çevresi ile barışık ve uyum içerisinde bireyler yetişmesi açısından önemlidir.

Katılımcılar **ÖE4** ve **ÖE5**, öğrenci rehberlik servisinde görevli psikolojik danışman tarafından eğitsel, meslekî ve bireysel rehberlik çalışmaları için öğrencilere yönelik olarak bireyi tanıma etkinlikleri düzenlendiğini, rehberlik servisi ile öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanların koordineli olarak çalışmalar yürüttüklerini, öğrencilerin dersleri, tutum ve davranışları ile bireysel gelişimlerinin yakından izlendiğini, onların düşünceleri ile yapacakları değerlendirmelerin göz önüne alındığını ifade etmektedir. **ÖE5** ayrıca şunları ifade etmektedir:

Rehberlik servisindeki arkadaşların desteğiyle sıkıntılarımız neler, bu okulun başarısını artırmak için eksikliklerimiz nelerdir, kapsamında bir sürü anket düzenledik. Bu anketlerden çıkan sonuçlara göre, anketlerimizi bilimsel olarak değerlendirdik, olumlu ve olumsuz görülen yönlerimizi tespit ederek iyileştirmeye açık alanlarımızı belirledik.

Burada katılımcı, okulun geliştirilmesi ile ilgili nasıl bir yaklaşım sergilediklerini açıklamaktadır. Buna göre paydaşların okuldaki duruma dair görüşleri anket yoluyla alınarak değerlendirilmiştir.

Eğitimden, derslerde kazanılması beklenen belli bir konuya ilişkin bilgi yüklemesi, başarı ve uzmanlığın yanı sıra, öğrencilerin sosyal, kültürel eksiklerini de gidermesi beklenmektedir. Öncelikle öğrencinin toplum bilincini kazanması, sorunlarını çözmek için bir araya gelme deneyimini yaşaması hedeflenmektedir. Öğrencilerin zamanlarının çok büyük çoğunluğu okulda geçmektedir. **ÖE7**'nin ifadesi, bu zamanın dersler dışındaki önemli bir kısmının sportif, sosyal ve kültürel faaliyetlerle geçirildiği şeklindedir:

Sportif ve kültürel anlamdaki faaliyetlerle öğrenciler canlı ve dik tutulmaya çalışılmaktadır. Öğrenciler için Çanakkale, Nevşehir, Ürgüp, Bolu-Abant gibi şehir dışındaki tarihi ve turistik merkezlere ziyaretler düzenlenmektedir. Ayrıca fırsat bulunduğu da öğrenciler ulusal futbol, basketbol ya da voleybol maçlarına götürülmektedir. Okul

içerisinde drama, tiyatro, gezi kulüpleri aracılığıyla öğrencilerin sosyal, kültürel yönden gelişimleri amaçlanmaktadır. Bunun yanında okul içinde ve çevreye yönelik öğrencilerin yayınladığı “Aktif kolej” isminde bir dergi bulunmaktadır.

Bu ifadeye görüldüğü gibi katılımcı, öğrencilerin canlı ve etkin bireyler olarak tutulmaya çalışıldığını, şehir içi ve şehir dışına geziler düzenlendiğini, sosyal faaliyetlere katılımlarının sağlandığını ifade etmektedir. Bu bağlamda yapılan faaliyetler arasında gezilere ve spor müsabakalarına atıfta bulunmaktadır.

Hizmet içi eğitim çalışmaları, bilgilerin paylaşılması ve yaygınlaştırılması açısından önemlidir. Hizmet içi eğitim çalışmalarının yararlı olması için bu eğitimlerde teorik bilgilerin yanı sıra uygulamaya yönelik çalışmalara ağırlık verilmelidir. Bu konuda gerçekleştirilen uygulamalar ile ilgili bazı katılımcıların görüşleri şöyledir:

ÖE11: Bu konuda bu işi bilen kişilerce eğitim verilmektedir. Teorik anlatımlar istenen faydayı göstermediğinden somut örnekler gösterilerek çalışmalar yapılmaktadır.

ÖE13: Hizmet içi eğitim etkinliklerine sadece öğrenciler değil, idari çalışanlar ve öğretim elemanları da katılmaktadır. Ders ortamında öğrenci olarak bulunurken yanımda diğer öğretmen arkadaşlarla birlikte öğrencileri görmek bana heyecan veriyor. Öte yandan bu eğitim formalite olmamalıdır. Olduğu kadar olsun yaklaşımı doğru değildir.

Eğitim örgütünün tüm işlemleri, bünyesindeki öğrenci, öğretmen ve çalışanların yaşamlarıyla sıkı sıkıya bağlıdır. Yaşamlarını bu denli ilgilendiren konularda bu grupların söz ve karar hakkı olması en doğal haklarıdır. Katılımcılar aşağıda bu durumu ifade etmektedir:

ÖE1: Okulda herkes düşüncelerini en tepe noktaya kadar rahatlıkla iletebiliyor. Kimse kimsenin işime karışmaz. Karar ve uygulamalarımda

kendi bildiğim doğruları yaparım. Okulda öğrenciler ile birlikte hakkımın ve hukukumun korunduğuna inanıyorum.

ÖE7: Öğrenciler, okulun en önemli unsuru kabul edilerek üzerlerine titrenmektedir. Bazen bu durum o kadar abartılıyor ki gelsin bari öğrenciler bize direktif versin dediğim oluyor. Ancak okul ortamında herkesin söyleyebileceği ve yapabileceği bir şeyin olması insana mutluluk veriyor.

Yukarıdaki örnek ifadelerde de görüldüğü gibi okul paydaşları kendi aralarında çok güzel bir işbirliği ve uyum ile bağımsız bir çalışma ortamının varlığından söz etmekte ve öğrencilerin okul içerisinde değer verilen en önemli unsur olarak görüldüğünü ifade etmektedirler.

Katılımcı **ÖE2**, hiyerarşik yapıyı kötüye kullanan bazı üst sınıfların alt sınıflara karşı bazı olumsuz tutum ve davranışlar içine girdiklerini, onları cezalandırdıklarını, kendi işlerini onlara yaptırdıklarını ve bunun önüne geçmek amacıyla üst sınıflar için bilinçlendirme ve bilgilendirme toplantıları düzenlendiğini ifade etmektedir.

Öğrenci velileri okul sistemi içerisinde en az öğrenci ve öğretmen kadar önemli bir yer tutmaktadır. Öğrenci başarısı birçok etkene bağlıdır ve bu etkenlerden biri de aile boyutudur. Ailede yaşanan sorunlar öğrencinin okul başarısını da etkilemektedir. Öğrenci başarısında temel etkenlerden biri olarak bilinen sevgi ve güven ihtiyacı yine ailede sağlanmaktadır.

Polis Koleji yatılı bir okul olduğundan dolayı öğrenciler ailelerinden uzakta eğitim ve öğretimlerini sürdürmektedir. Okul yönetimi tarafından öğrencinin içinde bulunduğu şartlar ve ders başarısı ile ilgili güncel bilgiler idari çalışanlar tarafından öğrencilerin ailelerine iletilmektedir. Yapılan faaliyetler katılımcı **ÖE2** ve **ÖE10** tarafından dile getirilmekte ve ailesi Ankara'da yerleşik olan öğrencilere aile ziyaretlerinde bulunulduğu, gerektiğinde öğrencilerin ailelerinin okula çağrılarak öğrencinin disipline uyumu, ders başarısı, sosyal gelişimi ile ilgili kendilerine bilgi verildiği ifade edilmektedir.

İdari Çalışanların Görüşleri

Bu bölümde, araştırmaya katılan idari çalışanların “Ankara Polis Kolejinde gerek bireysel gerekse de kolej çapında olumsuz metaforik algıların değiştirilerek olumlu hale getirilmesi, olumlu metaforik algıların ise pekiştirilmesi için neler yapılmaktadır? Bunları nasıl değerlendiriyorsunuz?” sorusuna ilişkin verdikleri yanıtlar çözümlenmiş ve yorumlanmıştır.

Öğrencilerin okul dışı yaşamlarını geçirdikleri aile ortamı başarılarının artmasında temel unsurlardan biridir. Tek başına okulda yapılan çalışmalar yeterli olamamaktadır. Bunun aile tarafından desteklenmesi ve pekiştirilmesi gerekmektedir. Bu konuda katılımcı **İÇ2**, öğrencilerin karşılaştıkları sorunların idari çalışanlar ya da öğretmenlerce çözülemediği durumlarda çocukların ailelerinin okula davet edildiğini, karşılıklı beklentilerin aktarıldığını ve sorunun çözümüne yönelik stratejilerin belirlendiğini ifade etmektedir.

Bir okulun eğitim kalitesi, eğitim öğretimi destekleyen mekânların varlığı ve gerekli donanımlara sahip olması ile doğru orantılıdır. Bu doğrultuda öğretmenlere ayrılmış mekânların yeterliliği, yönetici odalarının durumu, depo, yemekhane, kantin, santral, sekreterlik hizmetleri odası, tuvalet, revir gibi mekânların da gerekli standartlara uygun olması son derece önemlidir. Katılımcılar **İÇ1**, **İÇ3** ve **İÇ9** bu durumu şu şekilde dile getirmektedir:

Okulun fiziksel altyapısı her zaman için düzgün ve sorunsuz olarak tutulmaya çalışılmaktadır. Okulun yatakhane, öğrenci dinlenme odaları, yemekhane gibi günlük kullanım alanları devamlı olarak bakımdan geçirilmektedir. Tesisatçı, kalorifer teknisyeni ve hatta okul berberi her an görev başındadır. Revirde ya da yatakhane kullanılarak kullanılan yastık kılıfı nevresim türü malzemeler devamlı olarak yıkanıp temiz tutulmaktadır. Okulun fiziksel yapısı ile ilgili günlük kontrollerde bulunan bir kişi bile görevlendirilmiştir.

Öğrencinin bir kişi ve bir bütün olarak gelişmesini hedef tutan rehberlik ve danışma hizmetleri, öğrenciye yol göstermenin dışında yaşadığı zorlukların tespiti ve sorunlarına en uygun çözüm yollarını bulmalarında onlara yardımcı olmaktadır.

Katılımcılar **İÇ10** ve **İÇ4**, okulda öğretim elemanı ve idari çalışanlardan oluşan rehberlik kurulunun bulunduğunu, her hafta sınıf rehber öğretmeni, sınıf komiseri ve sınıf öğretmenin öğrenciler ile bir araya geldiğini, burada öğrenciler ile görüşülerek var olan ya da muhtemel sorunların çözümüne çalışıldığını ifade etmektedir. **İÇ10** ayrıca ifadesinde şunları dile getirmektedir:

Biz burada herkesi bu işin içine kattık. Birlikte çok faydalı toplantılar yaptık. Uygulanan programların güçlü ve zayıf yönleri ile öğrencilerin hangi alanlarda neden sorunlar yaşadıklarını belirledik. Bunları rapor haline getirerek okul yönetimine sunduk.

Okulda ders dışı etkinliklere uygun alanların bulunması, spor ve kültürel etkinliklere fırsat yaratacak şekilde düzenlenmiş yeterli donanımlara sahip mekânların olması, eğitimi destekleyen unsurların başında gelmektedir. Öğrenci sayısına uygun spor salonu, müzik, resim gibi güzel sanatlara yönelik atölyelerin varlığı, çeşitli sosyal etkinliklere uygun mekânların hazırlanması gerekmektedir (Tuzcuoğlu, 2009, 255).

Katılımcı **İÇ5**, öğrenciler için devamlı olarak sempozyum ve toplantı türü bilimsel aktiviteler düzenlendiğini, **İÇ6**, isteyen öğrenciler için ikinci ya da üçüncü yabancı dil kursları düzenlendiğini, **İÇ7** ve **İÇ8**, öğrencilerin ders dışı vakitlerinde sporla uğraştıklarını, ayrıca müzik ve folklor çalışmalarını ve bilgi yarışmaları ve sergi gibi çalışmaların da okulun her zaman gündeminde olduğunu belirtmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen bulgulardan çıkan sonuçlara ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilmiş önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Polis Koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarının ideal bir Polis Koleji ile Ankara Polis Kolejini betimlemekte ne tür metaforlar kullandıklarının saptanmasına ilişkin ulaşılan sonuçlar aşağıda verilmiştir.

Katılımcıların İdeal Bir Polis Koleji İle İlgili Olarak Oluşturulan Metaforik Algılarına İlişkin Sonuçlar

1- Öğrenciler, “gelişme, olgunlaşma ve yetişme yeri olarak okul” kategorisini temsil eden ağaç, ağaç kökü, buğday tarlası, toprak, tohum, yapboz, insan vücudu ve sera metaforları ile “bilgi ve aydınlanma yeri olarak okul” kategorisini temsil eden kitap, kitaplık, eğitim yuvası, kalp, güneş ve midye metaforlarını öğretim elemanları ve idari çalışanlara kıyasla daha çok oranda kullanmaktadırlar.

2- Öğretim elemanları, belirli bir kavramsal kategoriye temsil eden metafor algıları üzerinde yoğunlaşmamakla birlikte en çok “sevgi ve mutluluk yeri olarak okul” kategorisini temsil eden huzur bahçesi, mükemmel insan ve temiz insan metaforları ile “gelişme, olgunlaşma ve yetişme yeri olarak okul” kategorisini temsil eden ağaç, çınar ağacı, bahçe metaforları ve “bakım, koruma ve gözetim yeri olarak okul” kategorisini temsil eden aile, aile babası ve ana kucağı metaforlarını kullanmaktadırlar.

3- İdari çalışanlar, “gelişme, olgunlaşma ve yetişme yeri olarak okul” kategorisini temsil eden toprak, meyve bahçesi ve heybetli bina metaforları ile

“bilgi ve aydınlanma yeri olarak okul” kategorisini temsil eden fidan, karınca, arı kovani ve güneş metaforlarını öğrenciler ve öğretim elemanlarına kıyasla daha çok oranda kullanmaktadır.

4- İdari çalışanlar, “değişim ve dönüşüm yeri olarak okul”, “sevgi ve mutluluk yeri olarak okul”, “buluşma ve kaynaşma yeri olarak okul” kavramsal kategorilerini temsil eden metafor algılarını hiç kullanmamaktadır.

5- Öğretim elemanları tarafından, “sevgi ve mutluluk yeri olarak okul” kategorisini temsil eden temiz insan, mükemmel insan ve huzur bahçesi metaforları üretilirken bu kategori için öğrenciler ve idari çalışanlar tarafından herhangi bir metafor üretilmemektedir.

6- Öğrenciler, “değişim ve dönüşüm yeri olarak okul” kategorisini temsil eden araç, köprü ve yürüyen merdiven metaforlarını üretmektedir. Ancak bu kategori için öğretim elemanları ve idari çalışanlar tarafından herhangi bir metafor üretilmemektedir.

7- Öğrenciler, öğretim elemanları ve idari çalışanlar, en az oranda “şekillendirici, biçimlendirici ve yönlendirici bir yer olarak okul” kategorisini temsil eden fabrika metaforunu kullanmaktadırlar.

Katılımcıların Polis Kolejinin Mevcut Durumu İle İlgili Olarak Oluşturulan Metaforik Algılarına İlişkin Sonuçlar

1- Öğrenciler, “bakım, koruma ve gözetim yeri olarak okul” kategorisini temsil eden aile, ana kucağı, anaokulu, bebek ve yetimhane metaforları ile “disiplin, terbiye ve kontrol merkezi olarak okul” kategorisini temsil eden aksak adam, asker, dünya, hücre ve sınav yeri metaforlarını ve “şekillendirici, biçimlendirici ve yönlendirici bir yer olarak okul” kategorisini temsil eden bukalemun, fabrika, yürüyen merdiven ve ütopya metaforlarını öğretim elemanları ve idari çalışanlara kıyasla daha çok oranda kullanmaktadırlar.

2- Öğrenciler, “buluşma ve kaynaşma yeri olarak okul” ve “gelişme, olgunlaşma ve yetiştirme yeri olarak okul” kategorilerini temsil eden metaforları hiç kullanmazken, öğretim elemanları “bilgi ve aydınlanma yeri olarak okul” kavramsal kategorisini temsil eden metaforları hiç kullanmamaktadır.

3- Öğretim elemanları, “disiplin, terbiye ve kontrol merkezi olarak okul” kategorisini temsil eden bodur ağaç, kırık dişli, yarı açık cezaevi, yaşlı ağaç ve aslan metaforları ile “şekillendirici, biçimlendirici ve yönlendirici bir yer olarak okul” kategorisini temsil eden arıtma tesisi, arızalı fabrika ve bukalemun metaforlarını öğrenciler ve idari çalışanlara kıyasla daha çok oranda kullanmaktadır.

4- İdari çalışanlar en çok “şekillendirici, biçimlendirici ve yönlendirici bir yer olarak okul” kategorisini temsil eden akvaryum, biçerdöver, gemi ve memur metaforları ile “bakım, koruma ve gözetim yeri olarak okul” kategorisini temsil eden aile ve bebek metaforlarını ve “sevgi ve mutluluk yeri olarak okul” kategorisini temsil eden gül bahçesi ve meyve bahçesi metaforlarını kullanmaktadır.

5- Öğrenciler ve öğretim elemanları en çok oranda, “şekillendirici, biçimlendirici ve yönlendirici bir yer olarak okul” kategorisini temsil eden bukalemun, fabrika, ütopya, arıtma tesisi, arızalı fabrika, akvaryum, biçerdöver, memur metaforları ile “disiplin, terbiye ve kontrol merkezi olarak okul” kategorisini temsil eden aksak adam, asker, dünya, hücre, sınav yeri, yaşlı ağaç, bodur ağaç metaforlarını kullanmaktadırlar.

6- İdari çalışanlar, “disiplin, terbiye ve kontrol merkezi olarak okul” ve “buluşma ve kaynaşma yeri olarak okul” kategorilerini temsil eden metafor algılarını hiç üretmezken öğretim elemanları, “bilgi ve aydınlanma yeri olarak okul” kategorisini temsil eden herhangi bir metafor algısı üretmemektedir.

7- Öğretim elemanları tarafından “sevgi ve mutluluk yeri olarak okul” kategorisini temsil eden bir ve “buluşma ve kaynaşma yeri olarak okul” kategorisini temsil eden yine bir metafor algısı üretilmektedir.

Katılımcıların Ankara Polis Koleji İle İlgili Olarak Olumsuz Metaforik Algılarının Değiştirilerek Olumlu Hale Getirilmesi, Olumlu Metaforik Algılarının İse Pekiştirilmesi İle İlgili Olarak Yapılması Gerekenlere İlişkin Görüşlerinin Sonuçları

1- Doğrudan öğrencilerin başarısına yönelik olan eğitim-öğretimle ilgili amaçların ve hedeflerin gerçekleştirilmesi ile okulda huzur ve disiplin ortamının sağlanmasında öğrencilerin desteğine, katılımına ve en üst düzeyde temsiline ihtiyaç duyulmaktadır.

2- Okul içerisinde yapılacak tüm faaliyetlerin okul paydaşlarının görüş ve önerileri doğrultusunda şekillendirilip uygulanması önemli olarak görülmektedir.

3- Okulda görev yapacak yönetici, öğretmen ve tüm çalışanların seçiminde ve atanmasında çok dikkatli ve özenli davranılması gerektiğine vurgu yapılarak bu kişilerin seçimi ve atanması ile ilgili olarak özel düzenlemelerin yapılmasının önemine değinilmektedir.

4- Katılımcılar, okulda yeni düşünce ve bakış açısına sahip olacağı değerlendirilen genç yaştaki öğretim elemanlarının görevlendirilmesinin daha uygun olacağını değerlendirmektedir.

5- Okulda zorunlu olarak okutulan dersler ile kültür derslerinin yanında öğrencilerin polislik mesleğine hazırlanabilmesi amacıyla polislik mesleği ile ilgili derslere de yer verilmesi talep edilmektedir.

6- Okulda alt sınıfların hiyerarşik yapı içerisinde mağdur edildikleri, bu mağduriyetin kaldırılması ya da en aza indirilebilmesi için başta üst sınıflar olmak üzere tüm öğrencilerin öğretmenler, ast ve üst sınıflar ile idari çalışanlara karşı sergilenmesi gereken tutum ve davranışlar konusunda bilgilendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir.

7- Öğrencilerin farklı kişiliklere sahip farklı yapıda insanlar olduğu gerçeğinden hareketle okulda uygulanan her öğrenci için aynı program, zorunlu derslere katılım, yönetim tarafından belirlenen zaman çizelgesi ve mesai uygulaması yerine esnek program ve çalışma saatlerinin getirilmesinin öğrencilere büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

8- Öğrencilerin Polis Akademisine sınavsız olarak alınmaları onların motivasyonlarını kırarak gerçek performanslarını sergilemelerine engel olduğu düşünülerek okulun sınav sisteminde değişiklik yapılması ya da okulda bir eleme sisteminin uygulanması önerilmektedir.

9- Okul içerisinde öğrencilerin bireysel özellik ve kabiliyetlerinin ön plana çıkartabilecekleri, öğrencilerin kendilerini rahatlıkla ifade edebildikleri özgür ve rahat bir ortam oluşturulması gerektiği ifade edilmektedir.

10- Okulda öğrencilerin kullanımına sunulacak laboratuvar olanaklarının artırılması ve yine okul içerisinde çok sayıda uygulama laboratuvarı kurularak laboratuvarlarda öğrencilere örnek olay çalışmaları yaptırılmasının önemine vurgu yapılmaktadır.

11- Okulda yönetici olarak görev yapan emniyet hizmetleri sınıfı personelin yanına yine yönetici olarak bazı eğitimcilerin görevlendirilmesinin okula farklı bakış açıları ve yönetim tarzı ile büyük katkılar sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Katılımcıların Ankara Polis Koleji İle İlgili Olarak Olumsuz Metaforik Algılarının Değiştirilerek Olumlu Hale Getirilmesi, Olumlu Metaforik Algılarının İse Pekiştirilmesi İle İlgili Olarak Yapılanlara İlişkin Görüşlerinin Sonuçları

1- Öğrenciler, fiziksel ve zihinsel gelişimlerini sağlayabilmeleri için bireysel kabiliyetlerine göre okul içerisinde sportif branşlara yönlendirilmektedir.

2- Öğrenci velilerinin okul sistemi içerisinde en az öğrenci ve öğretmen kadar önemli bir yer tuttuğu gerçeğinden hareketle okul yönetimi ya da görevlendirilen kişiler tarafından ailesi Ankara'da bulunan öğrencilerin ailelerine ziyaretlerde bulunulmakta, öğrencinin içinde bulunduğu şartlar ve ders başarısı ile ilgili güncel bilgiler öğrencilerin ailelerine birinci ağızdan iletilmektedir. İhtiyaç duyulduğunda da öğrencilerin aileleri okula çağrılarak öğrencinin disipline uyumu, ders başarısı, sosyal gelişimi ile ilgili kendilerine bilgi verilmekte, karşılıklı beklentiler aktarılarak ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik stratejiler belirlenmektedir.

3- Okulda öğretim elemanı ve idari çalışanlardan oluşan rehberlik kurulu bulunmaktadır. Bu rehberlik kurulu her hafta sınıf rehber öğretmeni, sınıf komiseri, sınıf öğretmeni ve öğrencilerin katılımı ile bir araya gelmekte, yapılan görüşmeler ile var olan sorunların birlikte çözüm yolları aranmaktadır.

4- Okulda öğrencilerin ders dışı etkinliklerde bulunabilecekleri spor ve yüzme salonunun yanı sıra müzik, resim gibi güzel sanatlara yönelik atölyeler bulunmaktadır. Okul içerisinde yer alan drama, tiyatro, gezi kulüpleri aracılığıyla öğrencilerin sosyal, kültürel yönden gelişimleri amaçlanmaktadır.

5- Hizmet içi eğitim çalışmalarına büyük önem verilmekte, bu etkinliklere sadece öğrencilerin değil, yöneticiler, idari çalışanlar ve öğretim elemanlarının da katılımı sağlanmaktadır.

6- Öğrenci rehberlik servisinde görevli psikolojik danışmanlar tarafından eğitsel, meslekî ve bireysel rehberlik çalışmaları için öğrencilere yönelik olarak bireyi tanıma etkinlikleri düzenlenmektedir.

7- Her sınıf için, okula yeni başlamış öğrencilerin adaptasyon sürecinde onlara yardımcı olması, sorumlu olduğu sınıfın öğrencilerinin disiplin ve ders başarı düzeylerini takip etmesi amacıyla bir etüt sorumlusu öğrenci görevlendirilmektedir.

8- Okulda öğrenciler bilimsel çalışma ve projelere katılmaları yönünde teşvik edilmektedir.

9- Rehberlik servisi görevlileri ile öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlar koordineli olarak çalışmalar yürütmekte, öğrencilerin dersleri, tutum ve davranışları ile bireysel gelişimleri yakından takip edilmektedir.

10- Her hafta belirli sayıda öğrenci okul dışında sinemaya, tiyatroya ya da ulusal futbol, basketbol, voleybol maçlarına götürülmektedir. Öğrenciler için Çanakkale, Nevşehir, Ürgüp, Bolu-Abant gibi şehir dışındaki tarihi ve turistik merkezlere ziyaretler düzenlenmektedir.

11- Okulun fiziksel altyapısı her zaman için düzgün ve sorunsuz olarak tutulmaya çalışılmaktadır. Okulun yatakhane, öğrenci dinlenme odaları, yemekhane gibi günlük kullanım alanları devamlı olarak bakımdan geçirilmektedir. Revirde ya da yatakhane öğrenciler tarafından kullanılan malzemeler devamlı olarak yıkanıp temiz tutulmaktadır.

Sonuç olarak, bu araştırmanın bulguları, metaforların öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanların Polis Kolejine ilişkin sahip oldukları kişisel algıları ortaya çıkarmada güçlü birer araç olarak kullanılabileceğine dair önemli bilgiler sunmaktadır.

Öneriler

Araştırma, Polis Kolejindeki karmaşık örgütsel yaşamın ve örgüt gerçeğinin metaforlarla analiz edilebileceği gerçeğini ortaya çıkarmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda ileride yapılacak çalışmalar için geliştirilen öneriler aşağıda yer almaktadır.

1- Okul yöneticileri, örgütsel faaliyetlerin daha etkin ve verimli yürütmesini sağlamak, okulda var olan örgüt gerçeğini ve koşullarını öğrenmek, örgüt elemanlarının düşüncelerini açığa çıkarmak, onları anlamak,

yönlendirmek ve eğitmek amacıyla okul ve örgütsel yaşam için kullanılan metaforları önemsemeli ve dikkate almalıdır. Okul için kullanılan gül, aile, sınav yeri, define haritası, akvaryum, biçerdöver metaforları okul yöneticileri için örgütsel değişimi ve gelişimi sağlayacak etkin araçlar olarak görülebilir.

2- Eğitim etkinlikleri, yönetim stili, kontrol ve koordinasyon sistemleri uygulamaları ile her türlü istek ve şikâyetlerin ele alınıp çözümlenmesinde okula ait; kek kalıbı, aile, ana kucağı, verimli toprak, bebek, meyve bahçesi metaforlarının yanı sıra aksak adam, bukalemun, bodur ağaç, kırık dişli, arıtma tesisi ve akvaryum metaforlarından yararlanılmalıdır.

3- Örgütsel yapının düzenlenmesi ve okuldaki ilişkiler ile ilgili olarak stratejik kararlar alınırken örgüt elemanlarının kullandıkları buğday tarlası, yapboz, huzur bahçesi, aile babası, eğitim yuvası, evliliğe hazırlanan genç, yürüyen merdiven ve arızalı fabrika metaforları teşhis aracı olarak kullanılabilir.

4- Okul içerisinde işbirliğinin artırılması ve paydaşların karar mekanizmalarına daha fazla katılımının sağlanması için başta öğretmenler olmak üzere paydaşlarla okul yetkilileri arasında sağlıklı bir iletişimin sağlanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bağlamda iletişim engelleri belirlenip giderilmeye çalışılmalı, bunun için de memur, fabrika, futbol takımı, aile babası, toprak, sera metaforlarından yararlanılmalıdır.

5- Ders öğretmenleri, sınıf rehber öğretmeni, sınıf komiseri, devre temsilci öğretmeni, devre amiri ve psikolojik danışmanın katılımıyla haftada en az bir kere oluşmuş ya da oluşabilecek gündemleri görüşmek, paylaşmak ve tespit edilen sorunlarla ilgili çözümler üretebilmek amacıyla bir araya gelmelidir. Yapılan toplantı sonucunda alınan kararlar ve yapılacak uygulamalarla ilgili öğrencilere mutlaka geri bildirimde bulunulmalıdır. Yapılan toplantılar hakkında öğrenci velileri de bilgilendirilmeli ya da belirli dönemler halinde onların da toplantılara katılımları sağlanmalıdır. Öğrencilerin okul içerisindeki tutum ve davranışları ile sınav sonuçları ve disiplin durumları velileri ile görüşülerek birlikte değerlendirilmelidir.

6- Öğrenci rehberlik servisi görevlilerince öğrencilerin gelişimleri izlenmeli, okulda devre kaybı olan, uzun süreli rahatsızlığı bulunan ya da depresyon belirtilerine sahip öğrenciler ile yakından ilgilenilmeli, bu kapsamdaki öğrencilere ve ailelerine gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri sunulmalıdır.

Okulun yatılı olması, hiyerarşik bir yapı içermesi ve öğrencilerin yaş grubu dikkate alındığında okulda rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin yürütülmesine ayrı bir önem verilmelidir.

7- Okulda, öğrencilerin sosyal, psikolojik, bireysel gelişimlerine katkı sağlaması amacıyla sınıf, devre ve okul çapında mümessillik sistemi uygulanmaktadır. Mümessil olan öğrencilerin sorumluluk ve görev bilinci, iletişim, grup idaresi, hitabet kabiliyeti gibi konularda gelişim göstermesi beklenmektedir. Mümessillik sistemi öğrencilerin okul içerisinde her platformda temsil edilmesine imkân verir ölçüde uygulanmalı, idarenin öğrencileri denetleme mekanizması olarak algılanmamalıdır. Sınıf sorumlusu öğrencilerin sınıf rehber öğretmeni ve sınıf komiserinden ziyade bizzat öğrencilerin görüş ve önerileri doğrultusunda seçilmesi bu konuda yapılabilecek eleştirileri ortadan kaldıracaktır.

8- Okulda bulunan paydaşların hak, yetki ve sorumlulukları tam olarak tanımlanmamış, görev tanımlamaları yapılmamıştır. Bu durumda öğrenciler, okulda görevli olan öğretmenler, çalışanlar ve yöneticilere karşı tutum ve davranışlarında sorunlar yaşayabilmektedir. Öğrenciler bir konu meydana geldiğinde ikilem yaşamadan öncelikli olarak kime bilgi verecek, bir istemle karşılaştıklarında paydaşların hangisi öncelikli olacak bu durum netleştirilmelidir.

9- Polis Koleji Müdürünün; okulun eğitim ve öğretim ihtiyacını ve önceliklerini tespit etmek, bunların planlaması, programlanması, koordinasyonu konularında Emniyet Genel Müdürlüğüne önerilerde bulunmak, okuldaki öğretim ve eğitimin Milli Eğitim öğretim programları doğrultusunda yapılmasını sağlamak, eğitim ve öğretim planı çerçevesinde haftalık ders programları düzenlemek ve uygulatmak gibi görevleri bulunmaktadır.

Belirlenen görevlerin yerine getirilmesinde sadece emniyet hizmetleri sınıfı bir okul müdürü yetersiz kalabilir. Okul müdürünün en azından bir yardımcısının öğretmen ya da eğitimci olmasında fayda bulunmaktadır.

10- Polis Koleji öğrencileri Polis Akademisine sınavsız olarak alınmaktadır. Bu durum, öğrencilerin önlerine büyük hedefler koymalarına engel oluşturmaktadır. Sınav geçme notlarında ve başarı ortalamalarında asgari standartları kendilerine yeterli görmektedirler. Öğrenciler sahip oldukları kapasitelerinin çok altında performans sergilemektedirler. Okul öğrencilerinin Polis Akademisine geçişinde mutlaka bir sınav sistemi uygulanmalıdır.

11- Okulda görev yapacak okul müdürü, müdür yardımcıları, öğretmenler ve diğer çalışanların seçiminde ve atanmasında özen gösterilmelidir. Yapılacak atamalarda ilgili kişilerin eğitim-öğretim kurumlarında çalışabilecek kabiliyet, bilgi birikimi, istek ve bakış açısına sahip olmasına dikkat edilmelidir.

12- Okul yöneticileri, okul içerisindeki etkinliklerini artırmalıdır. Okul paydaşları arasında eşgüdüm sağlamalı, yapılan çalışmalarını yakından izlemeli, daha sık oranda değerlendirmeler yaparak ilgili tüm kişilere geribildirimde bulunmalıdır. Okul yöneticileri belirli zamanlarda, bazen sınıflara girip ders dinleyerek, bazen de dışarıdan okul içindeki ve bahçesindeki olayları takip ederek bilgi edinmeye gayret göstermeli, yapılan çalışmalarını destekleyici bir liderlik tarzı benimsemelidir.

13- Okul içerisinde öğrenciler arasında hiyerarşik yapılanma bulunmaktadır. Bu durum, olumsuz tutum ve davranışların, kötü alışkanlıkların başkalarını etkilemesi gerçeğinden hareketle üst sınıfların daha çok sorumluluk sahibi olmasını gerektirirken üst sınıflar karşısında alt sınıfların mağduriyeti sonucunu doğurmaktadır. Alt sınıflar, üst sınıfların bireysel taleplerine boyun eğmek zorunda kalmakta, onların olumsuz tutum ve davranışlarına maruz kalabilmektedir. Alt sınıf öğrencilerine saygı gösterilmeli, değer verildiği hissettirilmeli ve onlara okul içerisinde gerçekleşen paylaşımlarda daha çok katılımları sağlanmalıdır.

14- Öğrenciler okul ortamındaki rutinin dışına çıkarılmalı, öğrencilerin daha özgün ve yaratıcı olmaları için okul içi ve dışında düzenlenecek olan kültürel, sportif ve sosyal faaliyetlere, eğitsel çalışma ve rehberlik faaliyetlerine yönelik seminer, konferans, tören, ziyaret, gezi vb. faaliyetlere katılımları sağlanmalıdır.

15- Polis Kolejindeki derslerin her biri, haftalık ders saatleri ve hangi yıllarda okutulacakları, Milli Eğitim Bakanlığınca onaylanan haftalık ders çizelgelerinde belirlenmektedir. Ancak Polis Kolejinde, psikoloji ve sosyoloji gibi sosyal derslerin yanında mesleki dersler de okutulmamaktadır. Buna karşın 2007-2008 eğitim öğretim yılında okuldan mezun olan 193 son sınıf öğrencisinden sadece 35'i 2008 öğrenci seçme sınavına katılmıştır. Ortaya çıkan durum, öğrencilerin ilk hedef olarak Polis Akademisini seçtiğini göstermektedir. Bu noktadan hareketle, öğrencilerin beklentileri ve hedefleri doğrultusunda mesleki derslerin müfredat içerisinde yer verilmesi ile ilgili çalışmalar yapılmalıdır.

16- Okul içerisinde sabah kalk saatinden başlamak üzere; sabah sporu, etüt saati, dersler, dersler sonrası bireysel sportif-sosyal aktiviteler, tekrar etüt saati, yatış, gece nöbeti vb. türü devam eden yoğun ve hızlı bir akış söz konusudur. Söz konusu akış içerisinde bazen öğrenciler yorgun düşmekte ya da ihmal edilebilmektedir. İlk olarak okul için spor, ders başarısı ya da polislik mesleğine hazırlık gibi konular içerisinde öncelikler belirlenmeli ve bu doğrultuda da öğrenciler yönlendirilmelidir. Gerektiğinde öğrenci nöbetleri kısmen ya da tamamen kaldırılmalı, spor ve ders saatleri dengelenmeli ve öğrencilerin kendilerine ayırabilecekleri saatlerin sayısı artırılmalıdır. Öğrencilerin derslere katılmaları konusunda düzenlemeler yapılarak esnetilmeli, her gün ve her saat yorgun da olsalar öğrencilerin derse girme zorunluluğu ortadan kaldırılmalıdır.

17- Okulda öğrencilere Emniyet Örgütüne ait mesleki terbiye ve disiplin anlayışının küçük yaşlardan itibaren alıştırılması hedeflenmektedir. Bu kapsamda sınıf amirliklerinin, öğrencilerin okul içinde ve dışında, Kolej mevzuatı ile belirlenen ve Müdürlükçe konulan kurallara uygun şekilde hareket

etmelerini izlemek ve aykırı davrananlar hakkında gerekli işlemi yapmak şeklinde belirtilen görevi bulunmaktadır.

Okul resmi üniformalı bir okul olduğundan öğrencilerin okul içinde ve dışında giyecekleri resmi kıyafetler belirlenmiştir. İzinli olarak okul dışına çıkacak öğrencilerin kılık ve kıyafeti sıralı amirleri veya tatil günlerinde nöbetçi heyetinden görevlendirilecek personel tarafından kontrol edilmekte, kılık ve kıyafetlerinde kusur görülenlere, kusur giderildikten sonra dışarıya çıkma izni verilmektedir.

Yukarıdaki ifadeler değerlendirildiğinde, öğrencilerin kılık-kıyafetinden Emniyet Örgütüne ait mesleki terbiye ve disiplin anlayışının kazandırılmasına kadar her yönleriyle ilgilenilmekle birlikte öğrencilerin konu ile ilgili düşüncelerine başvurulması gibi bir durumun olmadığı anlaşılmaktadır. Gerek şekil şartları olsun gerekse de disiplin anlayışı olsun, istenen sonuçlara ulaşabilmek için bireylerin konunun doğruluğunu inanması, kabul etmesi ve sahip çıkması çok önemlidir. Okul içerisinde gerçekleştirilmek istenen birçok husus, öğrencilerin katılımı ve inancıyla rahatlıkla başarılabilecektir.

18- Polis Kolejinde görev yapan öğretmenler, yöneticiler ve tüm çalışanlara yönelik araştırmaların yapılması teşvik edilmelidir. Yapılan araştırmalardan ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilmeli ve bu doğrultuda eğitim kursları düzenlenerek hem öğretmen ve yöneticilerin bu konudaki yetkinlikleri artırılmalı hem de muhatap oldukları öğrenci kitlelerine daha sağlıklı eğitim-öğretim verme imkânı sağlanmalıdır.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Aksan, D. (1999). **Anlambilim, Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi**. Ankara: Engin Yayınları.
- Akşehirli, S. (2005). **Çağdaş Metafor Teorisi. Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü**. <http://www.ege-edebiyat.org>. Son Erişim Tarihi: 12.01.2010.
- Akşit, B.T. ve Demirtaş, A. (2001). Modernite ve Polis - Halk İlişkileri. **Kültür ve Modernite Sempozyumu Bildirileri**, 25 Ekim 2001, Ankara.
- Akyüz, E. (2000). **Çocuğun Haklarının ve Güvenliğinin Korunması (Ulusal ve Uluslararası Hukukta)**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Alpaslan, S. (2007). **Sanayi ve Bilgi Toplum Yönetim Metaforlarının Karşılaştırılması**. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Arnett, R.C. (1999). Metaphorical Guidance: Administration as Building and Renovation. **Journal of Educational Administration**, Volume: 37 (1). 80-89.
- Arslan, M.M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik Düşünme ve Öğrenme Yaklaşımının Eğitim-Öğretim Açısından İncelenmesi. **Milli Eğitim Dergisi**. Sayı 171. Yaz.
- Aydın, İ.H. (2006). Bir Felsefi Metafor Yolda Olmak. **Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi**, VI. Sayı 4.
- Balcı, A. (1993). Eğitim Örgütlerine Yeni Bakış Açılı: Kuram-Araştırma İlişkisi. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Cilt 25. Sayı1. Sayfa: 27-45.
- Balcı, A. (1999). **Metaphorical Images of School: School Perceptions of Students, Teachers and Parents From Four Selected Schools (in Ankara)**. Unpublished doctoral thesis. The Department of Educational Sciences, METU.
- Balcı, A. (2002). **Etkili Okul ve Okul Geliştirme**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

- Balcı, A. (2003). Eğitim Örgütlerine Yeni Bakış Açılı: Kuram-Araştırma İlişkisi II. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi**, sayı:33, 26-61.
- Balcı, A. (2005). **Açıklamalı Eğitim Yönetimi Terimleri Sözlüğü**, Ankara: Tek Ağaç Yayınevi.
- Balcı, A. (2005). **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem, Teknik ve İlkeler**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Balcı, A. (2007). **Yeni Paradigmalar Işığında Türkiye Eğitim Sistemini Örgütlenmesi ve Yönetimi**. Türk Eğitim Sisteminde Yeni Paradigma Arayışları, Bildiri Kitabı Ankara: Pozitif Matbaacılık.
- Balcı, A. (Editör). (2008). **Örgüt Mecazları**. Ankara: Ekinoks Yayınevi.
- Barley, S.R., ve Kunda, G. (1992). Design and Devotion: Surges of Rational and Norvative Ideologies of Control in Managerial Discourse. **Administrative Science Quarterly**, 37, 363-399.
- Başaran, İ.E. (1992). **Yönetimde İnsan İlişkileri**, Ankara: Gül Yayınevi.
- Beck, L.G. (1999). Metaphors of Educational Community: An Analysis of The Images that Reflect and Influence Scholarship and Practice. **Educational Administration Quarterly**. Volume 35 (1). 13-45.
- Becker, P.J. (1991). Metaphors of Mindful Engagement and a Vision of Better Schools. **Educational Leadership**. 30-35.
- Berman M., ve Brown, D. (2006). **The Power of Metaphor**, Crown House Publishing, UK Gomer Press Llandysul.
- Black, M. (1981). Metaphor. In. Mark Johnson (Ed.) **Philosophical Perspectives on Metaphor**. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Boje, D.M. (1995). Stories of Storytelling Organization: A Post-Modern Analysis of Disney as Tamaraland. **Academy of Management Journal**, 38(4), 997-1035.
- Bolman, L.G. ve Deal, T.E. (1991). **Reframing Organizations. Artistry, Choice and Leadership**. San Francisco:Jossy-Bass Publishers, 1991.

- Boostrom, R. (1998). Safe Spaces: Reflections on an Educational Metaphor, **Journal of Curriculum Studies**, 30, 397-408.
- Bozlk, M. (2002). The College Student as Learner: Insight Gained Through Metaphor Analysis. **College Student Journal**, Volume 36.
- Bredeson, P.V. (1985). An Analysis of the Metaphorical Perspectives of School Principals. **Educational Administration Quarterly**. Volume 21 (1). 29-50.
- Büyükbayram, E.Ş. (2004). **Mimari Tasarımlarda Metaforun Kullanımı**. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Cameron, L. (2002). Metaphors in The Learning of Science. A Discourse Focus, **British Educational Research Journal**, 28 (5), 673-688.
- Cerit, Y. (2006). Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Okul Kavramıyla İlgili Metaforlara İlişkin Görüşleri. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi**. Cilt 6. (3), 669-699.
- Cerrah, İ. (2006). **Almanak Türkiye 2005 Güvenlik Sektörü ve Demokratik Gözetim**. İstanbul: Tesev Yayınları.
- Çelikten, M. (2005). Eğitim Sisteminde Kullanılan Kültür ve Öğretmen Metaforları. **XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri**. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli.
- Dalin, P. (1998). **School Development. Theories and Strategies**. Imtec The International Learning Cooperative.
- Demirli, C. (2007). **E-Portfolyo Öğretim Sürecinin Öğrenenlerin Tutumları ve Algıları Üzerine Etkisi**. Yayınlanmamış doktora tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Dent-Read, C.H. ve Szokolszky, A. (1993). Where Do Metaphors Come From? **Metaphor and Symbolic Activity**. Volume: 8 (3).
- Dickmeyer, N. (1989). Metaphor, Model and Theory in Education Research. **Teachers College Record**. Volume: 91 (2), 151-160.
- Dil Derneği. (1999). **Türkçe Sözlük** (Birinci baskı). Ankara: Dil Derneği Yayınları.

- Dolan, S.L., Garcia, S., Auerbach, A. (2003). Understanding and Managing Chaos in Organizations, **International Journal of Management**, 20 (1), 23-35
- Draaisma, D. (2007). **Bellek Metaforları Zihinle İlgili Fikirlerin Tarihi**. (Çev. G.Koca). İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Emniyet Genel Müdürlüğü, (1995). **Halkın Polis İmajı ve Polis Bütünleşmesinin Dinamikleri Araştırması**. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü.
- Emniyet Genel Müdürlüğü, (2009). **Polis Koleji Müdürlüğü, Polis Koleji Aday Tespit Sınavı Başvuru Kılavuzu**. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi.
- Erdem, M. (25-29 Eylül 2000). Kültürel Dilbilimi ve Türkmen Türkçesinde Deyim Aktarmaları (Metaphor) Üzerine. **Dördüncü Uluslararası Türk Dili Kurultayında Sunuldu**, İzmir.
- Fındıklı, R. (2000). Polis Eğitiminin Sorunları, **21. Yüzyılda Polisin Eğitimi Sempozyumu Bildirileri**. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi.
- Forceville, C. (2002). The Identification of Target and Source in Pictorial Metaphors. **Journal of Pragmatics**, 34, 1-14.
- Gibbs, R.W. (1992). What do Idioms Really Mean?, **Journal of Memory and Language**, 31: 485-506.
- Girmen, P. (2007). **İlköğretim Öğrencilerinin Konuşma ve Yazma Sürecinde Metaforlardan Yararlanma Durumları**. Yayımlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Goatly, A. (1997). **The Language of Metaphors**, London/New York.
- Gökçe, E. (2000). Emniyet Teşkilatı Tarafından Düzenlenen Hizmet İçi Eğitim Programlarının Geliştirilmesine Yönelik Bir Araştırma. **Polis Bilimleri Dergisi**. Cilt 2. 161-166.
- Gökçe, E. ve Semiz, E. (2000). **Yirmi Birinci Yüzyılda Polis**. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi.
- Grady, N.B, Fisher, D.L, ve Fraser, B.J (1996). Images of School Through Metaphor Development and Validation of a Questionnaire. **Journal of Educational Administration**, Volume: 34 (2), 41-53.

- Grant, D., ve Oswick, C. (1996). **Metaphor and Organizations**. Sage Publications. Printed in Great Britain by Biddles Ltd. Guildford, Surrey.
- Guerrero, M.C.M., ve Villamil, O.S. (2002). Metaphorical Conceptualizations of ESL Teaching and Learning. **Language Teaching Research**, 6 (2), 95-120.
- Gündoğdu, H. (1995). **Gazali'nin Din Felsefesinde Metaforik Anlam**. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Habip, B. (2002). **Bensiz Biz. Topluluk Zihniyetinin Psikanalizi** (Çev. A.Tümertekin). İstanbul: İthaki Yayınevi.
- Hagstrom, D., Hubbard, R., Hurtig, C., Mortola, P., Ostrow, J. ve White, V. (2000). Teaching is like . . . ? *Educational Leadership*, 57(8), 24-27.
- Henle, P. (1981). Metaphor. Johnson. In. Mark Johnson (Ed.), **Philosophical Perspectives on Metaphor**. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Inbar, D.E. (1996). The Free Educational Prison: Metaphors and Images. **Educational Research**, Volume: 38, (1), 77-92.
- İçli, T.G. (1995). Üniversite Öğrencilerine Göre Polis ve Halk İlişkileri, **1. Polis-Halk İşbirliği Sempozyumu Bildirileri**, Ankara: Polis Akademisi.
- Karasar, N. (1999). **Bilimsel Araştırma Yöntemi**. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaya, A. (2007). Polis Kolejini Tanıyalım. **Çağın Polisi Dergisi**. Ankara: Emekli Emniyet Müdürleri Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Sayı: 69.
- Keklik, N. (1984). **Felsefede Metafor Felsefe Problemlerinin Metafor Yoluyla Açıklanması**, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Kemal, M. (2003). **Buddhist Türk Çevresi Eserlerinde Metafor**. Yayımlanmamış Dalı doktora tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kittay, E.F (1987). **Metaphor: It's Cognitive Force and Linguistic Structure**, Oxford: Clarendon Press.

- Kövecses, Z. (2002). **Metaphor A Practicel Introduction**. New York: Oxford University Press. Printed in the United States of America.
- Kuş, E. (2009). **Nicel-Nitel Araştırma Teknikleri, Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri: Nicel mi? Nitel mi?**, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Lakoff, G. (1995). Metaphor, Morality and Politics or Why Conservatives Have Left Liberals in the Dust¹. **Social Research**, Volume: 62 (2) Summer.
- Lakoff, G., ve Johnson, M. (2003). **Metaphors We Live By**. Chicago: The University of Chicago Press. Printed in the United States of America.
- Lakoff, G., ve Johnson, M. (2005). **Metaforlar: Hayat, Anlam ve Dil (Çev. G.Y. Demir)**. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- LeCompte, M.D., ve Goetz, JP. (1982). Problems of Reliability and Validity in Ethnographic Research. **Review of Educational Research**, 52, 31-60.
- Leino, A.L., ve Drankenberg (1993). Metaphor: An Educational Perspective. University of Helsinki, Department of Education. **Research Bulletin**. No: 84.
- Lodge, D. (2003). Eğretileme ve Düzdeğişmece. (Çev. M.H. Doğan). **Kitaplık Aylık Edebiyat Dergisi**, sayı: 65; 65-69.
- Mansouri, M. (2003). **Perceptions of First Time Participants in a State-Agency-Sponsored Online Graduate Program and Their Implications for Online Education Planning, Developed and Support**. Unpublished doctoral dissertation. Virginia Commonwealth University School of Education.
- Marchant, G.J. (1992). A Teacher is Like a. Using Smile Lists to Explore Personal Metaphors. **Language and Education**. Volume: 6 (1).
- Marshak, J.R. (1993). Managing The Metaphors of Change, **Organizational Dynamics**, Volume: 22 (1).
- Marshall, H.H. (1990). Metaphor as an Instructional Tool in Encouraging Student Teacher Reflection. **Theory into Practice**. Volume:29, (2).
- Martinez, M.A., Sauleda, N., ve Huber, G.L. (2001). Metaphors as Blueprints of Thinking About Teaching and Learning. **Teaching and Teacher Education**, 17, 965-977.

- McAllister, M., ve McLaughlin, D. (1996). Metaphor in the Thinking of Teachers. **Education and Society**. Volume: 14, (1).
- Mignot, P. (2000). Metaphor: A Paradigm for Practice-based Research into Career, **British Journal of Guidance and Counselling**, Volume: 28, (4), 515-531.
- Miller, S (1987). Some Comments On The Utility of Metaphors for Educational Theory and Practice. **Educational Theory**, 37, 219-227.
- Morgan, G. (1980). Paradigms, Metaphors and Puzzle Solving in Organization Theory. **Administrative Science Quarterly**, 25, 605-622.
- Morgan, G. (1998). **Yönetim ve Örgüt Teorilerinde Metafor (Çev. G. Bulut)**. İstanbul: Mess Yayıncılık.
- Morgan, G. (2006). **Images of Organization**. Sage Publications. Schulich School of Business, York University, Toronto.
- Munby, H. (1987). Metaphor and Teachers' Knowledge. **Research in the Teaching of English**, Volume 21 (1): 377-398.
- Oğuz, A. (2005). Öğretmen Eğitim Programlarında Metafor Kullanma, (**editör: H. Kıran, XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Kitabı**, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Denizli, s. 582-588.
- Ormell, C. (1996). Eight Metaphors of Education. **Education Research**, Volume: 38 (1) Spring.
- Osborn, Michael (1997). The Play of Metaphors, **Education**, Fall97, Vol: 118, Issue:1.
- Özar, B. (1999). **A Case Study on Identifying the Perceptions of Teachers on the Present Organizational Structure and Processes of an Educational Institution Through the Use of Metaphors**. Unpublished doctoral thesis. The Department of Educational Sciences, METU.
- Özden, Y. (2002). **Eğitimde Yeni Değerler, Eğitimde Dönüşüm**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Öznel, H., ve Hinz, O. (2001). Changing Organizations With Metaphors. **The Learning Organizations**, Volume: 8 (4), 153-168.

- Palmquist, R.A. (2001). Cognitive Style and Users' Metaphors For The Web: An Exploratory Study, **Journal of Academic Librarianship**, Volume: 27, Issue: 1.
- Pipen, T. (2001). Metaphors and Organizational Identity in the Italian Public services. **Scandinavian Journal of Management**. 16, 391-409.
- Porzig, M.C. (1995). **Dil Denen Mucize** (Çev: V. Ülkü). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Richard, I.A. (1936). **The Philosophy of Rhetoric**, London: Oxford University Press.
- Ricoeur, P. (1978). **The Rule of Metaphor**, Toronto: University of Toronto Press.
- Saban, A. (2004). Giriş Düzeyindeki Sınıf Öğretmeni Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin İleri Sürdükleri Metaforlar. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**. Cilt 2. (2), 669-699.
- Saban, A., Koçbeker, B.N., ve Saban, A. (2006). Öğretmen Adaylarının Öğretmen Kavramına İlişkin Algılarının Metafor Analizi Yoluyla İncelenmesi. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi**. Cilt 6. (2), 461-522.
- Saban, A. (2008). Okula İlişkin Metaforlar. **Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi**. Cilt 14. (55), 459-491.
- Sackmann, S. (1989). The Role of Metaphors in Organization Transformation. **Human Relations**. Volume 42 (6). 463-485.
- Sacks, S. (1984). **On Metaphor**, Chicago: The University of Chicago Press. Printed in the United States of America.
- Salman, Y. (2003). Dilin Düş Evreni: Eğretileme. **Kitaplık Aylık Edebiyat Dergisi**, sayı: 65, s.53-54.
- Sanchez, A., Jose, M.B., Victor, M. (2000). Desing of Virtual Reality Systems for Education: A Cognitive Approach, **Education and Information Technologies**, Vol: 5, No:4.
- Sargut, A.S. (1994). **Kültürlerarası Farklılaşma ve Yönetim**. Ankara: İmge Kitabevi Yayıncılık.

- Searle, J. (1981). **Metaphor In.** (editor: M. Johnson). Philosophical Perspectives on Metaphor. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Shuell, T.J. (1990). Teaching and Learning as Problem Solving. **Theory into Practice**, 29, 102-108.
- Silman, F., ve Şimşek, H. (2006). Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Okulları ve Merkezi Eğitim Kurumlarına Mecazlar Yoluyla Bir Bakış. **Eğitim Araştırmaları Dergisi**, sayı:23, s. 177-187.
- Steen, G. (1994). **Understanding Metaphor in Literature**, London/New York.
- Strauss, A.L. (1987). **Qualitative Analysis for Social Scientists**, Cambridge, UK: University Press.
- Strenski, E. (1989). Disciplines and Communities, Armies and Monasteries and The Teaching of Composition, **Rhetoric Review**, Vol:8, No:1.
- Şimşek, H. (1997). Metaphorical Images of an Organization: The power of Symbolic Constructs in Reading Change in Higher Education Organizations. **Higher Education. Kluwer Academic Publishers. 33: 283-307.**
- Şimşek, H., Jones, L.M., ve Louis, K.S. (2002). **Organizations as Change Agents: Shifting Cultural Metaphors.** Paper Presented at The Annual Meeting of UCEA, Pittsburg, PA. November 1-3, 2002.
- Şişman, M. (2007). **Örgütler ve Kültürler.** Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tavşancıl, E. (2002). **Tutumların Ölçülmesi ve SPSS İle Veri Analizi.** Ankara: Nobel Yayınları.
- Taylor, W. (1984). **Metaphors of Education**, Heineman Educational Books Ltd, London.
- The Oxford English Dictionary (1996), Oxford Publishing.
- Thomas, K., ve Allen, S. (2006). The Learning Organization: A Meta-Analysis of Themes in Literature. **The Learning Organization**, 13 (2), 23-139.
- Torgny, O. (1997). **Metaphor: A Working Concept.** Royal Institute of Technology Numerical Analysis and Computing Science, 1997.

- Tompkins, P., ve Lawley, J. (2002). **The Magic of Metaphor**. The Caroline Newsletter, March.
- Tsoukas, M. (1991). The Missing Link: A Transformational View of Metaphors in Organizational Science. **The Academy of Management Review**. 16 (3).
- Tunalı, İ. (2008). **Aristoteles, Poetika** (Çev. İ. Tunalı). İstanbul: Remzi Yayınevi.
- Tuzcuoğlu, A. (2009). **Türk Milli Eğitiminde Okul Destek Sistemleri., Oktay, A. (Editör). Eğitim Bilimine Giriş**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Uğur, N. (2003). **Anlambilim Sözcüğün Anlam Açılımı**. İstanbul: Doruk Yayınları.
- Vardar, B. (1982). **Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Ankara Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Walck, C.L. (1996). Organization as Places: A Metaphor for Change. **Journal of Organizational Change**, 9(6), 26-40.
- Weinstein, C.S. (1994). Protector or Prison Guard? Using Metaphors and Media to Explore Student Teachers Thinking About Classroom Management. **Action Teacher Education**. Volume: 16 (1).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yob, I.M. (2003). Thinking Constructively With Metaphors. **Studies in Philosophy and Education**. 22, 127-138.
- Yüksel, Ş. (2004). **Edebi Metinlerde Metafor Kullanımının Cinsiyet Temsilleri Açısından İncelenmesi**. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Yüksel, A. ve Yüksel, F. (2004). **Turizmde Bilimsel Araştırma Yöntemleri**. Ankara: Turhan Yayınevi.
- Yüksel, A. Mil, B. Bilim, Y. (2007). **Nitel Araştırma: Neden, Nasıl, Niçin?**. Ankara: Detay Yayıncılık.

EKLER

EK 1 Polis Koleji Öğrenci, Öğretim Elemanı ve İdari Çalışanlarına Uygulanan Görüşme Formu ve Görüşme Formu Soruları.

Metaforik Algılar Görüşme Formu

Görüşmenin gerçekleştirildiği yer :
 Görüşmenin gerçekleştirildiği tarih :
 Görüşmenin başlama saati :
 Görüşmenin bitiş saati :

Merhaba, adım Levent Bayram. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı'nda Doktora öğrencisiyim. "Polis koleji öğrenci, öğretim elemanı ve idari çalışanlarının okullarına ilişkin metaforik algıları" konusunda bir araştırma yapmaktayım. Bu araştırmanın amacı sizin Polis koleji hakkındaki görüşlerinizi almaktır.

Görüşmeye geçmeden önce, vereceğiniz samimi cevapların sadece araştırmanın amacına yönelik olarak kullanılacağını ve kesinlikle gizli tutulacağını belirtmek isterim. Diğer öğretmen, öğrenci ya da çalışanlar konuşulanları hiçbir şekilde duymayacak ve okumayacaklardır. Bunun yanında araştırma raporunda isimleriniz ya da diğer kimlik bilgileriniz yer almayacak, bunun yerine isimleriniz şifrelenecektir.

Görüşmeye başlamadan önce sormak istediğiniz soru ya da belirtmek istediğiniz herhangi bir düşünceniz var mı?

Konuşmalarımızın kaydedilmesi konusunda ne düşünüyorsunuz? İstenilmeyen bazı bölümlerin olması durumunda görüşme sonunda silinebilecektir. Görüşme işlemi tamamlandıktan sonra yapılan araştırma ile ilgili olarak herhangi bir soru ya da yorumunuzun olması durumunda levbayram@yahoo.com e-posta adresine gönderebilirsiniz.

Görüşmeye devam etmek istiyor musunuz?

Görüşmemizin yaklaşık 15-20 dakika süreceğini tahmin ediyorum. İzin vererseniz sorulara başlamak istiyorum.

İşbirliği ve katkılarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Görüşme Formu Soruları

1- İdeal bir Polis Kolejini canlı veya cansız bir varlığa, bir nesneye ya da herhangi bir şeye benzetmeniz istense mecazi olarak neye benzetirsiniz? Nedenlerini açıklar mısınız?

2- Ankara Polis Kolejini canlı veya cansız bir varlığa, bir nesneye ya da herhangi bir şeye benzetmeniz istense mecazi olarak neye benzetirsiniz? Nedenlerini açıklar mısınız?

3- (A) Ankara Polis Koleji ile ilgili olarak gibi olumsuz metaforik algıların değiştirilerek olumlu hale getirilmesi için neler yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz? Lütfen açıklayınız.

3- (B) Ankara Polis Koleji ile ilgili olarak gibi olumlu metaforik algıların pekiştirilmesi ile ilgili olarak neler yapılabilir? Lütfen açıklayınız.

4- Ankara Polis Kolejinde gerek bireysel gerekse de kolej çapında olumsuz metaforik algıların değiştirilerek olumlu hale getirilmesi, olumlu metaforik algıların ise pekiştirilmesi için neler yapılmaktadır? Bunları nasıl değerlendiriyorsunuz?

Levent BAYRAM
Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

EK 2 Araştırma için Emniyet Genel Müdürlüğünden Alınan İzin Yazısı Örneği

T.C.
EMNİYET GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Polis Koleji Müdürlüğü

Sayı : B.05.1.EGM.0.05.02.01/

Konu : Doktora Tez Çalışması

18/12/2007

GENEL MÜDÜRLÜK MAKAMINA

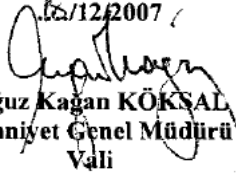
Kriminal Polis Laboratuvarları Dairesi Başkanlığının 10.12.2007 tarih ve 202719 sayılı yazısıyla Ankara Kriminal Polis Laboratuvarı Müdürlüğünde görevli 182870 sicil numaralı Emniyet Amiri Levent BAYRAM'ın Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Yönetimi Teftişi Planlaması ve Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Teftiş doktora programına devam ettiği ve "Polis Koleji Öğrenci, Öğretim Elamanı ve İdari Çalışmalarının Okullarına İlişkin Metaforik İmajları" konu başlıklı doktora tez çalışması yapmak istediği bildirilmiştir.

Söz konusu şahsın yukarıda bahsedilen doktora tez çalışmasını okulumuz personel ve öğrencilerine uygulamasında Müdürlüğümüzce bir sakınca bulunmamakta ise de, 12.02.2004 tarih ve B.05.1.EGM.0.32.05.03 /195/2004-344-33534 sayılı emir gereğince gereğini emir ve tensiplerinize arz ederim.

AHMET KAYA
Polis Koleji Müdür V.
1.Sınıf Emniyet Müdürü

EK:

1- Kriminal Dairesi Bşk. yazısı (1 Sayfa)

OLUR
18/12/2007

Oğuz Kagan KÖKSAL
Emniyet Genel Müdürü
Vali